

ผลการใช้โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ
ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ปริญญาโท
ของ
วรัญญา ชดช้อย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์

แขนงวิชาจิตวิทยาการศึกษา

กรกฎาคม 2561

ผลการใช้โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ
ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ปริญญาานิพนธ์
ของ
วรัญญา ชดช้อย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์
แขนงวิชาจิตวิทยาการศึกษา
กรกฎาคม 2561
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ผลการใช้โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ
ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

บทคัดย่อ
ของ
วรัญญา ชดช้อย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์

แขนงวิชาจิตวิทยาการศึกษา

กรกฎาคม 2561

วรจัญญา ชดช้อย. (2561). ผลการใช้โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างควม
รับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ. ปริญญาโท กศ.ม.
(การวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์-แขนงวิชาจิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท:
อาจารย์ดร.นฤมล พระใหญ่, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัครา ประเสริฐสิน.

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมาย 1. เพื่อศึกษาระดับความรับผิดชอบของนักเรียนระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก 2. เพื่อเปรียบเทียบระดับ
ความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก
ก่อนการทดลองและหลังการทดลองผลการใช้โปรแกรม การเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างควม
รับผิดชอบ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1
วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 15 คน ที่มาจากการสุ่มอย่างง่าย
(Simple random sampling) จากนักเรียนที่มีค่าเฉลี่ยความรับผิดชอบอยู่ในระดับปานกลางลงไป
และนักเรียนมีความสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรม การเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างควมรับผิดชอบ
แบบแผนการทดลองในวิจัยครั้งนี้คือ แบบแผนการทดลองแบบ One-Group Pretest -Posttest
Design เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างควมรับผิดชอบ
ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC : Index of Congruence)
อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และ แบบวัดแบบวัดความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
มีค่าความเที่ยงตรงทั้งฉบับเท่ากับ 0.976 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
การทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent Sample)

ผลการวิจัยพบว่า 1. นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพณิชยการบึง
พระพิบูลย์โลก กลุ่มตัวอย่าง มีระดับความรับผิดชอบโดยรวม รายด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง
ความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ในระดับปานกลาง 2. หลังนักเรียนกลุ่ม
ทดลองเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างควมรับผิดชอบ นักเรียนกลุ่มทดลอง
มีระดับความรับผิดชอบสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยา อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .01

EFFECTS OF A PSYCHOLOGY LEARNING PROGRAM FOR THE ENHANCEMENT
OF RESPONSIBILITY FOR A VOCATIONAL CERTIFICATE

AN ABSTRACT
BY
WARATTHAYA CHODCHOY

Presented in Partial of the Requirements for The
Master of Education Program in Research and Development on Human Potentials
at Srinakharinwirot University

July 2018

Warattaya Chodchoy. (2018). **Effects of a Psychology Learning Program for the Enhancement of Responsibility for a Vocational Certificate**. Master's thesis, M.Ed. (Research and Development of Human Potential). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr. Narulmon Prayai, Assoc.Prof. Dr. Ujsara Prasertsin.

The purposes of this study were as follows 1) to study the level of responsibility amor of vocational certificate students.; 2) to compare the differences between scores and with regard to responsibility in the experimental group both before and after participation in the psychology learning program in order to increase their level of responsibility. The sample used to study the results of the psychology learning program to increase the responsibility levels of fifteen students with an average level of moderate responsibility at Bungphra Phitsanulok Commercial College. The participants were selected using purposive sampling and voluntary participation in the experimental group. The experimental design used a pattern including a pretest – posttest group design. The research instruments included: 1) a questionnaire on the responsibility scale with a reliability alpha coefficient levels of 0.976; 2) the psychology learning program was designed to increase the responsibility with IOC (Item Objective Congruence)The ranged from 0.6 to 1.0. The data were analyzed using mean, standard deviation and a t-test for the dependent samples.

The results of the research were as follows: 1. The Sample group of vocational certificate students in Bungphra Phitsanulok Commercial College and had levels of responsibility at a moderate level, with an average equal to 2.85. In terms of aspect, it was found that self-responsibility; responsibility to others and social responsibility had moderate levels of responsibility. 2. The experimental group in the psychology learning program aimed to increase responsibility levels. The participants had higher levels of responsibility after joining the program at a statistically significant level of .01

ปริญญาบัตร

เรื่อง

ผลการใช้โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ

ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ของ

วรัญญา ชดช้อย

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาศึกษาศาสตร์
แขนงวิชาจิตวิทยาการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นายแพทย์ฉัตรชัย เอกปัญญาสกุล)

วันที่

เดือน

พ.ศ. 2560

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาบัตร

.....ที่ปรึกษา

(อาจารย์ ดร.นฤมล พระใหญ่)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินดา วราสุนันท์)

.....ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ประเสริฐสิน)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ประเสริฐสิน)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.นฤมล พระใหญ่)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พาสณา จุลรัตน์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาโทฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับความกรุณาจากอาจารย์ ดร.นฤมล พระใหญ่ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ประเสริฐสิน อาจารย์ที่ปรึกษาและ กรรมการควบคุมปริญญาโทที่กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ ช่วยเหลือ และตรวจแก้ไขข้อบกพร่อง ต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดียิ่งทำให้ปริญญาโทฉบับนี้สมบูรณ์ ผู้วิจัยขอกราบพระคุณไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินดา วราสุนันท์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พาสณา จุฬรัตน์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญาโท ที่กรุณาให้ความรู้คำแนะนำ ชี้แนะ และช่วยเหลือในการจัดทำงานวิจัยเบื้องต้นในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ที่เสียสละเวลาตรวจสอบและให้คำแนะนำ ในการปรับปรุงแก้ไขให้งานวิจัยมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการศุภพิสิษฐ์ ไกรศรวัชร คณะครูและนักเรียน วิทยาลัย พณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือ ให้ความเมตตา เอื้อเฟื้อสถานที่ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณนาย วิรัตน์ ชดช้อยและนางชนนี ชดช้อย บิดาและมารดาของผู้วิจัย ที่คอย สนับสนุนและให้กำลังใจต่อผู้วิจัยตลอดชีวิตที่ผ่านมา รวมทั้งผู้มีพระคุณทุกท่านที่ไม่ได้กล่าวนาม ที่มีส่วนในการช่วยเหลือ ผลักดัน ให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จไปได้ด้วยดี

ขอบคุณเพื่อนๆ นิสิตสาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา รุ่นปี 2556 ทุกคนสำหรับกำลังใจ ความ ห่วงใย และการช่วยเหลือตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยจนปริญญาโทฉบับนี้ สำเร็จ ลุล่วงเป็นผลให้เกิดความเจริญทางสติปัญญาและสังคม

สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ครอบครัวที่เป็นกำลังใจสำคัญและมอบโอกาสที่สำคัญทาง การศึกษา ตลอดจนพี่น้องและเพื่อนทุกคนที่คอยห่วงใย และให้กำลังใจในการศึกษาตลอดมา จนทำ ให้งานปริญญาโทฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยอุทิศสิ่งดีงามแก่พระคุณทุกท่าน และ ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

วรรษยา ชดช้อย

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ	9
ความหมายของความรับผิดชอบ	9
ความสำคัญและการพัฒนาความรับผิดชอบ	12
ประเภทของความรับผิดชอบ	13
องค์ประกอบของความรับผิดชอบ	17
คุณลักษณะของผู้ที่มีความรับผิดชอบ	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ	27
ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เชิงจิตวิทยา	29
ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม	29
ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ	34
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่ม	36
ความหมายของกระบวนการกลุ่ม	36
หลักการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม	37
องค์ประกอบของกระบวนการกลุ่ม	38
ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม	40
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่ม	42
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม	43
ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม	43
จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม	44
ขนาดของกลุ่ม	45
ประโยชน์ของกลุ่ม	46

สารบัญ (ต่อ)

เวลาในการใช้กิจกรรมกลุ่ม	47
ลำดับขั้นการเรียนรู้ตามวิธีกระบวนการกลุ่ม	48
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์	57
ความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	57
จุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	58
ประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์	58
หลักการของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์	61
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการวัยรุ่น	61
พัฒนาการด้านร่างกาย	61
พัฒนาการด้านอารมณ์	62
พัฒนาการด้านสติปัญญา	62
พัฒนาการด้านสังคม	63
3 วิธีดำเนินการ	64
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	64
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	65
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	65
แบบแผนและการดำเนินการวิจัย	70
การเก็บรวบรวมข้อมูล	71
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	72
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	72
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	73
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	73
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	73
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	74
5 สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	88
ความมุ่งหมายของการวิจัย	88
ขอบเขตของการวิจัย	88
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	89
การวิเคราะห์ข้อมูล	90
สรุปผลการวิจัย	90
อภิปรายผลการวิจัย	90

สารบัญ (ต่อ)

ข้อเสนอแนะ.....	95
บรรณานุกรม.....	97
ภาคผนวก.....	107
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	192

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 การสังเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบ	16
2 สรุปองค์ประกอบของพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ	22
3 แบบวัดระดับความรับผิดชอบ	84
4 กิจกรรมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ	87
5 แบบแผนการทดลอง	89
6 ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผล ระดับความรับผิดชอบของ นักเรียน	94
7 ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและแปลผล ระดับความรับผิดชอบของ นักเรียนกลุ่มทดลอง	94
8 ตารางเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรับผิดชอบของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและ หลังการเข้าร่วมโปรแกรม	95

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 ปฏิสัมพันธ์ของอินทรีย์และสิ่งแวดล้อม.....	29
3 ชั้นของการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ.....	31
4 กระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกต.....	32
5 แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ.....	34
6 ค่าเฉลี่ยความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิษณุโลก.....	76

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษานับเป็นรากฐานที่สำคัญ ในการพัฒนา ประเทศใน ทุกๆ ด้านเพราะการศึกษาเป็น เรื่องที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลากรของประเทศให้เป็นผู้รู้จักคิด รู้จักทำ รู้จักแก้ปัญหา ฉะนั้นการพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้มีประสิทธิภาพ จึงต้อง พัฒนาทรัพยากร บุคคลให้มีคุณภาพ ในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพ นั้น กลุ่มวัยที่ควรให้ความสำคัญคือ เด็กและเยาวชนที่กำลังศึกษาในสถาบันการศึกษาและโรงเรียน ทั่วประเทศ เพราะเด็กและเยาวชนเหล่านี้เป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศและมีบทบาทสำคัญใน การพัฒนาประเทศชาติในอนาคต การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพนับเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการ เตรียมเยาวชนให้มีความพร้อมที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงามในการดำรงชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ดังที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 24(4) ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา แบบผสมผสานสาระความรู้ด้าน ต่างๆ โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมี ความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตาม ศักยภาพ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิดและการจัดการการเผชิญหน้ากับ สถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี มี ความสุข ทั้งนี้จริยธรรมที่ควรปลูกฝังและพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง คือจริยธรรมความ รับผิดชอบ เพราะความรับผิดชอบ เป็น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ ที่ให้ความสำคัญ โดยเฉพาะการจัดการศึกษา ระดับอาชีวศึกษาที่ จำเป็นต้องมีการจัด การศึกษาให้ผู้เรียน มีความรู้ ความสามารถทางวิชาชีพ มีความรับผิดชอบ มีวินัยและตรงต่อเวลา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (2548:5)

สถาบันการอาชีวศึกษาเป็นสถาบันหนึ่งที่ปฏิบัติหน้าที่ในการสอนวิทยาการต่างๆทั้งทาง ทฤษฎีและการปฏิบัติและยังมีหน้าที่ในการปลูกฝังจริยธรรมแก่นักเรียน นักเรียนที่เข้ารับการศึกษ ในสถาบันอาชีวศึกษาจะมีอายุในช่วง 15-19 ปี กำลังอยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง ทั้งร่างกายและจิตใจ และส่วนใหญ่มักจะประสบกับปัญหาของการปรับตัวและการแสดงออกใน พฤติกรรมต่างๆ ถ้าเด็กวัยนี้ไม่รู้จักความรับผิดชอบต่อ ไม่รู้จักการเลือกสิ่งที่เหมาะสมให้กับตนเอง

แล้ว จะก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินชีวิตทั้งเรื่องของการเรียนและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ดังที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2549) ได้ศึกษาคุณลักษณะของ นักเรียนที่ไม่พึงประสงค์ พบว่า ปัญหาด้านความวินัย ความรับผิดชอบ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ลดลงร้อยละ 10.60 จะเห็นได้ว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนด้านความรับผิดชอบ ของนักเรียนเป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่ควรปลูกฝังให้แก่ นักเรียนตั้งแต่ต้นในทุกสาขา เพราะความรับผิดชอบเป็นพื้นฐานของบุคคลที่ประสบผลสำเร็จหรือประสบความล้มเหลวในการเรียนหรือการทำงาน (สมพร เทพสิทธา. 2540 : 20) ดังนั้นการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อให้นักเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม เพราะจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ

การพัฒนาและเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไปและอย่างต่อเนื่อง โดยให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพและศักยภาพของบุคคล เพื่อให้เป็นนิสัยและปกติวิสัยในการดำเนินชีวิต ในความคิดของบุคคลทั่วไปมักจะมองเห็นว่าการปลูกฝังความรับผิดชอบ เป็นหน้าที่ของวิทยาลัยและให้ความคาดหวังกับวิทยาลัย เพราะวิทยาลัยมีบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถและเป็นแบบอย่างที่ดีได้ แต่อย่างไรก็ตาม การปลูกฝังและเสริมสร้างความรับผิดชอบในสถาบันใดสถาบันหนึ่งยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนา แต่เป็นหน้าที่ของทุกฝ่าย อาทิ ครอบครัว วัดและองค์กร ต้องให้ความร่วมมือช่วยเหลือกันในการพัฒนาและเสริมสร้างความรับผิดชอบ

การพัฒนาความรับผิดชอบต่อผู้เรียนนั้น มีกิจกรรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยา โดยมีเทคนิคและวิธีการที่หลากหลาย อาทิ กิจกรรมเรียนรู้ทางสังคม การเสนอตัวแบบ กระบวนการ กลุ่มกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ บทบาทสมมติ เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรม การเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดและเทคนิคเชิงจิตวิทยา

การเรียนรู้เชิงจิตวิทยาที่ช่วยพัฒนาและเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อนักเรียน มีหลากหลายกิจกรรมและหลากหลายเทคนิค ซึ่งทุกกิจกรรมและทุกเทคนิคมีความสำคัญสำหรับการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผู้เรียนในสายอาชีพ เนื่องจากนักเรียนสายอาชีพ เป็นช่วงวัยที่กำลังเปลี่ยนจากวัยเด็กเป็นวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ เป็นวัยที่มักนิยมชมชอบเลียนแบบคนที่มีความสามารถหรือดาราภาพยนตร์เพื่อสู่การสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง (ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. 2536: 57) โดยรูปแบบของกิจกรรมและเทคนิคการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบนั้น ได้นำกิจกรรมเทคนิคด้านจิตวิทยา ประกอบด้วย 1) การเรียนรู้ทางสังคม การเสนอตัวแบบ (modeling) หรือการเลียนแบบ (Modeling) 2) กระบวนการกลุ่ม เป็นเทคนิค เป็นกระบวนการที่ถูกกำหนดเพื่อทำร่วมกันหลาย ๆ คน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทักษะในการทำงานร่วมกับกลุ่ม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน 3) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เป็นเทคนิค เป็นวิธีการ ที่สอนให้นักเรียนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยึดกลุ่มเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญ ยึดการ

เรียนรู้ที่ค้นพบด้วยตนเอง โดยเน้นกระบวนการและเน้นการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน 4) บทบาทสมมติ เป็นเทคนิควิธีการสอนที่ผู้สอนกำหนดบทบาทสมมติขึ้นจากสถานการณ์ความเป็นจริง โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมที่ทำให้ผู้สอนสามารถเข้าใจถึงความรู้และความคิดของผู้เรียน เพื่อประโยชน์กับผู้สอนที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ดังที่ จินตนา พราวศรี (2555 : 62-63) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนยโสธรพิทยาคม จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถใช้พัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนได้สูงขึ้น ปารีญา ราพา (2554:69-70) จำรัส แพรพันธ์ (2548 : 60) ได้ศึกษาผลการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อความรับผิดชอบต่อตนเองของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับเทคนิคแม่แบบที่มีต่อความรับผิดชอบต่อตนเองในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 นิเวศน์ คำผิง(2547:47) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนปรีอใหญ่วิทยาลักษณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้นจากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ . 05 และนอกจากนี้ สุณีคุ้มมือ(2550:100) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองด้วยกิจกรรมบทบาทสมมติสำหรับนักเรียนชั้นปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด

จากงานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การเรียนรู้เชิงจิตวิทยา เป็นการนำเทคนิคและแนวทางการเรียนรู้เชิงจิตวิทยามาใช้เพื่อ พัฒนาและเสริมสร้างให้นักเรียนมีความรับผิดชอบได้ อีกทั้งยังสามารถพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านต่างๆให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้เป็นอย่างดีเช่นกัน

จากเหตุผลข้างต้นในฐานะที่ ผู้วิจัยเป็นครูที่ปฏิบัติการสอนและจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนในวิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก ได้บันทึกข้อมูลจากการสังเกต พบว่า นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ของวิทยาลัย ส่วนใหญ่ มักจะแสดงพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียน ส่งงานไม่ตรงตามที่กำหนด เข้าห้องเรียนไม่ตรงเวลา ไม่สนใจลงทะเบียนหน่วยกิต ตามที่งานทะเบียนกำหนด ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียน ขาดความรับผิดชอบต่อตนเองและการเรียน ประกอบด้วยข้อมูล จากการสัมภาษณ์ครูที่ปรึกษา ครูผู้สอนในรายวิชาต่างๆ ครูหัวหน้าแผนกวิชาและผู้ปกครองของนักเรียน โดยใช้คำถามปลายเปิดถามว่า “พฤติกรรมอะไรที่ทำให้นักเรียนมีผลการเรียนต่ำ ” นั้นพอสรุปได้ว่า นักเรียนมี พฤติกรรม ที่ไม่รับผิดชอบต่อตนเอง ไม่ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมกิจกรรมของวิทยาลัย ใช้เวลากับกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น เล่นเกมจนนอนหลับพักผ่อนไม่เพียงพอ ไม่มีสมาธิในการเรียน เป็นต้น โดยพฤติกรรมเหล่านี้ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนต่ำ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพชรพะเยาว์ แยมยีนดี(2556:83) ที่ได้ศึกษา

สาเหตุของการเสี่ยงออกกลางคันของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัย
 พณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก พบว่า หนึ่งในสาเหตุของการเสี่ยงออกกลางคันของนักเรียน คือการไม่
 รับผิดชอบต่อตนเอง หนีเรียน ขาดเรียนและเข้าเรียนไม่ทัน ซึ่งทั้งหมดเป็นพฤติกรรมที่
 แสดงออกถึงการขาดความรับผิดชอบ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาผลการใช้โปรแกรม การเรียนรู้เชิง
 จิตวิทยา เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ เพื่อที่ผลจาก
 การศึกษาการทดลองในครั้งนี้จะให้นักเรียนมีความรับผิดชอบสูงขึ้นและจะเป็นแนวทางให้
 นักเรียนรู้จักตนเอง เรียนรู้วิธีการที่ถูกต้องในการดำรงชีวิตให้อยู่ได้ในสังคมต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งความมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1
 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก 1
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
 ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก ก่อนและหลังการทดลองใช้โปรแกรมการเรียนรู้เชิง
 จิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบระดับความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
 ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก ซึ่งเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญที่จะเป็นแนวทางในการ
 จัดการเรียน กิจกรรมพัฒนานักเรียน อาชีวศึกษาให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรับผิดชอบ
 นอกจากนี้ยังได้โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยา เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่ง
 จะช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1
 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก จังหวัดพิษณุโลก จำนวน
 5 แผนกวิชาได้แก่ แผนกวิชาการบัญชี แผนกวิชาการเลขานุการ แผนกวิชาการคอมพิวเตอร์ แผนก
 วิชาการตลาด และแผนกวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 190 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาระดับความรับผิดชอบต่อของนักเรียน คือ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลกพิบูลย์โลก จำนวน 5 แผนกวิชา จำนวน 190 คน เป็นการศึกษาจากกลุ่มประชากรทั้งหมด

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เปรียบเทียบระดับความรับผิดชอบต่อของนักเรียน ประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก คือ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 จำนวน 15 คน ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) จากนักเรียนที่ใช้ศึกษาระดับความรับผิดชอบต่อของนักเรียนในข้อ 1.2.1 ที่มีค่าเฉลี่ยความรับผิดชอบต่ออยู่ในระดับปานกลางลงไป และนักเรียนมีความสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อ

ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาความรับผิดชอบต่อของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก 3 ด้าน ดังนี้

- 1.1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง
- 1.2 ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น
- 1.3 ความรับผิดชอบต่อสังคม

ระยะที่ 2 ศึกษาเปรียบเทียบระดับความรับผิดชอบต่อของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อ

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อ 3 ด้าน ดังนี้

- 1) ความรับผิดชอบต่อตนเอง
- 2) ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น
- 3) ความรับผิดชอบต่อสังคม

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ความรับผิดชอบ หมายถึง การที่นักเรียนแสดงออกถึงความเอาใจใส่มุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ด้วยความขยันหมั่นเพียร รอบคอบและมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง การยอมรับผิดชอบผลของหน้าที่การงาน ที่ตนเองปฏิบัติทั้งดีและไม่ดี พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไขให้เกิดผลต่อตนเองต่อผู้อื่นและต่อสังคมโดยรวม ประกอบด้วย 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรู้จักหน้าที่ของตน เอาใจใส่และตั้งใจปฏิบัติภารกิจของตนที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ ตรงต่อเวลา มีการควบคุมความประพฤติของตน ปรับปรุงตนเองเสมอ และต้องยอมรับในผลของการกระทำของตนทั้งที่เป็นผลดีและผลเสียทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

1.2 ด้านความรับผิดชอบต่อผู้อื่น หมายถึง การรู้จักหน้าที่ของตนเองในการให้ความร่วมมือ การช่วยเหลือผู้อื่นในการทำกิจกรรม การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

1.3 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การรู้จักหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศชาติ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่ ความมีวินัยทางสังคม มีความเอื้อเฟื้อเกรงใจต่อคนในสังคม สอดคล้องกับมาตรฐานทางสังคม กฎเกณฑ์ทางศาสนา และกฎหมายบ้านเมือง

2. โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ หมายถึง วิธีการ ขั้นตอนในการเสริมสร้างความรับผิดชอบซึ่งในแต่ละโปรแกรมประกอบด้วยหัวข้อหลัก ดังนี้ ชื่อกิจกรรม จุดมุ่งหมายของกิจกรรม การเตรียมสื่อและอุปกรณ์ วิธีดำเนินการทำกิจกรรม ขั้นสรุปและการนำไปใช้ประโยชน์ และการประเมินผล โดยแต่ละ โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นนำ คือ การสร้างสัมพันธภาพ เพื่อสร้างการยอมรับระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรม โดยผู้วิจัยกล่าวทักทาย และแสดงท่าทีความเป็นกันเองกับนักเรียนก่อนชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วม โปรแกรม ร่วมทั้งการแจ้งบทบาทหน้าที่ของผู้วิจัยและนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรม กำหนดการเวลา เนื้อหา และกิจกรรม

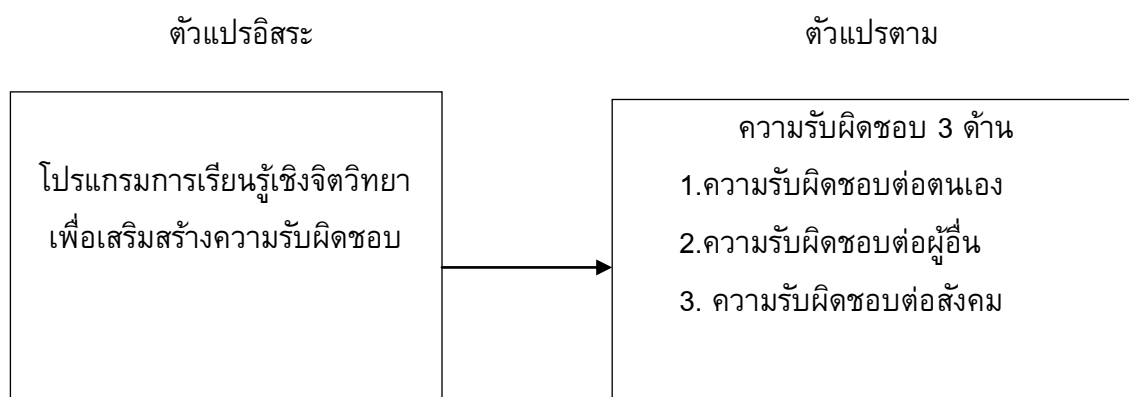
ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการตามโปรแกรมในแต่ละครั้ง โดยเริ่มจากกิจกรรมที่ใช้ในการฝึกนักเรียนด้วยเทคนิคการเสนอตัวแบบ การเสริมแรง เทคนิคการแก้ปัญหา ซึ่งผู้วิจัยสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาความรับผิดชอบ โดยใช้สื่อต่าง ๆ เช่น แผนภาพ กรณีตัวอย่าง สื่อวีดิทัศน์ บทความเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของบุคคล ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตเพราะมีความรับผิดชอบ เป็นต้น และใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดการคิด ให้นักเรียน

หาคำตอบของประเด็นคำถาม และฝึกปฏิบัติร่วมกัน โดยใช้การอภิปรายกลุ่ม การระดมสมอง และ การใช้แผนผังความคิด เกี่ยวกับความรับผิดชอบ

ขั้นสรุป ผู้วิจัยและนักเรียนได้ร่วมกันสนทนาและสรุปร่วมกันจากการทำ กิจกรรมพัฒนา ความรับผิดชอบ ว่ามีความรู้ความสามารถอะไรบ้างที่ได้รับ และสามารถนำเอา ความรู้ที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมครั้งนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้หรือไม่อย่างไร ให้นักเรียนได้แสดง ความคิดเห็นและอภิปราย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ผสมผสาน กิจกรรมและเทคนิคทางจิตวิทยาและเน้นการสร้าง กระบวนการเรียนรู้เรื่องความรับผิดชอบต่อผ่านกิจกรรม ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Cognitive Learning Theory) ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant conditioning theory) การเรียนรู้ตามวิธีกระบวนการกลุ่ม มาประยุกต์ใช้ในโปรแกรมการ เรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อให้นักเรียนได้ปรับเปลี่ยน ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมของตนเองให้มี ความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

ภายหลังทดลองเข้าร่วม โปรแกรม การเรียนรู้เชิงจิตวิทยา เพื่อเสริมสร้าง ความรับผิดชอบ กลุ่มทดลองมีระดับความรับผิดชอบต่อสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ผลการใช้โปรแกรมการ เรียนรู้เชิงจิตวิทยา เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ
 - 1.1 ความหมายของความรับผิดชอบ
 - 1.2 ความสำคัญและการพัฒนาความรับผิดชอบ
 - 1.3 ประเภทของความรับผิดชอบ
 - 1.4 องค์ประกอบของความรับผิดชอบ
 - 1.5 ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ
 - 1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ
2. ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับ โปรแกรม การเรียนรู้เชิงจิตวิทยา เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ
 - 2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Cognitive Learning Theory)
 - 2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant conditioning theory)
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่ม
 - 3.1 ความหมายของกระบวนการกลุ่ม
 - 3.2 หลักการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม
 - 3.3 องค์ประกอบของกระบวนการกลุ่ม
 - 3.4 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม
 - 3.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่ม
4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม
 - 4.1 ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม
 - 4.2 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม
 - 4.3 ขนาดของกลุ่ม
 - 4.4 ประโยชน์ของการใช้กิจกรรมกลุ่ม
 - 4.5 เวลาในการใช้กิจกรรมกลุ่ม
 - 4.6 ลำดับขั้นการเรียนรู้ตามวิธีกระบวนการกลุ่ม
 - 4.7 เทคนิคของกิจกรรมกลุ่ม
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์
 - 5.1 ความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
 - 5.2 จุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์
 - 5.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

- 5.4 หลักการของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
- 6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการวัยรุ่น
 - 6.1 พัฒนาการด้านร่างกาย
 - 6.2 พัฒนาการด้านอารมณ์
 - 6.3 พัฒนาการด้านสติปัญญา
 - 6.4 พัฒนาการด้านสังคม

1. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ

1.1 ความหมายของความรับผิดชอบ

แคทเทล (Cattell. 1963: 145) กล่าวถึง บุคคลที่มีความสามารถในการรับผิดชอบไว้ ว่าคือ บุคคลที่รับผิดชอบในหน้าที่ มีความบากบั่นพากเพียรถือศักดิ์ศรียึดมั่นในกฎเกณฑ์ ลักษณะของคนที่ไม่มีความรับผิดชอบคือ คนที่ถือความสะดวกเป็นเกณฑ์ หลีกเลียงข้อบังคับ

กู๊ด (Good. 1973: 498) อ้างถึงในกองศรีเชษฐม , 2547: 10) ให้ความหมายความรับผิดชอบ หมายถึง ภาระหน้าที่ที่แต่ละคนครองอยู่ซึ่งบุคคลจะรับ ไม่ว่าจะป็นงานทั่วไปที่ได้รับมอบหมายหรืองานในหน้าที่ซึ่งบุคคลจะต้องทำให้บรรลุความสำเร็จถูกต้องมีประสิทธิภาพและมีความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถสอดคล้องกับความมุ่งหมาย ต้องยอมรับทั้งความผิดพลาดและความสำเร็จสามารถเชื่อถือได้ในเรื่องการปฏิบัติหน้าที่

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ .ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน . 2546: 176 – 191) ให้ความหมายความรับผิดชอบ หมายถึง อาการยอมตามผลที่ดีหรือไม่ดีในกิจการที่ได้กระทำไป

อมรรรณ แก้วผ่อง (2542: 64) ให้ความหมายความรับผิดชอบ หมายถึง ความสนใจความตั้งใจของบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเพียรพยายามและละเอียดรอบคอบเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การรักษาสีทริหน้าที่ของตนยอมรับผลการกระทำของตนทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสียทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งต่อตนเองและต่อสังคม

ทิวารรณ แสงพันธ์ (2542: 25) ให้ความหมายความรับผิดชอบ หมายถึง การเอาใจใส่และปฏิบัติงานที่ตนเองได้รับมอบหมายรวมทั้งงานในหน้าที่ของตนเองให้สำเร็จเรียบร้อยทันตามเวลาที่กำหนด เอาไว้อย่างดีที่สุดด้วยความขยันขันแข็งและความเพียรพยายามเพื่อให้งานนั้นสำเร็จตามจุดมุ่งหมายเมื่อผลปรากฏออกมาก็สามารถรับผิดชอบผลงานนั้นด้วยความเต็มใจไม่ว่างานนั้นจะดีหรือไม่ก็ตามรวมทั้งมีความพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นประกอบด้วยพฤติกรรมที่พึงประสงค์คือ

1. การดูแลรักษาความสะอาดของร่างกายและเครื่องแต่งกายของตน
2. การดูแลรักษาเครื่องใช้ส่วนตัวเครื่องเขียนแบบเรียนต่างๆ
3. การทำและส่งการบ้านตามที่ครูสั่ง
4. การช่วยดูแลรักษาความสะอาดของห้องเรียนและบริเวณที่ได้รับมอบหมาย
5. การไม่ขาดโรงเรียนโดยไม่มีกิจธุระจำเป็น

6. การรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นพิเศษ

พวงทอง ภักดิ์ไทย (2543: 9) ให้ความหมายความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมความตั้งใจเอาใจใส่ในการปฏิบัติหน้าที่การงาน และการเรียนตามที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงด้วยความพยายามเอาใจใส่ และตรงต่อเวลาเพื่อให้งานนั้นสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

กรมสุขภาพจิต (2543: 24) ให้ความหมายความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะนิสัยและเจตคติของนักเรียน ซึ่งผลักดันให้นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบเคารพสิทธิของผู้อื่นทำตามหน้าที่ของตนและมีความซื่อสัตย์สุจริต

นวรรตน์ วงศ์โสภากา (2544: 9) ให้ความหมายความรับผิดชอบ หมายถึง การที่เด็กนักเรียนรู้จักบทบาทหน้าที่ของตน และมีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งรู้จักรักษาสิทธิประโยชน์โดยสะท้อนให้เห็นได้จากการที่เด็กนักเรียนช่วยกันรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชั้นเรียน การรู้จักจัดเก็บสัมภาระ สื่ออุปกรณ์หรือของเล่นเข้าที่เป็นระเบียบหลังเลิกเล่นเลิกใช้แล้วเข้าร่วมกิจกรรมและตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จโดยไม่ผัดวันประกันพรุ่ง และมาเข้าเรียนตามกำหนดเวลา

สุพิศตรา เลิศประเสริฐรัตน์ (2544: 6) ให้ความหมายความรับผิดชอบ หมายถึง การยอมรับรู้และสำนึกในการกระทำของตน ไม่ปัดความรับผิดชอบและพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขดูแลรับผิดชอบอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ตรวจสอบเครื่องมืออุปกรณ์และเก็บรักษาทุกครั้งหลังปฏิบัติงานเสร็จ

ถวิล จันท์สว่าง (2545: 10) ให้ความหมายความรับผิดชอบ หมายถึง การทำตามหน้าที่ปฏิบัติตามกฎระเบียบการงานที่ได้รับมอบหมายการทำตามที่ตนได้พูดหรือได้ให้คำมั่นสัญญาไว้และการยอมรับในสิ่งที่ตนเองได้พูดหรือได้กระทำลงไปทั้งในด้านที่เป็นผลดีและข้อบกพร่องต่างๆทุกครั้ง

พิภพ วรขเงิน (2545: 19) ให้ความหมายความรับผิดชอบ หมายถึง ความมุ่งมั่นตั้งใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความผูกพันด้วยความพากเพียรและความละเอียดรอบคอบยอมรับผลการกระทำในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ทั้งพยายามที่จะปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

กัลยา สุรีย์ (2546: 8) ให้ความหมายความรับผิดชอบหมายถึง การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ รวมทั้งคอยติดตามผลงานเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น การรู้จักรักษาสิทธิและหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบโดยเคร่งครัด การรักษาทักษะสมบัติของส่วนรวมเหมือนของตน มีความซื่อสัตย์ไว้วางใจได้และกล้าเผชิญต่อความจริง

วรรีพร บำรุงผล (2548: 13) ให้ความหมายความรับผิดชอบ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความสำนึกในการควบคุมพฤติกรรมรวมทั้งแสดงออกถึงการรู้จักหน้าที่ของตน และมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จลุล่วงยอมรับผลการกระทำของตนทั้งที่เป็นผลดีและผลเสียพร้อมทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

ประภาภรณ์ วงศ์เป็นพันธุ์ (2550: 32) ให้ความหมายความรับผิดชอบ หมายถึง การที่บุคคลรับรู้เข้าใจสนใจและตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ที่มีความเพียรพยายามและเอาใจใส่เพื่อให้เกิดผลสำเร็จตาม

วัตถุประสงค์ มีความรอบคอบและยอมรับผลที่เกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็ทางด้ำนบวกหรือด้ำนลบและพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับให้ดียิ่งขึ้น

โสภภาพร เสนีย์โสทร (2551: 25) ให้ความหมายความรับผิดชอบ หมายถึง การตระหนักในหน้าที่ของสังคมาการปฏิบัติงานได้เสร็จทันเวลาที่กำหนด มีความละเอียดรอบคอบเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ยอมรับในสิ่งที่ตนทำทั้งดีและไม่ดี หากมีข้อผิดพลาดก็พร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไข

สุจิตรา ธนะสูตร (2552: 11) ให้ความหมายความรับผิดชอบ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ เพื่อให้บรรลุในสิ่งที่ต้องการด้วยความเอาใจใส่ตั้งใจที่จะปฏิบัติในหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ มีความซื่อสัตย์และตรงต่อเวลา กล้ายอมรับในผลของการกระทำของตนแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้งานที่มีคุณภาพ

กันยา พลายมี (2553: 11) ให้ความหมายความรับผิดชอบ หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำในสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยความตั้งใจมุ่งมั่นพยายามพากเพียร และเต็มใจ ไม่ละทิ้งหรือหลีกเลี่ยงทอดทิ้งงานปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และหากมีข้อผิดพลาดก็ใส่ใจแก้ไขข้อบกพร่องด้วยความเต็มใจ

ไพทฤษฎ์ สิลารัตน์ (2554: 78) ให้ความหมายความรับผิดชอบ หมายถึง ความตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีทั้งต่อตนเองและสังคมาอย่างเต็มความสามารถโดยเน้นการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนรวมทั้งยอมรับผิดชอบผลของหน้าที่การงานที่ตนเองปฏิบัติทั้งดีและไม่ดีเมื่อเกิดปัญหามีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบ หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่แสดงออกถึงความเอาใจใส่มุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ด้วยความขยันหมั่นเพียร รอบคอบและมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง การยอมรับผิดชอบผลของหน้าที่การงาน ที่ตนเองปฏิบัติทั้งดีและไม่ดี พร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไขให้เกิดผลต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคมาโดยส่วนรวม

1.2 ความสำคัญของความรับผิดชอบ

ประภาพรธรรณ เอี่ยมสุภาศิต (2539: 765) กล่าวว่า ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อตัวเด็กเองและต่อสังคมาเป็นอย่างมากเด็กที่มีความรับผิดชอบสูงจะสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเองได้ด้วยตนเอง และสามารถปฏิบัติภารกิจอื่นๆที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีนอกเหนือจากเด็กที่จะทำให้แก่ตนเองได้แล้วเด็กก็จะสามารถรับผิดชอบต่อสังคมาอีกด้วยคือเริ่มจากสังคมาภายในครอบครัวสังคมาในโรงเรียนรวมทั้งสังคมาในชุมชนที่เขาอยู่ผลจากการวิจัยทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศให้ผลสรุปตรงกันว่าเด็กที่มีความรับผิดชอบสูงมักจะเป็นคนที่สามารถแก้ปัญหาต่างๆได้เป็นอย่างดีมีความเชื่อมั่นสูงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีความซื่อสัตย์ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าคนที่มีความรับผิดชอบสูงจะมีลักษณะของความเป็นพลเมืองดีสูงด้วย

คะเนิงรัตน์ ธาโพธิ์ (กร กองสุข 2548: 192; อ้างอิงจาก คะเนิงรัตน์ ธาโพธิ์ 2538: 44) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นคุณลักษณะที่ตังงามในสังคมาควรปลูกฝังให้เกิดในตัวบุคคลทุกคนซึ่งถ้ากล่าวไปแล้วหากบุคคลมีความรับผิดชอบจะมีผลดังนี้

1. คนที่มีความรับผิดชอบยอมทำงานทุกอย่างสำเร็จตามเป้าหมายได้ทันเวลา

2. คนที่มีความรับผิดชอบย่อมเป็นคนที่นับถือได้รับการยกย่องสรรเสริญและเป็นคุณประโยชน์ ทั้งต่อตนเองและสังคม

3. ความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่เกื้อหนุนให้บุคคลปฏิบัติงาน สอดคล้องกับกฎจริยธรรมและเป็น คุณประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม

4. ไม่ทำให้เป็นเหตุของความเสื่อมและความเสียหายแก่ส่วนรวม

5. ทำให้เกิดความก้าวหน้าสงบสุขเรียบร้อยแก่สังคม

ศรีสุตา ธิติโสภี (2545: 11) ได้กล่าวถึงความสำคัญของความรับผิดชอบไว้ว่า เป็นคุณลักษณะ สำคัญด้านหนึ่งที่จะต้องปลูกฝังและส่งเสริมให้เกิดขึ้นกับเด็กปฐมวัย เนื่องจากเป็นวันที่เหมาะสมในการ วางรากฐานและเสริมสร้าง ลักษณะนิสัย ในการปลูกฝังความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นกับเด็กได้ นั้น ควรเริ่ม โดยการให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อตนเองก่อน เพราะคุณลักษณะดังกล่าวถ้ามีอยู่ในตัว เด็กคนใดย่อมมีผลดี และจะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อมนุษย์ทุกคน ทุกเพศ ทุกวัย จึงควฝักฝืนให้เกิดเป็นนิสัยติดตัวตลอดไป

รัชนีสังข์ สุวรรณ (2547: 19) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญของความเป็น พลเมืองที่สำคัญและการที่จะช่วยให้สังคมมีระเบียบและสงบสุขบุคคลต้องมีความรับผิดชอบต่อความ สม่าเสมอความเชื่อมั่นในตนเองความซื่อสัตย์และความพยายามที่จะพึ่งตนเองรู้จักบทบาทหน้าที่ของ ตนเองก็ย่อมทำให้เกิดสันติตลอดจนประสบความสำเร็จในสังคมนั้น

ภาวิณี โสธายะเพชร (2549: 68) กล่าวว่า ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อบุคคลในฐานะ เป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์บุคคลใดมีความรับผิดชอบต่อตนเองจะช่วยพัฒนาตนเองให้มีความเจริญ ในหน้าที่การงานที่รับผิดชอบได้รับการยกย่องสรรเสริญจากบุคคลอื่น ๆ และยังช่วยพัฒนาองค์กร หน่วยงานหรือสังคมที่ตนอยู่อาศัยมีความมั่นคงเจริญก้าวหน้าพร้อมที่จะเผชิญต่อปัญหาและอุปสรรค ต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในการอยู่ ร่วมกันในสังคมเพราะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความสุขใน สังคมส่วนรวมได้

1.3 ประเภทของความรับผิดชอบ

มีผู้จัดแบ่งประเภทของความรับผิดชอบไว้หลากหลายสามารถสรุปได้ดังนี้

ประภาพรรณ เอี่ยมสุภามิต (2539: 765) แบ่งประเภทของความรับผิดชอบไว้ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเองพฤติกรรมที่แสดงว่าเด็กมีความรับผิดชอบต่อตนเองนั้นอาจ แบ่งเป็น 2 ประเภทได้แก่

1.1 การมีความรับผิดชอบต่อกิจวัตรประจำวันของตนเองเช่นการตื่นนอนตามเวลาด้วย ตนเองโดยไม่ต้องมีการปลุกการอาบน้ำให้สะอาดตามเวลาด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีการเตือน การแต่งตัว ให้เรียบร้อยหลังจากอาบน้ำการรับประทานอาหารด้วยตนเองโดยไม่ต้องมีการป้อนและการร้องเรียกการ ไปโรงเรียนให้ทันเวลาที่จะต้องเข้าแถว

1.2 การมีความรับผิดชอบต่อภารกิจที่ตนเองได้รับมอบหมายเช่นรดน้ำต้นไม้ทุกเย็นหลังกลับจากโรงเรียนเก็บที่นอนให้ดูเรียบร้อยก่อนออกจากห้องนอนตอนเช้า จัดโต๊ะอาหารเมื่อถึงเวลาอาหารคินของเล่นให้กับเจ้าของหลังจากเล่นเสร็จ

2. ความรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคมที่เด็กเข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอยู่มากแบ่งเป็น 3 ลักษณะสังคมและพฤติกรรมที่แสดงว่าเด็กมีความรับผิดชอบต่อสังคมแต่ละประเภทได้แก่

2.1 การมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวเช่นการทำความสะอาดบ้านจัดสิ่งของ เครื่องใช้วางให้เป็นระเบียบใช้สิ่งของในบ้านอย่างทะนุถนอมและประหยัดพบสิ่งของในบ้านกับบอกพ่อแม่ทันที

2.2 ความรับผิดชอบต่อโรงเรียนเช่นการรักษาความสะอาดในบริเวณโรงเรียนร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาโรงเรียนบริจาคสิ่งของทรัพย์สินสมบัติให้กับโรงเรียนร่วมทำกิจกรรมเพื่อนำชื่อเสียงมาสู่โรงเรียน

2.3 ความรับผิดชอบต่อชุมชนที่อาศัยเช่นการรักษาความสะอาดบริเวณวัดสนามเด็กเล่น การทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางศาสนาการให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาชุมชนให้เจริญ

ประเด็นที่ อปรมัย(2541: 508 – 517) แบ่งประเภทความรับผิดชอบต่อ 2 ประเภท ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อกิจวัตรประจำวันเช่นรับประทานอาหารโดยไม่มีคนอื่นคอยเรียก ความรับผิดชอบต่อหน้าที่หรืองานที่ได้รับมอบหมายเช่นเก็บของเข้าตามที่ตั้งวางไว้กับครุทำงานที่ครูสั่งให้ทำอย่างมีระเบียบ

2. ความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อครอบครัวเช่นช่วยพ่อแม่ทำความสะอาดบ้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียนเช่นปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของโรงเรียนและห้องทำงานที่ครูมอบหมายจนสำเร็จทุกครั้ง

กรมวิชาการ (2542: 13) แบ่งประเภทความรับผิดชอบต่อ 4 ประเภท

1. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การงาน หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่การงานของตนด้วยความเอาใจใส่ขยันหมั่นเพียรอดทนต่ออุปสรรคไม่ย่อท้อมีความละเอียดรอบคอบและป้องกันความบกพร่องเสื่อมเสียในวงงานที่ตนรับผิดชอบ

2. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรักษาป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากอันตรายโรคภัยไข้เจ็บ รักษาร่างกายให้แข็งแรงบังคับคุมจิตใจไม่ให้ตกเป็นทาสของกิเลส ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมละเว้นความชั่ว รู้จักประมาณการจ่ายตามสมควรแก่ฐานะหมั่นศึกษาเล่าเรียนจนประสบผลสำเร็จ

3. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมของหมู่คณะครอบครัวโรงเรียน และชุมชนอย่างเต็มกำลังความสามารถร่วมมือแก้ไขปัญหาค่าต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นประพฤติกปฏิบัติตนตามกฎหมายงดเว้นการกระทำอันเป็นผลเสียหายแก่ส่วนรวมดูแลทรัพย์สินสมบัติสาธารณะและสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่สังคม

4. ความรับผิดชอบในการกระทำของตน หมายถึง การยอมรับการกระทำของตนทั้งที่เป็นผลดี และผลเสียไม่ปิดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนให้แก่ผู้อื่นพร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ไตร่ตรองให้รอบครอบว่าสิ่งที่ตนทำลงไปนั้นจะเกิดผลเสียขึ้นหรือไม่ ปฏิบัติแต่สิ่งที่ทำให้เกิดผลดี

กรมวิชาการ (2544: 212) แบ่งประเภทความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การขจัดปัญหาที่ทำให้ตนเป็นทุกข์เช่นการป้องกันให้ปลอดภัยจากอันตรายจากโรคภัยไข้เจ็บให้แข็งแรงรู้จักหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่การงานของตนให้ลุล่วงไปอย่างมีประสิทธิภาพทันเวลากำหนดตรงต่อเวลา

2. ความรับผิดชอบต่อสังคมหรือส่วนรวม หมายถึง รู้จักฐานะหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อสังคมได้แก่ความรับผิดชอบที่มีต่อครอบครัวโรงเรียนชุมชนประเทศชาติและบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยปฏิบัติอย่างถูกต้องเหมาะสมเกิดประโยชน์แก่สังคมส่วนรวมความละเอียดรอบครอบและยอมรับผลที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นทางดีหรือทางลบและพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับให้ดียิ่งขึ้น

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2544: 12) ได้แบ่งประเภทความรับผิดชอบไว้ 4 ประเภท ดังนี้

1. ความรับผิดชอบในการเล่าเรียน หมายถึง การที่นักเรียนศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวัง ด้วยความขยันหมั่นเพียรอดทนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่กำหนด

2. ความรับผิดชอบต่อ สถานศึกษา หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษาไม่ทะเลาะวิวาทกับโรงเรียนอื่นรักษาชื่อเสียงของโรงเรียนและให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนอย่างเต็มที่

3. ความรับผิดชอบต่อครอบครัว หมายถึง การที่นักเรียนมีความตั้งใจช่วยเหลือต่างๆภายในบ้านเพื่อแบ่งเบาภาระซึ่งกันและกันตามความสามารถของตนและรู้สึกแสดงความคิดเห็นและปฏิบัติตนเพื่อความสุขและชื่อเสียงของครอบครัว

4. ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและสังคมบำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนอย่างเต็มที่ ช่วยสอดส่องพฤติกรรมของบุคคลที่จะเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศชาติและสังคมและยังนำความสามารถความรู้ที่ตนมีมาช่วยคิดและแก้ปัญหาต่างๆของสังคม

ศรีสุดารัตติโสภี (2545: 14) ได้แบ่งประเภทความรับผิดชอบ ดังนี้

1. การดูแลและช่วยเหลือตนเอง
2. การปฏิบัติตามข้อตกลง
3. การปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย
4. การช่วยเหลือและแบ่งปันการรักษาสมบัติของส่วนรวม

เดือนใจ อินทร์เที่ยง (2546: 25) ได้แบ่งประเภทความรับผิดชอบ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่ การช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเช่น การเข้าห้องน้ำการเก็บของใช้ส่วนตัวเข้าที่ได้อเมื่อใช้เสร็จสนใจและทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ

2. ความรับผิดชอบต่อกลุ่ม ได้แก่ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นช่วยเหลือเพื่อนในการทำงาน ปฏิบัติตามกฎหมายและข้อตกลงของกลุ่มและเก็บรักษาของเล่นของใช้เข้าที่เมื่อทำงานหรือเล่นเสร็จ

ดวงพร ทองชะอู่ม (2550: 12) ได้แบ่งประเภทความรับผิดชอบไว้ 2 ประเภทคือ

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่ การรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายปฏิบัติงานให้สำเร็จขั้นหมั่นเพียรตรงต่อเวลาสอดคล้องกับพฤติกรรมความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัย

2. ความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อโรงเรียนครอบครัวเพื่อนและสังคม ประเทศชาติ

ประกายมาศ รัตนโรภาส (2551) ได้แบ่งประเภทของความรับผิดชอบในระดับปฐมวัยเป็น 3 ประเภทคือ

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง ได้แก่ เด็กที่มุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จด้วยตนเองทันเวลาที่กำหนด หยิบอุปกรณ์นำมาใช้ทำกิจกรรมได้ด้วยตนเองดูแลตนเองถึงความปลอดภัยขณะใช้อุปกรณ์ทำกิจกรรม ให้ถูกวิธีเก็บอุปกรณ์ได้ด้วยตนเองเมื่อเลิกใช้กิจกรรมมีมารยาทในการทำกิจกรรมไม่รบกวนผู้อื่น

2. ความรับผิดชอบต่อกลุ่ม ได้แก่ เด็กที่มีการช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มทำกิจกรรมจนสำเร็จทันเวลาที่กำหนดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการยอมรับของกลุ่มการช่วยหยิบอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมของกลุ่มการวางแผนในการทำกิจกรรมกลุ่มการช่วยเก็บอุปกรณ์เมื่อเลิกใช้กิจกรรมของกลุ่ม

3. ความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ การแบ่งปันอุปกรณ์ให้กลุ่มอื่นๆในการทำกิจกรรมการช่วยเก็บกวาดห้องเรียนหลังเลิกกิจกรรมรู้จักการใช้อุปกรณ์ในการทำกิจกรรมอย่างประหยัดช่วยกันเก็บอุปกรณ์เมื่อหลังเลิกใช้ทำกิจกรรมการปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของห้องเรียน

ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2554: 90 – 91) อธิบายได้ถึงคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้มีจิตรับผิดชอบ สำหรับคนยุคใหม่ได้ดังนี้

คุณลักษณะของความรับผิดชอบต่อตนเอง มีโมโนคติที่ติดกับตัวเองมีความเข้าใจและพึงพอใจในตัวเอง

1. มีความคิดริเริ่มและสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง
2. มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง
3. เคารพศักดิ์ศรีของตัวเองรักษาและเชิดชูเกียรติของวงศ์ตระกูล
4. มีเป้าหมายในอนาคตและมองอนาคตในแง่ดี

คุณลักษณะของความรับผิดชอบต่อสังคม

1. ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบข้อบังคับของสังคม/โรงเรียน
2. เมื่อเห็นสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสังคม ก็ช่วยกันแก้ไขตามความสามารถ
3. ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นที่อยู่ในสังคม
4. ไม่ละเลยหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี
5. เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

คุณลักษณะของความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

1. เรียนรู้และเข้าใจในวัฏจักรของธรรมชาติรู้วิธีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยให้มีระยะเวลาในการใช้งานนานที่สุด

2. อนุรักษ์พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ท้องถิ่นช่วยกันป้องกันและรักษาสิ่งเหล่านี้ให้คงอยู่

3. ลดวิธีการทำลายสิ่งแวดล้อมเริ่มตั้งแต่การจัดบ้านให้น่าอยู่และช่วยกันปลูกต้นไม้ทดแทนลดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำมาจากการสังเคราะห์และหันมาใช้ผลิตภัณฑ์ที่ทำจากธรรมชาติเช่นใช้ไบโอดีเซลแทนการใช้กลองโคมบรรจุอาหาร

คุณลักษณะของความรับผิดชอบต่อวัฒนธรรมไทย

1. มีเจตคติที่ดีและมีความเข้าใจเกี่ยวกับชาติภูมิในการดำรงเอกลักษณ์และการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย

2. การยึดมั่นในหลักธรรมและประเพณีอันดีงามทางพระพุทธศาสนาซึ่งมีส่วนทำให้สังคมไทยมีความสุข

3. การแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจและเป็นศูนย์รวมความสามัคคีกลมเกลียวของคนในชาติ

4. การปลูกฝังเอกลักษณ์เกี่ยวกับการประนีประนอม และการประสานประโยชน์และนิยมแนวทางเชิงสันติถ้อยทีถ้อยอาศัยอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานของความสัมพันธ์แบบเครือญาติสังเกตได้จากเราจะเรียกญาติผู้ใหญ่ว่า “ลุง ป้า น้า อา” ทั้งๆที่ไม่มีความสัมพันธ์กันทางสายเลือด ซึ่งไม่มีวัฒนธรรมแบบนี้ในสังคมตะวันตก

5. การปลูกฝังค่านิยมของการเคารพผู้อาวุโสและกตัญญูรู้คุณมีความรู้สึกต้องสำนึกในบุญคุณของผู้ที่เคยให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลและต้องทดแทนบุญคุณหากมีโอกาสเพราะพื้นฐานของสังคมไทยจะให้ความสำคัญแก่ผู้อาวุโสและเป็นการปลูกฝังในการสร้างลักษณะนิสัยของคนไทยในเรื่องของสัมมาคารวะ

6. การอนุรักษ์ภาษาไทยการรู้จักใช้ภาษาไทยในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมและรู้จักใช้ภาษาไทยได้ถูกต้องทั้งการพูดและการเขียน

1.4 องค์ประกอบของความรับผิดชอบ

จากการศึกษาเอกสารพบว่า องค์ประกอบของความรับผิดชอบแตกต่างกันตามความคิดเห็นดังตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 ตารางสังเคราะห์องค์ประกอบของความรับผิดชอบ

นักการศึกษา/นักจิตวิทยา	องค์ประกอบของความรับผิดชอบ	พฤติกรรมบ่งชี้/ทักษะย่อย
ประภาพรรณ เอี่ยมสุภามิตร (2539: 765)	1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง	- การมีความรับผิดชอบต่อชีวิต กิจวัตรประจำวันของตนเอง การแต่งตัวให้เรียบร้อย การรับประทานอาหารด้วยตนเอง การไปโรงเรียนให้ทันเวลา - การมีความรับผิดชอบต่อภารกิจที่ตนเองได้รับมอบหมาย

	2. ความรับผิดชอบต่อครอบครัวและสังคม	<p>เช่น การทำความสะอาดบ้านจัดสิ่งของเครื่องใช้วางให้เป็นระเบียบใช้สิ่งของในบ้านอย่างประหยัด</p> <ul style="list-style-type: none"> - การมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว เช่น การทำความสะอาดบ้าน จัดสิ่งของเครื่องใช้ให้เป็นระเบียบ ใช้สิ่งของอย่างประหยัด - การมีความรับผิดชอบต่อโรงเรียน เช่น การรักษาความสะอาดในบริเวณโรงเรียน ทำกิจกรรมร่วมกับทางโรงเรียน - ความรับผิดชอบต่อชุมชนที่อาศัย เช่น การรักษาความสะอาดบริเวณวัด สนามเด็กเล่น
ประเด็นที่ ๑๒ (2541: 508-517)	<p>1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง</p> <p>2. ความรับผิดชอบต่อสังคม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ความรับผิดชอบต่อชีวิต กิจวัตรประจำวันความรับผิดชอบต่อหน้าที่หรืองานที่ได้รับมอบหมาย - ความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น ช่วยพ่อแม่ทำความสะอาด ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน เช่น ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับของโรงเรียน
กรมวิชาการ(2542:13)	<p>1. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่การทำงาน</p> <p>2. ความรับผิดชอบต่อตนเอง</p> <p>3. ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การปฏิบัติหน้าที่การทำงานของตนด้วยความเอาใจใส่ขยันหมั่นเพียรอดทนต่ออุปสรรคมีความละเอียดรอบคอบ - การรักษาร่างกายให้แข็งแรง มีนิสัยศึกษาเล่าเรียนจนประสบผลสำเร็จ รู้จักประมาณการค่าใช้จ่าย - การปฏิบัติกิจกรรมของหมู่

	4.ความรับผิดชอบในการกระทำของตนเอง	<p>คณะครอบครัว โรงเรียนและชุมชน งดการกระทำอันเป็นผลเสียหายแก่ส่วนรวม ดูแลทรัพย์สินสมบัติสาธารณะและสร้างสรรค์สังคม</p> <p>- การยอมรับการกระทำของตนทั้งที่เป็นผลดีและผลเสีย ไม่ปิดความความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนให้แก่ผู้อื่น</p>
กรมวิชาการ(2544:212)	<p>1.ความรับผิดชอบต่อตนเอง</p> <p>2.ความรับผิดชอบต่อสังคมหรือส่วนรวม</p>	<p>- การป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากอันตราย รักษาร่างกายให้แข็งแรง รู้จักหน้าที่ของตนให้ลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ ทนเวลา</p> <p>- การป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากอันตราย รักษาร่างกายให้แข็งแรง รู้จักหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่การงานของตนให้ลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพทนเวลา</p>
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ(2544: 12)	<p>1.ความรับผิดชอบในการเล่าเรียน</p> <p>2.ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน</p> <p>3.ความรับผิดชอบต่อครอบครัว</p>	<p>- การศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวัง ด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่กำหนด</p> <p>- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษา ไม่ทะเลาะวิวาทกับโรงเรียนอื่น รักษาชื่อเสียงของโรงเรียนและให้ความร่วมมือกับโรงเรียน</p> <p>- การที่นักเรียนมีความตั้งใจช่วยเหลือต่างๆภายในบ้านตามความสามารถของตน แสดงความคิดเห็นและปฏิบัติตนเพื่อความสุสุขและชื่อเสียงครอบครัว</p>

นักการศึกษา/นักจิตวิทยา	องค์ประกอบของความ รับผิดชอบ	พฤติกรรมบ่งชี้/ทักษะย่อย
กรมวิชาการ(2544:212)	<p>1.ความรับผิดชอบต่อตนเอง</p> <p>2.ความรับผิดชอบต่อสังคมหรือส่วนรวม</p>	<p>- การป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากอันตราย รักษาร่างกายให้แข็งแรง รู้จักหน้าที่ของตนเองให้ลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพ ทันทเวลา</p> <p>- การป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากอันตราย รักษาร่างกายให้แข็งแรง รู้จักหน้าที่ของตนเองและปฏิบัติหน้าที่การงานของตนเองให้ลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพทันทเวลา</p>
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ(2544: 12)	<p>1.ความรับผิดชอบในการเล่าเรียน</p> <p>2.ความรับผิดชอบต่อโรงเรียน</p> <p>3.ความรับผิดชอบต่อครอบครัว</p> <p>4.ความรับผิดชอบต่อสังคม</p>	<p>- การศึกษาเล่าเรียนจนประสบความสำเร็จตามที่มุ่งหวัง ด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทนและส่งงานที่ได้รับมอบหมายตรงตามเวลาที่กำหนด</p> <p>- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของสถานศึกษา ไม่ทะเลาะวิวาทกับโรงเรียนอื่น รักษาชื่อเสียงของโรงเรียนและให้ความร่วมมือกับโรงเรียน</p> <p>- การที่นักเรียนมีความตั้งใจช่วยเหลือต่างๆภายในบ้านตามความสามารถของตน แสดงความคิดเห็นและปฏิบัติตนเพื่อความสุขและชื่อเสียงของครอบครัว</p> <p>- การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนและสังคม บำเพ็ญประโยชน์และสร้างสรรค์ความเจริญให้ชุมชนอย่างเต็มที่</p>

นักการศึกษา/นักจิตวิทยา	องค์ประกอบของความ รับผิดชอบ	พฤติกรรมบ่งชี้/ทักษะย่อย
เดือนใจ อินเทียง (2546: 25)	1.ความรับผิดชอบต่อตนเอง 2.ความรับผิดชอบต่อกลุ่ม	- ได้แก่การช่วยเหลือตนเองใน กิจกรรมประจำวัน เช่น การเข้า ห้องน้ำ การเก็บของใช้ส่วนตัว การทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย ให้สำเร็จ - การรับฟังความคิดเห็นของ ผู้อื่นช่วยเหลือเพื่อนในการทำงาน การปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม
ดวงพร ทองช่อม (2550:12)	1.ความรับผิดชอบต่อตนเอง 2.ความรับผิดชอบต่อสังคม	- การรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายให้สำเร็จขั้นนั้น หมั่น เพียร ตรงต่อเวลา - การรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครอบครัว เพื่อน สังคม
ประกายมาศ รัตนวิโรภาส (2551)	1.ความรับผิดชอบต่อตนเอง 2.ความรับผิดชอบต่อกลุ่ม 3.ความรับผิดชอบต่อสังคม	- ความมุ่งมั่นทำงานให้สำเร็จ ด้วยตนเองทันเวลาที่กำหนด หยิบอุปกรณ์นำมาทำกิจกรรมได้ ด้วยตนเอง ดูแลความปลอดภัย ขณะใช้อุปกรณ์ทำกิจกรรมได้ถูก วิธี เก็บอุปกรณ์ได้ด้วยตนเอง เมื่อเลิกใช้ มีมารยาทในการทำ กิจกรรม ไม่รบกวนผู้อื่น - การช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มทำ กิจกรรมจนสำเร็จทันเวลา การ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการ ยอมรับของกลุ่ม การช่วยหยิบ อุปกรณ์ในการทำกิจกรรมกลุ่ม การวางแผนในการทำกิจกรรม กลุ่ม - การช่วยเก็บกวาดห้องเรียน หลังเลิกทำกิจกรรม การรู้จักใช้ อุปกรณ์ในการทำกิจกรรมอย่าง ประหยัด การช่วยเก็บอุปกรณ์ หลังเลิกใช้ทำกิจกรรม การ ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ

นักการศึกษา/นักจิตวิทยา	องค์ประกอบของความ รับผิดชอบ	พฤติกรรมบ่งชี้/ทักษะย่อย
ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2554:90-91)	<p>1.ความรับผิดชอบต่อตนเอง</p> <p>2.ความรับผิดชอบต่อสังคม</p> <p>3.ความรับผิดชอบต่อสังคม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีความคิดริเริ่มและสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง - มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง - เคารพศักดิ์ศรีของตนเอง รักษาและเชิดชูเกียรติของวงศ์ตระกูล - มีเป้าหมายในอนาคตและมองอนาคตในแง่ดี - ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ข้อบังคับของสังคม/โรงเรียน - เมื่อเห็นสิ่งที่เป็นอันตรายต่อสังคมก็ช่วยกันแก้ไขตามความสามารถ - ให้ความช่วยเหลือผู้อื่นที่อยู่ในสังคม - ไม่ละเลยหน้าที่ของการเป็นพลเมืองที่ดี - เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน - การช่วยเก็บกวาดห้องเรียน หลังเลิกทำกิจกรรม การรู้จักใช้อุปกรณ์ในการทำกิจกรรมอย่างประหยัด การช่วยเก็บอุปกรณ์ หลังเลิกใช้ทำกิจกรรม การปฏิบัติตามกฎข้อบังคับของห้องเรียน

ตาราง 2 สรุปองค์ประกอบของพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบ

นักการศึกษา/นักจิตวิทยา	ลักษณะของความรับผิดชอบ				
	ความ รับผิดชอบ ต่อตนเอง	ความ รับผิดชอบต่อ ผู้อื่น/ ครอบครัว	ความรับผิดชอบต่อ สังคม/ สิ่งแวดล้อม	ความ รับผิดชอบต่อ วัฒนธรรม	ความ รับผิดชอบต่อ การเรียน/งาน
ประภาพรรณ เขี่ยมสุภาษิต (2539: 765)	✓	✓	✓		
ประดินันท์ อูปรมัย (2541: 508-517)	✓	✓	✓		
กรมวิชาการ(2542: 13)	✓	✓	✓		✓
กรมวิชาการ(2544: 212)	✓	✓	✓	✓	
คณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติ(2544: 12)	✓	✓	✓		✓
เตือนใจ อินเที่ยง(2546: 25)	✓	✓			
ดวงพร ทองช่อม (2550: 12)	✓	✓	✓		
ประกายมาศ รัตนโรภาส (2551)	✓	✓	✓		
ไพฑูรย์ สิ้นลารัตน์ (2554: 90-91)	✓	✓	✓	✓	
จิตรา ชนะกุล (2557: 8)	✓	✓	✓		

จากตาราง 2 พบว่า นักการศึกษา/นักจิตวิทยา มีความเห็นสอดคล้องตรงกันว่า พฤติกรรมความรับผิดชอบนั้น ประกอบด้วย พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น/ครอบครัว ความรับผิดชอบต่อสังคม/สิ่งแวดล้อม ความรับผิดชอบต่อวัฒนธรรม ความรับผิดชอบต่อ การเรียน / การงาน ซึ่งผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำไปใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาเป็นโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อนำเทคนิควิธีการต่างๆมาเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อ

1.5 คุณลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

นภดล ภาวนะวิเชียร (2540: 70 – 71) กล่าวถึง ลักษณะพฤติกรรมหลักที่แสดงถึงความรับผิดชอบว่า ประกอบด้วยพฤติกรรมหลัก 5 ประการคือ

1. ตระหนักถึงความสำคัญของหน้าที่ ประกอบด้วยพฤติกรรมต่างๆคือ
 - 1.1 รับผิดชอบต่อสิ่งที่กระทำ
 - 1.2 ยอมรับว่าหน้าที่เป็นสิ่งที่ตนต้องทำ
 - 1.3 รู้สึกชอบต่อการกระทำหน้าที่
 - 1.4 รู้สึกว่าหน้าที่ของตนเป็นสิ่งสำคัญ
2. ทำหน้าที่ด้วยความเต็มใจโดยไม่ต้องมีการบังคับมีพฤติกรรมดังนี้คือ
 - 2.1 สมารถใจทำหน้าที่
 - 2.2 ควบคุมตนเองได้
3. ทำหน้าที่ด้วยความตั้งใจเอาใจใส่ พฤติกรรมส่วนนี้มีพฤติกรรมเสริมคือ
 - 3.1 วางแผนในการทำหน้าที่ของตน
 - 3.2 มีระเบียบวินัย
 - 3.3 มีความซื่อสัตย์
 - 3.4 มีความละเอียดรอบคอบ
 - 3.5 มีสติ
4. ทำหน้าที่อย่างต่อเนื่องจนงานเสร็จพฤติกรรมส่วนนี้มีพฤติกรรมเสริมคือ
 - 4.1 มีความอดทน
 - 4.2 มีความเพียร
 - 4.3 มีการเตรียมการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
 - 4.4 มีมนุษยสัมพันธ์
 - 4.5 รักษาสุขภาพให้แข็งแรง
5. ยอมรับผลการกระทำของตนประกอบด้วยพฤติกรรมดังนี้
 - 5.1 ติดตามผลการกระทำของตน
 - 5.2 มีเหตุผล
 - 5.3 ปรับปรุงการกระทำของตน

สุทธิพงศ์ บุญผดุง (2541: 7) กล่าวถึง ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบไว้ 4 ลักษณะ
ได้แก่

1. มีวินัยในตนเอง
2. มีความกระตือรือร้น
3. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
4. มีความขยันหมั่นเพียรอดทนอดกลั้น

ถวิล จันท์สว่าง (2545: 13) กล่าวว่า บุคคลที่มีความรับผิดชอบจะมีลักษณะของความมีวินัย ในตนเองมีความอดทนอดกลั้นขยันหมั่นเพียรมีความเชื่อมั่นในตนเองมีความละเอียดรอบคอบและ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

กัลยา สุริย์ (2546: 11) กล่าวว่า ลักษณะของผู้ที่มีความรับผิดชอบคือบุคคลที่มีความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความพยายามในการทำงานให้เป็นผลดี มีความรอบคอบและซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายรวมทั้งเป็นผู้ยอมรับการกระทำของตนเองทั้งที่ดีและไม่ดีและพยายามปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้ผลงานดีขึ้น

อรรถนารถ บุญเกิด (2546: 18) กล่าวว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบคือ เป็นคน ตรงต่อเวลาและพยายามทำงานของตนให้สำเร็จจะเป็นผู้ที่ติดตามผลงานของตนเองอยู่เสมอถ้ามี ข้อผิดพลาดที่เกิดจากการทำงานจะยอมรับความผิดพลาด จากการพิจารณาจะเป็นผู้รักษาชื่อเสียงถือ ศักดิ์ศรีของตนเอง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความ ซื่อสัตย์เป็นคนรักษาคำพูด ตั้งใจทำงานมีระเบียบวินัยรู้จักวางแผนเต็มใจทำงานขยันขันแข็งและมีความ เชื่อมั่นในตนเองเป็นตัวของตัวเอง ปฏิบัติตามหน้าที่เป็นอย่างดีปฏิบัติตามหน้าที่โดยเคร่งครัดมีอารมณ์ หนักแน่นเมื่อเผชิญกับปัญหาปรับปรุงงานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งตนเองและสังคมยึดมั่นในกฎเกณฑ์

สุวารินทร์ โรจน์ขจรนภาสัย (2547: 15) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่ สำคัญที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงานบุคคลที่มีความรับผิดชอบจะมีความ ตั้งใจปฏิบัติงานมีความเพียรพยายามอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคมีความปรารถนาที่จะทำงานให้ดีขึ้นมี การวางแผนในการทำงานมีความละเอียดรอบคอบรู้จักตั้งจุดมุ่งหมายในการทำงานและสามารถ ปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

ศิริลักษณ์ เกิดจันทร์ตรง (2540: 39) กล่าวว่า พฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบมี ลักษณะดังนี้

1. รู้จักหน้าที่และการกระทำตามหน้าที่อย่างดี
2. ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงาน
3. ปรับปรุงงานในหน้าที่ของตนให้ดีขึ้น
4. พิจารณาใคร่ครวญให้ละเอียดรอบคอบก่อนทำและขณะลงมือทำ
5. เอาใจใส่ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความสำเร็จอันดีของงาน
6. มีความเพียรพยายามไม่หวั่นไหวเมื่อเผชิญอุปสรรค
7. มีความยุติธรรมต่อผู้ร่วมงาน
8. ทำหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัว
9. รักษาและเคารพระเบียบกฎเกณฑ์
10. ตรงต่อเวลา
11. ยอมรับผลการกระทำ

กรรมาภรณ์ ดวงแจ่มกาญจน์ (2541: 33) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบว่ามีลักษณะดังนี้

1. ตั้งใจเล่าเรียนหมั่นไฝ่หาความรู้
2. ประพฤติตนให้เหมาะสม
3. รู้จักปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นอย่างเหมาะสม
4. สามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ
5. ตรงต่อเวลา
6. สามารถควบคุมตนเองได้

คำนี้ อยู่เลิศ (จุฬพงษ์ ทัณญะเชียงพิณ. 2549: 27; อ้างอิงจาก คำนี้ อยู่เลิศ. 2541: 19) สรุปองค์ประกอบของความรับผิดชอบไว้ดังนี้

1. ความไว้วางใจ
2. ความคิดริเริ่ม
3. ความไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค
4. ทำงานแข่งขัน
5. มีความเชื่อมั่นในตนเอง
6. มีความปรารถนาที่จะทำให้ดีกว่าเดิม

กมลวาทน์ วันวิชัย (2545: 16) กล่าวว่า ความรับผิดชอบเป็นคุณลักษณะพื้นฐานที่สำคัญที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการเรียนและการทำงานบุคคลที่มีความรับผิดชอบจะมีความตั้งใจในการปฏิบัติงานมีความเพียรพยายามอดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคมีความปรารถนาที่จะทำงานให้ดีขึ้น มีการวางแผนการทำงานมีความละเอียดรอบคอบรู้จักตั้งจุดมุ่งหมายในการทำงาน

อมรรรณ แก้วผ่อง (2542: 72) กล่าวว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองมีดังนี้

1. เอาใจใส่การงานและการเรียน
2. มีความเพียรพยายาม
3. ใช้ความสามารถของตนเต็มที่
4. กล้าเผชิญความจริงและยอมรับผลจากการกระทำของตน
5. รู้จักหน้าที่และกระทำหน้าที่อย่างดี
6. รักษาสิทธิและหน้าที่ของตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น
7. ตรงต่อเวลา
8. เคารพต่อระเบียบกฎเกณฑ์
9. ปรับปรุงงานในหน้าที่ที่มีต่อตนเองและที่มีต่อสังคมให้ดียิ่งขึ้น
10. ดูแลสุขภาพอนามัยของตนและรู้จักสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ลักษณะพฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบย่อมมีการแสดงพฤติกรรมที่มีคุณลักษณะความรับผิดชอบในตนเองทุก ๆ ด้าน เช่น มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความขยัน ซื่อสัตย์ รู้จักหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ มีความเอาใจใส่มีความละเอียดรอบคอบตรงต่อเวลา ปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้นอยู่เสมอ ยอมรับผลการกระทำ ของตนเองมีระเบียบวินัย มีความอดทน ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงาน รักษาและเคารพกฎระเบียบ ตั้งใจเล่าเรียน ใฝ่หาความรู้ ประพฤติตนอย่างเหมาะสมและสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี งานมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

1.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบ

งานวิจัยในประเทศ

ขวัญฤดี ขำชอนสัตรู(2542: 110) ได้ศึกษาพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า นักศึกษาที่ศึกษาในชั้นปีที่แตกต่างกัน มีพฤติกรรมความรับผิดชอบโดยรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสถาบันสูงกว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 4 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พวงทอง ภัคดิไทย (2543: 100) ได้ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมที่มีผลต่อความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาโรงเรียนอนุบาลหนองคาย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคายพบว่านักเรียนมีความรับผิดชอบด้านการเรียนสูงขึ้น ทั้งด้านการตั้งใจทำงานการทำงานเสร็จส่งงานตามจำนวนและเวลาที่กำหนดการมาเรียนสม่ำเสมอ หลังจากที่ได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมช่วยให้นักเรียนมีความมั่นใจในตนเองกล้าแสดงออกสามารถแก้ไขปัญหาของตนเองโดยนำประสบการณ์จากการเรียนรู้ในกลุ่มไปใช้ใน ชีวิตจริงและให้ข้อเสนอแนะเพื่อนสมาชิกในกลุ่มในการแก้ปัญหาได้

สืบสกุล ชดช้อย (2548: 51-52) ได้ศึกษาการพัฒนาวิสัยและความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนเมืองทุ่งวิทยาอำเภอสุวรรณภูมิสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ดเขต 2 ผลการศึกษา ค้นคว้าปรากฏผลดังนี้

1. การดำเนินการตามโครงการพัฒนาวิสัยและความรับผิดชอบของนักเรียนโดยใช้กิจกรรม 4 กิจกรรมสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายให้เป็นผู้มีวิสัยและความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับคุณภาพมาก
2. โรงเรียนเมืองทุ่งวิทยามีการพัฒนาวิสัยและความรับผิดชอบของนักเรียนโดยการจัดทำ โครงการพัฒนาวิสัยและความรับผิดชอบของนักเรียนด้วยการจัดกิจกรรมหลักจำนวน 4 กิจกรรม ซึ่งมุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองของนักเรียนนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 20 คนมีวิสัย ในด้านการแต่งกายมีวิสัยในการรักษาความสะอาดด้านการใช้สถานที่และด้านการปฏิบัติกิจกรรมหน้า เสาธงเพิ่มมากขึ้นและกลุ่มเป้าหมายทุกคนมีความรับผิดชอบต่อการศึกษาเล่าเรียนต่อหน้าที่ที่ได้รับ มอบหมายต่อสถานศึกษาและต่อครอบครัวมากขึ้น

งานวิจัยต่างประเทศ

ซูนิก (Zunick. 1963: 497) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการด้านความรู้สึกรับผิดชอบของเด็กที่มาจากรอบครัวที่มีฐานะทางสังคมต่ำและปานกลางเพื่อต้องการทราบว่าความรู้สึกของเด็กในด้านการรับผิดชอบนั้นแปรตามระดับชั้นทางสังคมหรือไม่ พบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะปานกลางมีความรู้สึกรับผิดชอบได้เร็วกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะต่ำ

เดียนุซโซ (Dianuzzo. 1997: 224) ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบจากการค้นคว้าอย่างต่อเนื่องของมาร์ตินไฮเดกเกอร์โดย มีการทดลองใช้ในโครงการสร้างความรับผิดชอบของบุคคลโดยใช้แนวคิดของไฮเดกเกอร์ในโรงเรียนรัฐบาลผลการวิจัยพบว่าการใช้โครงการนี้ช่วยพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนแต่ละบุคคลทั้งทางสังคมในห้องเรียนและสังคมภายนอกและทางวิชาการ โดยให้ปฏิบัติงานเขียนแสดงความคิดเห็นและสัมภาษณ์ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนสามารถตระหนักและกำหนดการใช้ชีวิตในอนาคตรวมถึงการสร้างแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเองในห้องเรียนอีกด้วย

อัครแมน (Ackerman. 1997: Abstract) ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมต่างๆ ในการส่งเสริมนักเรียนด้านวิชาการและมีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยส่วนรวมกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยเด็กอนุบาลชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และประถมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนของชุมชนชั้นกลางแห่งหนึ่งในรัฐอิลลินอยส์ตอนกลางของประเทศสหรัฐอเมริกา สาเหตุของการทำวิจัยเนื่องจากนักเรียนในโรงเรียนนี้มีปัญหาในด้านต่างๆ ดังนี้คือขาดความรับผิดชอบในการเรียนและมีพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่เหมาะสม ข้อมูลลักษณะดังกล่าวของนักเรียนถูกเก็บรวบรวมมาจากการสังเกตของครูผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวมทั้งการประเมินตนเองของนักเรียนจากการวิเคราะห์พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เหล่านี้ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สนใจในการเรียนและไม่ต้องการบ้านส่วนใหญ่พบว่าไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองในการช่วยเหลือดูแลเด็กตลอดจนการรายงานพฤติกรรมของเด็กจากทางบ้านมีข้อเสนอแนะว่าควรใช้กระบวนการประเมินเด็กเหล่านี้โดยวิธีการให้เด็กประเมินตนเองและใช้วิธีการให้รางวัล เพื่อเป็นแรงจูงใจภายนอกยุทธศาสตร์ในการพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนได้ถูกเสนอไว้ 4 ประการด้วยกันคือ 1) ควรใช้การประเมินผลนักเรียนแบบ Portfolio 2) เพิ่มการประเมินแบบให้นักเรียนประเมินตนเองมากขึ้น 3) ให้ใช้โครงการแบบพี่สอนน้อง 4) ส่งเสริมความสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่างผู้ปกครองครูและนักเรียน ผลการใช้ยุทธวิธีทั้ง 4 ประการ พบว่า ประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดีบรรดาผู้ปกครองครูและนักเรียนมีความตระหนักมากขึ้นถึงความรับผิดชอบในด้านการเรียนและความรับผิดชอบต่อสังคม

แอนเดอร์สัน (Anderson. 1997: Abstract) ได้ประเมินนวัตกรรมที่ใช้ในการปรับปรุงความรับผิดชอบของนักเรียนในระดับประถมศึกษามัธยมและการศึกษาพิเศษในโรงเรียนของชุมชนชั้นกลางในเขตเทศบาลของรัฐอิลลินอยส์ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีที่ 4 และกลุ่มนักเรียนพิเศษเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารพฤติกรรมที่สังเกตพบจากการสังเกตของครูแบบสำรวจของนักเรียนและผู้ปกครองรวมทั้งการบันทึกภาพพฤติกรรมของเด็กในวิดีโอพบว่านักเรียนขาดความรับผิดชอบในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้การใช้เวลาว่างทักษะการรับฟังผู้อื่นการควบคุมกิริยาจากการ

จัดเตรียมของใช้ในการเรียนให้ครบและรักษาความสะอาดของโต๊ะเรียนการทำการบ้านให้เสร็จทันเวลา การตรวจทานก่อนส่งการบ้านตลอดจนพฤติกรรมอื่นๆ นวัตกรรมที่นำมาใช้ในการปรับปรุงพฤติกรรม ได้แก่จัดทำแบบรายงานประจำวันการระดมความคิดในการจัดการให้เป็นระบบฝึกหัดการประเมินตนเอง การฝึกทำงานร่วมกับผู้อื่นการกำหนดบทบาทของครูและนักเรียนรวมทั้งเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกกิจกรรมมีการประเมินผลของโครงการส่งเสริมความรับผิดชอบของนักเรียน โดยใช้วิธีการดังนี้แบบสำรวจความคิดเห็นของครูผู้ปกครองและตัวเด็กการจดบันทึกพฤติกรรมของเด็ก การสำรวจรายวันของตัวนักเรียนตลอดจนการบันทึกวิดีโอเทปข้อมูลที่ได้จากการประเมิน พบว่านักเรียนได้มีการพัฒนาความตระหนักและความสำคัญในเรื่องความรับผิดชอบและในขณะเดียวกันได้พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและทักษะในการแก้ไขปัญหาด้วยนอกจากนี้ผู้ปกครองได้แสดงความคิดเห็นว่าบุตรหลานของตนเองได้มีการปรับปรุงในทุกด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำการบ้านเสร็จและถูกต้องครูในโรงเรียนพบว่านักเรียนได้มีการพัฒนาตนเองในหลายๆ ด้านเช่นกันโดยเฉพาะด้านความรับผิดชอบ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศสรุปได้ว่าการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพนั้นสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวจะทำให้นักเรียนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและอาศัยอยู่ร่วมกับสมาชิกอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งการส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้มีความรับผิดชอบ โดยใช้เทคนิคด้านต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความรับผิดชอบ เป็นการส่งผลดีต่อการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เพื่อเป็นหลักประกันให้สังคม เกิดความเชื่อมั่นในศักยภาพของสถานศึกษา และนำมาซึ่งความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและชุมชน

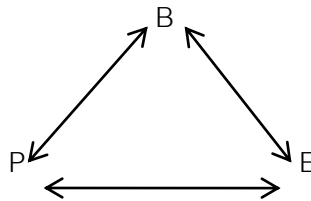
2. ทฤษฎีทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เชิงจิตวิทยา

2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Cognitive Learning Theory)

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2556: 48-49) อธิบายถึง แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา ว่าการเรียนรู้นั้นไม่จำเป็นที่จะต้องพิจารณาในแง่ของการแสดงออก หากแต่ว่าการได้มาซึ่งความรู้ใหม่ๆ ถือว่าการเรียนรู้ได้เกิดขึ้นแล้วแม้ว่าจะยังไม่แสดงออกก็ตาม ดังนั้นการเรียนรู้ของแบนดูรา นั้นมักจะเน้นที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมภายใน โดยไม่จำเป็นต้องมีการแสดงออก และแน่นอนการแสดงออกของพฤติกรรมก็จะสะท้อนให้เห็นถึงการเรียนรู้ ตามแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของแบนดูรา นั้น เชื่อว่า พฤติกรรมของคนเรานั้น ไม่ได้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากสภาพแวดล้อมเพียงอย่างเดียว หากแต่ว่าจะต้องมีปัจจัยส่วนบุคคล ร่วมด้วย และการร่วมของปัจจัยส่วนบุคคลนั้นจะต้องร่วมกันในลักษณะที่กำหนดซึ่งกันและกันกับปัจจัยทางด้านพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม

สุรางค์ โค้วตระกูล (2556: 238-239) ได้อธิบายถึงความคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา ดังนี้

1. แบนดูรา ได้ให้ความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ของอินทรีย์และสิ่งแวดล้อม และถือว่าการเรียนรู้ก็เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม โดยผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน แบนดูราได้ถือว่าทั้งบุคคลที่ต้องการจะเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมเป็นสาเหตุของพฤติกรรมและได้อธิบายการปฏิสัมพันธ์ ดังนี้

B = พฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคล

P = บุคคล (ตัวแปรที่เกิดจากผู้เรียน เช่น ความคาดหวังของผู้เรียน)

E = สิ่งแวดล้อม

ภาพประกอบ 2 แสดงปฏิสัมพันธ์ของอินทรีย์และสิ่งแวดล้อม

ที่มา: สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2556).

2. แบนดูราได้ให้ความสำคัญแตกต่างของการเรียนรู้ (Learning) และการกระทำ (performance) ถือว่าความแตกต่างนี้สำคัญมาก เพราะคนอาจจะเรียนรู้อะไรหลายอย่างแต่ไม่กระทำ แบนดูราได้สรุปว่าพฤติกรรมของมนุษย์อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท

2.1 พฤติกรรมสนองตอบที่เกิดจากการเรียนรู้ ผู้ซึ่งแสดงออกหรือกระทำสม่ำเสมอ

2.2 พฤติกรรมที่เรียนรู้แต่ไม่เคยแสดงออกหรือกระทำ

2.3 พฤติกรรมที่ไม่เคยแสดงออกทางการกระทำ เพราะไม่เคยเรียนรู้จริง ๆ

3. แบนดูราไม่เชื่อว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะคงตัวอยู่เสมอ ทั้งนี้เป็นเพราะสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และทั้งสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน เช่น เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวก็คาดหวังว่าผู้อื่นจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อตนด้วย ความคาดหวังนี้ก็ส่งเสริมให้เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว และผลพวงก็คือว่า เด็กอื่น (แม้ว่าจะไม่ก้าวร้าว) ก็แสดงพฤติกรรมตอบสนองแบบก้าวร้าวด้วย และเป็นเหตุให้เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวยิ่งแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวมากขึ้น ซึ่งเป็นการย้ำความคาดหวังของตน แบนดูราสรุปว่า “เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว จะสร้างบรรยากาศก้าวร้าวรอบ ๆ ตัว จึงทำให้เด็กอื่นที่มีพฤติกรรมอ่อนโยนไม่ก้าวร้าวแสดงพฤติกรรมตอบสนองก้าวร้าว เพราะเป็นการแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อมที่ก้าวร้าว” (Lee Christina. 1984: 44-47)

การเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning)

แบนดูรา (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2556: 50) มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ส่วนใหญ่ของคนเรานั้นเกิดขึ้นจากการสังเกตจากตัวแบบ ซึ่งจะแตกต่างจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่ต้องอาศัยการ

ลองผิดลองถูกเพราะนอกจากจะสูญเสียเวลาแล้ว ยังอาจมีอันตรายได้ในบางพฤติกรรม ในการเรียนรู้ โดยการผ่านตัวแบบนั้น ตัวแบบเพียงคนเดียวสามารถที่จะถ่ายทอดทั้งความคิด และการแสดงออกได้พร้อม ๆ กัน และเนื่องจากคนเรานั้นใช้ชีวิตในแต่ละวันในสภาพแวดล้อมที่แคบ ๆ ดังนั้นการรับรู้เกี่ยวกับสภาพการณ์ต่าง ๆ ของสังคมจึงผ่านมาจากประสบการณ์ของผู้อื่น โดยการได้ยินและได้เห็น โดยไม่มีประสบการณ์ตรงมาเกี่ยวข้อง คนส่วนมากรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ของสังคมโดยการผ่านทางสื่อแทบทั้งสิ้น

Fischer, Gochros and Ross (สมโภชน์ เอี่ยมสุภานิชิต 2556: 51; อ้างอิงจาก Fischer, Gochros; & Ross. 1975) ได้สรุปหน้าที่ของตัวแบบออกเป็น 3 ลักษณะด้วยกันคือ

1. **ทำหน้าที่สร้างพฤติกรรมใหม่** ในกรณีนี้เป็กรณีผู้สังเกตตัวแบบนั้นยังไม่เคยได้เรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาก่อนเลยในอดีต เช่น พฤติกรรมการพูดของเด็ก หรือพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับทักษะในการช่วยตนเอง

2. **ทำหน้าที่เสริมพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น** เป็นกรณีที่ผู้สังเกตตัวแบบเคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวมาบ้างแล้วในอดีต ตัวแบบก็จะทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจให้ผู้ที่เคยเรียนรู้พฤติกรรมดังกล่าวพยายามพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น เช่น การดูนักเทนนิสมือหนึ่งของโลกแข่งขัน อาจจะเป็นแรงจูงใจให้อยากทำให้ดีเหมือนกับนักเทนนิสมือหนึ่งของโลกบ้าง จึงทำการจดจำวิธีการตีของนักเทนนิสนั้น แล้วนำมาพัฒนาทักษะการตีเทนนิสของตนให้ดียิ่งขึ้น

3. **ทำหน้าที่ยับยั้งการเกิดของพฤติกรรม** ในกรณีนี้ผู้สังเกตมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หรือยังไม่เคยมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์มาก่อน ตัวแบบนั้นก็จะช่วยทำให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้นลดลงหรือไม่เกิดขึ้น เช่น การเห็นคนข้ามถนนตรงบริเวณที่ไม่ใช้ทางม้าลาย หรือสะพานลอย แล้วถูกรถชนตายก็จะทำให้เกิดการยับยั้งไม่ให้บุคคลที่สังเกตดังกล่าวทำตาม

ตัวแบบนี้แบ่งออกได้ 2 ประเภทด้วยกัน คือ

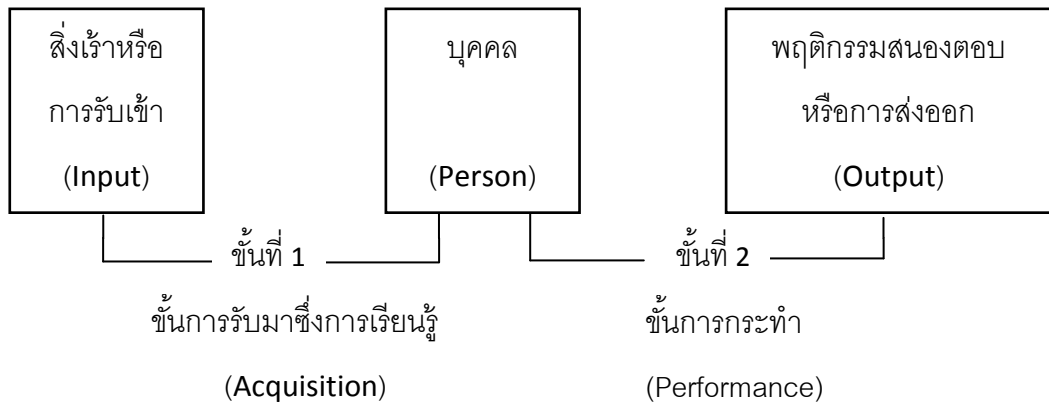
1. **ตัวแบบที่เป็นบุคคลจริง ๆ (Live Model)** คือตัวแบบที่บุคคลได้มีโอกาสสังเกตและปฏิบัติสัมพันธ์โดยตรง

2. **ตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model)** เป็นตัวแบบที่เสนอผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ การ์ตูน หรือหนังสือนวนิยาย เป็นต้น

2.1 **ขั้นของการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือเลียนแบบ**

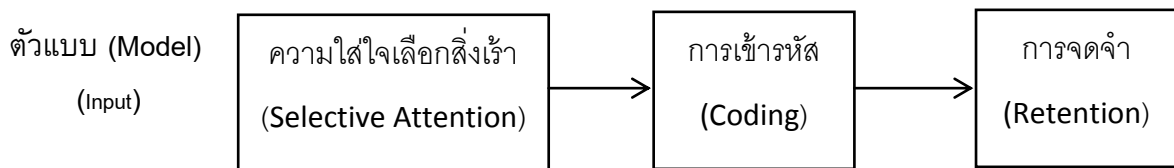
การเรียนรู้ทางสังคมด้วยการรู้คิดจากการเลียนแบบ มี 2 ขั้น คือ ขั้นแรกเป็นขั้นการได้รับมาซึ่งการเรียนรู้ (Acquisition) ทำให้สามารถแสดงพฤติกรรมได้ ขั้นที่ 2 เรียกว่าขั้นการกระทำ (Performance) ซึ่งอาจจะกระทำหรือไม่กระทำก็ได้ การแบ่งขั้นของการเรียนรู้แบบนี้ทำให้ทฤษฎีการเรียนรู้ของแบดูราแตกต่างจากทฤษฎีพฤติกรรมนิยมชนิดอื่น ๆ การเรียนรู้ที่แบ่งออกเป็น 2 ขั้น ดังแผนผังต่อไปนี้

แผนผังที่ 1 ชั้นของการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ

ขั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้ ประกอบด้วยส่วนประกอบที่สำคัญเป็นลำดับ 3 ลำดับ ดังแสดงในแผนผังที่ 2

แผนผังที่ 2 ส่วนประกอบของการเรียนรู้ขั้นการรับมาซึ่งการเรียนรู้

ภาพประกอบ 3 แสดงชั้นของการเรียนรู้โดยการเลียนแบบ

ที่มา: สุรางค์ โคว์ตระกูล. (2556).

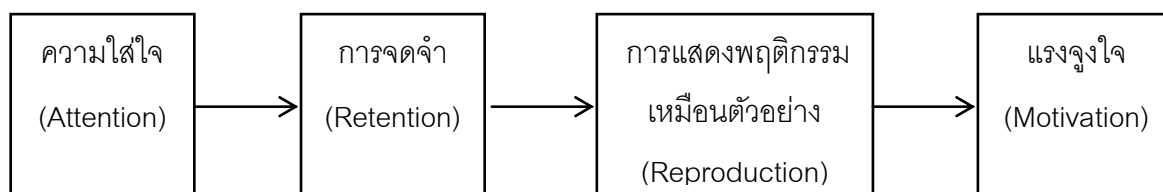
จากแผนผังจะเห็นว่า ส่วนประกอบทั้ง 3 อย่างของการรับมาซึ่งการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางพุทธิปัญญา (Cognitive processes) (Brian Clegg; & Paul Birch. 2552: 23-24) ความใส่ใจที่เลือกสิ่งเร้ามีบทบาทสำคัญในการเลือกตัวแบบ สำหรับขั้นการกระทำ (Performance) นั้นขึ้นอยู่กับผู้เรียน เช่น ความสามารถทางด้านร่างกาย ทักษะต่าง ๆ รวมทั้งความคาดหวังที่จะได้รับแรงเสริมซึ่งเป็นแรงจูงใจ

2.2 กระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตจากตัวแบบ

แบนดูรา(สุรางค์ โคว์ตระกูล 2556: 240-242; อ้างอิงจาก Bandura. 1977) ได้อธิบายกระบวนการที่สำคัญในการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเรียนรู้โดยตัวแบบว่ามีทั้งหมด 4 อย่างคือ

1. กระบวนการความใส่ใจ (Attention)
2. กระบวนการการจดจำ (Retention)
3. กระบวนการการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวอย่าง (Reproduction)
4. กระบวนการการจูงใจ (Motivation)

แผนผังที่ 3 กระบวนการการเรียนรู้โดยการสังเกต

ภาพประกอบ 4 แสดงกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกต

ที่มา: Bandura. (1977: 23).

1. กระบวนการความใส่ใจ (Attention)

ความใส่ใจของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญมาก ถ้าผู้เรียนไม่มีความใส่ใจในการเรียนรู้ โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบก็อาจไม่เกิดขึ้น ดังนั้นการเรียนรู้แบบนี้อาศัยความใส่ใจ จึงเป็นสิ่งแรกๆ ที่ผู้เรียนจะต้องมี แบนดูรา กล่าวว่า ผู้เรียนจะต้องรับรู้ส่วนประกอบที่สำคัญของพฤติกรรมของผู้ที่เป็นตัวแบบองค์ประกอบที่สำคัญของตัวแบบที่มีอิทธิพลต่อความใส่ใจของผู้เรียนมีหลายอย่าง เช่น เป็นผู้ที่มีเกียรติสูง (High Status) มีความสามารถสูง (High Competence) หน้าตาดี รวมทั้งการแต่งตัว การมีอำนาจที่จะให้รางวัลหรือลงโทษ

2. กระบวนการการจดจำ (Retention Process)

แบนดูรา อธิบายว่า การที่ผู้เรียนหรือผู้สังเกตสามารถที่จะเลียนแบบหรือแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบได้ก็เพราะผู้เรียนบันทึกสิ่งที่ตนสังเกตจากตัวแบบไว้ในความจำระยะยาว แบนดูราพบว่าผู้สังเกตที่สามารถอธิบายพฤติกรรม หรือการกระทำของตัวแบบด้วยคำพูด หรือสามารถมีภาพพจน์สิ่งที่ตนสังเกตไว้ในใจจะเป็นผู้ที่สามารถจดจำสิ่งที่เรียนรู้โดยการสังเกตได้ดีกว่าผู้ที่เพียงแต่ดูเฉย ๆ หรือทำงานอื่นในขณะที่ดูตัวแบบไปด้วย สรุปแล้วผู้สังเกตที่สามารถระลึกถึงสิ่งที่สังเกตเป็นภาพพจน์ในใจ (Visual Imagery) และสามารถเข้ารหัสด้วยคำพูดหรือถ้อยคำ (Verbal Coding) จะเป็นผู้ที่สามารถแสดงพฤติกรรมเลียนแบบจากตัวแบบได้แม้ว่าเวลาจะผ่านไปนาน ๆ และนอกจากนี้ถ้าผู้สังเกตหรือผู้เรียนมีโอกาสที่จะได้เห็นตัวแบบแสดงสิ่งที่จะต้องเรียนซ้ำก็จะเป็นการช่วยความจำให้ดียิ่งขึ้น

3. กระบวนการการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวอย่าง (Reproduction Process)

กระบวนการการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบเป็นกระบวนการที่ผู้เรียน แปรสภาพ (Transform) ภาพพจน์ (Visual Image) หรือสิ่งที่จำไว้เป็นการเข้ารหัสเป็นถ้อยคำ (Verbal Coding) ในที่สุดแสดงออกมาเป็นการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ ปัจจัยที่สำคัญของกระบวนการนี้คือ ความพร้อมทางด้านร่างกายและทักษะที่จำเป็นจะต้องใช้ในการเลียนแบบของผู้เรียน ถ้าหากผู้เรียนไม่มีความพร้อมก็จะไม่สามารถที่จะแสดงพฤติกรรมเลียนแบบได้ แบนดูรา กล่าวว่า การเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบไม่ใช่เป็นพฤติกรรมที่ลอกแบบอย่างตรงไปตรงมา การเรียนรู้โดยการสังเกตประกอบด้วย กระบวนการทางพุทธิปัญญา (Cognitive Process) และความพร้อมทางด้านร่างกายของ

ผู้เรียน (Larson James D. 1992: 41-42) จะนั้นในชั้นการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ (Reproduction) ของแต่ละบุคคลจึงแตกต่างกันไป ผู้เรียนบางคนก็อาจจะทำได้ดีกว่าตัวแบบที่ตนสังเกตหรือบางคนก็สามารถเลียนแบบได้เหมือนมาก บางคนก็อาจจะทำได้ไม่เหมือนกับตัวแบบเพียงแต่คล้ายคลึงกับตัวแบบ มีบางส่วนเหมือนบางส่วนไม่เหมือนกับตัวแบบ และผู้เรียนบางคนจะไม่สามารถแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบ (Lotfi Salahadin; และคนอื่น ๆ. 2011: 28-30) ฉะนั้นแบบดูราจึงให้คำแนะนำแก่ผู้ที่มีหน้าที่เป็นตัวแบบ เช่น ผู้ปกครองหรือครูควรใช้ผลย้อนกลับที่ต้องตรวจสอบแก้ไข เพราะจะเป็นการช่วยเหลือให้ผู้เรียนหรือผู้สังเกตมีโอกาสทบทวนในใจว่าการแสดงพฤติกรรมของตัวแบบมีอะไรบ้างและพยายามแก้ไขให้ถูกต้อง

4. กระบวนการการจูงใจ (Motivation Process)

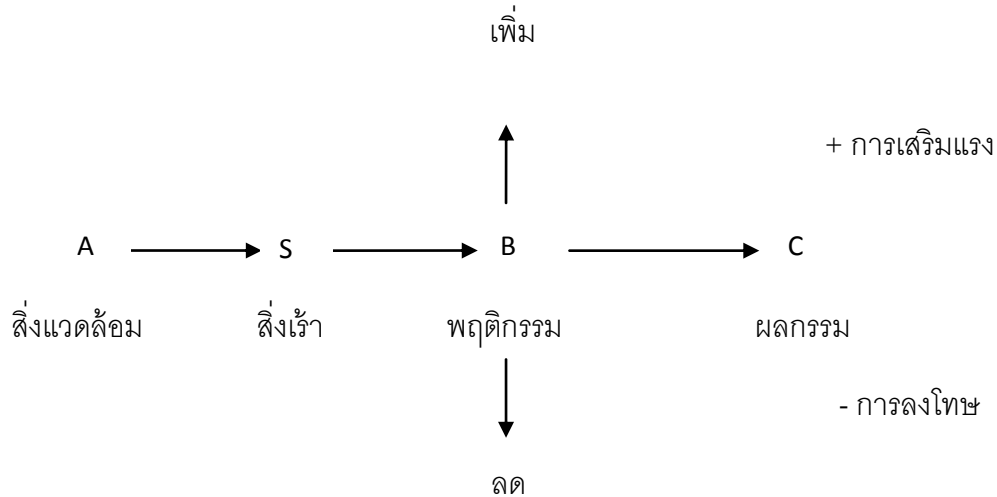
แบบดูรา อธิบายว่า แรงจูงใจของผู้เรียนที่จะแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบที่ตนสังเกต เนื่องมาจากความคาดหวังว่า การเลียนแบบจะนำประโยชน์มาให้ เช่น การได้รับแรงเสริมหรือรางวัล หรืออาจจะนำประโยชน์บางสิ่งบางอย่างมาให้ รวมทั้งการคิดว่าการแสดงพฤติกรรมเหมือนตัวแบบจะทำให้ตนหลีกเลี่ยงปัญหาได้ ในห้องเรียนเวลาครูให้รางวัลหรือลงโทษพฤติกรรมของนักเรียนคนใดคนหนึ่ง นักเรียนทั้งห้องก็จะเรียนรู้โดยการสังเกตและเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมหรือไม่แสดงพฤติกรรม เวลานั้นนักเรียนแสดงความประพฤติดี เช่น นักเรียนคนหนึ่งทำการบ้านเรียบร้อยถูกต้องแล้ว ได้รับรางวัลชมเชยจากครูหรือให้สิทธิพิเศษก็จะเป็นตัวแบบให้แก่ นักเรียนคนอื่น ๆ พยายามทำการบ้านมาส่งครูให้เรียบร้อย เพราะมีความคาดหวังว่าจะได้รับแรงเสริมหรือรางวัลบ้าง ในทางตรงข้าม ถ้า นักเรียนคนหนึ่งถูกทำโทษเนื่องจากเอาของมารับประทานในห้องเรียน ก็จะเป็นตัวแบบของพฤติกรรมที่นักเรียนทั้งชั้นจะไม่ปฏิบัติตาม

จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) มีแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้ผ่านตัวแบบมีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนรู้ด้วยตนเอง และให้ความสำคัญของการปฏิสัมพันธ์ของอินทรีย์และสิ่งแวดล้อม และถือว่าการเรียนรู้ก็เป็นผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม (McLeod Saul A. 2011: 36-37) โดยผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน ซึ่งตัวแบบนั้น ก็เป็นได้ทั้งแบบที่เป็นบุคคลจริงๆและที่เป็นสัญลักษณ์ สามารถนำมาใช้เป็นตัวแบบในการพัฒนาพฤติกรรมความรับผิดชอบให้กับเด็กและเยาวชนได้

2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant conditioning theory)

เบอร์ริส เอฟ สกินเนอร์ (Burhus F. Skinner. 1904-1990) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ได้ทำการทดลองทฤษฎีการเรียนรู้แบบการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ (Operant conditioning) สกินเนอร์ได้เห็นว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ทั้งหลายของมนุษย์นั้นเกิดจากการที่ร่างกายเป็นตัวสั่งให้แสดงการกระทำเพื่อตอบสนองสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ทั้งหลาย (Mischel W. 1965: 42-43) และสกินเนอร์มีความคิดเห็นสอดคล้องกับแนวคิดของธอร์นไดร์ (Thorndike) ที่ว่าการเสริมแรง เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้ สกินเนอร์ได้กล่าวว่า พฤติกรรมใด ๆ ก็ตามถ้าได้รับการเสริมแรงพฤติกรรมนั้นมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นซ้ำอีก ส่วนพฤติกรรมใดที่ไม่ได้รับการเสริมแรง พฤติกรรมนั้นจะมีแนวโน้มที่จะค่อย ๆ เลือนไปจนกระทั่งหายไปมากที่สุด ด้วยเหตุนี้การเสริมแรงจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้พฤติกรรมตอบสนองสิ่งเร้าเกิดขึ้นบ่อยครั้งจนกลายเป็นความเคยชินในที่สุด (เต็มศักดิ์ คทวณิช. 2546: 179)

Skinner สนใจผลกรรม 2 ประเภท ซึ่งได้แก่ ผลกรรมที่เป็นตัวเสริมแรง (reinforcer) ซึ่งมีผลทำให้พฤติกรรมที่บุคคลกระทำอยู่นั้น เพิ่มขึ้น และผลกรรมที่เป็นตัวลงโทษ (punisher) ซึ่งจะมีผลทำให้พฤติกรรมที่บุคคลกระทำอยู่นั้นลดน้อยลงหรือไม่เกิดขึ้นอีกเลย จากแนวคิดของ สกินเนอร์ สามารถแสดงเป็นแผนภาพดังนี้

ภาพประกอบ 5 แสดงแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ

จากแผนภาพ แสดงว่าในสิ่งแวดล้อมมีสิ่งเร้าที่บุคคลแสดงพฤติกรรม หรือการกระทำแล้วจะมีผลกรรมหรือผลของการกระทำเกิดขึ้น ผลกรรมที่เกิดขึ้น ถ้าเป็นผลกรรมที่ทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจ หรือเป็นผลกรรมทางบวก บุคคลมีแนวโน้มในการแสดงพฤติกรรมดังกล่าวเพิ่มขึ้น แต่หากผลกรรมที่เกิดขึ้นทำให้บุคคลเกิดความไม่พึงพอใจ หรือเป็นผลกรรมทางลบ บุคคลมีแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น ๆ ลดลง แสดงให้เห็นว่าผลกรรมหรือผลที่เกิดจากการกระทำของบุคคล มีอิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล อีกทั้งทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ที่จะควบคุมพฤติกรรมของตนเอง การทำให้เกิด หรือไม่ให้เกิดปรากฏการณ์หนึ่งตามต้องการ ดังนั้น ผลกรรมในอดีตจนถึงปัจจุบันจึงเป็นตัวควบคุมการเกิดพฤติกรรมในอนาคต โดยผลกรรมทางบวกเป็นการเพิ่มความถี่ของการเกิดพฤติกรรม ส่วนผลกรรมทางลบเป็นการลดความถี่ของการเกิดพฤติกรรม (นภาพร ปรีชามารถ. 2545:18)

หลักการพื้นฐานของการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ

ผลกรรม : ตัวเสริมแรงและตัวลงโทษ (Consequence: Reinforcers and Punishers)

หลักการที่สำคัญของการเรียนรู้แบบการกระทำ คือพฤติกรรมของบุคคลจะเกี่ยวข้องกับผลที่เกิดจากการกระทำหรือผลกรรม และผลกรรมนี้จะมีอิทธิพล หรือเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม กล่าวคือพฤติกรรมใดก็ตามเมื่อแสดงออกไปแล้วได้รับผลกรรมที่พึงพอใจ (Pleasant consequences) พฤติกรรมนั้นจะมีแนวโน้มที่จะแสดงเพิ่มขึ้นในอนาคต ตรงกันข้ามพฤติกรรมใดที่บุคคลแสดงออกไปแล้วได้รับผลกรรมที่ไม่พึงพอใจ (unpleasant consequences) พฤติกรรมนั้นจะมีแนวโน้มที่จะแสดงออกน้อยหรือไม่แสดงออกอีกในอนาคต

ผลกรรมที่พึงพอใจ เรียกว่า ตัวเสริมแรง ส่วนผลกรรมที่ไม่พึงพอใจ เรียกว่า ตัวลงโทษ
ตัวเสริมแรง (Reinforcers) หมายถึง ผลกรรมใด ๆ ที่ทำให้พฤติกรรมมีความถี่เพิ่มขึ้น ตัวเสริมแรงสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ ตัวเสริมแรงปฐมภูมิ (Primary Reinforcers) และตัวเสริมแรงทุติยภูมิ (Secondary Reinforcers)

ตัวเสริมแรงปฐมภูมิ (Primary Reinforcers) หมายถึง ตัวเสริมแรงที่มีคุณสมบัติในการเสริมแรงได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นสิ่งที่สามารถสนองความต้องการทางชีวภาพของบุคคล เช่น อาหาร น้ำ ความปลอดภัย ความอบอุ่น เป็นต้น

ตัวเสริมแรงทุติยภูมิ (Secondary Reinforcers) หมายถึง ตัวเสริมแรงที่ต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ โดยการนำไปสัมพันธ์กับตัวเสริมแรงปฐมภูมิ หรือตัวเสริมแรงอื่น ๆ ที่มีคุณสมบัติเป็นตัวเสริมแรงอยู่แล้ว เช่น เงินจะไม่มีค่าสำหรับเด็ก ๆ จนกว่าเด็กจะเรียนรู้ว่าสามารถนำเงินไปใช้ซื้อสิ่งของต่าง ๆ ได้ เช่น อาหาร เสื้อผ้า หรือแม้กระทั่งการได้รับการยอมรับในสังคม

ตัวเสริมแรงทางบวกและตัวเสริมแรงทางลบ (Positive and Negative Reinforcers)

ตัวเสริมแรงทางบวก หมายถึง สิ่งเร้าชนิดใดชนิดหนึ่งที่บุคคลได้รับหลังจากแสดงพฤติกรรมแล้วมีผลทำให้ผู้รับเกิดความพึงพอใจ และทำให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนไปในลักษณะเข้มข้นขึ้น เช่น อาหาร คำชมเชย คะแนน เป็นต้น

ตัวเสริมแรงทางลบ หมายถึง สิ่งเร้าชนิดใดชนิดหนึ่งที่บุคคลไม่พึงพอใจ ซึ่งเมื่อตัดออกไปจากสถานการณ์นั้นแล้ว จะมีผลทำให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนไปในลักษณะที่เข้มข้นขึ้น เช่น เสียงดัง แสงสว่างจ้า คำตำหนิ อากาศร้อนหรือเย็นเกินไป

ข้อสังเกต การลงโทษกับตัวเสริมแรงทางลบไม่ใช่สิ่งเดียวกัน เพราะตัวเสริมแรงทางลบหากนำออกไปหรือตัดออกไปจากสถานการณ์นั้นแล้ว จะมีผลทำให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนไปในลักษณะที่เข้มข้นขึ้น ส่วนการลงโทษมีผลทำให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนไปในทิศทางที่ลดน้อยลง

การเสริมแรง ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาความรับผิดชอบนั้น อาจใช้ตัวเสริมแรงได้เป็น 4 ประเภท มีดังนี้ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. 2555: 37-38)

1 . ตัวเสริมแรงที่เป็นสิ่งของ (Material reinforce) เป็นตัวเสริมแรงที่ประกอบไปด้วยอาหารของที่เล่นได้ และสิ่งของต่าง ๆ เช่น ขนม ของเล่น เสื้อผ้า กระเป๋า เป็นต้น

2. ตัวเสริมแรงทางสังคม (social reinforce) ตัวเสริมแรงทางสังคมเป็นตัวเสริมแรงที่ไม่ต้องลงทุนซื้อหา มีอยู่กับตัวเราและค่อนข้างจะมีประสิทธิภาพสูงในการปรับพฤติกรรม แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ คำพูด ได้แก่ คำชมเชย เช่น ดีมาก น่าสนใจมาก ใจฉลาดจริง ๆ เป็นความคิดที่ดี เป็นต้น และการแสดงออกทางท่าทาง เช่น การยิ้ม มองอย่างสนใจ การแตะตัว การจับมือ เป็นต้น

3. ตัวเสริมแรงที่เป็นกิจกรรม (activity reinforce) เป็นการใช้กิจกรรมหรือพฤติกรรมที่ชอบไปเสริมแรงกิจกรรมหรือพฤติกรรมที่ไม่ชอบ

4. ตัวเสริมแรงที่เป็นเบี้ยอรรถกร (token reinforce) โดยการนำเบี้ยอรรถกรไปแลกเปลี่ยนเป็นตัวเสริมแรงอื่น ๆ ได้ เช่น ดาว คูปอง โบนัส เงิน คะแนน เป็นต้น

ตัวลงโทษ (Punishers) หมายถึง ผลกรรมใด ๆ ที่ไม่ทำให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่เข้มข้นหรือเพิ่มขึ้น เรียกว่า ผลกรรมที่เป็นตัวลงโทษ การลงโทษ หมายถึงการให้สิ่งเร้าใด ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่บุคคลไม่พึงพอใจ หรือถอดถอนสิ่งที่บุคคลพึงพอใจหลังจากแสดงพฤติกรรมแล้ว ทำให้ความถี่ของพฤติกรรมลดลง การลงโทษแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การลงโทษทางบวก (Positive Punishment) และการลงโทษทางลบ (Negative Punishment)

การลงโทษทางบวก (Positive Punishment) หมายถึง การที่บุคคลได้รับสิ่งที่ไม่พึงพอใจ หรือสิ่งระคายเคือง (aversive stimulus) หลังจากแสดงพฤติกรรม ทำให้ความน่าจะเป็นที่พฤติกรรมนั้นจะเกิดขึ้นอีกในอนาคตน้อยลง เช่น นักเรียนพูดโกหก ครูจึงตี ทำให้พฤติกรรมการพูดโกหกของนักเรียนลดลงหรือไม่เกิดขึ้นอีก

การลงโทษทางลบ (Negative Punishment) หมายถึง การที่บุคคลถูกถอดถอน หรือขจัดแรงเสริมที่ได้รับออกไปหลังจากแสดงพฤติกรรม ทำให้ความถี่ของพฤติกรรมลดลง เช่น ลูกทำการบ้านไม่เสร็จ คุณแม่จึงไม่ให้ดูโทรทัศน์

สรุปได้ว่า การเสริมแรงหรือให้รางวัลเมื่อมีการแสดงพฤติกรรมที่ต้องการสามารถช่วยปรับหรือปลูกฝังนิสัยที่พึงประสงค์ได้ เช่น การพูดชมเชยเมื่อเห็นเด็กทำพฤติกรรมที่ดี การให้รางวัลเมื่อเด็กทำความดีต่อสังคมอย่างเช่นการเก็บของได้แล้วสิ่งคืนเจ้าของ การมีน้ำใจช่วยครูถือของ ซึ่งการกระทำที่ได้รับการเสริมแรงจะมีแนวโน้มให้เกิดพฤติกรรมนั้นซ้ำขึ้นอีก

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่ม

3.1 ความหมายของกระบวนการกลุ่ม

ชอร์ (พรภัทร สินดี. 2557 : 40; อ้างอิงจาก Shaw. 1987: 8) กล่าวว่า กลุ่ม หมายถึงบุคคล 2 คน หรือมากกว่า มีการปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะที่ว่ามีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

บาร์เกอร์ และคนอื่น ๆ (พรภัทร สินดี . 2557: 40; อ้างอิงจาก Barker; et al. 1987: 8-14) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่ม หมายถึง กลุ่มที่มีสมาชิกตั้งแต่ 3-5 คน มารวมกันเพื่อพบปะกันมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน และความสัมพันธ์ต่อกันในช่วงเวลาหนึ่ง

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2540 26) กล่าวว่าไว้ว่า กลุ่ม (group) หรือกลุ่มสัมพันธ์ (Group Dynamics) หรือกระบวนการกลุ่ม หรือกระบวนการหมู่พวก (Group Process) สรุปได้ว่า หมายถึง การที่คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีความคิด มีการกระทำ มีการปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีแรงจูงใจร่วมกันในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยที่แต่ละคนในกลุ่มมีอิทธิพล และได้รับอิทธิพลต่อกันและกัน แต่อาจจะมิมีวัตถุประสงค์ร่วมกันหรือไม่ก็ได้

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2545 124) กล่าวว่าไว้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับความรู้จากการลงมือร่วมกันปฏิบัติเป็นกลุ่ม กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของสมาชิกแต่ละคน และสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มก็มีอิทธิพลและปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน

ทศนา แชมมณี (2548 : 144) กล่าวว่าไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่ม คือ การดำเนินการเรียนการสอนโดยที่ผู้สอนให้ผู้เรียนทำงาน/กิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่ม พร้อมทั้งสอน/ฝึก/แนะนำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการทำงานกลุ่มที่ดีควบคู่ไปกับการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เนื้อหาสาระตามวัตถุประสงค์

จากการศึกษาข้างต้นผู้วิจัยได้สรุปว่า กระบวนการกลุ่ม หมายถึง วิธีการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการ ทำงานร่วมกันอย่างมีแบบแผน โดยมีเป้าหมายร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กัน มีแรงจูงใจร่วมกัน มีการ แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังได้รับความรู้จากการลงมือ ร่วมกันปฏิบัติเป็นกลุ่ม ผู้นำกลุ่มและสมาชิกรับบทบาทหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องเหมาะสม จะทำให้ ผู้เรียนเข้าใจถึงหลักของการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติจริง และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้

3.2 หลักการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม

จอยส์ และวีล (Joyce; & Weil. 1996: 80-88) กล่าวว่า หลักการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม มี ขั้นตอนดังนี้

- ขั้นที่ 1 สร้างบรรยากาศให้ผู้เรียนได้เผชิญกับปัญหาหรือสถานการณ์ปัญหาที่ท้าทาย
- ขั้นที่ 2 สมาชิกในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นจากปัญหาที่ได้รับ
- ขั้นที่ 3 ผู้เรียนร่วมกันวางแผนในการค้นคว้าความรู้ ครูผู้สอนจะคอยให้คำแนะนำในการทำงาน ร่วมกัน
- ขั้นที่ 4 ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ตามที่สมาชิกในกลุ่มได้ร่วมกันวางแผนไว้
- ขั้นที่ 5 ผู้เรียนร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลข้อมูล นำเสนอ และอภิปรายผล
- ขั้นที่ 6 ผู้เรียนกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการหาคำตอบ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540:31) กล่าวว่า หลักการสอนโดยวิธีกระบวนการ กลุ่ม มีดังนี้

1. ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนโดยให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมให้มากที่สุด
2. ให้นักเรียนได้เรียนรู้จากกลุ่มมากที่สุด
3. ค้นพบและสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตัวของนักเรียนเอง
4. ให้ความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ ครูจะต้องให้ความสำคัญของกระบวนการต่าง ๆ ในการแสวงหาคำตอบ

ประทีป แสงเปี่ยมสุข (2546: 1-3) กล่าวว่า หลักการสอนตามหลักการเรียนรู้ของกระบวนการ กลุ่ม มีดังนี้

1. หลักการสอนยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูพยายามจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพราะการที่ผู้เรียนมีบทบาทต่าง ๆ จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบ ความกระตือรือร้นที่จะเรียน
2. หลักการสอนยึดกลุ่มเป็นแหล่งความรู้สำคัญ ผู้เรียนจะมีโอกาสเรียนรู้จากกลุ่มได้มาก มนุษย์ต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นทั้งความคิด ความรู้และพฤติกรรมมีผลต่อการกระทบกันอยู่เสมอ การฝึกให้เรียนรู้ในลักษณะกลุ่มจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้สามารถอยู่และทำงานกับผู้อื่นได้
3. หลักการสอนที่ยึดการค้นพบด้วยตนเอง เป็นกระบวนการสำคัญในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเน้นให้ครูพยายามจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนพยายามค้นหาและพบคำตอบซึ่งจะทำให้ผู้เรียนจดจำได้ดี มักจะมีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้มากกว่าการเรียนรู้ที่ได้จากการบอกเล่าจากผู้อื่น
4. หลักการที่จัดความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ว่าเป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการแสวงหาความรู้และคำตอบต่าง ๆ ดังนั้นครูจึงพยายามให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ถึงกระบวนการต่าง ๆ ในการแสวงหาคำตอบ ไม่ใช่มุ่งเพียงคำตอบ โดยไม่คำนึงถึงกระบวนการและวิธีการ ที่ได้คำตอบนั้นมา
5. หลักการสอนที่ยึดความสำคัญของการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น ครูจึงควรพยายามจัดกระบวนการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีโอกาสคิดค้นหาแนวทางนำความรู้ ความเข้าใจไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งพยายามติดตามผลการปฏิบัติของผู้เรียน

3.3 องค์ประกอบของกระบวนการกลุ่ม

จอห์นสัน และจอห์นสัน (พรภัทร สินดี. 2557 : 43; อ้างอิงจาก Johnson; & Johnson. 1991: 10-15) กล่าวว่า องค์ประกอบ ของการเรียนการสอนในแนวจิตวิทยามี 5 ประการ ได้แก่

1. ความสัมพันธ์เชิงบวก (Positive Interdependence) สมาชิกในกลุ่มต้องร่วมกันในการวางแผน ร่วมคิด ร่วมทำ และช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้
2. การปฏิสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด(Face to Face Interaction) สมาชิกในกลุ่มจะช่วยเหลืออาหาร
3. การตรวจสอบความรับผิดชอบของแต่ละคน (Responsibility) เป็นหน้าที่แต่ละกลุ่มที่ตรวจสอบว่าสมาชิกได้เรียนรู้ได้ถูกต้องหรือไม่

4. การฝึกทักษะภายในกลุ่ม (Interpersonal and Small Group Skill) สมาชิกทุกคนจะต้องได้รับการฝึกทักษะภายในกลุ่มในเรื่องการรับฟัง การยอมรับความคิดเห็น

ประทีป แสงเปี่ยมสุข (2546: 15) กล่าวว่า องค์ประกอบของกระบวนการกลุ่มประกอบไปด้วย ทักษะที่ 1 การทำงานกลุ่มจะได้ผลดีหรือไม่มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ

1. หัวหน้ากลุ่ม
2. สมาชิกกลุ่ม
3. วิธีทำงานกลุ่ม

ในการสอนเนื้อหาใดก็ตาม เมื่อครูให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม ควรให้นักเรียนผลัดกันเป็นผู้สังเกตการณ์เพื่อจะปรับปรุงพฤติกรรมสมาชิกในกลุ่มให้เหมาะสมขึ้น

ทักษะที่ 2 ความสำคัญและประโยชน์ของการรวมกลุ่มกับบุคคลหลายแบบ เพื่อให้งานสำเร็จ บรรลุเป้าหมายที่กำหนด องค์ประกอบที่สำคัญอย่างมาก คือ สมาชิกกลุ่มในการเข้ากลุ่มนั้น สมาชิกไม่ควรยึดมั่นกับกลุ่มเพื่อนของตน ซึ่งเป็นสมาชิกที่สนิทกัน แต่ควรตระหนักถึง ความสำคัญ และเห็นประโยชน์ของการทำงานร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ด้วย โดยคำนึงถึงความสำเร็จ ของงานเป็นหลัก บางครั้งต้องมีประสบการณ์และความรู้แตกต่างกัน

ทักษะที่ 3 การสร้างบรรยากาศที่ดีในการอภิปราย

1. การอภิปรายกลุ่มเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้สมาชิกกลุ่มทุกคนมีโอกาสปรึกษาหารือ โดยให้ข้อมูลและความคิดเห็นแก่กันและกันทำให้กลุ่มได้มีโอกาสคิดร่วมกัน

2. การอภิปรายกลุ่มที่ดี จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ดี ประกอบด้วย การให้ความสนใจต่อการอภิปราย การรับฟังกัน การยอมรับกัน และการสนับสนุนกันและกัน

3. การให้ความสนใจต่อการอภิปราย หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มแสดงความกระตือรือร้น จะคิดและอภิปรายร่วมกัน

4. การรับฟังกัน หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มตั้งใจฟังกันและกัน ไม่แย่งกันพูดไม่พูดเสียคนเดียว หรือพูดมากเกินไปควรมีการรับฟังกันอย่างตั้งใจ

5. การยอมรับกัน หมายถึง การแสดงออกที่แสดงถึงความเคารพต่อบุคคลอื่นไม่แสดงความรังเกียจ ไม่วิพากษ์วิจารณ์บุคคล หรือความคิดเห็นของคนอื่นอย่างไม่มีเหตุผลเพราะจะทำให้สมาชิกไม่กล้าแสดงความคิดเห็น

6. การสนับสนุนกัน หมายถึง การที่สมาชิกกลุ่มให้กำลังใจแก่กันและกันโดยเมื่อเห็นว่าความคิดดี น่าชมเชย การสนับสนุนกันจะช่วยให้สมาชิกเกิดความรู้สึกที่ดี

7. ผู้ฟังการอภิปรายและสมาชิกกลุ่มจำเป็นต้องร่วมกันสร้างบรรยากาศที่ดีแก่กลุ่ม เพื่อจะได้สามารถอภิปรายร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาเรียม พิณจรวง (2549 : 28) กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการกลุ่มที่สำคัญมี 3 ประการ คือ

1. ผู้นำ คือผู้ที่ทำหน้าที่กลุ่มให้สามารถทำงานบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ และมีประสิทธิภาพ
2. สมาชิกต้องเข้าใจในบทบาทของตน ได้แก่ บทบาทเกี่ยวกับการทำงาน ซึ่งสมาชิกทุกคนควรช่วยเหลือกัน มีการเสนอแนวคิด ตลอดจนการแก้ปัญหาเมื่อเกิดความขัดแย้งกัน
3. กระบวนการทำงาน ต้องมีกระบวนการที่ดีมีคุณภาพ ได้แก่
 - มีจุดมุ่งหมายของงาน
 - มีการวางแผนงาน
 - ปฏิบัติตามแผนและติดตามงาน
 - การประเมินผลและปรับปรุงงาน

สุคนธ์ธา ธรรมพุทธิ (2552 : 68) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มนั้นมื่อองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ

1. ผู้นำกลุ่ม คือ ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้นำให้สามารถทำงานได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กลุ่มได้กำหนดไว้ ผู้นำกลุ่มจะมีหน้าที่ในการร่วมวางแผนงานแบ่งงานและมอบหมายงานให้แก่ สมาชิกในกลุ่ม ได้มีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง
2. สมาชิกกลุ่ม คือ บุคคลที่มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน และปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ เพื่อช่วยให้กลุ่มบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ
3. กระบวนการทำงาน คือ วิธีการที่กลุ่มนำมาใช้ในการดำเนินงานเพื่อนำไป สู่เป้าหมายซึ่งการที่จะดำเนินงานให้มีคุณภาพนั้น จะต้องประกอบด้วยกระบวนการ ดังต่อไปนี้

3.1 ทำความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของงาน

3.2 วางแผนงาน

3.3 ปฏิบัติตามแผนงานและติดตามผลงาน

3.4 ประเมินผลและปรับปรุงผลงาน

3.4 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2540: 32-33) กล่าวว่า รูปแบบการสอนกระบวนการกลุ่มควรมีรูปแบบ และขั้นตอนดังนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน ทั้งจุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
2. การจัดประสบการณ์โดยเน้นให้ผู้เรียนลงมือประกอบกิจกรรมด้วยตนเอง และการทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้มีประสบการณ์ในการทำงานกลุ่ม ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้
 - 2.1 ขั้นนำ เป็นการสร้างบรรยากาศและสมาชิกของผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียนการสอน การจัดสถานที่ การแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย แนะนำวิธีการดำเนิน การสอน กติกา หรือเกณฑ์การทำงาน ระยะในการทำงาน
 - 2.2 ขั้นสอน เป็นขั้นที่ครูลงมือสอน โดยให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ กิจกรรมเป็นกลุ่มๆ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง โดยที่กิจกรรมต่างๆ จะต้องคัดเลือกให้เหมาะสมกับ เนื้อเรื่องในบทเรียนกิจกรรม เพลง และเกม บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลองการอภิปรายกลุ่ม เป็นต้น
 - 2.3 ขั้นวิเคราะห์ เมื่อดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แล้ว จะให้นักเรียนวิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมต่าง ๆ ความสัมพันธ์ในกลุ่ม ตลอดจนความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน โดยวิเคราะห์ประสบการณ์ที่ได้รับจากความรู้สึก และการรับรู้ของผู้เรียนแสดงข้อคิดที่ได้จากการทำงานกลุ่มให้คนอื่นได้รับรู้ เป็นการถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้กันและกัน ขั้นวิเคราะห์จะช่วยให้ นักเรียนเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่นและมองเห็นปัญหา และวิธีการทำงานที่เหมาะสมเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการทำงานเป็นการถ่ายโอนประสบการณ์เรียนรู้ที่ดีจะช่วยให้ผู้เรียนค้นพบแนวคิดที่ต้องการด้วยตนเอง เป็นการขยายประสบการณ์การเรียนรู้ให้ถูกต้องเหมาะสม

2.4 ชั้นสรุปและนำหลักการไปประยุกต์ใช้ นักเรียนสรุปรวบรวม ความคิดให้เป็นหมวดหมู่ โดยครูกระตุ้นให้แนวทางและหาข้อสรุป จากนั้นนำข้อสรุปที่ค้นพบจากเนื้อหาวิชาที่เรียนไปประยุกต์ใช้ ให้เข้ากับตนเองและหลักการที่ได้ไปใช้เพื่อปรับปรุงตนเองประยุกต์ใช้ให้เข้ากับคนอื่นประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหา และสร้างสรรค์สิ่งที่เกิดประโยชน์ต่อสังคม ชุมชนและดำรงชีวิตประจำวัน เช่น การปรับปรุงบุคลิกภาพ เกิดความเห็นอกเห็นใจ เคารพสิทธิของผู้อื่น แก้ปัญหาประดิษฐ์สิ่งใหม่ เป็นต้น

2.5 ชั้นประเมินผล เป็นการประเมินผลว่าผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมายมากน้อยเพียงใด โดยประเมิน ทั้งด้านเนื้อหาและด้านกลุ่มสัมพันธ์ได้แก่ ประเมินด้านมนุษยสัมพันธ์ ผลสัมฤทธิ์ของกลุ่ม เช่น ผลการทำงาน ความสามัคคี คุณธรรมหรือค่านิยมของกลุ่มประเมินความสัมพันธ์ในกลุ่มจากการให้สมาชิกติชม หรือวิจารณ์ ต่อกันโดยปราศจากอคติ จะทำให้ผู้เรียนสามารถประเมินตนเองได้และผู้สอนเข้าใจนักเรียนได้ อันจะทำให้ผู้เรียนผู้สอนเข้าใจปัญหาซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นหนทางในการนำไปพิจารณาแก้ปัญหาและจัดประสบการณ์ การเรียนรู้ให้แก่นักเรียน

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549: 66-67) กล่าวว่า ขั้นตอนการจัดกระบวนการกลุ่ม หรือประสบการณ์ การเรียนรู้ มีขั้นตอนในการจัดดังนี้

1. ขั้นนำ คือ การปูพื้นผู้เรียนให้มีความพร้อมในการเรียนหรือการสร้างบรรยากาศให้เหมาะสม และเอื้อต่อการเรียนรู้ที่จะตามมา
2. ขั้นกิจกรรม คือ การให้ผู้เรียนได้ลงมือ กระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการให้ผู้เรียน ได้เกิดประสบการณ์ตรง ที่สามารถนำมาอภิปรายและวิเคราะห์ได้ในภายหลัง
3. ขั้นอภิปรายวิเคราะห์ คือ การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความรู้สึกความคิดเห็นหลังจากได้ ทำกิจกรรมไปแล้วครูจะต้องเป็นผู้นำทางช่วยให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์พฤติกรรมต่าง ๆ อภิปรายร่วมกันจน เกิดการเรียนรู้ตาม จุดมุ่งหมายที่วางไว้
4. ชั้นประยุกต์ใช้และสรุป ภายหลังจากที่ผู้เรียนได้อภิปรายและสรุปแล้ว ครูจะกระตุ้นให้ ผู้เรียนคิดต่อไปถึงการนำเอาการเรียนรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตจริง ครูและนักเรียนจะช่วยกันสรุปถึงการ เรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้น
5. ชั้นประเมินผลเป็นสิ่งสำคัญ เพราะครูต้องประเมินดูว่าผู้เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่โดยครู จะประเมินให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในแต่ละข้อ ดังนั้นจุดมุ่งหมาย จะมีอยู่ 2 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาวิชาและด้านกระบวนการกลุ่ม ครูจำเป็นจะต้องประเมินผลให้ครบ 2 ด้าน

จากการศึกษาเอกสารขั้นต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่มมี ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นนำ ครูต้องจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เตรียมความพร้อมต่อการเรียนรู้ มีการ กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนและทบทวนความรู้ เพื่อนำไปสู่บทเรียน
2. ขั้นกิจกรรม เป็นขั้นที่ครู สอน และให้นักเรียนลงมือปฏิบัติร่วมกัน โดยครูคอยให้คำปรึกษา และแนะนำ

3. ชั้นวิเคราะห์และอภิปราย ผล ครูให้นักเรียนวิเคราะห์และอภิปรายร่วมกัน ทั้งด้านเนื้อหาสาระและขณะปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น บอกข้อดี และข้อเสีย เพื่อจะได้นำไปปรับปรุงการทำงานครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยกระตุ้นให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น

4. ชั้นสรุปและประยุกต์ หลังจากปฏิบัติกิจกรรมเสร็จสิ้นแล้ว ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความคิดรวบยอดที่ได้จากการปฏิบัติกิจกรรม และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

5. ชั้นประเมินผล ครูประเมินว่านักเรียนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ หรือไม่มีการประเมินผล 2 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาสาระและการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม

3.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการกลุ่ม

งานวิจัยต่างประเทศ

โอเวน (Owen. 2001) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งจะใช้วิธีการเรียนแบบแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือเปิดโอกาสในการอภิปรายอย่างเต็มที่และพยายามใช้ทฤษฎีกระบวนการกลุ่มมาใช้ในการแก้ปัญหา การศึกษาครั้งนี้แบ่งเป็นการแสดงความคิดเห็น 3 ด้าน คือ ความคิดเห็นส่วนบุคคลของสมาชิกในกลุ่ม ความคิดเห็นโดยรวมของกลุ่มและความคิดเห็นที่ต้องมีการพัฒนาของกลุ่ม สำหรับข้อมูลที่ศึกษาทั้ง 3 ด้านนั้น ได้เก็บรวบรวมไว้เป็นทฤษฎี และขอปฏิบัติสำหรับงานวิจัย เช่น ข้อสรุปเกี่ยวกับทฤษฎีที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน รวมถึงกระบวนการที่ใช้ในการจัดการกับปัญหา

งานวิจัยในประเทศ

สุคนธ์ธา ธรรมพุกโท (2552 40) ได้ศึกษาการเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงวิธีการที่เน้นกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญสถิติ ที่ระดับ .01 ทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ.01 และมีผลการประเมินพฤติกรรมการทำงานกลุ่มอยู่ในเกณฑ์ระดับดี

ศุภรารวรรณทิตา เสาวเวียง (2556 25) ได้ศึกษากระบวนการในการทำงานกลุ่มและ ความสามารถในการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยในกระบวนการทำงานกลุ่มสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบเดิม ความสามารถในการทำงานกลุ่มสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีความสามารถในการทำงานกลุ่มหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พรภัทร สินดี (2557 : 40) ได้ศึกษาการเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงวิชาการที่เน้นกระบวนการกลุ่มที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์และพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม เรื่องลำดับและอนุกรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่าผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงวิชาการ ที่เน้นกระบวนการกลุ่ม สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงวิชาการที่เน้นกระบวนการกลุ่ม สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พฤติกรรมการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงวิชาการที่เน้นกระบวนการกลุ่ม มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ดีถึงดีมาก

จากการศึกษาเอกสารและ สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการกลุ่ม จะทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น เกิดความสามารถในการทำงานกลุ่ม เกิดความสามารถในการแก้ปัญหา เนื่องจากกระบวนการกลุ่มจะเน้นให้ผู้เรียน ได้ร่วมกันคิด ร่วมกันปฏิบัติ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และเกิดการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นในสังคมต่อไป

4. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมกลุ่ม

4.1 ความหมายของกิจกรรมกลุ่ม

พรณพิศ วาณิชยการ (2535: 24) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง การกระทำกิจกรรมร่วมกันของบุคคลในกลุ่ม ซึ่งร่วมกันวางแผนงานตามเป้าประสงค์และจัดประสบการณ์ เพื่อก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ขึ้นทั้งตัวบุคคลและในกลุ่ม

สมชาติ กิตยรรยง (2539: 10) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม คือ เทคนิคการฝึกอบรมที่เน้นจุดศูนย์กลางการเรียนรู้ของกลุ่มผู้เข้ารับการอบรม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ อันเนื่องมาจากการค้นพบตนเองซึ่งเป็นแนวทางสู่การพัฒนาตนเอง

นรินทร์ จุลทรัพย์ (2542: 123) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่มเป็นวิธีการที่ใช้กับกลุ่มของผู้เข้ารับการฝึกอบรม โดยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมกระทำกิจกรรมร่วมกัน หรือได้มีการแสดงออกร่วมกันภายใต้จุดมุ่งหมายบางประการ ลักษณะของกิจกรรมส่วนใหญ่เป็นการเสริมสร้างความรู้สึกร่วมกันประสบการณ์ และสร้างทัศนคติที่ดีงามต่อกัน โดยมุ่งเน้นให้สมาชิกเรียนรู้ด้วยการกระทำ พร้อมมีการติชมเพื่อให้สมาชิกได้รับรู้ด้วยตนเอง

เคมป์และกัลลี (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. 2542: 3; อ้างอิงจาก Kemp; & Gully. 1975) ได้กล่าวว่า กลุ่มประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกัน มีการพึ่งพาอาศัยและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความพึงพอใจมีการยอมรับและเคารพในความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีความรู้สึกว่าคุณเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม

ทิตนา แชมมณี และคณะ (2542: 7) กล่าวว่า ประสบการณ์ได้จากการเข้ากลุ่มจะทำให้ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมกระทำกิจกรรมที่ส่งเสริมการวิเคราะห์ความรู้สึกความต้องการตลอดจนพฤติกรรมและความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาบุคลิกภาพของตนได้อย่างดี

คมเพชร ฉัตรศุกกุล (2546: 6) กล่าวว่า กิจกรรมกลุ่ม คือ การนำเอาประสบการณ์มาวางแผน แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนในสิ่งที่สมาชิกต้องการและการเปลี่ยนแปลงของกลุ่ม โดยส่วนรวม ผู้นำจะสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อเขาได้เรียนรู้วิธีการที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้เกิดปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ระหว่างสมาชิกแต่ละคน โดยวิธีดังกล่าวนี้ประสบการณ์ดังกล่าวจะทำให้เกิดพัฒนาการในตัวบุคคลทุกคนและกลุ่มก็จะดำเนินไปด้วยความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

กาญจนา ไชยพันธุ์ (2549: 3) กล่าวว่า การที่บุคคลมารวมกันเพื่อศึกษาประสบการณ์ของกลุ่มหลาย ๆ ฝ่ายศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำ ความคิด ผูกปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และมีการศึกษาจากประสบการณ์ โดยผู้ศึกษาจะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในประสบการณ์การเรียนรู้ที่จัดขึ้น

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นพอจะสรุปได้ว่า กิจกรรมกลุ่ม หมายถึง กระบวนการที่ถูกกำหนดเพื่อทำร่วมกันหลาย ๆ คน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ทักษะในการทำงานร่วมกับกลุ่ม การปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยกิจกรรมกลุ่มของกลุ่มหนึ่ง ๆ ถูกกำหนดขึ้นภายใต้เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายเดียวกัน ผู้ร่วมกลุ่มทุกคนมีหน้าที่ปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มร่วมกัน

4.2 จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่ม

บัททัน (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. 2542: 4; อ้างอิงจาก Button. 1971: 1-2) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มว่า เพื่อช่วยส่งเสริมให้มนุษย์ให้เติบโตและพัฒนาขึ้นโดยเฉพาะทักษะทางสังคม การจัดกิจกรรมกลุ่มจึงเป็นการสร้างโอกาสให้มนุษย์ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในบรรยากาศที่ส่งเสริมซึ่งกันและกันโดยใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มพยายามช่วยสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนด

แทรคเลอร์ และนอท (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. 2542: 5; อ้างอิงจาก Traxler; & North. 1966: 320) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มว่า

1. เพื่อให้การศึกษาบรมแก่บุคคลที่ยังไม่คุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมหาวิทยาลัยหรือในโรงเรียน โดยการจัดโครงการ เช่น ปรุมนิเทศนักเรียนใหม่ หรือนำไปจัดในรูปแบบของการแนะแนวได้ตลอดปี
2. เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ที่แตกต่างไปจากประสบการณ์ที่ได้รับจากหลักสูตร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดกิจกรรมในโรงเรียนเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการศึกษาเล่าเรียน
3. เพื่อเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล เพราะทำให้นักเรียนคุ้นเคยกับครูแนะแนวในขณะที่เข้าร่วมจัดกิจกรรม
4. เพื่อเป็นการปรับตัว การบำบัดรักษา และความเจริญงอกงามของบุคคลในกลุ่ม นอกจากนี้กิจกรรมกลุ่มยังสามารถนำมาเป็นเครื่องช่วยแก้ไขในเรื่องส่วนตัวได้ เช่น การปรับบุคลิกภาพ การพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น

กรมวิชาการ (2545: 184) เสนอแนวคิดเกี่ยวกับกิจกรรมกลุ่มว่ากิจกรรมกลุ่มช่วยแก้ไขข้อจำกัดในเรื่องเนื้อหาทางด้านจริยธรรม ซึ่งค่อนข้างเป็นนามธรรมและหยุดนิ่งกับที่ให้เป็นการเรียนรู้ที่น่าสนใจ โดยสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ที่มีการเคลื่อนไหวของผู้เรียนและเนื้อหาควบคู่กันไปการจัดกระบวนการเรียนการสอนจึงมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทั้งด้านร่างกายสติปัญญา อารมณ์และการปฏิสัมพันธ์เป็นส่วนใหญ่ โดยมีการใช้กิจกรรมและสื่อการสอนบางประการ เช่น สถานการณ์จำลอง การแสดงบทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง เป็นต้น ที่ครูสามารถจัดทำด้วยตนเองได้ จะช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้ทางด้านจริยธรรมเป็นรูปธรรมน่าสนใจขึ้นสอดคล้องกับวัยพัฒนาตุนระดับวุฒิภาวะและความต้องการของนักเรียนแต่ละระดับ

คมเพชร ฉัตรศุกกุล (2546: 149-150) กล่าวถึง ความมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มไว้ดังนี้

1. เพื่อสร้างความเข้าใจในตนเองอย่างถูกต้อง โดยปกติทั่วไปอาจจะคิดว่าตนเองมีความเข้าใจในตนเอง ไม่จำเป็นต้องให้คนอื่นชี้แจงว่าตนเป็นคนอย่างไร ในทางจิตวิทยาแล้วมนุษย์ย่อมเข้าใจตนเอง แต่บางด้านอาจจะไม่เข้าใจตนเอง ทั้งนี้เพราะว่าแต่ละคนมีการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมโดยใช้กลวิธานแตกต่างกันไป ด้วยเหตุนี้กิจกรรมก็อาจช่วยมนุษย์ได้ โดยเป็นกระจุกเงาสะท้อนให้เห็นภาพของตนเองทุก ๆ ด้าน

2. เพื่อสร้างความเข้าใจในบุคคลอื่น มนุษย์มีความต้องการที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งก็คือความเข้าใจในสมาชิกของกลุ่ม ความเข้าใจในบุคคลอื่นจะทำให้เกิดการยอมรับพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมา ดังนั้นในการทำกิจกรรมกลุ่มร่วมกันของสมาชิกจะเปิดโอกาสให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ลักษณะต่าง ๆ ของแต่ละคนได้เป็นอย่างดี

3. เพื่อสร้างความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกซึ่งนอกจากจะอาศัยความรู้ความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกสิ่งสำคัญและมีความหมายต่อความสำเร็จของกลุ่ม คือ ความร่วมมือ ซึ่งถ้าขาดความร่วมมือที่ดีจะทำให้การทำงานของกลุ่มไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นในการทำกิจกรรมกลุ่ม จึงมีจุดมุ่งหมายที่จะเสริมสร้างคุณลักษณะที่ดีให้แก่สมาชิกกลุ่มให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของกิจกรรมกลุ่มนั้น คือการช่วยใ้บุคคลได้มีโอกาสฝึกทักษะให้แก่ตนเอง เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาส่วนตัวและของคนอื่นและช่วยให้ค้นพบหนทางในการที่จะช่วยให้สมาชิกปรับตัวเพื่อนำไปสู่ความเจริญงอกงามส่วนตัว มีทักษะในการทำงานกลุ่ม มีความเข้าใจตนเอง และเข้าใจผู้อื่น ตลอดจนความสามารถในการแก้ปัญหาด้วย

4.3. ขนาดของกลุ่ม

อ็อตตาเวย์ (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา, 2542: 8; อ้างอิงจาก Ottaway, 1966: 7) กล่าวว่า กลุ่มควรมีขนาดเล็กเพราะจะช่วยให้สมาชิกมีโอกาสแสดงอย่างอิสระได้อย่างทั่วถึงกันโดยสมาชิกไม่ต้องใช้เสียงดังมากนัก ทุกคนในกลุ่มก็จะได้ยินอย่างทั่วถึงกัน ดังนั้น กลุ่มควรมีขนาดอย่างมากที่สุด 12 คน หรือถ้ามากกว่านั้น ไม่เกิน 15 คน ส่วนขนาดของกลุ่มที่มีความเหมาะสมที่สุดนั้น ควรมีสมาชิก 9-10 คน จึงจะทำให้การทำงานบังเกิดผลที่ดีที่สุด

ซอร์วี่ (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. 2542: 8; อ้างอิงมาจาก Shaw. 1981: 4) กล่าวถึงขนาดของกลุ่มว่า กลุ่มย่อยควรมีสมาชิก 10 คน เป็นอย่างมาก แต่ถ้ามีสมาชิกจำนวน 30 คนขึ้นไปจะจัดเป็นกลุ่มใหญ่ และถึงแม้ว่ากลุ่มจะมีสมาชิกจำนวน 30 คน ก็อาจเป็นกลุ่มย่อยได้ จำนวนสมาชิกไม่ได้เป็นปัญหาสำคัญ แต่องค์ประกอบอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ ความสำคัญของสมาชิกและความร่วมมือในการทำงานของสมาชิกจะมีความสำคัญต่อการทำงานกลุ่มมากกว่า

ทิตนา แชมมณี (2545: 153) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มจะมีเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะและจุดประสงค์ของกิจกรรม กลุ่มขนาดเล็กมักจะประกอบด้วยสมาชิก 2-5 คน ขนาดใหญ่ประมาณ 10 - 20 คน แต่ขนาดที่นิยม คือ 6-8 คน

คมเพชร ฉัตรศุกกุล (2546: 110-111) กล่าวว่า ขนาดของกลุ่มในการจัดกิจกรรมนั้น ไม่ควรเกิน 15 คน เพราะในกลุ่มที่มีสมาชิกมากเกินไป ความจำเป็น สมาชิกจะต้องทำงานซ้ำซ้อนกัน บางคนอาจจะรับผิดชอบทั้งหมด ในขณะที่คนอื่น ๆ รู้สึกคับข้องใจที่ไม่มีงานทำในกลุ่ม ไม่มีโอกาสที่จะใช้ทักษะที่ตนเองมีอยู่ แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับสถานการณ์

กาญจนา ไชยพันธ์ (2549: 18) กล่าวว่า จำนวนสมาชิกของกลุ่มที่จะจัดเกี่ยวกับการช่วยในการทำงานหรือการเรียนการสอนที่เหมาะสมคือ 5-10 คน โดยครูควรเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและกิจกรรม โดยเฉพาะกลุ่มเล็กที่สมาชิกไม่เกิน 15 คน จะช่วยให้เกิดการเคลื่อนไหวได้ง่ายถ้าสมาชิกมากเกินไปอาจมีผลต่อการแสดงความคิดเห็นและความต้องการได้ไม่ทั่วถึง รวมถึงสมาชิกไม่เกิดความสนใจและอาจออกไปจากกลุ่ม

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า ขนาดของกิจกรรมกลุ่มนั้นมีความสำคัญ การกำหนดขนาดของกลุ่มควรคำนึงถึงความทั่วถึงของกิจกรรม ควรมีการกำหนดหน้าที่หรือบทบาทที่ชัดเจนสำหรับสมาชิกของกลุ่มทุกคนเพื่อไม่ให้เกิดการทำงานที่ซ้ำซ้อนและไม่ทั่วถึง

4.4 ประโยชน์ของการใช้กิจกรรมกลุ่ม

บุหงา วชิระศักดิ์มงคล (2535: 30) กล่าวว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มประเภทต่าง ๆ แล้ว นอกจากจะทำให้ได้ผลงานตามจุดมุ่งหมายของกลุ่มชนิดนั้น ๆ แล้ว ยังมีผลทำให้บุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นและมีประโยชน์ต่อผู้ให้บริการแนะแนวในโรงเรียนและชุมชนอีกด้วย ประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่ม ได้แก่

1. ประโยชน์ต่อสมาชิกกลุ่ม การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มจะมีผลให้นักเรียนได้รับการตอบสนองความต้องการทางสังคม ทั้งยังเป็นการก่อให้เกิดพัฒนาการในด้านต่าง ๆ อีกด้วยเช่น การพัฒนาการทางด้านสติปัญญา พัฒนาการทางด้านเจตคติ คือ มีการเปลี่ยนแปลงต่อตนเองและผู้อื่นเป็นไปในทางที่สร้างสรรค์ขึ้นและพัฒนาการทางด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะทางสังคม ทักษะในการศึกษาค้นคว้า ทักษะทางปัญญาและทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม
2. ประโยชน์ต่อผู้แนะแนวหรือผู้นำกลุ่ม ในฐานะผู้ให้บริการแนะแนว ซึ่งต้องจัดบริการให้กับนักเรียนเพื่อส่งเสริมและพัฒนา เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาให้กับนักเรียน เพื่อจะให้บริการนักเรียนเป็นกลุ่มได้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย

โรเจอร์ส (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. 2542: 10; อ้างอิงจาก Rogers. 1970: 121-122) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกิจกรรมกลุ่มดังนี้ คือ

1. ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ทางความรู้สึก
2. มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ตลอดจนเปิดเผยความรู้สึกที่มีความจริงใจและเป็นไปอย่างธรรมชาติ มีการเปลี่ยนแปลงทางความสามารถในการควบคุมความรู้สึกต่าง ๆ ของตนเองมีการแสดงที่ตรงกับความรู้สึกของตน
3. เกิดแนวทางในการสร้างแรงจูงใจ หมายถึง การเข้าใจตนเอง (Self-Actualization) การรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง

4. เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หมายความว่า บุคคลยอมรับตนเอง พัฒนาในเรื่องคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเองและมีความมั่นคงยิ่งขึ้นลดการสงสัยและควบคุมผู้อื่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้นและมีความรู้สึกพึ่งพากันและกัน เชื่อในความสามารถของบุคคล มีการแก้ปัญหาโดยการทำงานเป็นกลุ่มและเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า ประโยชน์ของการใช้กิจกรรมกลุ่มนั้น จะช่วยให้สมาชิกกลุ่มมีการพัฒนาตนเองทั้งทางด้านการอยู่ร่วมกันในสังคมและตัวของสมาชิกเอง ทำให้สมาชิกมีความรับผิดชอบมีเหตุผล รวมไปถึงการพัฒนาทางด้านความคิด เจตคติ ค่านิยม และพฤติกรรม สามารถที่จะเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ และเรียนรู้ที่จะแก้ไขหรือสู้ได้อย่างถูกต้อง ทำให้มีประสบการณ์ในการดำรงชีพอย่างอิสระและถูกต้อง อีกทั้งยังเป็นการก่อให้เกิดพัฒนาการในด้านต่าง ๆ อีกด้วยเช่น การพัฒนาการทางด้านสติปัญญาพัฒนาการทางด้านเจตคติ คือ มีการเปลี่ยนแปลงต่อตนเองและผู้อื่นเป็นไปในทางที่สร้างสรรค์ขึ้น

4.5 เวลาในการใช้กิจกรรมกลุ่ม

วัชรีย์ ทรัพย์มี (2533: 274) กล่าวว่า การเข้ากลุ่มขึ้นอยู่กับอายุของผู้รับบริการและความจำกัดของสถานที่ เด็กควรใช้เวลาไม่เกิน 30 นาที แต่ถ้าเป็นวัยรุ่นควรใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง เวลาจัดกลุ่มสัปดาห์ละ 2 ครั้ง

บุหงา วชิระศักดิ์มงคล (2535: 66) กล่าวว่า ในการกำหนดความถี่และระยะเวลาเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มนั้น ควรเป็นหน้าที่ของผู้นำกลุ่มที่จะต้องพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ เช่น ชนิดของกลุ่ม อายุ สมาชิก ประสบการณ์ของผู้นำกลุ่ม

ทิพวรรณ กิตติพร (2535: 197) กล่าวว่า ระยะเวลาในการเข้ากลุ่ม ต้องคำนึงถึงความเหมาะสม โดยพิจารณาจากชนิดของกลุ่ม อายุสมาชิก จุดมุ่งหมายของกลุ่ม ลักษณะของสมาชิก ซึ่งสอดคล้องโดยตรงกับความถี่ระยะเวลาเพียงพอของการพบปะสมาชิก ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้นำต้องกำหนดเวลาให้เพียงพอกับการปฏิสัมพันธ์กัน ขณะเดียวกันก็พยายามไม่ให้มีเวลามากเกินไป

แพธเธอร์สัน (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. 2542: 12; อ้างอิงจาก Patterson. 2000: 105) กล่าวว่า การทำกิจกรรมเป็นกลุ่มควรจัดสัปดาห์ละ 2 ครั้ง แต่ถ้าเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีน้อยอาจจัดสัปดาห์ละ 3 ครั้ง ช่วงเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มไม่เกิน 1 ชั่วโมงในระดับเด็กประถมศึกษา เพราะเด็กอาจเกิดความเบื่อหน่าย

นรินทร์ จุลทรัพย์ (2542: 120) กล่าวว่า เวลามากหรือน้อยเป็นปัจจัยสำคัญที่วิทยากรควรให้ความสำคัญ ถ้าเวลาไม่เกิน 30 นาที กิจกรรมอาจประกอบไปด้วย 1 หรือ 2 กิจกรรม แต่ถ้ามีเวลาเกิน 30 นาทีแล้ว ควรเลือกรูปแบบของกิจกรรมที่เปลี่ยนไปทุก 30 นาที เพื่อหลีกเลี่ยงความซ้ำซากและเบื่อหน่ายและวิทยากรควรพิจารณาด้วยว่ากิจกรรมลักษณะใดควรใช้สำหรับกิจกรรมใด

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า เวลาในการใช้กิจกรรมกลุ่มนั้น ควรจัดโดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับสมาชิกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นอายุของสมาชิกและจุดมุ่งหมายของกลุ่ม ซึ่งอยู่ในดุลพินิจผู้นำกลุ่ม

4.6 ลำดับขั้นการเรียนรู้ตามวัฏจักรกระบวนการกลุ่ม

ประนอม เดชชัย (2531: 103) กล่าวถึงการดำเนินงานของกลุ่มว่า ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มในลักษณะใด จะมีกระบวนการดำเนินงานเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นรวมกลุ่ม (Formal Stage) เป็นขั้นแรกที่สมาชิกของกลุ่มมารวมกัน ถ้าสมาชิกไม่รู้จักกันดีพอ ทุกคนจะสงวนท่าที ไม่ค่อยแสดงออกในระยะนี้ จึงเป็นหน้าที่ของผู้สอนที่จะต้องประสานงานให้สมาชิกในกลุ่มรู้จักคุ้นเคยกันก่อน

2. ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมายของกลุ่ม (Normal Stage) เมื่อสมาชิกภายในกลุ่มรู้จักกันแล้ว กลุ่มจะเริ่มคิดถึงเป้าหมายของกลุ่ม และภารกิจของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบ ในขั้นนี้ผู้สอนจะมีบทบาทร่วมกับผู้เรียน ในการกำหนดเป้าหมายและการเรียนรู้กิจกรรมที่สมาชิกของกลุ่มจะทำงานร่วมกัน

3. ขั้นระดมความคิด (Storming Stage) เป็นขั้นที่บรรยากาศของการทำงานเริ่มจริงจังมากขึ้น สมาชิกภายในกลุ่มพยายามกำหนดร่างกฎเกณฑ์และระเบียบของกลุ่มในขั้นนี้ผู้สอนอาจมี 2 บทบาท คือ ปล่อยให้ผู้เรียนดำเนินการโดยลำพังหรือเข้าร่วมในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม

4. ขั้นกระชับความสัมพันธ์ (Reforming Stage) เป็นขั้นที่กลุ่มรู้จักคุ้นเคยและเข้าใจในบทบาทของตนเองเป็นอย่างดี จึงทำให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปอย่างดี

5. ขั้นสลายตัว (Disbanding Stage) เป็นขั้นสุดท้ายเมื่อสมาชิกของกลุ่มได้ร่วมกันดำเนินการตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจนบรรลุเป้าหมายแล้ว ภารกิจของกลุ่มเริ่มลดลงไปด้วยการเริ่มสลายตัว ในขั้นนี้ผู้สอนจะมีบทบาทในการทบทวนการดำเนินงานของกลุ่มที่ผ่านมาเพื่อทำการสรุปผลและเสนอแนะแนวทางในการนำผลไปใช้หรือนำไปศึกษาค้นคว้าต่อไป

กรมวิชาการ (2542: 187) ได้เขียนตำราการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยมีขั้นตอนที่ใช้ในกระบวนการกิจกรรมกลุ่ม โดยมีขั้นตอน ดังนี้คือ

1. ขั้นนำเป็นการเริ่มบทเรียนให้น่าสนใจ มีสาระแทรกความสนุกสนานและตื่นเต้นในบางครั้ง เพื่อช่วยให้นักเรียนตื่นตัว มีสมาธิ เกิดความต้องการในสิ่งที่จะเรียนรู้ กิจกรรมในขั้นนำจะเป็นกิจกรรมสั้น ๆ อาจใช้สื่อการสอนบางอย่างประกอบด้วย เช่น การเสนอข่าว การเชิดหุ่น การแสดง การเล่านิทาน เป็นต้น อาจเพิ่มเติมเรื่องคำแนะนำ กติกา คำสั่งต่าง ๆ การแบ่งกลุ่ม การรับมอบหมายที่กำหนดให้ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมในขั้นต่อไปเกิดความเข้าใจตรงกัน ทั้งนี้ ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ศึกษาทบทวน และซักถามความเข้าใจด้วย

2. ขั้นกิจกรรม นักเรียนทุกคนจะได้รับบทบาทและหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย การแยกย้ายตามกลุ่ม การกำหนดและเลือกประธาน เลขานุการ สมาชิกกลุ่มเพื่อประชุมปรึกษาหารือ การวางแผน การเสนอความคิดเห็นของสมาชิกแต่ละคน การหาข้อสรุปคำตอบที่ต้องการ การกำหนดการเสนอผลงาน การแสดงออก การดำเนินกิจกรรมที่กำหนดไว้ครูต้องคอยให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และดูแลนักเรียนทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกกระยะ การจัดเตรียมอุปกรณ์บางอย่างให้พอเพียง พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกในการดำเนินกิจกรรมแต่ละกลุ่ม คอยช่วยเหลือกลุ่มที่ออกมาเสนอที่ก่อกำเนิดปัญหาและข้ออุปสรรคในบางครั้ง

3. ขั้นอภิปราย ขั้นตอนนี้จะต้องจัดโอกาสให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการซักถาม การอภิปรายในแง่คิดประเด็นต่าง ๆ การวิพากษ์ วิจารณ์ การให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมการตอบปัญหา การเสนอแนะวิธีการต่าง ๆ ได้พูดคุยสนทนาแลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ของตนเองกับผู้อื่น รู้จักยอมรับฟังและให้เกียรติความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนเอง เกิดการเปลี่ยนแปลงแนวความคิดของตนเอง ขั้นการอภิปรายจะบรรลุผลสำเร็จครูควรจะต้องตั้งประเด็นท้าทายให้นักเรียนคิดวิเคราะห์และให้เหตุผลวิพากษ์วิจารณ์ การตั้งคำถามที่ฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักการหาคำตอบที่ใช้ความคิดในระดับสูง มีความเชื่อมั่นในการพูด และการแสดงออกในสิ่งที่คิดขึ้นได้ ครูต้องเตรียมตัวอย่างเหตุการณ์ เรื่องราวที่เกี่ยวข้องและน่าสนใจประกอบเสมอ เพื่อให้ข้อคิดประเด็นต่าง ๆ ที่นักเรียนได้รับตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม สิ่งแวดล้อมและการดำเนินชีวิตของบุคคลต่าง ๆ

4. ขั้นสรุปและประยุกต์ใช้ ในขั้นนี้ นักเรียนจะประมวลเนื้อหากิจกรรมและประสบการณ์ด้วยความคิดเห็นต่าง ๆ ใน 2 ลักษณะ คือ การสรุปสิ่งที่เรียนมาทั้งหมดได้อย่างถูกต้อง ได้รับหลักการแนวคิดที่ชัดเจน มีแนวทางข้อเสนอหลาย ๆ ด้านที่เป็นประโยชน์และสามารถปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะด้านจริยธรรมของนักเรียนจะพัฒนาได้สูงและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ครูจะต้องพยายามสนับสนุนติดตามให้นักเรียนนำความรู้ ความคิด ทักษะต่าง ๆ ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของนักเรียนแต่ละคนทั้งในห้องเรียน ครอบครัวและชุมชนของเขา

ทิตนา แชมมณี (2545: 146-147) กล่าวว่า การสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มมีลักษณะเฉพาะบางประการ การเตรียมการจึงต้องคำนึงถึงลักษณะ ดังนี้

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อให้การจัดกิจกรรมไม่ออกนอกกลุ่มนอกทางโดยกำหนดเป็น 2 ลักษณะ คือ จุดมุ่งหมายทั่วไป และจุดมุ่งหมายเฉพาะ ซึ่งลักษณะเฉพาะนี้นิยมเขียนในเชิงพฤติกรรม (Behavior or Performance Objective) และยังแบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ (Cognitive Domain) ด้านทักษะ (Psychomotor) และด้านเจตคติ (Affective Domain) ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและจุดมุ่งหมาย การกำหนดเช่นนี้จะทำให้เกิดความสะดวกและชัดเจนในการจัดกิจกรรมและการประเมิน

2. การกำหนดเนื้อหาหรือความคิดรวบยอด เพื่อให้เข้าใจชัดเจนเป็นหลักในการออกแบบกิจกรรมสำหรับผู้เรียน

3. การกำหนดกิจกรรมหรือประสบการณ์เรียนรู้สำหรับผู้เรียน การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องดังกล่าว สามารถใช้กระบวนการเป็นขั้นตอนดังนี้

3.1 **ขั้นนำ** คือ การเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียน เช่น การเตรียมความรู้และจัดบรรยากาศที่เหมาะสม เป็นต้น

3.2 **ขั้นกิจกรรม** คือ การให้ผู้เรียนลงมือทำกิจกรรมที่เตรียมไว้ ให้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ที่จะนำมาวิเคราะห์หรืออภิปรายให้เกิดการเรียนรู้

3.3 **ขั้นอภิปราย** คือ การให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดความรู้สึก และการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น

3.4 **ขั้นสรุปและนำไปใช้** คือ เป็นการรวบรวมความคิดเห็นและข้อมูลต่าง ๆ จากขั้นกิจกรรมและอภิปรายมาประสานกัน จนได้ข้อสรุปที่ชัดเจนรวมทั้งกระตุ้นให้ผู้เรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

4. การประเมินผล หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรมแล้วจำเป็นต้องประเมินผลเพื่อดูว่าได้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่

คมเพชร ฉัตรศุกกุล (2546: 27- 8) ได้กล่าวถึง ระยะเวลาของกลุ่มว่าพฤติกรรมที่สมาชิกแสดงออกตอนเริ่มเข้ากลุ่มอาจแตกต่างจากภายหลังที่ได้รับเข้ากลุ่มเป็นเวลานานแล้ว ทั้งนี้เพราะการที่จะทำให้กลุ่มเป็นกลุ่มที่สมบูรณ์ขึ้น จะต้องอาศัยเวลาในการพัฒนา กลุ่ม ดังนั้น มักจะพบว่า กลุ่มจะต้องผ่านระยะต่าง ๆ 4 ระยะ คือ

1. ระยะที่บุคคลแต่ละคนมีการแข่งขันและมีศูนย์กลางอยู่ที่ตนเอง (Individually Centered, Competitive Phase)

2. ระยะของความขัดแย้งและความคับข้องใจ (Frustration and Conflict Phase)

3. ระยะกลุ่มมีความสามัคคี (Group Harmony Phase)

4. ระยะที่มีผลงานและยึดกลุ่มเป็นศูนย์กลาง (Group Centered Productive Phase)

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า การสอนโดยกระบวนการกลุ่มมีลักษณะเฉพาะ มี ลำดับขั้นการเรียนรู้ตามวิธีกระบวนการกลุ่ม จะมีระยะของการพัฒนาปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งลักษณะของการพัฒนาในแต่ละขั้นสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมในแต่ละขั้นตอน

4.7 เทคนิคของกิจกรรมกลุ่ม

การจัดกิจกรรมกลุ่มให้บรรลุจุดมุ่งหมายและได้รับผลประโยชน์ตามจุดที่มุ่งหวังไว้หรือไม่นั้นต้องขึ้นอยู่กับเทคนิควิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรมกลุ่มด้วยและได้มีผู้กล่าวถึงเทคนิคและวิธีการที่ใช้ในการจัดกิจกรรมกลุ่มที่สำคัญ ไว้ดังนี้

1. กระบวนการสอนโดยใช้บทบาทสมมติ กรมวิชาการ (2542: 189) ได้แบ่งขั้นตอนไว้ดังนี้

1.1 **ขั้นเตรียมการ** เป็นขั้นตอนของการกำหนดวัตถุประสงค์และการจัดเตรียมบทบาทสมมติและสถานการณ์จำลองให้สอดคล้องกัน จุดเน้นของการใช้บทบาทสมมติจะอยู่ที่ตัวผู้แสดงความรู้สึก ความนึกคิด เหตุผล และวิธีการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน ทั้งนี้ ต้องระบุให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจอะไรบ้างจากการแสดง จากนั้นจึงกำหนดสถานการณ์และบทบาทที่จะนำไปใช้ให้ตรงกับวัตถุประสงค์โดยพิจารณาเรื่องความยากง่าย วัย ระดับวุฒิภาวะ คุณธรรมที่ใกล้เคียงกับความเป็นจริง การขัดแย้งปัญหาและอุปสรรคที่จะต้องแก้ไข เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสในการวิเคราะห์และตัดสินใจต่อไป

1.2 ขั้นตอนดำเนินการแสดงเป็นการเตรียมนักเรียนให้พร้อม โดยการใช้เทคนิคและวิธีการ นำเข้าสู่บทเรียนในรูปแบบต่าง ๆ กัน การเล่าเรื่องราวสถานการณ์ที่เริ่มเกิดขึ้นการโยงกับประสบการณ์เดิมของนักเรียน จากนั้นคัดเลือกผู้แสดงให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และบทบาทที่กำหนดขึ้น เมื่อได้ผู้แสดงตามที่ต้องการแล้ว ต้องให้เวลาสำหรับนักเรียนในการเตรียมการแสดงเพื่อฝึกฝนและทดสอบกับบทบาทที่ตนเองได้รับ เพื่อสร้างความมั่นใจร่วมกัน ต่อจากนั้นจึงช่วยกันจัดฉากการแสดงให้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง นอกจากนี้ครูต้องเตรียมผู้สังเกตการณ์ เพื่อให้ให้นักเรียนที่เป็นผู้ดูได้รู้จักการสังเกต การบันทึกข้อมูลกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย เมื่อห้องเรียนและผู้แสดงอยู่ในสถานการณ์ที่พร้อมแล้ว จึงเริ่มต้นให้นักเรียนเริ่มแสดงได้ การแสดงนี้ควรปล่อยให้ไปไปตามธรรมชาติ ครูหรือผู้ชมไม่ควรขัดกลางคัน นอกจากนี้ในกรณีผู้แสดงต้องการความช่วยเหลือ ในขณะที่แสดงครูควรสังเกตพฤติกรรมของผู้แสดงและผู้ชมอย่างใกล้ชิด ข้อควรระวังคือ บางครั้งการแสดงอาจใช้เวลามากเกินไป เยิ่นเย้อ ควรตัดบทด้วยวิธีการที่ดี เพื่อป้องกันไม่ให้เสียเวลา และไม่ให้ผู้ชมเกิดความเบื่อหน่าย

1.3 ขั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง เป็นขั้นที่นักเรียนจะได้เสนอข้อมูลพฤติกรรมต่าง ๆ ที่สังเกตเห็น รู้จักการแยกแยะประเด็น วิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ข้อคิดเห็นอภิปรายจนนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจตามคุณธรรมที่ต้องการ บทบาทที่สำคัญของครู คือ การเตรียมคำถามเพื่อเป็นแนวทางในการอภิปรายกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นเทคนิคบางประการที่ครูสามารถนำมาใช้ คือ การสมมติให้ผู้แสดง ผู้ชม ผู้สังเกตการณ์ในเรื่องความรู้สึก ความคิดที่เกิดขึ้น การอภิปรายแสดงความคิดเห็นต่อคำถามที่นำมาใช้ ครูต้องระมัดระวังไม่ให้มีการวิพากษ์วิจารณ์ในการทางติเตียนข้อบกพร่องของผู้แสดง แต่ควรเน้นในเรื่องของเหตุผลและพฤติกรรมที่แสดงออกเท่านั้น

1.4 ขั้นแสดงเพิ่มเติม หลังการวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดงแล้วนักเรียนอาจจะเสนอแนะแนวทางใหม่ ๆ ในการแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจ ครูอาจจะให้มีการแสดงเพิ่มเติมก็ได้

1.5 ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุป ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ตัวอย่างเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมที่ศึกษาร่วมกัน การให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม การสรุปสาระสำคัญของเนื้อหา ความคิดรวบยอดของคุณธรรมที่เรียนรู้ การเสนอแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป หลังจากการแสดงบทบาทสมมติแล้ว ครูควรย้ำและทำความเข้าใจกับนักเรียนอีกครั้งหนึ่งว่า การแสดงที่ผ่านมาเป็นเพียงบทบาทสมมติเท่านั้นเพราะนักเรียนบางคนอาจจะติดอยู่กับบทบาท สถานการณ์ และคำอภิปรายของนักเรียนบางคนจนเกินไป อาจก่อให้เกิดความรู้สึกที่ไม่ดีเกิดขึ้น ครูจึงต้องชี้แนะและทำความเข้าใจให้ถูกต้องเสมอเมื่อเกิดเหตุการณ์ลักษณะประเภทนี้ขึ้น

2. แนวทางการจัดการเรียนการสอนกับกรณีตัวอย่าง (กรมวิชาการ. 2542: 190)

2.1 ศึกษาแยกแยะหัวข้อคุณธรรมที่ต้องการสอน เนื้อหาที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการ ความคิดรวบยอดและศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณธรรมที่ช่วยเสริมคุณธรรมที่ต้องการเน้น

2.2 คัดเลือกข่าว ตัวอย่างเหตุการณ์ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับคุณธรรมที่สอนปรับให้เข้ากับวัย ประสบการณ์ สิ่งแวดล้อมของผู้เรียน

2.3 กำหนดขั้นตอนและรายละเอียดของการนำไปใช้ จุดมุ่งหมายลำดับขั้นตอนของกิจกรรม

2.4 การแสดงออก จำนวนกลุ่มและนักเรียนในแต่ละกลุ่ม สถานที่ เวลาที่ใช้บทบาทของนักเรียนบางคนและทั้งหมด สื่อประกอบการสอน ประเด็นที่ใช้อภิปรายแสดงความคิดเห็น ตัวอย่างข้อมูลเพิ่มเติม ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ และแนวทางแก้ไข

2.5 การนำไปใช้ในชั้นเรียน เตรียมห้องเรียน และบรรยากาศให้เหมาะสมกับกรณีตัวอย่าง การอภิปราย การแบ่งกลุ่ม ข้อตกลง หรือกติกาที่นำมาใช้ การมอบหมายงานที่ให้ศึกษา และให้ศึกษากรณีตัวอย่างด้วยตนเอง มีการอภิปรายกลุ่มย่อย เสนอความคิดเห็น การซักถามการเพิ่มเติมข้อมูล ตัวอย่างต่าง ๆ การกำหนดผู้แสดงบทบาทสมมติ การตอบปัญหาหรือประเด็นพร้อมเหตุผลท้ายกรณีตัวอย่างที่กำหนดให้

2.6 การเพิ่มเติมเนื้อหา เอกสารเสริมประสบการณ์ แบบประเมินตนเอง หรือกลุ่มเกี่ยวกับคุณธรรมที่ต้องการสอน แนวสรุปและประเด็นที่นักเรียนควรทราบ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในสิ่งที่เรียนรู้ ความขัดแย้งน้อยลง ครูต้องจัดทำแนวสรุปและตั้งคำถามนำเพื่อให้นักเรียนสรุปแนวคิดสาระสำคัญของคุณธรรมได้ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะและประเภทของกรณีตัวอย่างสามารถจัดทำได้จากข่าว หนังสือพิมพ์ เหตุการณ์ เรื่องสั้นการเล่าเรื่อง รูปภาพ บทสนทนา หรือคำพูด

แนวทางการสร้างกรณีตัวอย่าง

1. กำหนดให้เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจริงหรือมีส่วนใกล้เคียงกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคม
2. เรื่องที่สร้างต้องเป็นเรื่องที่ยังหาข้อยุติหรือข้อสรุปไม่ได้ มีประเด็นที่ต้องใช้ความคิดเห็นของบุคคลหลาย ๆ ฝ่าย ทางเลือกของคำตอบมีหลายแนวและเปิดกว้าง
3. สอดคล้องกับเนื้อหาทางจริยธรรม เหมาะสมกับวัยและประสบการณ์ของนักเรียน
4. ปรับเป็นกิจกรรมที่แสดงออกและเคลื่อนไหว
5. มีสาระน่าสนใจ สนุกสนาน แทรกข้อคิดเห็นเป็นประโยชน์
6. มีคำถามหรือประเด็นที่ใช้ในการอภิปรายและแสดงความคิดเห็น

ข้อควรพิจารณาในการใช้กรณีตัวอย่าง

1. การสร้างกรณีตัวอย่างไม่ควรเป็นเรื่องเฉพาะบุคคลใดบุคคลหนึ่งในชั้นเรียนควรหลีกเลี่ยงการนำมาใช้โดยตรง แต่ควรดัดแปลงให้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างใกล้เคียงที่สุดเท่านั้น
2. ครูต้องพยายามคลี่คลายความคิดเห็นขัดแย้งที่แตกต่างกันของนักเรียนได้โดยยึดแนวข้อสรุปที่ได้จากข้อตกลงของความคิดเห็นของกลุ่มคุณธรรมที่ต้องการเน้นและความคิดรวบยอดของการสอนเป็นแกนสำคัญที่นักเรียนได้เรียนรู้ทั้งหมด
3. ควรนำกิจกรรมหรือสื่อการสอนบางประเภทเข้าช่วยในการสอนบางครั้งเช่น กิจกรรมบทบาทสมมติและสถานการณ์จำลอง เป็นต้น
4. จุดประสงค์สำคัญของกรณีตัวอย่างควรมุ่งเน้นให้นักเรียนรู้จักสร้างความคิดเห็นของตนเอง

5. ให้เกิดขึ้น มีความเชื่อมั่นและกล้าแสดงออกอย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลการสร้างกฎเกณฑ์ของกลุ่ม การรู้จักเคารพมติหรือผลการตัดสินใจของกลุ่มร่วมกัน

6. ต้องมีเทคนิคเชื่อมโยงกรณีตัวอย่าง ที่นำมาใช้ให้สัมพันธ์กับสิ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนได้อย่าง

7. สอดคล้องและกลมกลืนกัน เพื่อประโยชน์ในการหาแนวทางและข้อเสนอแนะแก่นักเรียนที่มีข้อบกพร่องทางความประพฤติอยู่

3. แนวทางการจัดการเรียนการสอนกับสถานการณ์จำลอง (กรมวิชาการ. 2542: 191)

ประโยชน์ของการใช้สถานการณ์จำลองในการจัดการเรียนการสอน

1. เป็นรูปแบบและกระบวนการที่ฝึกฝนให้ผู้เรียนได้เผชิญกับสิ่งที่เกิดขึ้นปัญหาต่าง ๆ การรู้จักแสวงหาข้อมูล การติดต่อสื่อสาร การแก้ปัญหา การค้นพบ การวินิจฉัย การตัดสินใจ เป็นต้น

2. ช่วยสร้างความเข้าใจในการบูรณาการของระบบต่าง ๆ ในสังคมที่ก่อให้เกิดปัญหาจริยธรรมได้ รู้จักการสัมพันธ์ของความคิด ข้อมูลที่ได้รับและการเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป

3. สามารถพัฒนาทักษะนิสัยส่วนบุคคลได้ในเรื่องความรู้สึก ความพึงพอใจการช่วยเหลือการทำงานกลุ่ม การอยู่ร่วมกับผู้อื่น การปรับพฤติกรรม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความเข้าใจ เจตคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิตในสังคมและผู้อื่น

4. เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนในการแสวงหาข้อเท็จจริง การทดลองกับระบบข้อมูลปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนรู้จักสังเกต การเปรียบเทียบ ข้อเตือนใจ ความระมัดระวัง ละเอียดรอบคอบในเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นจริงหรือใกล้เคียงกับที่ผู้เรียนเรียนมา

กระบวนการวางแผนและการออกแบบสถานการณ์จำลอง มีดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจและการวิเคราะห์ระบบปัญหา ครูศึกษาและกำหนดสถานการณ์ที่สอดคล้องกับคุณธรรมที่จะพัฒนา โดยตั้งวัตถุประสงค์และขอบเขตของการสอน จากนั้นศึกษาระบบปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม วิเคราะห์และคัดเลือกปัญหาสำคัญที่ต้องการสอนแก่นักเรียน การพิจารณาองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อปัญหาที่ต้องการศึกษา ขั้นตอนนี้ช่วยให้ครูเกิดความมั่นใจและมีแนวคิดในการวางแผนเค้าโครงของสถานการณ์จำลองให้มีส่วนใกล้เคียงกับสถานการณ์จริงให้ตรงกับปัญหาจริยธรรมที่ต้องการพัฒนาในตัวนักเรียน ขอบเขตของการนำไปใช้ในห้องเรียนสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ที่จัดขึ้นจะมีความเหมาะสมกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบสถานการณ์จำลอง ดำเนินการดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และเฉพาะเจาะจงที่ระบุว่าสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้นมุ่งสอนอะไรแก่นักเรียน เน้นเรื่องใดเป็นหลัก เนื้อหาความจริงมโนคติหรือทักษะ

2. การคัดเลือกสถานการณ์ในชีวิตที่ต้องการนำมาจำลองไว้ เป็นกิจกรรมให้นักเรียนได้ฝึกการเรียนรู้ การวิเคราะห์ การตัดสินใจ และทักษะตามที่ต้องการ

3. ออกแบบโครงสร้างทั่วไปของกิจกรรม มีรายละเอียด เช่น

3.1 บทบาทของผู้ร่วมกิจกรรม

3.2 เป้าหมายของผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคน

3.3 ข่าวสารข้อมูลที่จำเป็น

3.4 ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

3.5 ลำดับขั้นตอนของเหตุการณ์

3.6 การจบของสถานการณ์จำลอง

3.7 สถานการณ์สิ่งแวดล้อม องค์ประกอบภายนอก

4. การสร้างและออกแบบวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในกิจกรรม การกำหนดสัญลักษณ์หรือตัวแทนอะไรในสถานการณ์จริง เช่น กระดาษแข็ง ตารางข้อมูล แผนภูมิกราฟ สถิติต่าง ๆ ไปบันทึกคะแนน บัตรคำสั่ง เหรียญ รูปภาพ เป็นต้น

5. การเขียนกฎเกณฑ์ กติกาของกิจกรรมการสอน โดยคำนึงถึงขั้นตอนของกิจกรรม การเตรียมตัวของนักเรียน การอธิบายสื่อการสอนที่นำมาใช้เพื่ออะไร การเริ่มต้นของกิจกรรม ลำดับเหตุการณ์ ข้อตกลง เงื่อนไขแต่ละตอน กฎเกณฑ์ของการทำกิจกรรมร่วมกันการระบุคะแนนที่ควรได้รับ

6. การทดลองใช้ ครูนำสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้นแล้วไปทดลองใช้กับนักเรียนในระดับเดียวกัน ซึ่งเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เพื่อปรับปรุงขั้นตอนและกระบวนการเบื้องต้นก่อนการนำไปใช้จริง

ขั้นตอนที่ 3 การทดสอบและการปรับปรุงคุณภาพของสถานการณ์จำลองดำเนินการ

2 ประการคือ

1. ลักษณะที่เป็นจริงของสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้นในแง่ของความตรงกับสถานการณ์จำลอง ความเข้าใจและความน่าเชื่อถือที่เกิดขึ้นกับนักเรียน

2. ความสามารถในการนำมาเล่น ในด้านของความยากง่าย ความสนุกสนาน ความเหมาะสม กับระดับความสามารถของนักเรียนวิธีการใช้สถานการณ์จำลองในชั้นเรียนมีขั้นตอน 4 ขั้นตอนดังนี้

2.1 ชั้นนำการสอน เป็นชั้นนำเข้าสู่บทเรียน โดยให้ข้อมูลเบื้องต้นแก่นักเรียนการเล่าเรื่องสรุปของสถานการณ์ที่นำมาใช้ วัตถุประสงค์ที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้การแนะนำรูปแบบสถานการณ์จำลองที่สร้างขึ้น ความเข้าใจเบื้องต้น การแบ่งกลุ่มการทำงานเข้าใจกับกฎเกณฑ์ กติกาต่าง ๆ บทบาทของนักเรียนบางคน เป็นต้น

2.2 ชั้นดำเนินกิจกรรม นักเรียนแต่ละคน แต่ละกลุ่ม เริ่มปฏิบัติตามกิจกรรมที่ระบุไว้ในบทบาทหน้าที่การศึกษาข่าวสารข้อมูลจากวัสดุอุปกรณ์ที่กำหนดให้ การวิเคราะห์การตัดสินใจ การหาข้อมูลเพิ่มเติม การได้รับผลคะแนนตามกระบวนการแต่ละขั้นตอน การอภิปรายร่วมกัน การหาข้อตกลงและวิธีการ การกำหนดแผนการดำเนินการ ในขั้นตอนนี้ ครูจะเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ กำหนดกติกา กฎเกณฑ์การใช้ การให้คะแนนตามคำถาม หรือผลที่ปรากฏออกมา ครูไม่ควรไปขัดหรือห้ามกระบวนการศึกษาของนักเรียน แต่ควรสังเกตหรือบันทึกพฤติกรรมที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และอภิปรายผลในชั้นเรียนในขั้นต่อไป

2.3 ชั้นวิเคราะห์และอภิปรายผล เมื่อกิจกรรมสิ้นสุด ครูนำนักเรียนทบทวนและวิเคราะห์ประสบการณ์ต่าง ๆ ในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม สาเหตุและผลที่เกิดขึ้นของกิจกรรมความสัมพันธ์ระหว่างกฎเกณฑ์กติกา การวางแผน เงื่อนไขที่นำมาใช้ การตัดสินใจ โอกาสของสิ่งที่จะเกิดขึ้น

การเปรียบเทียบข้อมูลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาร่วมกัน ครูควรเพิ่มเติมข้อสังเกตหรือบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อเสริมสร้างการอภิปรายในขั้นนี้ด้วย

2.5 ขั้นการสรุปกิจกรรมการเรียนรู้ ถ้าครูได้สร้างสถานการณ์จำลองขึ้นมา เป็นตัวแทนของสถานการณ์จริงอย่างถูกต้อง สามารถดำเนินการสอนไปตามขั้นตอนที่กำหนดจะทำให้ นักเรียนรู้ได้อย่างมาก การสรุปจึงมักมุ่งในเรื่องของบูรณาการ การเปรียบเทียบกับเนื้อหาของสิ่งที่เรียนรู้กับการดำเนินชีวิตจริง การประยุกต์เชื่อมโยงของสถานการณ์จริงกับสถานการณ์จำลองให้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป

4. กิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยใช้เกม (กรมวิชาการ. 2542: 193) การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกม ทำให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมปฏิบัติในการเล่น การแสดงออกทางท่าทาง ทำให้เกิดความสนุกสนานไม่เบื่อหน่าย หากครูได้นำเกมมาจัดกิจกรรมการสอนด้านพัฒนาคุณลักษณะทางจริยธรรม โดยจัดเป็นกิจกรรมสลับ คือ สลับกับกิจกรรมหลักที่ใช้ในเวลาสอนนาน ๆ เช่น สลับกับการอธิบายของครู สลับกับการอ่าน ค้นคว้ารายงาน หรือสลับกับการแบ่งกลุ่มปรึกษาหารือ เป็นต้น เกมเป็นกิจกรรมการเล่นที่มีข้อตกลงหรือกติกาเฉพาะเรื่อง ซึ่งผู้เล่นต้องแสดงความสามารถเฉพาะตนหรือความสามารถในการร่วมใจกันของกลุ่มเพื่อแข่งขันให้ได้ชัยชนะ การสอนโดยใช้เกม เป็นสื่อที่ช่วยให้ครูและนักเรียนมีความสัมพันธ์สนิทสนมกัน นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถ ความคิดและคุณธรรมในจิตใจของตน นักเรียนเกิดอารมณ์สนุก ตื่นเต้น การสอนโดยใช้เกมจึงทำให้นักเรียนไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน ลักษณะของเกมที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของนักเรียน มีดังนี้

1. เกมมีจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์
2. เกมต้องท้าทายให้รู้จักคิดด้วยการกำหนดระยะเวลาให้ทำ ให้โอกาสลองทำ
3. เกมมีการเริ่มต้นและสิ้นสุด การเริ่มต้นของเกมจะมีสัญญาณและมีการกำหนดให้หยุด

ด้วยสัญญาณ

4. เกมมีบริเวณ มีขอบเขตกำหนดให้เล่น บริเวณหรือขอบเขตจะกว้างหรือแค่นี้แตกต่างกันไป

ตามลักษณะของเกม

5. เกมมีกฎและกติกา ซึ่งช่วยให้ผู้เล่นรู้วิธีเล่น การมีเสรีภาพและการถูกควบคุมในการเล่น
6. เกมจัดเป็นโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาและฝึกทักษะ
7. เกมให้โอกาสแก่สมาชิกทุกคนได้เล่นร่วมกันขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอนด้วย

เกม มีดังนี้

1. เกมที่นำมาจัดกิจกรรม ควรเป็นเกมที่แฝงด้วยคุณธรรมและสอดคล้องกับบทเรียน และมุ่งให้เกมเป็นสื่อ มีใจมุ่งแข่งขันเพื่อเอาชนะอย่างเดียว

2. เป็นเกมที่มีวิธีการเล่นไม่ซับซ้อน และไม่ใช้เวลานานเกินไป
3. นักเรียนมีโอกาสเล่นเกมนั้นหลายคนหรือผลัดกันเล่นได้ทั่วถึง

4. ครูอธิบายและสาธิตวิธีการเล่นอย่างชัดเจน นักเรียนเข้าใจกติกา รู้บทบาทของตน และใช้อุปกรณ์การเล่นได้ถูกต้อง

5. นักเรียนเล่นเกมตามกติกาและเวลาที่กำหนดให้ มีระเบียบวินัยและรับผิดชอบ

6. นักเรียนและครูร่วมกันสรุปผลและอภิปรายผลของการเล่นเกมนั้น พร้อมทั้งจัดเก็บอุปกรณ์และจัดสถานที่ให้เรียบร้อย

7. ครูสรุปและเชื่อมโยงไปสู่คุณธรรมที่สอนในบทเรียน

ทิตนา แคมมณี (2545: 152) ได้กล่าวถึง เทคนิคและวิธีการจัดกิจกรรมกลุ่มให้สอดคล้องกับหลักทฤษฎี มีอยู่หลายวิธีดังนี้

1. เกม (Game) การใช้กิจกรรมเกมเป็นการให้สมาชิกเข้าไปร่วมในสถานการณ์ที่ผู้เล่นยินยอมตกลงกันที่จะปฏิบัติตามเงื่อนไขใดเงื่อนไขหนึ่งเพื่อให้ได้ตามเป้าหมายตามที่ต้องการซึ่งมักจะมีผลในรูปแบบของการแพ้ชนะ การเล่นเกม จะช่วยให้สมาชิกได้เรียนรู้ยุทธวิธีต่าง ๆ ที่จะเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ และได้ฝึกฝนเทคนิคและทักษะที่ต้องการ รวมทั้งช่วยให้เกิดความสนุกสนาน

2. บทบาทสมมติ (Role - Play) การใช้กิจกรรมบทบาทสมมติ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสแสดงออก เกิดความรู้สึกความนึกคิดในการแสดงบทบาทของคนอื่นที่ไม่ใช่ตนเอง โดยใช้ตัวละครที่สมมติขึ้นจากสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมาเป็นเครื่องมือในการจัดกิจกรรม โดยให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมตินั้น ๆ และการแสดงบทบาทสมมติจะให้ความรู้ ความเข้าใจ สามารถแสดงความรู้สึกนึกคิดออกมา วิธีการนี้ช่วยให้มีโอกาสศึกษาวิเคราะห์ถึงความรู้สึกและพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นได้อย่างลึกซึ้ง และช่วยให้เข้าใจบทบาทที่ต่างไปจากตน โดยไม่ต้องเผชิญหน้ากับสิ่งเหล่านั้นในเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียนแต่ละคน

วัตถุประสงค์ของการใช้บทบาทสมมติ

1. เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในความรู้สึก พฤติกรรม การแสดงออกของผู้อื่น
2. เพื่อให้นักเรียนมีการปรับหรือเปลี่ยนเจตคติ พฤติกรรมและการปฏิบัติตนในสังคมอย่างเหมาะสม

เหมาะสม

3. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการใช้ความรู้ในการเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ฝึกการแก้ไขปัญหา และการตัดสินใจ

4. เพื่อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนได้มีโอกาสแสดงออกได้เรียนอย่างสนุกสนาน
5. เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนมีความใกล้เคียงกับสภาพความเป็นจริงมากขึ้น

3. กรณีตัวอย่าง (Case) เป็นการสอนที่สร้างขึ้นง่าย ๆ มีสาระน่าสนใจให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในการพัฒนาคุณลักษณะทางจริยธรรมเป็นอย่างมาก โดยครูสามารถใช้กรณีตัวอย่างหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงมาดัดแปลงและใช้เป็นสื่อตัวอย่างหรือเครื่องมือในการศึกษาวิเคราะห์และอภิปรายกัน เป็นการช่วยฝึกฝน การใช้ความคิดในการแก้ปัญหาหลาย ๆ แบบ วิธีนี้ช่วยให้คิดพิจารณาข้อมูลที่ได้รับอย่างถี่ถ้วน นอกจากนั้นยังช่วยให้การเรียนรู้มีลักษณะใกล้เคียงกับความเป็นจริง โดยการเชื่อมโยงเอาสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมสิ่งแวดล้อมชีวิตประจำวันที่น่าสนใจ ชวนติดตาม และยังหาข้อสรุปเด่นชัดไม่ได้มาปรับปรุงให้เป็นตัวอย่างแก่นักเรียนอย่างมีกระบวนการและขั้นตอนที่เหมาะสม นักเรียนจะได้ฝึกฝนกับการเผชิญเรื่องราวต่าง ๆ นักเรียนจะได้ฝึกฝนการวิเคราะห์แยกแยะประเด็นปัญหาและตัดสินใจได้อย่างมีหลักเกณฑ์อย่างมีเหตุผล นอกจากนี้ นักเรียนยังได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ ความรู้สึกเจตคติของตนเองต่อผู้อื่นด้วย พร้อมทั้งได้พัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ การทำงานเป็นกลุ่ม การอภิปรายกลุ่มย่อย และมติของกลุ่ม

4. สถานการณ์จำลอง (Simulation) เป็นการใช้สถานการณ์ที่จำลองขึ้นให้เหมือนจริงหรือใกล้เคียงกับความเป็นจริงมาเป็นเครื่องมือ โดยให้เข้าไปอยู่ในสถานการณ์และมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่าง ๆ ในสถานการณ์จำลอง ทำให้ได้ทดลองแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ในชีวิตจริงอาจไม่กล้าแสดงการใช้สถานการณ์จำลองจะช่วยให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งซึ่งในองค์ประกอบที่ซับซ้อนของความเป็นจริง

5. ละคร (Acting or Dramatization) คือ วิธีการที่ให้ผู้เรียนได้ทดลองแสดงบทบาทตามที่เรียนหรือกำหนดไว้ โดยผู้เรียนจะต้องพยายามแสดงให้สมบทบาทตามที่กำหนดไว้โดยไม่เอาบุคลิกภาพและความรู้สึกนึกคิดของตนเข้าไปเกี่ยวข้อง วิธีการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ในการที่จะเข้าใจความรู้สึก เหตุผลและพฤติกรรมของผู้อื่น ทำให้เกิดความเห็นอกเห็นใจกัน นอกจากนี้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงละครร่วมกันจะช่วยฝึกให้ผู้เรียนเกิดความรับผิดชอบในการเรียนรู้ร่วมกันและได้ฝึกการทำงานร่วมกัน

6. อภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group) การใช้กลุ่มย่อยช่วยเปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างทั่วถึงรวมทั้งให้สมาชิกเรียนรู้จากกันและกัน คือ ได้เรียนรู้จากความรู้สึกพฤติกรรม การปรับตัว การมีปฏิสัมพันธ์ การเรียนรู้บทบาทหน้าที่ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจร่วมกัน การใช้เทคนิคกลุ่มย่อยมีหลายวิธีด้วยกันแล้วแต่ผู้จัดจะคิดค้นขึ้น แต่ที่นิยมใช้จะเป็นกลุ่มระดมสมอง

จากเอกสารดังกล่าวสรุปได้ว่า เทคนิคของกิจกรรมกลุ่มนั้นมีหลากหลายวิธีด้วยกัน ได้แก่ เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง และกลุ่มย่อย ซึ่งแต่ละวิธีจะมีการดำเนินการเฉพาะของแต่ละวิธี เป็นการดำเนินการที่ไม่ซับซ้อน ฉะนั้นในการที่จะเลือกให้เทคนิคหรือวิธีการใดนั้น จึงต้องคำนึงถึงหลักการของแต่ละแบบตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น คำนึงถึงความเหมาะสมในทุกด้าน รวมทั้งคำนึงถึงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกิจกรรมกลุ่มในแต่ละครั้งที่จะนำไปใช้ด้วย

5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสัมพันธ์

5.1 ความหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ หรือกระบวนการกลุ่ม เป็นเทคนิคที่นักจิตวิทยาได้ทำการทดลองแล้วว่า เป็นสามารถพัฒนาเจตคติ ค่านิยม และจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทิตนา แชมมณี และคณะ (2540 : 159) ได้ให้ความหมายของกลุ่มสัมพันธ์ว่าเป็นวิทยาการแขนงหนึ่ง ซึ่งพยายามศึกษาเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มคนเพื่อให้ได้ความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงการทำงานของกลุ่มคนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ประนอม เดชชัย (2536 : 12) กล่าวว่า กลุ่มสัมพันธ์ คือกลุ่มที่ความสัมพันธ์แก่กันแต่จะเป็นไปในทิศทางใดหรือรูปแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับสมาชิกในกลุ่ม อันประกอบด้วย หัวหน้าหรือผู้นำกลุ่มและสมาชิกอื่น ๆ ส่วนการจะมีเลขาสนการ ผู้ประสานงาน พิธีกร ฯลฯ หรือไม่ขึ้นอยู่กับสมาชิกกลุ่มนั้นตกลงกันว่าจะอยู่ในสภาวะของกลุ่มชนิดใด

พัฒนา จันทนา (2545 : 8) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ หมายถึง กระบวนการที่ใช้กลุ่มในการแก้ปัญหา หรือกระทำการใดสิ่งหนึ่งร่วมกัน โดยในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ผู้เรียนจะเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองและใช้วิธีวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียน ซึ่งเกิดขึ้นในขณะนั้น เป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543 :3) ได้กล่าวถึงกระบวนการกลุ่มว่า เป็นการจัดสถานการณ์เรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ได้มีปฏิสัมพันธ์โดยมีแนวความคิดการกระทำแรงจูงใจร่วมกัน แบ่งหน้าที่ช่วยเหลือกันและกันในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง การทำงานเป็นกลุ่มที่ดี จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพการทำงานสูงกว่าผลรวมของประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุป กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้กลุ่มในการแก้ปัญหา หรือร่วมกันคิดในสิ่งใดสิ่งหนึ่งร่วมกันทำ ร่วมกันเรียนรู้ โดยในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ นั้นผู้เรียนจะเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งทำให้แต่ละคนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์ระหว่างกัน เป็นแรงจูงใจให้แกกันและกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพของการทำงานสูง

5.2 จุดมุ่งหมายของการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

เนื่องจากกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการจัดสถานการณ์การเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้คนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ได้มีปฏิสัมพันธ์ ร่วมมือกัน ช่วยเหลือกันและกันในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้งานมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ จึงมุ่งให้เกิดผลต่อผู้เรียน ดังนี้ (ประนอม เดชชัย. 2536)

1. มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ หมายถึง ความเข้าใจตัวเอง และเข้าใจบุคคลอื่น ๆ กล่าวคือ กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะช่วยพัฒนาบุคคลเกิดการเรียนรู้เรื่องของตัวเอง และของผู้อื่นดีขึ้น ช่วยให้อุปถัมภ์กันและกัน เช่น รู้จักข้อดี ข้อบกพร่องทั้งของตนเองและสมาชิกในกลุ่ม ซึ่งเป็นแนวทางให้เกิดความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ และคิดช่วยเหลือกันและกันตลอดจนการปรับตัวเข้ากันด้วย
2. มุ่งให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน และแก้ปัญหาร่วมกันประสบการณ์จากกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะช่วยให้ผู้เรียนรู้ถึงวิธีการทำงานและแก้ปัญหาร่วมกัน สิ่งเหล่านี้จะช่วยใ้บุคคลเข้าใจตนเองเกี่ยวกับกระบวนการทำงาน การร่วมมือแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. มุ่งฝึกเจตคติทางด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่ดี ขณะที่ฝึกปฏิบัติกิจกรรมในกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ ผู้เรียนจะได้รับการฝึกความรู้สึกหลาย ๆ อย่าง เช่น ความอดทนการยอมรับฟังความเห็นส่วนรวม ฝึกการเสียสละ รู้จักเป็นผู้ให้และรับ ฝึกความความรับผิดชอบ มีความร่วมมือร่วมใจ เสริมสร้างความเป็นเอกภาพ และฝึกการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งจะเป็เครื่องมือช่วยพัฒนาบุคคลและสังคมต่อไป

5.3 ประโยชน์ที่ได้รับจากการใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

ในการดำเนินการกลุ่มสัมพันธ์ มีสิ่งที่เกิดขึ้น 2 ประการ คือ ความสำเร็จของกลุ่ม หรือเรียกว่า ผลผลิตของกลุ่ม (Product) ซึ่งถือว่าเป็นผลงานที่กลุ่มสร้างออกมา เช่น ความสำเร็จของการจัดค่าพัฒนาจริยธรรม ความสำเร็จในการจัดงานชุมนุมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น อีกประการหนึ่ง คือ กระบวนการทำงานกลุ่ม (Process) ทั้งนี้ในขณะที่ดำเนินงานกลุ่มนั้น สมาชิกกลุ่มจะเกิดการปฏิสัมพันธ์กัน มีการวางแผน มีการคิดแก้ปัญหา และมีความร่วมมือ ซึ่งในส่วนนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของ

กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์จะอยู่ในขณะที่ดำเนินงานกลุ่มสมาชิกกลุ่ม หรือกลุ่มจะได้รับการพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1. ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทางด้านพุทธิปัญญา (Cognitive Domain) คือ

1.1 ด้านความรู้ (Knowledge) ได้แก่ ความสามารถในการจดจำคำ หรือศัพท์ที่ใช้ข้อเท็จจริง คำจำกัดความ หลักเกณฑ์หรือวิธีการในการกระทำในสิ่งต่าง ๆ ได้

1.2 ด้านความเข้าใจ (Understanding) ได้แก่ ความสามารถในการอธิบายความหมายของสิ่งต่าง ๆ โดยใช้คำพูดของตนเอง การแปลความและตีความ การอ้างอิง การค้นหาความหมายของการกระทำตามคำสั่งได้

1.3 ด้านการนำไปใช้ (Application) ได้แก่ การนำสิ่งที่ได้เรียนรู้และ เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้แล้ว มาใช้ในการแก้ปัญหาใหม่ ๆ และในประสบการณ์ใหม่ได้โดยไม่ต้องอาศัยการบอกแนวทางหรือวิธีการได้

1.4 ด้านการวิเคราะห์ (Analysis) ได้แก่ การหองค์ประกอบของสิ่งต่าง ๆ และนำมาเชื่อมโยงเพื่อจัดให้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งรวมถึงการแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากสิ่งที่ไม่ใช่ความจริง การแยกแยะสิ่งเหมาะสมออกจากสิ่งที่ไม่เหมาะสม

1.5 ด้านการสังเคราะห์ (Synthesis) ได้แก่ การเริ่มสร้างสรรค์ วิธีการในการสื่อสารขึ้นมาใหม่ ซึ่งไม่เหมือนสิ่งที่เคยมีมาก่อน

1.6 ด้านประเมินคุณค่า (Evaluation) ได้แก่ การตั้งเกณฑ์ การสืบสวน เพื่อหาข้อผิดและประเมินผลต่าง ๆ ได้

2. ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทางด้านมโนธรรม (Affective Domain)

2.1 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความสนใจ ความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์เมื่อเข้าร่วมกิจกรรม และสามารถแสดงออกได้ในทุก ๆ ขั้นตอนของการเรียนรู้

2.2 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับความรู้สึกจากการกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ กัน ซึ่งอาจมีความพอใจ ไม่พอใจ ตีใจ ตื่นเต้น ฯลฯ เป็นต้น

2.3 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่นในกลุ่ม ผู้เรียนได้รู้จักวิธีปรับตัว การทำงานและการอยู่ร่วมกับคนอื่นได้เป็นอย่างดี

2.4 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาความเชื่อถือ และค่านิยมจากการทำงานร่วมกันในกลุ่ม โดยผู้เรียนจะพยายามปรับตัวหรือพัฒนาพฤติกรรม และบุคลิกภาพของตนให้สอดคล้องกับความต้องการและมาตรฐานของกลุ่ม รวมทั้งจะพยายามรับเอาความเชื่อและค่านิยมของกลุ่มมาเป็นของตนด้วย

3. ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทางด้านทักษะ (Psychomotor) ได้แก่

3.1 ทักษะทางสังคม (Social Skills) ประกอบด้วย

3.1.1 การอยู่ร่วมกัน

3.1.2 การแบ่งปันหรือการให้และการรับ

3.1.3 การมีความผิดชอบในหน้าที่ของตน

3.1.4 การเคารพในสิทธิของผู้อื่น

- 3.1.5 การเข้าใจในสภาพสังคม
- 3.2 ทักษะในการศึกษาหาความรู้ (Study Skills) ประกอบด้วย
 - 3.2.1 การรวบรวมข้อมูล
 - 3.2.2 การเขียนรายงาน
 - 3.2.3 การรายงานหรือการพูดต่อหน้าที่ประชุม
 - 3.2.4 การใช้แหล่งอ้างอิง
 - 3.2.5 การสรุปตาม
- 3.3 ทักษะการทำงานกลุ่ม (Group-work Skills) ประกอบด้วย
 - 3.3.1 การเตรียมการวางแผนการทำงานกลุ่ม
 - 3.3.2 การมีส่วนร่วมในการอภิปราย
 - 3.3.3 การมีความรับผิดชอบในหน้าที่
 - 3.3.4 การมีส่วนร่วมในการทำงาน
 - 3.3.5 การรู้จักการประเมินผลการทำงาน
- 3.4 ทักษะทางปัญญา (Intellectual Skills) ประกอบด้วย
 - 3.4.1 มีการรับรู้ (Perception)
 - 3.4.2 มีการเชื่อมโยง (Association)
 - 3.4.3 มีการรวบรวมแนวความคิด (Concept attainment)
 - 3.4.4 มีการแก้ปัญหา (Problem-solving)
 - 3.4.5 มีความคิดวิพากษ์ (Critical Thinking)
 - 3.4.6 มีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking)
- 4. ส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนทางด้านมนุษยสัมพันธ์**
 - 4.1 ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสพัฒนาตนเองทั้งในการรับรู้ การค้นหาแนวความคิดที่ถูกต้องของตนเอง และช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองได้ดียิ่งขึ้น
 - 4.2 ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสช่วยเหลือกันและกันในการทำงานด้วยการรวบรวมกลุ่ม
 - 4.3 ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสื่อสารกับผู้อื่น ทั้งในแง่ของเนื้อหาและกระบวนการในด้านความรู้สึนึกคิดของตนเอง ตลอดจนการรับฟังและให้ข้อวิจารณ์
 - 4.4 ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกทักษะในการตัดสินใจและแก้ปัญหาอยู่ตลอดเวลา นับตั้งแต่เริ่มบทเรียนจนจบบทเรียน
 - 4.5 ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสค้นหาค่านิยมที่ดีมาเป็นของตนเอง เพราะในการรวมกลุ่มนั้นผู้เรียนทุกคนในกลุ่มจะแสดงพฤติกรรมและลักษณะของตนให้สังเกตเห็นได้
- 5. ส่งเสริมพัฒนาการในการดำรงชีวิตแบบประชาธิปไตย คือ**
 - 5.1 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกร่วมกัน ยอมรับฟังและเคารพในความคิดเห็นของแต่ละคนเสมอ โดยมีจิตใจที่เที่ยงตรง ไม่เอินเอียงหรือมีอคติ

5.2 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มโดยแบ่งหน้าที่ในการทำงาน ทุกคนมีส่วนร่วมช่วยเหลือและร่วมมือในการทำสิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ

5.3 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้พัฒนาทางด้านสติปัญญาและส่งเสริมให้ใช้ปัญญาในการทำงาน รวมถึงการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.4 หลักการสำคัญของกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์

การนำกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้นมีหลักการที่สำคัญซึ่งควรพิจารณา ดังต่อไปนี้

1. การทำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ผู้เรียนจะเรียนรู้ร่วมกันโดยมีการแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ และกิจกรรมที่จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ต้องจัดเตรียมไว้เป็นชุด ๆ (sets) อย่างต่อเนื่องกันไปจนครบกระบวนการ ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบทั้งชุด จึงจะเกิดการเรียนรู้อย่างครบถ้วน
2. สมาชิกกลุ่มจะร่วมกันทำกิจกรรม โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มมีการวิเคราะห์ปัญหา และแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ร่วมกัน
3. กิจกรรมที่จะต้องเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เข้าใจความต้องการของตนเอง และผู้อื่นจากการลงมือปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถค้นพบสิ่งที่ต้องการเรียนรู้บางอย่างด้วยตนเอง

6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการวัยรุ่น

6.1 พัฒนาการด้านร่างกาย

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกายอย่างเด่นชัดซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงวัยนี้เรียกว่าการมีวุฒิภาวะทางเพศ (Puberty) ซึ่งเป็นภาวะที่วัยรุ่นมีความพร้อมในการเจริญพันธุ์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในตัววัยรุ่นทั้งทางด้านสรีระเช่นการเพิ่มความสูงอย่างรวดเร็วการมีหน้าอกขยายใหญ่ขึ้นในเพศหญิงและการมีหนวดเคราของเพศชายและทางด้านฮอร์โมนที่จะทำให้วัยรุ่นมีความพร้อมในการมีบุตร (Steinberg, 1996) การเปลี่ยนแปลงสำคัญที่แสดงว่าวัยรุ่นเข้าสู่การมีวุฒิภาวะทางเพศแล้วนั้นประกอบด้วย 5 ประการดังนี้ (Steinberg, 1996)

- 1) การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของวัยรุ่นซึ่งจะเห็นได้จากการเพิ่มขึ้นอย่างมากทั้งทางด้านความสูงและน้ำหนักตัวของวัยรุ่น
- 2) พัฒนาการของลักษณะปฐมภูมิทางเพศ กล่าวคือมีการเปลี่ยนแปลงของต่อมเพศโดยจะมีการผลิตเซลล์สืบพันธุ์ในเพศชายคืออสุจิ และเพศหญิงคือรังไข่ทำให้วัยรุ่นชายจะเกิดการหลั่งอสุจิและวัยรุ่นหญิงจะมีประจำเดือนเกิดขึ้น
- 3) พัฒนาการของลักษณะทุติยภูมิทางเพศได้แก่การเปลี่ยนแปลงขนาดของอวัยวะเพศและหน้าอกที่ขยายใหญ่ขึ้นรวมทั้งการเพิ่มขึ้นของขนที่ใบหน้าลำตัวและอวัยวะเพศ
- 4) การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบภายในร่างกายโดยร่างกายจะมีไขมันและกล้ามเนื้อมากขึ้นกว่าในวัยเด็ก
- 5) การเปลี่ยนแปลงระบบหมุนเวียนโลหิตและระบบหายใจทำให้วัยรุ่นมีพลังกำลังและมีความอดทนในกิจกรรมที่ต้องใช้กำลังมากยิ่งขึ้น

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากการเจริญเติบโตของต่อมไร้ท่อและระบบประสาท ส่วนกลางที่มีพัฒนาการที่ดีขึ้นทำให้วัยรุ่นมีร่างกายที่เตรียมพร้อมสู่วัยเจริญพันธุ์รวมทั้งการเตรียมเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตอย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงนี้อาจเริ่มเกิดได้ไม่พร้อมกันในวัยรุ่นทุกคนโดยปกติแล้วพัฒนาการด้านร่างกายของเพศหญิงจะเร็วกว่าเพศชายประมาณ 2 ถึง 3 ปีโดยเพศหญิงจะเข้าสู่ช่วงการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของร่างกายที่อายุประมาณ 10 ปี 6 เดือนและมีอัตราการเจริญเติบโตสูงสุดที่อายุประมาณ 12 ปีหรือประมาณ 1.3 ปีก่อนมีประจำเดือนครั้งแรกสำหรับเพศชายจะเข้าสู่ช่วงการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วที่อายุ 13 ปี 6 เดือนและมีอัตราการเจริญเติบโตสูงสุดที่อายุประมาณ 14 ปีทั้งนี้การเจริญเติบโตด้านร่างกายอาจเปลี่ยนแปลงไม่พร้อมกันแต่ในท้ายที่สุดวัยรุ่นจะมีการเจริญเติบโตที่เท่ากัน (สิทธิพงศ์วัฒนานนท์สกุล. 2556)

6.2 พัฒนาการด้านอารมณ์

การเปลี่ยนแปลงและการเจริญเติบโตทั้งภายนอกและภายในส่งผลกระทบต่อแบบแผนอารมณ์ของวัยรุ่นทำให้วัยรุ่นเป็นวัยที่มีอารมณ์รุนแรงเปลี่ยนแปลงได้ง่ายไม่มั่นคงมีความอ่อนไหวด้านอารมณ์สูงมีลักษณะเจ้าอารมณ์ขาดการไตร่ตรองทำอะไรไม่ยั้งคิดทำให้วัยรุ่นถูกเรียกว่าเป็นวัยพายุบูแคม (Storm and stress) บุคคลต่างวัยจึงต้องใช้ความอดทนอย่างมากเพื่อเข้าใจและสร้างสัมพันธ์กับวัยรุ่นทำให้วัยรุ่นเข้ากับบุคคลต่างวัยได้ยากวัยรุ่นจึงเกาะกลุ่มกันมากเป็นพิเศษกว่าวัยอื่นเพราะเข้าใจและยอมรับกันได้ง่าย (ศรีเรือน แก้วกังวาน. 2545) สำหรับสภาวะทางอารมณ์ของวัยรุ่นเรียกได้ว่าเป็นลักษณะทางอารมณ์ที่เรียกว่า “Heightened Emotionality” คือสภาวะทางอารมณ์ที่เบี่ยงเบนไปจากปกติจะเกิดในระยะเริ่มแรกของวัยรุ่นโดยช่วงวัยรุ่นตอนต้นจะมีอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ง่ายไม่มีเหตุผลมีความวิตกกังวลหงุดหงิดเครียดมีอารมณ์เศร้าบางครั้งอาจแสดงกิริยารุนแรงแสดงความก้าวร้าวไม่ต้องการให้ผู้ใหญ่มายกการแต่เมื่อผ่านระยะวัยรุ่นเป็นวัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่พฤติกรรมเหล่านี้จะเป็นปกติมีอารมณ์ที่มั่นคงและควบคุมตนเองได้ดียิ่งขึ้น (สิทธิพงศ์วัฒนานนท์สกุล . 2556; อ้างอิงจาก วัฒนเพ็ญ บุญประกอบ. 2545)

6.3 พัฒนาการด้านสติปัญญา

เมื่อก้าวสู่วัยรุ่นกระบวนการทางสติปัญญาของเด็กจะมีการพัฒนาทั้งในเชิงปริมาณด้านความรู้ที่เพิ่มมากขึ้นวัยรุ่นจะรับรู้เกี่ยวกับโลกและสิ่งรอบตัวมากขึ้นและในเชิงคุณภาพโดยมีการเปลี่ยนแปลงการคิดเชิงรูปธรรมมาสู่กระบวนการคิดแบบนามธรรมมากขึ้น (Lerner. 2002) วัยรุ่นจะมีความเข้าใจความเป็นจริงได้มากขึ้นสามารถคิดเชิงทฤษฎีเป็นเหตุผลมีหลักการระคิดแบบตั้งสมมติฐานได้โดยพัฒนาการด้านสติปัญญาของวัยรุ่นนี้จะอยู่ในขั้นความคิดขั้นนามธรรม (Formal Operation) ตามระยะพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget โดยวัยรุ่นจะมีความสามารถในการจินตนาการเข้าใจความคิดรวบยอดสามารถวิจารณ์เปรียบเทียบแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองมีความคิดในลักษณะที่เป็นวิทยาศาสตร์โดยมีการตั้งปัญหาสมมติฐานและทดสอบสมมติฐานได้รวมทั้งสามารถให้เหตุผลได้ทั้งแบบอุปนัยและนิรนัย (สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล. 2556; อ้างอิงจาก Flavell; & Wallman. 1977) นอกจากนี้วัยรุ่นจะมีการมองที่ตนเอง (Egocentrism) ใน 2 ลักษณะได้แก่ 1) การจินตนาการว่ามีผู้จับจ้องตน (Imaginary audience) โดยวัยรุ่นเชื่อว่าผู้อื่นจะมีความคิดอย่างที่วัยรุ่นคิดรวมทั้งคิดว่าผู้อื่นจะคอยจับจ้องตนวิพากษ์วิจารณ์และ

จับผิดอยู่เมื่อวัยรุ่นโตขึ้นความคิดเกี่ยวกับตนเองลักษณะนี้จะลดลงไปและมีความคิดแบบนามธรรมเพิ่มขึ้น²⁾ เชื่อในตนเอง (Personal fable) เป็นความเชื่อที่ค่อนข้างซับซ้อนวัยรุ่นจะเชื่อมั่นในความคิดและความรู้สึกของตนโดยเห็นว่าความคิดของตนถูกต้องทั้งหมดและพยายามที่จะหาเหตุผลประกอบกับความเชื่อของตนเอง (สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล. 2556; อ้างอิงจาก Elkind. 1975: 1981) การเปลี่ยนแปลงกระบวนการคิดในช่วงวัยรุ่นส่งผลต่อบุคลิกภาพและพฤติกรรมได้แก่ 1) ด้านอุดมการณ์โดยเข้าไปมีส่วนร่วมด้านความคิดเห็นและอุดมการณ์ในสังคมมีความต้องการการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์มีอุดมการณ์ทางการเมืองเนื่องจากในช่วงวัยรุ่นโดยเฉพาะวัยรุ่นตอนปลายความสนใจจะเปลี่ยนจากการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางไปเป็นการยึดสังคมเป็นศูนย์กลาง 2) สังกัป์ในตนเองซึ่งเป็นความรู้สึกหรือทัศนคติต่อตนเองทั้งทางร่างกายและจิตใจเป็นสิ่งสำคัญต่อการกำหนดพฤติกรรมต่าง ๆ ซึ่งการมีความสามารถในการคิดเกี่ยวกับตนเองของวัยรุ่นจะช่วยให้วัยรุ่นพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเองได้ดียิ่งขึ้นและ 3) การลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและการพัฒนาแผนการดำเนินชีวิตอันเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยอมรับบทบาทของผู้ใหญ่โดยเกี่ยวข้องโดยตรงกับพัฒนาการด้านการรู้คิดเนื่องจากวัยรุ่นต้องลดการพึ่งพาและหันกลับมาสู่ความจริงที่เป็นการเริ่มต้นวัยผู้ใหญ่นอกจากนี้การลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางสามารถทำได้โดยการเข้าสู่โลกของอาชีพการงานเมื่อวัยรุ่นเข้าสู่สังคมการทำงานจะมีโอกาสกระตุกพฤติกรรมด้านสังคมมีการแสดงความคิดเห็นในการทำงานทำให้การยึดตนเองเป็นศูนย์กลางจะลดลงขณะเดียวกันบุคลิกภาพของวัยรุ่นก็จะเริ่มพัฒนาขึ้นและเริ่มมีการวางแผนในชีวิตและยอมรับบทบาทของตนในสังคม (ประณต คำฉิม. 2549)

6.4 พัฒนาการด้านสังคม

ในช่วงวัยรุ่นจะมีการปรับตัวทางสังคมอย่างมากโดยจะพัฒนาลักษณะทางสังคมไปสู่ผู้ใหญ่ที่สามารถรับผิดชอบและพึ่งตนเองได้วัยรุ่นจะผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมเพื่อที่จะปรับตัวให้เข้ากับบรรทัดฐานของกลุ่มสังคมที่ตนอยู่ได้โดยที่ในระยะนี้วัยรุ่นจะมีการเรียนรู้และปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคมมากขึ้นจะแสดงพฤติกรรมตามที่สังคมคาดหวังวัยรุ่นที่มีความสามารถปรับตัวทางสังคมได้ดีจะแสดงพฤติกรรมที่สังคมยอมรับโดยไม่มีการแสวงหาหรือส่งผลต่อทัศนคติของวัยรุ่น (สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล. 2556; อ้างอิงจาก ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร. 2530)

นอกจากนี้วัยรุ่นยังเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงจากชีวิตสังคมภายในครอบครัวไปสู่สังคมที่กว้างขึ้นทำให้วัยรุ่นให้ความสำคัญกับเพื่อน โดยจะให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนรุ่นเดียวกันมีความต้องการให้เพื่อนยอมรับและเห็นคุณค่าในตัวเอง ทำให้ยอมทำพฤติกรรมต่าง ๆ และมีการคล้อยตามกลุ่มเพื่อนได้ง่ายแม้จะเห็นว่าพฤติกรรมนั้นไม่เหมาะสมและไม่เห็นด้วยก็ตามแสดงให้เห็นว่าสำหรับวัยรุ่นกลุ่มเพื่อนสำคัญมากหากได้คบกับกลุ่มเพื่อนที่มีพฤติกรรมที่ดีก็จะนำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสมอีกทั้งช่วงวัยรุ่นยังเป็นช่วงวัยที่เริ่มมีความสนใจเพศตรงข้ามซึ่งเป็นไปตามแรงขับทางเพศการสนใจเพศตรงข้ามทำให้เกิดการตอบสนองต่อความต้องการหลาย ๆ อย่างเช่นการแลกเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดการพึ่งพากันและความต้องการความรักและการเข้าใจซึ่งกันและกัน (สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล. 2556; อ้างอิงจาก อรุโ สุมาริธรรม. 2545)

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย“ผลการใช้โปรแกรมการ เรียนรู้เชิงจิตวิทยา เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ
ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ”ผู้วิจัยดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก จังหวัดพิษณุโลก ประกอบด้วย 5 แผนกวิชาได้แก่ แผนกวิชาการบัญชีแผนกวิชาการเลขานุการแผนกวิชาการคอมพิวเตอร์แผนกวิชา การตลาด และ แผนกวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 190 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาระดับความรับผิดชอบของนักเรียน คือ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลกพิษณุโลก จำนวน 5 แผนกวิชา จำนวน 190 คน เป็นการศึกษาจากกลุ่มประชากรทั้งหมด

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เปรียบเทียบระดับความรับผิดชอบของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก คือ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 จำนวน 15 คน ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) จากนักเรียนที่ใช้ศึกษาระดับความรับผิดชอบของนักเรียนในข้อ 1.2.1 ที่มีค่าเฉลี่ยความรับผิดชอบอยู่ในระดับปานกลางลงไป และนักเรียนมีความสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ

2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถามความรับผิดชอบ ของนักเรียน ประกาศนียบัตรวิชาชีพ และโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยา เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ ของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือ ตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีดังนี้

2.1.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบเพื่อกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะ

2.1.2 ผู้วิจัยศึกษาการสร้างแบบ สอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำ สาระสำคัญ มาประยุกต์ใช้ในการสร้างแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพแบบมาตรวัด 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

ตาราง 3 ตัวอย่างแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ข้อ	ข้อความ/คำถาม	ระดับพฤติกรรม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง						
1.	นักเรียนส่งงานครูทันกำหนดเวลาทุกครั้ง					
2.	นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ					
3.	นักเรียนทำผิดแล้วยอมรับผิด					
2. ด้านความรับผิดชอบต่อผู้อื่น						
4.	เมื่อนักเรียนหยิบสิ่งของผู้อื่นไปใช้ นักเรียนขออนุญาตเจ้าของก่อนทุกครั้ง					
5.	ก่อนจะทำสิ่งใดๆ นักเรียนจะพิจารณาก่อนว่าสิ่งที่ทำนั้น จะมีผลดีผลเสียอย่างไร					
6.	เมื่อนักเรียนทำความผิด นักเรียนจะไม่โยนความผิดให้ผู้อื่น					

ข้อ	ข้อความ/คำถาม	ระดับพฤติกรรม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม						
7	นักเรียนรักษาทรีพีลีนและสาธารณะสมบัติของวิทยาลัย					
8	เมื่อเก็บของมีค่าได้ นักเรียนจะนำส่งคืนเจ้าของ					
9	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของวิทยาลัย					

เกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2550: 69)

ข้อคำถาม	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
ทางบวก	5	4	3	2	1
ทางลบ	1	2	3	4	5

เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของระดับ ความรับผิดชอบ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ชูศรี วงศ์รัตนะ. 2550: 138)

ค่าเฉลี่ย	4.51 – 5.00	หมายถึง มีความรับผิดชอบระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.51 – 4.50	หมายถึง มีความรับผิดชอบระดับมาก
ค่าเฉลี่ย	2.51 – 3.50	หมายถึง มีความรับผิดชอบระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.51 – 2.50	หมายถึง มีความรับผิดชอบระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.50	หมายถึง มีความรับผิดชอบระดับน้อยที่สุด

2.1.3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความรับผิดชอบ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3คน ให้คะแนนความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และพิจารณาการใช้ภาษาที่ถูกต้อง จากนั้นผู้วิจัยนำคะแนนมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Congruence) ของข้อคำถามรายข้อ (ภาคผนวก ค) ได้ค่าค่าดัชนีความสอดคล้องรายข้ออยู่ระหว่าง 0.6-1.00

2.1.4 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาในข้อ 2.1.3 ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่มีคุณสมบัติคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คนและนำ

ข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพวัดความรับผิดชอบทั้งฉบับ 0.976

2.1.5 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพที่ได้จากข้อ 2.1.4 ไปเก็บข้อมูล เพื่อศึกษาระดับ ความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระ พิษณุโลกพิษณุโลก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

2.2 ขั้นตอนการสร้าง โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยา เพื่อเสริมสร้าง ความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

2.2.1 ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การเสริมสร้างความรับผิดชอบ ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงจิตวิทยา และขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมและเทคนิคที่สำคัญ เพื่อเป็นกรอบคิดในการสร้างโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ

2.2.2 ผู้วิจัยสร้างโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้าง ความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพซึ่งในแต่ละโปรแกรมประกอบด้วย 6 หัวข้อหลัก ดังนี้

- 1) ชื่อกิจกรรม
- 2) จุดมุ่งหมายของกิจกรรม
- 3) การเตรียมสื่อและอุปกรณ์
- 4) วิธีดำเนินการทำกิจกรรม
- 5) ขั้นสรุปและการนำไปใช้ประโยชน์
- 6) การประเมินผล

โดยโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นนำ คือ การสร้างสัมพันธภาพ เพื่อสร้างการยอมรับระหว่างผู้วิจัยกับนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรม โดยผู้วิจัยกล่าวทักทาย และแสดงท่าทีความเป็นกันเองกับนักเรียนก่อนชี้แจงวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วม โปรแกรม ร่วมทั้งการแจ้งบทบาทหน้าที่ของผู้วิจัยและนักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรม กำหนดการเวลา เนื้อหา และกิจกรรม

ขั้นดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการตามโปรแกรมในแต่ละครั้ง โดยเริ่มจากกิจกรรมที่ใช้ในการฝึกนักเรียนด้วยเทคนิคการเสนอตัวแบบ การเสริมแรง เทคนิคการแก้ปัญหา ซึ่งผู้วิจัยสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาความรับผิดชอบ โดยใช้สื่อต่าง ๆ เช่น แผนภาพ กรณีตัวอย่าง สื่อวีดิทัศน์ บทความเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวันของบุคคล ที่ประสบความสำเร็จในชีวิตเพราะมีความรับผิดชอบ เป็นต้น และใช้คำถามกระตุ้นให้เกิดการคิด ให้นักเรียน

หาคำตอบของประเด็นคำถาม และฝึกปฏิบัติร่วมกัน โดยใช้การอภิปรายกลุ่ม การระดมสมอง และ การใช้แผนผังความคิด เกี่ยวกับความรับผิดชอบ

ขั้นสรุป ผู้วิจัยและนักเรียนได้ร่วมกันสนทนาและสรุปร่วมกันจากการทำ กิจกรรมพัฒนา ความรับผิดชอบ ว่ามีความรู้ความสามารถอะไรบ้างที่ได้รับ และสามารถนำเอา ความรู้ที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมครั้งนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้หรือไม่อย่างไร ให้นักเรียนได้แสดง ความคิดเห็นและอภิปราย

ตัวอย่างโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยา

ตาราง 4 กิจกรรมในโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ

ชื่อ กิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	ขั้นตอนการทำกิจกรรม	วัสดุที่ใช้ใน การทำ กิจกรรม	การ ประเมินผล
นาฬิกา ชีวิต - นาฬิกา ในฝัน	1. ให้นักเรียนได้ สํารวจและเห็น ข้อบกพร่องของ ตนเองเกี่ยวกับ เรื่องเวลา 2. เพื่อให้ นักเรียน ตระหนักในเรื่อง การใช้เวลาให้ เหมาะสม 3. เพื่อเน้นให้ นักเรียนมีความ รับผิดชอบต่อ ตนเองและผู้อื่น ในการใช้เวลา	1. ครูแจ้งวัตถุประสงค์ให้นักเรียนทราบ ก่อนเข้าสู่กิจกรรมเปิด VDO ความสำคัญ ของเวลา 2. ครูเข้าสู่กิจกรรมโดยการตั้งคำถาม เกี่ยวกับความสำคัญของเรื่องเวลา 3. ครูสุ่มถามนักเรียน 2-3 คน 4. ครูให้นักเรียนนึกถึงกิจกรรมที่ตนเอง ปฏิบัติเป็นประจำทุกวันแล้วเขียนกิจกรรม เหล่านั้นเป็นข้อๆ เช่น - ตื่นนอน - อาบน้ำ - เล่นโทรศัพท์มือถือ ฯลฯ 5. ครูให้นักเรียนจัดประเภทกิจกรรมที่ เขียนไว้ ดังนี้ - กิจกรรมส่วนตัว (อาบน้ำ แปรงฟัน) - เดินทาง - รับประทานอาหาร - เรียน - ทบทวนและทำการบ้าน	1. กระดาษ A4 ตัดเป็นรูป วงกลมขนาด พอสมควร เพื่อเขียน กิจกรรมได้ 2. คลิป VDO ความสำคัญ ของเวลา 3. สมุดบันทึก ความรับ ผิดชอบ 4. รางวัลเพื่อ การเสริมแรง เช่น ปากกา สมุดโน้ต	1. การสังเกต นักเรียนจากการ เข้าร่วมกิจกรรม 2. สังเกตจาก ความรับผิดชอบต่อ งานที่ทำ

ชื่อ กิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	ขั้นตอนการทำกิจกรรม	วัสดุที่ใช้ใน การทำ กิจกรรม	การ ประเมินผล
		<p>- เที้ยว พักผ่อนหย่อนใจ</p> <p>- นอน</p> <p>6. ครูให้นักเรียนเติมเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมข้อ 5 และให้เวลารวมกันทั้งหมดรวมกันแล้วเป็น 24 ชั่วโมง เช่น</p> <p>- กิจกรรมส่วนตัว 3 ชั่วโมง</p> <p>- เดินทาง 2 ชั่วโมง ฯลฯ</p> <p>7. ให้นักเรียนเขียนวงกลม 1 วง ลงในกระดาษที่แจกให้ สมมติว่าวงกลมนี้เป็น “นาฬิกาชีวิต” ของนักเรียน</p> <p>8. ให้นักเรียนนำรายการที่ปฏิบัติในข้อ 6 มาใส่ในวงกลมและใส่เวลาที่ใช้ด้วย</p> <p>9. ครูให้นักเรียนพิจารณา “นาฬิกาชีวิต” ของตนเองและลองพิจารณาดูว่าการใช้เวลาของตนเองใน 24 ชั่วโมงนี้มีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขปรับปรุงอย่างไรบ้าง</p> <p>10. ครูให้นักเรียนลองเปรียบเทียบกับนาฬิกาของเพื่อนในห้อง</p> <p>11. เมื่อนักเรียนได้เห็นข้อบกพร่องในการใช้เวลาและได้ปรับปรุงแล้วขอให้เขียนวงกลมอีก 1 วง ในกระดาษที่ครูแจกให้เป็นวงกลมเหมือนวงแรก วงกลมนี้จะเป็น “นาฬิกาในฝัน” ของตนและให้นักเรียนแบ่งวงกลมตามเวลาที่ปฏิบัติกิจกรรมตามที่ได้ปรับปรุงใหม่ เขียนกิจกรรมและเวลากำกับไว้ด้วยเช่นเดียวกับนาฬิกา</p>		

ชื่อ กิจกรรม	จุดมุ่งหมาย	ขั้นตอนการทำกิจกรรม	วัสดุที่ใช้ใน การทำ กิจกรรม	การ ประเมินผล
		ชีวิต 12. ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ ได้รับในการทำกิจกรรม		

2.2.3 ผู้วิจัยนำโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้าง ความรับผิดชอบ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ขั้นตอน และเทคนิค จากนั้นนำความคิดเห็นข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญไป ทำการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้โปรแกรมมีเหมาะสมที่จะนำไปใช้ ในการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพได้ตรงตามความมุ่งหมายของการวิจัย

2.2.4 ผู้วิจัย นำโปรแกรมการจัดการเรียนรู้ เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความ รับผิดชอบของ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพที่ได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของ ผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มนักเรียน ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่ ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างการวิจัย เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของ ขั้นตอน วิธีการ รวมทั้งการใช้เทคนิค ทางจิตวิทยา เพื่อให้การใช้โปรแกรมฯเกิดประสิทธิผลกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างสูงสุด

2.2.5 ผู้วิจัยดำเนินการใช้ โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้าง ความ รับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ กับกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยต่อไป

3. แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง

3.1 แบบแผนการทดลอง

ผู้วิจัยใช้แบบแผนการวิจัย One-Group Pretest-Posttest Design (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 249)ดำเนินการทดลอง กับกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว มีการวัดผลก่อนและ หลังทดลองมีแผนการทดลอง ดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5แบบแผนการทดลอง One-Group Pretest-Posttest Design

วัดก่อนทดลอง	การทดลอง	วัดหลังทดลอง
O ₁	X	O ₂

ความหมายของสัญลักษณ์

O1	แทน	การวัดระดับความรับผิดชอบก่อนการทดลอง
X	แทน	การจัดกิจกรรมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยา เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ
O2	แทน	การวัดระดับความรับผิดชอบหลังการทดลอง

3.2 วิธีดำเนินการทดลอง

1. ระยะเวลาการทดลอง

ผู้วิจัยไม่ได้วัดระดับความรับผิดชอบของกลุ่มทดลองเนื่องจากผู้วิจัยใช้ผลการศึกษาในความมุ่งหมายข้อที่ 1 ของกลุ่มตัวอย่างที่มีค่าเฉลี่ยระดับความรับผิดชอบปานกลางลงไป เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)

2. ระยะเวลาทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง กับกลุ่มทดลอง โดยให้กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ เป็นเวลา 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน ได้แก่ วันจันทร์-วันศุกร์ ใช้เวลาในการทดลองวันละ 1 ชั่วโมง 30 นาที ในช่วงเวลา 15.00-16.30 น. รวมระยะเวลาในการทดลองทั้งสิ้น 12 ครั้ง

3. ระยะเวลาหลังการทดลอง

ภายหลังเสร็จสิ้นการใช้ โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลองทำแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ เพื่อเก็บเป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest) และผู้วิจัยสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มทดลองเป็นรายบุคคลเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ไปยังวิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 จากผู้อำนวยการวิทยาลัย

4.2 ผู้วิจัย ดำเนิน การเก็บข้อมูล เพื่อศึกษาระดับความรับผิดชอบโดยใช้แบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ

4.3 ผู้วิจัยดำเนินการใช้โปรแกรม การเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ เพื่อเปรียบเทียบระดับ ความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ กลุ่มทดลอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

5.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

5.2 สถิติที่ใช้วิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

5.2.1 ค่าความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) แบบสอบถามความ
รับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ

5.2.2 หาค่าความเชื่อมั่นของ แบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียน
ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)
ของครอนบาค (Cronbach)

5.2.3 วิเคราะห์ t-test for dependent Sample เพื่อเปรียบเทียบระดับ
ความรับผิดชอบรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้กำหนดสัญลักษณ์ต่างๆ ดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนประชากร
n	แทน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
M	แทน	คะแนนเฉลี่ย
SD	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
MD	แทน	ผลต่างของค่าเฉลี่ย
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบ
p	แทน	ระดับความรับผิดชอบสำคัญทางสถิติ
*	แทน	ค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ค่าเฉลี่ยของ ความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัย
พณิชยการบึงพระพิบูลย์โลกของกลุ่มตัวอย่าง
2. ค่าเฉลี่ยของ ความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัย
พณิชยการบึงพระพิบูลย์โลกของนักเรียนกลุ่มทดลอง
3. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรับผิดชอบของนักเรียนทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วม
โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียน
4. ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วม
โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- ค่าเฉลี่ยความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการ บึงพระพิบูลโลก จำนวน 5 แผนกวิชา ได้แก่ แผนกวิชาการบัญชี แผนกวิชาการเลขานุการ แผนก วิชาการคอมพิวเตอร์ แผนกวิชาการตลาด และแผนกวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว
- ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรับผิดชอบของนักเรียนระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลโลก (N=190คน)

ความรับผิดชอบ	M	SD	แปลผล
1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง	2.89	0.36	ปานกลาง
2. ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น	2.88	0.33	ปานกลาง
3. ความรับผิดชอบต่อสังคม	2.77	0.51	ปานกลาง
โดยรวม	2.85	0.32	ปานกลาง

จากตาราง 6 พบว่า นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการบึงพระ พิบูลโลก กลุ่มตัวอย่าง มีระดับความรับผิดชอบโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.85 ส่วนรายด้าน พบว่า ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง ด้านความรับผิดชอบต่อผู้อื่น และด้าน ความรับผิดชอบต่อสังคม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.89, 2.88 และ 2.77

- ค่าเฉลี่ยของ ความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัย พณิชยการบึงพระพิบูลโลกของนักเรียนกลุ่มทดลอง

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลกที่เป็นกลุ่มทดลอง (n=15คน)

ด้านที่	ความรับผิดชอบ	ก่อนทดลอง			หลังทดลอง		
		M	SD	ระดับ	M	SD	ระดับ
1	ความรับผิดชอบต่อตนเอง	2.67	0.32	ปานกลาง	4.36	0.23	มาก
2	ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น	2.78	0.38	ปานกลาง	4.13	0.17	มาก
3	ความรับผิดชอบต่อสังคม	2.57	0.53	ปานกลาง	4.45	0.25	มาก
	โดยรวม	2.67	0.33	ปานกลาง	4.31	0.17	มาก

จากตารางที่ 7 พบว่า ก่อนการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีระดับความรับผิดชอบโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.67, 2.67, 2.78 และ 2.57 ส่วนหลังการทดลองพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีระดับความรับผิดชอบโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.31, 4.36, 4.13 และ 4.45

3. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรับผิดชอบของนักเรียนทดลองก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียน

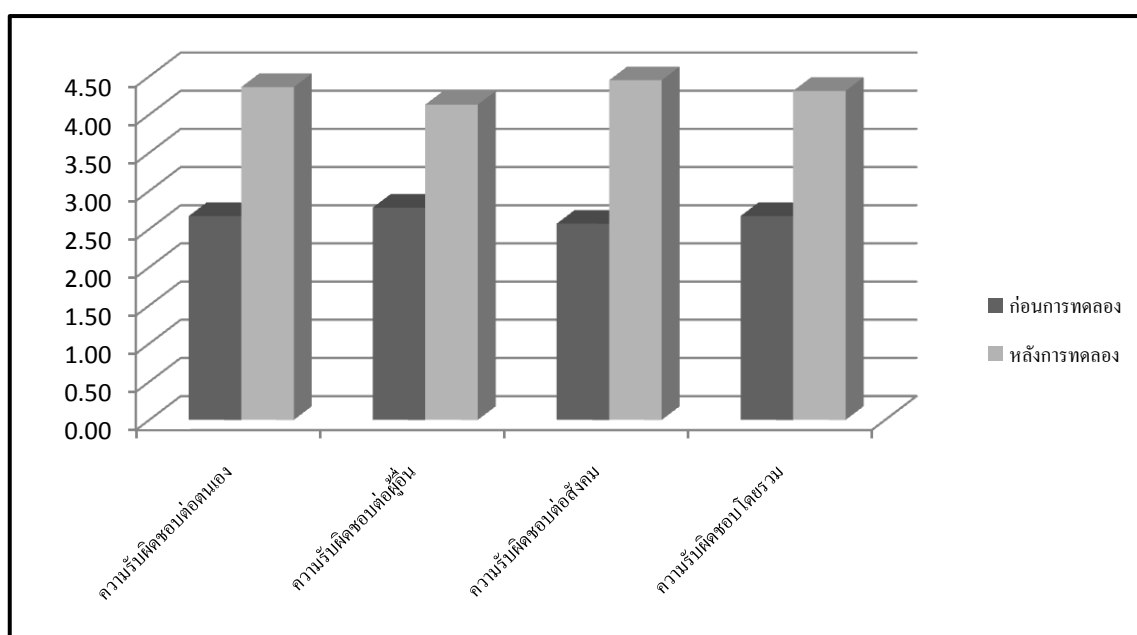
การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 ของวิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก จังหวัดพิษณุโลก ในระยะก่อนและหลังการทดลอง ผู้วิจัยมีการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นด้วยการวิเคราะห์การแจกแจงเป็นโค้งปกติ (Normality Test) ด้วยสถิติ Shapiro-Wilk มีค่า p อยู่ระหว่าง .18-.83 แสดงให้เห็นว่าค่าเฉลี่ยของความรับผิดชอบมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ จึงสามารถวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกัน (t-test for Dependent Samples) ได้

ตาราง 8 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความรับผิดชอบของนักเรียนกลุ่มทดลองก่อนและหลังเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ (n=15 คน)

ด้าน	ความรับผิดชอบ	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		MD	t	p
		M	S.D.	M	S.D.			
1	ความรับผิดชอบต่อตนเอง	2.67	0.32	4.36	0.23	1.69	20.48**	.00
2	ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น	2.78	0.38	4.13	0.17	1.36	16.11**	.00
3	ความรับผิดชอบต่อสังคม	2.57	0.53	4.45	0.25	1.88	12.54**	.00
	โดยรวม	2.67	0.33	4.31	0.17	1.64	19.36**	.00

**p<.01

จากตาราง 8 พบว่า หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความรับผิดชอบโดยรวม และความรับผิดชอบรายด้าน ที่ประกอบด้วย ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น และความรับผิดชอบต่อสังคม เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ . 01 เพื่อให้เห็นความแตกต่างที่ชัดเจนผู้วิจัยนำเสนอกราฟ ดังภาพประกอบ 6

ภาพประกอบ 6 ค่าเฉลี่ยของความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1

ของวิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก จังหวัดพิษณุโลก ในระยะก่อนและหลังการทดลอง

4. ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมนักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ

ครั้งที่ 1 กิจกรรมปฐมนิเทศ และการสร้างสัมพันธภาพในชื่อกิจกรรม “รู้จักกันนะ”

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เทคนิคทางด้านจิตวิทยาในเรื่อง การสร้างมนุษยสัมพันธ์ โดยใช้กิจกรรมรู้จักกันนะ ผ่านการตามหาเพื่อนจากป้ายชื่อให้ตรงกับเจ้าของป้ายแล้วให้พูดคุยกัน โดยไม่จำกัดหัวข้อในเรื่องที่ซักถาม เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนักเรียนกับเพื่อนและนักเรียนกับครู ในการดำเนินกิจกรรม จากนั้นผู้วิจัยให้นักเรียนดูตัวอย่างการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบจากสื่อวีดิทัศน์ เพื่อให้ นักเรียนเข้าใจความหมายและมองเห็นภาพของการแสดงความรับผิดชอบ พร้อมแจกสมุดบันทึกพฤติกรรมความรับผิดชอบให้นักเรียนได้สังเกตและจดบันทึกพฤติกรรมของตนเอง จากกิจกรรมครั้งนี้ พบว่า นักเรียนให้ความร่วมมือในการตามหาเจ้าของป้ายชื่อ มีการสร้างมนุษยสัมพันธ์ ด้วยการยิ้ม การทักทายโดยเป็นการทำกิจกรรมที่มีข้อกำหนดให้ใช้เสียงเบาที่สุด มีการซักถามเรื่องต่างๆในเรื่องส่วนตัว เรื่องการเรียน การพักผ่อน การจบการศึกษาจากโรงเรียนใด เป็นต้น ซึ่งคำถามเหล่านี้เป็นวิธีการสร้างสัมพันธภาพระหว่างเพื่อนใหม่ที่นักเรียนแสดงออก นักเรียนมีความกล้าที่จะถามชื่อจากเพื่อนใหม่และสามารถแสดงความรู้สึกดีใจที่มีเพื่อนใหม่ได้อย่างชัดเจนในการทำกิจกรรม ดังบทสนทนาของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

นักเรียน A “อาจารย์คะเพื่อนหน้าตาเหมือนจะหยิ่ง แต่พอได้คุยด้วยเพื่อนชอบดูซีริยเกาหลีสเหมือนหนูเลยคะ หนูอยากรู้จักเพื่อนคนอื่นอีก อาจารย์มีป้ายชื่อให้ตามหาอีกมั๊ยคะ”

นักเรียน B “อาจารย์ครับ ผมอึดอัดมากที่ต้องพูดเบาๆตะโกนถามก็ไม่ได้ เพื่อนที่ผมตามหาชื่อเค้าถ้าเค้าไม่ยิ้ม ผมไม่กล้าถามชื่อเลยครับ เค้าสวยด้วย ผมไม่กล้าคุยเลยแต่พอได้คุยกันเค้าเหมาะที่จะเรียนการโรงแรมจริง ๆครับ มีให้ผมตามหาอีกมั๊ยครับ ผมอยากรู้จักเด็กบัญชีครับ”

(ผู้วิจัย, การพูดคุยในห้องเรียน อาคาร 4)

ครั้งที่ 2 ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลง

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เทคนิคทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา เทคนิคการเสนอตัวแบบ ประกอบด้วย การดูสื่อวีดิทัศน์เรื่อง การดูภาพ และการทำกิจกรรมสำรวจตนเองเพื่อ ให้นักเรียนเห็นภาพการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและความรับผิดชอบต่อตนเองในเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง โดยเฉพาะการเข้าสู่วัยรุ่นของนักเรียนซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา จากนั้นก็ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นจากสื่อ

ที่ได้ดู และ ทำกิจกรรมสำรวจตนเองเพื่อจะได้ดูแลรักษาสุขภาพของตนเองทั้งกลิ่นตัวและเครื่องแต่งกาย

จากกิจกรรมครั้งนี้ พบว่า นักเรียน สามารถนำความรู้ในเรื่องความรับผิดชอบต่อตนเอง ที่จะดูแลรักษาความสะอาดของร่างกายและเครื่องแต่งกายไปใช้กับตนเองได้ในชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังได้นำความรู้ไปส่งต่อให้เพื่อนในวัยเดียวกัน ส่งเสริมให้เพื่อนคนอื่นได้พัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองในการดูแลความสะอาดร่างกายและเครื่องแต่งกาย นักเรียนสนุกที่จะได้ดูคลิปแล้วร่วมแสดงความคิดเห็นไปพร้อมกับครูและเพื่อนอีกทั้งนักเรียนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างชัดเจนถึงผลเสียของการไม่รับผิดชอบต่อตนเองในเรื่องการรักษาความสะอาด และยังได้เรียนรู้วิธีการพูดเพื่อจะบอกเพื่อนว่า เพื่อนต้องรับผิดชอบต่อตนเองในการดูแลความสะอาดหากเพื่อนมีกลิ่นตัวหรือเสื้อผ้าไม่สะอาด ดึงบทสนทนาของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

นักเรียน A “หนูจะค่อยๆเตือนเพื่อนว่าเพื่อนมีกลิ่นเต่าคะ หนูจะไม่ทำให้เพื่อนอายหนูจะให้เพื่อนค่อยๆเห็นว่าการดูแลรักษาความสะอาด เป็นความรับผิดชอบต่อตนเองที่สำคัญ แล้วหนูจะมาบอกอาจารย์คะว่าสำเร็จมั๊ย”

นักเรียน B “หนูจะซักผ้าหอมๆแล้วก็รีด จัดเก็บให้เป็นระเบียบ หนูกลัวเป็นโรคคะแล้วหนูก็จะไม่ซี้เกียจอาบน้ำ สระผม หนูกลัวไม่มีคนมาชอบเพราะตัวเหม็น”

นักเรียน C “ถึงว่าคะอาจารย์ ดาราเค้ารับผิดชอบต่อตัวเองในเรื่องดูแลตัวเอง เรื่องความสะอาดแบบนี้มีงะ เค้าเลยสวยแล้วก็ผิวดี หุ่นดี เลยได้เป็นดารา หนูจะรับผิดชอบต่อดูแลสุขภาพร่างกายแล้วก็ผิวตัวเอง หนูจะได้สวยเหมือนดารา อาจารย์มีครีมอะไรแนะนำมั๊ยคะ”

(ผู้วิจัย, การพูดคุยในห้องเรียน อาคาร 4)

ครั้งที่ 3 นาฬิกาชีวิต-นาฬิกาในฝัน

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เทคนิคทางด้านจิตวิทยา ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา เทคนิคการเสนอตัวแบบ ผ่านสื่อวีดิทัศน์ ประกอบด้วยการทำกิจกรรมผ่านเรื่องเล่า และการรับผิดชอบต่อตนเองในการตระหนักถึงการใช้เวลาอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม เพราะความรับผิดชอบต่อเรื่องเวลา เป็นสิ่งสำคัญที่นักเรียนควรที่จะพัฒนาและเป็นพื้นฐานในการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อในด้านอื่นๆ

จากกิจกรรมครั้งนี้ พบว่า นักเรียนสามารถนำความรู้ในเรื่องความรับผิดชอบต่อตนเองในเรื่องของการจัดการเวลาได้เป็นอย่างดี ผ่านการดูตัวแบบผ่านสื่อวีดิทัศน์ นักเรียนได้มองเห็นข้อเสียของการไม่รับผิดชอบต่อเรื่องเวลา นอกจากจะทำให้ตนเองพลาดสิ่งสำคัญในชีวิตแล้ว การไม่มีความรับผิดชอบต่อตนเองในเรื่องของเวลายังส่งผลกระทบต่อผู้อื่นได้อีกด้วย และจากการทำ

กิจกรรมนักเรียนสามารถนำเอาความรู้และข้อผิดพลาดผ่านตัวแบบสื่อวีดิทัศน์ไปประยุกต์ใช้ในใบงาน เพื่อสำรวจและทบทวนการใช้เวลาของตนเองในแต่ละวันถึงความคุ้มค่าและเหมาะสม เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นเพิ่มมากขึ้นสำหรับการจัดการกับเวลา นักเรียนสนุกและได้ออกแบบช่วงเวลา ได้ตกแต่งนาฬิกาของตนเองอย่างสร้างสรรค์ไม่มีถูกและไม่มีผิดผ่านกิจกรรมนาฬิกาชีวิต-นาฬิกาในฝันเพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองเรื่องเวลา ดึงบทสนทนาของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

นักเรียน A “หนูไม่คิดเลยคะ ว่าการไม่รับผิดชอบต่อเรื่องเวลา จะทำให้เราและเพื่อนๆ เดือดร้อน ต่อไปหนูจะไปก่อนเวลาที่อาจารย์นัด เพื่อนนัดคะ”

นักเรียน B “ผมชอบไปสาย เพราะไม่อยากจะไปแต่เริ่มเป็นความเคยชิน อาจารย์นัดผมก็สาย ผมเคยโดนทิ้งเพราะมาสาย ครูกับเพื่อนไปดูงานกัน ผมอดไป ผมจะบอกคนอื่นๆว่าเราต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง เรื่องเวลา ผมบอกตัวเองด้วยครับ”

นักเรียน C “อาจารย์มีเรื่องเล่า แบบอาคารขายเวลาอีกมั๊ยคะ สนุกดีคะ อ่านแล้วอยากทำการบ้าน อยากตั้งใจเรียนเลย หนูอยากเป็น ครูบัญชี หนูต้องได้เป็นคะอาจารย์”

(ผู้วิจัย, การพูดคุยในห้องเรียน อาคาร 4)

ครั้งที่ 4 ตัวแบบของเรา 1

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เทคนิคทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา เทคนิคการเสนอตัวแบบและการเสริมแรง ประกอบด้วยการทำกิจกรรม ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง เป็นตัวแบบบุคคลจริง ที่นักเรียนพบเห็นและพูดคุยได้ เป็นตัวแบบซึ่งเป็นรุ่นพี่ในวิทยาลัยที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองเป็นแบบอย่างต้นแบบที่ดีของนักเรียน กิจกรรมได้เสริมสร้างความรับผิดชอบต่อตนเองให้นักเรียนได้เห็นอย่างเด่นชัดเพื่อให้นักเรียนเรียนรู้และสังเกต พร้อมทั้งแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองทั้งในและนอกห้องเรียน

จากกิจกรรมครั้งนี้ พบว่า นักเรียนสามารถนำเอาลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองมาเป็นต้นแบบในการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งนักเรียนยังสามารถบอกถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองในตัวนักเรียนได้ พร้อมทั้งยังสามารถค้นหาและอธิบายถึงบุคคลต้นแบบที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองได้เป็นอย่างดีอีกทั้งนักเรียนยังสามารถบอกลักษณะพฤติกรรมถึงเหตุผลในการเลือกบุคคลต้นแบบของฉันได้อีกด้วย นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการพูดคุย ชักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของพี่ที่เป็นต้นแบบบุคคลจริง เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียน เพื่อจะได้เป็นแบบอย่างในเรื่องความรับผิดชอบต่อตนเองให้หน่อยๆในอนาคต ดึงบทสนทนาของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

นักเรียน A “หนูจะพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองทั้งเรื่องเรียน เรื่องทำงาน แล้วจะ
ได้มาพูดให้ห้องฯ ฟังแบบพี่ของค่ะ”

นักเรียน B “พี่ของทำได้ยังไงคะ ทำงานด้วย เรียนด้วย เกรดไม่ตกเลยแถมจ่ายค่าเทอม
เรียนเองอีก พี่มีความรับผิดชอบสูงจัง”

(ผู้วิจัย, การพูดคุยในห้องเรียน อาคาร 4)

ครั้งที่ 5 เหตุจากแก้วน้ำ

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เทคนิคทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ
แบนดูรา เทคนิคการเสนอตัวแบบ ประกอบด้วยกิจกรรมการ ศึกษาใบงาน เรื่องเล่าผ่านตัวละครใน
เรื่องแล้ว ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนได้ฝึก การแสดง
เหตุผลและแสดงสิ่งที่คิดในมุมมองของนักเรียนเรื่องความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ต่อเพื่อน ต่อครูและการ
รับผิดชอบต่อการยอมรับผลที่จะเกิดขึ้นทั้งดีและไม่ดี

จากกิจกรรมครั้งนี้ พบว่า นักเรียนเข้าใจ เห็นความสำคัญและสามารถสังเกตพฤติกรรม
ความรับผิดชอบต่อผู้อื่นได้เป็นอย่างดี ผ่านการนำเสนอความคิดเห็น และการร่วมกันอภิปรายผล
จากการทำกิจกรรม พร้อมทั้งสามารถบอกข้อดีของการยอมรับผลการกระทำของตนเองและบอก
ข้อเสียของการไม่ยอมรับผลการกระทำได้ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นความรับผิดชอบต่อผู้อื่นที่เกิด
จากตัวของนักเรียนเองแต่สร้างความดีใจร้อนให้ผู้อื่น ดังบทสนทนาของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม
ดังนี้

นักเรียน A “เป็นผมนะ ผมจะทำแบบเต็ล ถึงแม้ว่าผมจะเรียนไม่เก่งแต่ผมจะไม่ให้ใคร
ว่าผมขี้ขลาดไม่ยอมรับความจริง ผมจะทำแบบเต็ลเรื่องไปยอมรับผิดที่หลัง แต่ผมจะไม่เหมือนตรง
ผมไม่ลอกการบ้านเพื่อน ทำไม่ได้ผมก็ยังไม่ทำ”

นักเรียน B “โชคดีนะคะที่เต็ลยังไปยอมรับความจริงกับอาจารย์ เต็ลทำถูกแล้วคะ
เพื่อน ๆ ไม่ถูกหักคะแนน แค่นี้ก็ถือว่าเต็ลมีความรับผิดชอบต่อเพื่อนและครูแล้ว”

(ผู้วิจัย, การพูดคุยในห้องเรียน อาคาร 4)

ครั้งที่ 6 ภารกิจสามเหลี่ยม

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เทคนิคทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ
แบนดูรา เทคนิคการเสนอตัวแบบและการเสริมแรง ประกอบด้วยกิจกรรม การดูการ์ตูนแอนิเมชัน
เรื่องของเพื่อนที่ไม่มีความรับผิดชอบในการทำงานที่ครูสั่ง เวิร์กความสะอาด ทำให้เพื่อน ๆ ไม่คุย

ด้วยและเลิกคบและการร่วมกันทำกิจกรรม ภารกิจสามเหลี่ยมที่แต่ละคนมีชิ้นส่วนต่างกัน โดยมีกฎ กติกาข้อห้ามกำหนดไว้ในการทำกิจกรรม เพื่อการเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผู้อื่นด้วยตัวของ นักเรียนเอง โดยที่ผู้อื่นมิได้ร้องขอผ่านกิจกรรมนี้ นอกจากส่งเสริมความรับผิดชอบต่อผู้อื่นแล้วทั้งนี้ เพื่อให้ นักเรียนได้รู้จักการมีน้ำใจแบ่งปันแก่ผู้อื่น และ ได้รับรู้ถึงความสุขจากการเป็นผู้ให้ เพื่อ ประโยชน์ส่วนรวม

จากกิจกรรมครั้งนี้ พบว่า นักเรียนได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม การเสียสละและความ รับผิดชอบต่องานของตนเองที่กระทบกับผู้อื่น เพื่อให้ทีมประสบความสำเร็จบางครั้งแม้ว่างานที่เรา ได้รับมอบหมายจะสำเร็จแต่ของเพื่อนในทีมยังไม่สำเร็จ เราจะต้องร่วมกันรับผิดชอบและช่วยเหลือ กัน อีกทั้งการเห็นความสำคัญของความรับผิดชอบต่อผู้อื่น สามารถแสดงพฤติกรรมที่ต้องการ ออกมาได้อย่างเด่นชัดในการทำกิจกรรม ดังบทสนทนาของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

นักเรียน A “คันทปากคะ อยากจะถาม อยากจะขอแต่ทำไม่ได้ ได้แต่ส่งสายตาบอกเพื่อน กลุ่มอื่นว่า เราอยากได้ของเธอให้เราเถอะนะ เดินมาให้เราสิ”

นักเรียน B “อาจารย์คะ ความรับผิดชอบต่อเพื่อนในการทำงานกลุ่ม ต่อพ่อแม่ในการทำ การบ้าน ต่อครูในการทำงานเรียนนี้ ส่งผลต่อคนเยอะแยะจริง ๆ นะคะถ้าเราขาดความรับผิดชอบต่อส่วน นี้ กลุ่มหนูคงไม่ชนะ ขอขอบคุณเพื่อนที่ยื่นให้เราก่อน กลุ่มเราก็กินให้กลุ่มเธอเหมือนกันนะ”

(ผู้วิจัย, การพูดคุยในห้องเรียน อาคาร 4)

ครั้งที่ 7 ละครชีวิต

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เทคนิคทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ แบนดูรา เทคนิคการเสนอตัวแบบ บทบาทสมมติและการเสริมแรง ประกอบด้วยกิจกรรม การแสดง บทบาทสมมติในเรื่องบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่อผู้อื่นในครอบครัว และให้นักเรียนร่วม อภิปรายและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่นักเรียนได้ดูจากเหตุการณ์สมมติ ที่ชื่อว่า ละคร ชีวิต จากนั้นให้นักเรียน ที่แสดงบทบาทสมมติ ได้เล่าเรื่องราวถึงความรู้สึกในการเป็นตัวละครนั้นๆ และบทบาทที่ดีของตัวละครนั้นๆควรจะเป็นอย่างไรโดยให้นักเรียนที่เหลือช่วยกันแสดงความคิดเห็น ในการตั้งชื่อเรื่องและบอกบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่อผู้อื่นของสมาชิกในครอบครัวทุกตัวละคร ครอบคลุมของรางวัลให้นักเรียนที่กล้าแสดงออกมาแสดงบทบาทสมมติ เพื่อเป็นการเสริมแรงให้ นักเรียนทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อไป

จากกิจกรรมครั้งนี้ พบว่า นักเรียนสนุกสนานได้เห็นเพื่อนแสดงบทบาทสมมติ นักเรียนได้ สะท้อนความรู้สึกและร่วมกันแสดงความคิดเห็น อภิปรายผลของการขาดความรับผิดชอบต่อผู้อื่นที่ เป็นสมาชิกในครอบครัวของเรา และสามารถอธิบายถึงผลเสียที่จะตามมาได้ในอนาคตหากทุกคนใน ครอบครัวไม่มีความรับผิดชอบต่อและไม่ทำหน้าที่ของตนเอง ดังบทสนทนาของนักเรียนที่เข้าร่วม กิจกรรม ดังนี้

นักเรียน A “หนูรู้สึกกลัวค่ะ ถ้าครอบครัวหนูเป็นแบบนี้หนูคงไม่อยากกลับบ้าน หนูอยากถามแทนลูกสาว ลูกชาย ว่าพ่อกับแม่ตั้งใจมีเค้ามั๊ย ทำไมมีเค้าแล้วไม่พร้อมที่จะรับผิดชอบดูแล”

นักเรียน B “ทุกคนไม่มีใครรับผิดชอบหน้าที่ของตัวเองเลย มีลูกสาวดีหนอยังกวาดบ้าน ทำงานบ้าน ส่วนพ่อติดเหล้าเหมือนพ่อหนูเลยคะ”

(ผู้วิจัย, การพูดคุยในห้องเรียน อาคาร 4)

ครั้งที่ 8 ตัวแบบของเรา 2

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เทคนิคทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา เทคนิคการเสนอตัวแบบและการเสริมแรง ประกอบด้วยการทำกิจกรรม ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่น เป็นตัวแบบบุคคลจริง ที่นักเรียนพบเห็นและพูดคุยได้ เป็นตัวแบบซึ่งเป็นรุ่นพี่ในวิทยาลัยที่มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นทั้งในและนอกห้องเรียน อาทิ เพื่อน ครู พ่อแม่ พี่น้องและคนอื่น ๆ ในสังคม เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นเป็นแบบอย่างต้นแบบที่ดีของนักเรียน อีกทั้งยังมีความเป็นผู้นำแฝงอยู่ด้วยในตัวบุคคลต้นแบบที่ให้นักเรียนเรียนรู้ และสังเกตเพื่อนำมาเป็นต้นแบบของนักเรียนเอง กิจกรรมได้เสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผู้อื่นให้นักเรียนได้เห็นอย่างเด่นชัดเพื่อให้นักเรียน เรียนรู้และสังเกต พร้อมทั้งแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้อื่นทั้งในและนอกห้องเรียน รวมถึงลักษณะความเป็นผู้นำของตัวต้นแบบด้วย

จากกิจกรรมครั้งนี้ พบว่า นักเรียนสามารถนำเอาลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นมาเป็นต้นแบบในการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งนักเรียนยังสามารถบอกถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้อื่นในตัวนักเรียนได้ พร้อมทั้งยังสามารถค้นหาและอธิบายถึงบุคคลต้นแบบที่มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นได้เป็นอย่างดีอีกทั้งนักเรียนยังสามารถบอกลักษณะพฤติกรรมถึงเหตุผลในการเลือกบุคคลต้นแบบของฉันทันในด้านความรับผิดชอบต่อผู้อื่นได้อีกด้วย นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการพูดคุย ชักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้อื่นของพี่ที่เป็นต้นแบบบุคคลจริง ชักถามการจัดการการบริหารเวลาเพราะพี่ต้องเรียน ต้องทำงาน เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้อื่นของนักเรียน จะได้เป็นแบบอย่างในเรื่องความรับผิดชอบต่อผู้อื่นให้น้องๆในอนาคต เหมือนกับวันนี้ที่พี่มาเป็นต้นแบบเล่าถึงความรับผิดชอบต่อตนเองทั้งผู้อื่นให้น้องๆฟัง ดึงบทสนทนาของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

นักเรียน A “พี่เหน้อยมั๊ย ต้องช่วยเพื่อนขนาดนี้ ทั้งๆที่งานส่วนของพี่เสร็จแล้ว พี่รักเพื่อนจัง”

(ผู้วิจัย, การพูดคุยในห้องเรียน อาคาร 4)

ครั้งที่ 9 โลกสวยเพราะมีเรา

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เทคนิคทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของเบน ดูรา เทคนิคการเสนอตัวแบบ การทำกิจกรรมกลุ่มและการเสริมแรง ประกอบด้วย การทำกิจกรรม การสำรวจสภาพแวดล้อมและทรัพยากรที่สำคัญภายในวิทยาลัย แล้วกลับมาจัดบันทึกพร้อมพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในวิทยาลัยของเรา แล้วจากนั้นครูตั้งคำถามขยาย จากภายในวิทยาลัย เป็นภายในประเทศไทยของเรา จากนั้นให้นักเรียนดูสื่อ วิดีทัศน์ในรูปแบบ การ์ตูนแอนิเมชัน ถึงการทำลายธรรมชาติของมนุษย์จนเกิดเป็นผลกระทบต่อโลก จากนั้นครูให้นักเรียนทำกิจกรรมกลุ่ม ร่วมกันอภิปรายและแสดงความคิดเห็นร่วมกัน

จากกิจกรรมครั้งนี้ พบว่า นักเรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการรักษาทรัพยากร ภายในวิทยาลัย นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเดินสำรวจต้นไม้ สระน้ำ สวนหย่อมภายใน วิทยาลัยแล้วกลับมาทำกิจกรรม นักเรียนสามารถนำความรู้ในเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคม ต่อ สิ่งแวดล้อม ต่อธรรมชาติที่อยู่รอบตัวได้เป็นอย่างดี นักเรียนสนุกสนานกับการทำงานกลุ่ม นักเรียน มีการแบ่งหน้าที่กันในการทำใบงานแล้วนำเสนอผลงานได้ดีทุกกลุ่ม ตรงตามวัตถุประสงค์ของการ ทำกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม ดึงบทสนทนาของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

- นักเรียน A “นี่การทำบางอย่างของมมหาลายธรรมชาติด้วยครับ ผมไม่รู้ตัวเลย”
 นักเรียน B “หนูจะช่วยประหยัดน้ำ จะดูแลต้นไม้ ไม่หักกิ่งไม้มาแล้วคะ”
 นักเรียน C “อาจารย์คะ แล้วที่ดาราชอบสพหายกระเป๋านึงสัตว์ เคารู้มัยคะว่าทำมา จากหนังของสัตว์ เค่าไม่สงสารมันหรือคะ”

(ผู้วิจัย, การพูดคุยในห้องเรียน อาคาร 4)

ครั้งที่ 10 เรารักวิทยาลัย

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เทคนิคทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของเบน ดูรา เทคนิคการเสนอตัวแบบ บทบาทสมมติและการเสริมแรง ประกอบด้วยกิจกรรมให้นักเรียนไป คำต่างๆที่เกี่ยวกับการดูแลทรัพย์สินของวิทยาลัย ซึ่งถือว่าเป็นของส่วนรวม ที่ทุกคนต้องช่วยกัน รักษา จากนั้นครูให้นักเรียนออกแสดง บทบาทสมมติ ในการเป็นตัวละครต่างๆเพื่อถ่ายทอด เรื่องราวของการทำลายทรัพย์สินของวิทยาลัยแล้วช่วยกันแสดงความคิดเห็นและอภิปรายผลร่วมกัน ในประเด็นที่กำหนดไว้ เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมในการดูแลปกป้องทรัพย์สินของ วิทยา อีกทั้งยังเป็นการรักษากฎระเบียบของวิทยาลัยในการดูแลรักษาสมบัติของส่วนรวม เป็นต้น จากนั้นจึงดำเนินกิจกรรมการคิดร่วมกันถึงวิธีการดูแลรักษาสิ่งของส่วนรวม

จากกิจกรรมครั้งนี้ พบว่า นักเรียนสนุกสนานกับการแสดงบทบาทสมมติของเพื่อน และจดจำบทบาทของเพื่อนในด้านไม่ดีที่ทำลายทรัพย์สินของวิทยาลัยได้ดี นักเรียนสามารถแยกแยะและบอกเหตุผลของการไม่ทำตาม เพราะถือว่าไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคมในการทำลายทรัพย์สินของวิทยาลัยได้อย่างดี ตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังปลูกจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อทรัพย์สินส่วนรวมและการไม่ทำผิดกฎวิทยาลัยได้เป็นอย่างดี ดังบทสนทนาของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

นักเรียน A “ผมไม่มีทางเขียนโต๊ะ เพราะผมกลัวเปลืองลิขวิดครับ...ผมล้อเล่น ผมไม่กล้าทำให้โต๊ะเรียนเสียหายครับมันไม่สวย”

นักเรียน B “หนูไม่ชอบเห็นใครเขียนโต๊ะเลยคะ หนูอยากดำ”

(ผู้วิจัย, การพูดคุยในห้องเรียน อาคาร 4)

ครั้งที่ 11 ตัวแบบของเรา 3

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เทคนิคทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของแบนดูรา เทคนิคการเสนอตัวแบบและการเสริมแรง ประกอบด้วยการทำกิจกรรม ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นตัวแบบบุคคลจริง ที่นักเรียนพบเห็นและพูดคุยได้ เป็นตัวแบบซึ่งเป็นรุ่นพี่ในวิทยาลัยที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งในและนอกห้องเรียน อาทิ การเป็นหน่วยกู้ภัยของมูลนิธิอาสากู้ภัย การเป็นผู้นำของวิทยาลัยร่วมรณรงค์ขับขี่ปลอดภัยใส่ใจกฎจราจรและการทำกิจกรรมอื่น ๆ ร่วมกับการเรียนที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งสิ้น เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งความคิดและพฤติกรรมที่แสดงออก สามารถเป็นแบบอย่าง เป็นต้นแบบที่ดีของนักเรียนในการพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียน

จากกิจกรรมครั้งนี้ พบว่า นักเรียนสามารถนำเอาลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมมาเป็นต้นแบบในการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งนักเรียนยังสามารถบอกถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในตัวนักเรียนได้ ว่าที่ผ่านมามีตัวนักเรียนเองนั้นมีพฤติกรรมใดบ้างที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม พร้อมทั้งยังสามารถค้นหาและอธิบายถึงบุคคลต้นแบบที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมได้เป็นอย่างดี อีกทั้งนักเรียนยังสามารถบอกลักษณะพฤติกรรมถึงเหตุผลในการเลือกบุคคลต้นแบบของฉันทันในด้านความรับผิดชอบต่อสังคมได้อีกด้วย นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการพูดคุย ซักถามเกี่ยวกับพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของพี่ที่เป็นต้นแบบบุคคลจริง ซักถามการจัดการการบริหารเวลาเพราะพี่ต้องเรียน ต้องทำงานส่งตัวเองเรียนและยังทำงานมูลนิธิอาสากู้ภัยตอนกลางคืนอีก ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียน และนักเรียนจะได้เป็นแบบอย่างในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมให้ห้องๆ ในอนาคต เหมือนกับวันนี้ที่พี่มาเป็น

ต้นแบบเล่าถึงความรับผิดชอบต่อสังคมให้ห้องฯ ฟัง ดึงบทสนทนาของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

นักเรียน A “พีก็เก่งมากเลยอะ หนูอยากเรียนเก่งแบบพี ได้ทุนแบบพีแล้วก็เสียสละแบบพีด้วย”

นักเรียน B “ตอนพีออกไปกู้ภัยตอนกลางคืน พีไม่กลัวบ้างหรืออะ..แต่พีคงภูมิใจที่ได้ช่วยคนอื่น ๆ ตอนเค้าบาดเจ็บ”

(ผู้วิจัย, การพูดคุยในห้องเรียน อาคาร 4)

ครั้งที่ 12 หัวใจแห่งความรับผิดชอบและปัจเจกนิเทศ

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เทคนิคทางด้านจิตวิทยา ได้แก่ การเสริมแรง ประกอบด้วยกิจกรรม หัวใจแห่งความรับผิดชอบ โดยการแจกหัวใจแห่งความรับผิดชอบ 1 ดวงให้นักเรียนเขียนถึงสิ่งที่นักเรียนได้รับจากการเข้าโปรแกรมเสริมสร้างความรับผิดชอบ พร้อมทั้งการให้สัญญาในเรื่องต่างๆ ทั้ง การตั้งใจเรียน การจะเป็นนักเรียนที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคมเพิ่มขึ้นคงอยู่ตลอดไป เป็นต้น ส่วนหัวใจอีก 1 ดวงเป็นหัวใจแห่งความรู้สึก ที่อยากจะบอกหรืออยากจะทำอะไร นักเรียนสามารถบอกได้โดยไม่มีข้อจำกัด เมื่อนักเรียนทำเสร็จครูให้นำเสนอหัวใจของตนเอง แล้วครูถามคำถามเพื่อกระตุ้นคำตอบของนักเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียน โดยคำถามจะมีขอบเขตของคำถามคือ การเป็นคนที่มีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่ออย่างไร ส่งผลต่อตนเองและคนรอบข้างอย่างไร แล้วคิดว่าตนเองมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทิศทางใดบ้าง กิจกรรมนี้เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความรู้สึกและได้ทบทวนกิจกรรมตลอดระยะเวลาเข้าร่วมโปรแกรมและเพื่อให้นักเรียนนำเอาความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองจนเกิดการเรียนรู้ที่ถาวรแล้วเกิดเป็นพฤติกรรมที่คงทนในเรื่อง ความรับผิดชอบต่อ

จากกิจกรรมครั้งนี้ พบว่า นักเรียนสามารถบอกและอธิบายถึงสิ่งที่นักเรียนได้รับจากการเข้าโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อได้ดียิ่งขึ้น นักเรียนสังเกตพฤติกรรมตนเองที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านความรับผิดชอบต่อและส่งผลถึงบุคคลรอบข้างที่มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นด้วย นักเรียนจะไม่ละเลยความรับผิดชอบต่อในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและนักเรียนยังมองเห็นถึงความสำคัญของการเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อผ่านการทำกิจกรรม หัวใจแห่งความรับผิดชอบ นักเรียนได้เรียนรู้พฤติกรรมตนเองจากการเข้าร่วมโปรแกรม จากนั้นก็พฤติกรรมของตนเอง ได้เรียนรู้การทำงานกลุ่มกับเพื่อนใหม่ นักเรียนมีความกล้าแสดงออกมากขึ้นจากการทำกิจกรรมแสดงละคร แสดงบทบาทสมมติในการเข้าร่วมโปรแกรม ดังข้อความในกระดาศรูปหัวใจของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ดังนี้

นักเรียน A “ได้เห็นถึงความสำคัญของความรับผิดชอบ ความตรงต่อเวลา การเข้าร่วม และทำกิจกรรมต่าง ๆ ความกล้าแสดงออก และการทำงานกลุ่ม ทำให้เราคิดถึงประโยชน์ส่วนรวมมากขึ้น”

นักเรียน B “มีความสุข ได้รับความรู้มากมายและได้ความสามัคคีเพิ่มมาด้วย”

นักเรียน C “ทำให้ได้ปรับปรุงตนเองให้มีความรับผิดชอบ ไม่ว่าจะป็นต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคม และช่วยให้ตนเองกล้าแสดงออก ไม่กลัว มีความมั่นใจในตัวเอง แม้ว่าจะจบกิจกรรมนี้แล้ว ก็จะต้องพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นในทุก ๆ วัน จะเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม ไม่หาความเสื่อมเสียและสร้างความเสียหายแก่สังคม”

(ผู้วิจัย, การเขียน, พุดคุยในห้องเรียน อาคาร 4)

ผลจากการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ นักเรียนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ จากการทำกิจกรรมสมัครเข้าร่วมโปรแกรมด้วยตนเอง อีกทั้งระหว่างทำกิจกรรมทั้ง 12 ครั้งเป็นการทำกิจกรรมนอกเหนือจากเวลาเรียน นักเรียนจำเป็นต้องกลับบ้านช้ากว่าเดิม อีกทั้งในการทำกิจกรรมนักเรียนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้งการศึกษาไปความรู้ การลงมือปฏิบัติในใบงาน ใบกิจกรรม โดยกิจกรรมที่ได้รับความสนใจคือ กิจกรรมที่ นักเรียนบางส่วนได้ออกมาแสดงบทบาทสมมติ นักเรียนที่เป็นผู้ชมจะสนุกสนาน และกิจกรรมที่มีการเสริมแรงเป็นของรางวัล สำหรับพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกมานั้น ผู้วิจัยได้สังเกตและจดบันทึกถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง จากการดูแลตนเองทั้งการแต่งกาย การดูแลความสะอาดของตนเอง การเรียนในชั่วโมงเรียนที่เข้าห้องเรียนตรงเวลา การส่งงานที่ผู้วิจัยได้กำหนดอย่างทันเวลา การเตรียมอุปกรณ์การเข้าร่วมโปรแกรม การนำแฟ้มมาด้วยทุกครั้งในการเก็บใบงาน เป็นต้น ผู้วิจัยได้สังเกตและจดบันทึก พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้อื่น คือการช่วยเพื่อน เก็บกวาด ทำความสะอาดห้องทุกครั้งที่จบการทำกิจกรรม นักเรียนจะขอและบอกเพื่อนก่อนทุกครั้งที่ยืมปากกาสีของเพื่อนไปใช้ โดยจะรอให้เพื่อนบอกก่อนว่าเอาไปใช้ได้ นักเรียนได้ช่วยงานเพื่อน ทั้ง ๆ ที่งานของตนเองสำเร็จแล้วแต่ยังไม่กลับบ้านก่อน “อย่างน้อยก็นั่งเป็นกำลังใจและอยู่เป็นเพื่อนกันละ” (ผู้เรียน, ผู้วิจัย) เมื่อมีการทำกิจกรรม กระบวนการกลุ่ม, กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ นักเรียนจะรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในกลุ่ม หากการรับฟังไม่ตรงกัน นักเรียนจะถามผู้วิจัยทันทีเพื่อความชัดเจนในการทำงานกลุ่ม เป็นต้น ผู้วิจัยได้สังเกตและจดบันทึกพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม พฤติกรรมที่เด่นชัดคือ การรักษากฎจราจร นักเรียนไม่ขี่รถจักรยานยนต์ย้อนศร นักเรียนสวมหมวกนิรภัยทุกครั้ง การที่นักเรียนช่วยเหลือชุมชนด้วยการไปลงชื่อเพื่อไปช่วยวิทยาลัยออกศูนย์ ช่อมสร้าง พัฒนาชุมชนในวันหยุด นักเรียนไม่ทำลายทรัพย์สินของวิทยาลัย โต๊ะ เก้าอี้ที่นั่งและผนังใน

ห้องที่ดำเนินกิจกรรมสะอาดเหมือนวันเปิดเทอม ไม่มีรอยขีดเขียน ไม่มีขยะเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมในแต่ละครั้ง นักเรียนช่วยปิดไฟ ปิดพัดลมโดยที่ผู้วิจัยไม่ต้องบอก และสิ่งสำคัญคือนักเรียนเป็นผู้มีระเบียบวินัย ไม่ละเมิดกฎระเบียบต่างๆของวิทยาลัยและมีความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นอย่างดี โดยผลจากการที่นักเรียนแสดงความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและสังคม ทำให้ครูที่ปรึกษาและครูฝ่ายปกครองมองเห็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนแล้วพิจารณามอบทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนผู้มีความประพฤติดีในแต่ละแผนกสาขาวิชา ให้แก่นักเรียนผู้เข้าร่วมโครงการการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในด้านสถิติ ที่วัดระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียนหลังการเข้าร่วมโครงการการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโครงการมีระดับความรับผิดชอบต่อสังคมหลังการเข้าร่วมโครงการสูงกว่าก่อนการเข้าร่วมโครงการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ . 01 เมื่อศึกษารายด้าน ผลจากการวิจัยด้านสถิติ ก็พบว่า นักเรียนมีระดับความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสามารถแปลความหมายได้ว่า นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม มีความรับผิดชอบต่อทั้ง 3 ด้านคือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคม มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เป็นความรับผิดชอบต่อสังคมดีขึ้นจากเดิม ซึ่งข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาระดับความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงปริมาณ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ผลการใช้โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ” ผู้วิจัยสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก ก่อนและหลังการทดลองใช้โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก จังหวัดพิษณุโลก จำนวน 5 แผนกวิชา ได้แก่ แผนกวิชาการบัญชี แผนกวิชาการเลขานุการ แผนกวิชาการคอมพิวเตอร์ แผนกวิชาการตลาด และแผนกวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว มีนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 190 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 2 กลุ่ม ดังนี้

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาระดับความรับผิดชอบของนักเรียน คือ

นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลกพิษณุโลก จำนวน 5 แผนกวิชา จำนวน 190 คน เป็นการศึกษาจากกลุ่มประชากรทั้งหมด

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เปรียบเทียบระดับความรับผิดชอบของนักเรียน

ประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก คือ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 จำนวน 15 คน ที่ได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) จากนักเรียนที่ใช้ศึกษาระดับความรับผิดชอบของนักเรียนในข้อ 1.2.1 ที่มีค่าเฉลี่ยความรับผิดชอบอยู่ใน

ระดับปานกลางลงไป และนักเรียนมีความสมัครใจเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ

ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา แบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาระดับความรับผิดชอบต่อของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลโลก 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ความรับผิดชอบต่อตนเอง

1.2 ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น

1.3 ความรับผิดชอบต่อสังคม

ระยะที่ 2 ศึกษาเปรียบเทียบระดับความรับผิดชอบต่อของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลโลก

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อ 3 ด้าน ดังนี้

1) ความรับผิดชอบต่อตนเอง

2) ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น

3) ความรับผิดชอบต่อสังคม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามความรับผิดชอบต่อของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ
2. โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยา เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อของ นักเรียนระดับชั้น ประกาศนียบัตรวิชาชีพ

สมมติฐานในการวิจัย

ภายหลังทดลองเข้าร่วม โปรแกรม การเรียนรู้เชิงจิตวิทยา เพื่อเสริมสร้าง ความรับผิดชอบต่อ กลุ่มทดลองมีระดับความรับผิดชอบต่อสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการทดลอง มี 3 ระยะ ดังนี้

1. ระยะก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยไม่ได้วัดระดับความรับผิดชอบของกลุ่มทดลองเนื่องจากผู้วิจัยใช้ผลการศึกษาในความมุ่งหมายข้อที่ 1 ของกลุ่มตัวอย่างที่มีค่าเฉลี่ยระดับความรับผิดชอบปานกลางลงไป เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)

2. ระยะทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลอง กับกลุ่มทดลอง โดยให้กลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ เป็นเวลา 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 5 วัน ได้แก่ วันจันทร์-วันศุกร์ ใช้เวลาในการทดลองวันละ 1 ชั่วโมง 30 นาที ในช่วงเวลา 15.00-16.30 น. รวมระยะเวลาในการทดลองทั้งสิ้น 12 ครั้ง

3. ระยะหลังการทดลอง

ภายหลังเสร็จสิ้นการใช้ โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพผู้วิจัยให้นักเรียนกลุ่มทดลองทำแบบสอบถามความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ เพื่อเก็บเป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest) และผู้วิจัยสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มทดลองเป็นรายบุคคลเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในการเข้ารับโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบโดยใช้การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent sample)

สรุปผลการวิจัย

1. นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก มีระดับความรับผิดชอบโดยรวม และรายด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ในระดับปานกลาง
2. ภายกลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ กลุ่มทดลองมีระดับความรับผิดชอบสูงกว่าก่อนเข้าร่วม โปรแกรม การเรียนรู้เชิงจิตวิทยาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก มีระดับความรับผิดชอบโดยภาพรวม และรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ผู้วิจัยอภิปรายผล ดังนี้ ทั้งนี้เพราะว่านักเรียนระดับ

ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 เป็นนักเรียนที่ผ่านพ้นวัยมัธยมศึกษาตอนต้น มาศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ส่วนใหญ่มีอายุโดยเฉลี่ยประมาณ 15-16 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่นตอนต้น เป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์และสติปัญญา เป็นช่วงวัยที่เริ่มต้นของการเป็นหนุ่มเป็นสาว วัยนี้จะมีความคิดวิตกกังวล กลัวจะไม่เป็นที่ยอมรับ การเปลี่ยนจากช่วงวัยเด็กเข้าสู่วัยรุ่นช่วงวัยนี้จึงส่งผลต่อความรับผิดชอบที่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเด็กสู่วัยรุ่น ผลที่ศึกษามีความสอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาของโจนส์ (วิวัฒน์ รักษาเคน. 2531:18 อ้างอิงจาก Jones.1960:42-48) ที่ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงความรับผิดชอบของเด็กตามระดับอายุ พบว่า เด็กอายุ 9-11 ปี มีความรับผิดชอบน้อยและช่วงความรับผิดชอบแตกต่างกันมาก เด็กอายุ 11-19 ปี มีความรับผิดชอบสูงขึ้นเล็กน้อยและช่วงความรับผิดชอบไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ ประภาพรณ เอี่ยมสุภานิต (2539) ที่กล่าวว่า การพัฒนาเด็กและเรื่อง ความรับผิดชอบ นั้นมีความสำคัญต่อตัวเด็กเองและต่อสังคมเป็นอย่างมาก เด็กที่มีความรับผิดชอบสูงจะสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเองและสามารถปฏิบัติภารกิจอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี นอกเหนือจากเด็กที่จะทำให้แก่ตนเองได้แล้วเด็กก็จะสามารถรับผิดชอบต่อสังคมอีกด้วยคือเริ่มจากสังคมภายในครอบครัว สังคมในโรงเรียน รวมทั้งสังคมในชุมชนที่เขาอยู่เด็ก ที่เข้าร่วมกิจกรรมทำประโยชน์ให้สังคมอย่างต่อเนื่องจะช่วยเพิ่ม ความรับผิดชอบของเด็กและจะเพิ่มความในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้

2. การสร้างโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคม โดยใช้การผสมผสานแนวคิดและเทคนิคของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์ มีจำนวน 12 กิจกรรม ในแต่ละกิจกรรมประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นดำเนินการ ขั้นสรุป จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้ ก่อนการเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ มีระดับความรับผิดชอบอยู่ในระดับปานกลาง หลังการเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ มีระดับความรับผิดชอบอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ส่วนใหญ่มีอายุโดยเฉลี่ยประมาณ 15-16 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยรุ่นตอนต้นซึ่งเป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ รวมทั้งทักษะทางสังคม อีกทั้งการเปลี่ยนสถานศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ทำให้นักเรียนจึงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวในหลายด้าน ได้แก่ การปรับตัวที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม โดยเฉพาะการปรับตัวกับสถานศึกษาแห่งใหม่ เพื่อนใหม่ ครูคนใหม่ บรรยากาศการเรียนรู้ใหม่ และระบบการจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนจากเดิมในโรงเรียน ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจก่อให้เกิดการปฏิบัติตนไม่ถูกต้อง เกิดความไม่มั่นใจที่จะปฏิบัติตนว่าสิ่งใดผิดและสิ่งใดถูก โดยเฉพาะการปรับตัวในเรื่องการสร้างสัมพันธภาพกับ ครู และเพื่อน รวมทั้ง การดำเนินชีวิตในสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนใหม่ ความสอดคล้องกับที่ ขวัญเรือน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2559:153) กล่าวได้ว่า นักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษา มีการเปลี่ยนการศึกษาจากระดับ มัธยมศึกษา

ตอนต้น มาศึกษาต่อในระดับ ปวช . และมีมัธยมศึกษาตอนปลาย มาศึกษาต่อระดับ ปวส. การเรียน การสอนมีการเรียนรู้ในด้านภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติที่ควบคู่กัน นักเรียน นักศึกษาต้องมีการปรับตัวต่อสถานการณ์สิ่งแวดล้อม การจัดการเรียนการสอนที่เปลี่ยนแปลง จากระดับมัธยมศึกษาซึ่งไม่คุ้นชินกับลักษณะวิธีการเรียนในสายอาชีพ จึงอาจเกิดความสับสน ท้อแท้ต่อการเรียน และยังคง คิดตัดสินใจด้วยตนเอง ต้องเรียนรู้ในการสร้างสัมพันธ์ภาพกับอาจารย์ การคบเพื่อนทั้งในเพศ เดียวกัน และต่างเพศการพบกลุ่มเพื่อนใหม่ที่มีพื้นฐานที่ต่างกัน การที่ต้องพักอยู่ในหอพักกับบุคคล อื่น ซึ่งแตกต่างไปจากการพักอยู่กับครอบครัวหรือบุคคลใกล้ชิดคุ้นเคย อีกทั้งโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาสามารถช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีความรับผิดชอบสูงขึ้นได้ โดยในโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคและวิธีการที่หลากหลายในการจัด กิจกรรมระยะการทดลอง ได้แก่ การเรียนรู้ทางสังคม กระบวนการกลุ่ม กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ บทบาทสมมติ เกม กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง ละคร การอภิปรายกลุ่มและเทคนิค ตัวแบบ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน ความเหมาะสมในช่วงวัย การจัดประสบการณ์และ สภาพแวดล้อมเพื่อเตรียมพร้อมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จินตนา พราวศรี (2555 : 62-63) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนยโสธรพิทยาคม จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมกลุ่มสามารถ ใช้พัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนได้สูงขึ้น ปารีญา ราพา (2554:69-70) จำรัส แพรพันธ์ (2548 : 60) ได้ศึกษาผลการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อความรับผิดชอบต่อตนเองของ นักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับเทคนิคแม่แบบที่มีต่อความรับผิดชอบต่อ ตนเองในระยะหลังการทดลองและระยะติดตามผลสูงกว่าระยะก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ.01 นิเวศน์ คำผิง (2547:47) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความ รับผิดชอบของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนปรีอใหญ่วิทยาลักษณ์ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มีความรับผิดชอบเพิ่มขึ้น จากก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ . 05 และนอกจากนี้ สุณี คุ่มมือ(2550:100) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองด้วย กิจกรรมบทบาทสมมติสำหรับนักเรียนชั้นปฐมวัย ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความรับผิดชอบสูง กว่าเกณฑ์ที่กำหนด แสดงให้เห็นว่า โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเป็นวิธีการหนึ่ง ซึ่งประกอบไปด้วยวิธีการและเทคนิคทางจิตวิทยาที่หลากหลายสามารถพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนระดับ ประถมศึกษาปีที่ 1 ให้สูงขึ้นได้และทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการ ปฏิบัติกิจกรรมด้วยความเต็มใจและพร้อมที่จะเรียนรู้ กิจกรรมที่นำมาใช้ร่วมกับเทคนิควิธีการสอน ต่าง ๆ มีหลากหลายรูปแบบเหมาะสมกับวัย รวมทั้งเนื้อหาการเรียนรู้ในโปรแกรมมีความน่าสนใจในเนื้อหา ที่ใกล้ตัวและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังมีการเสริมแรงทางบวกด้วยคำชมเชย

และของรางวัลเมื่อนักเรียนแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบและกล้าแสดงออกในการเข้าร่วม โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาในแต่ละโปรแกรม ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาความคิด ผ่านการแสดงพฤติกรรมทำให้มองเห็นพฤติกรรมความรับผิดชอบที่สูงขึ้นกว่าก่อนการเข้าร่วม โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยา ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อ เสริมสร้างความรับผิดชอบสามารถเสริมสร้างให้นักเรียนมีความรับผิดชอบสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วม โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาได้เช่นกัน

3. ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความ รับผิดชอบของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการทดลอง พบว่า หลังนักเรียนกลุ่มทดลองเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยา เพื่อเสริมสร้างความ รับผิดชอบ นักเรียนกลุ่มทดลองมีระดับความ รับผิดชอบ สูงกว่าก่อนเข้าร่วม โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลที่ได้สอดคล้องกับ สมมติฐานการวิจัยที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะว่าโปรแกรม การเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเน้นการเรียนรู้ผ่าน กิจกรรมต่างๆ ให้นักเรียนได้เรียนรู้พฤติกรรม ความรับผิดชอบของตนเองผ่านการเรียนรู้ทางสังคม การเรียนรู้ผ่านตัวแบบกระบวนการกลุ่ม กิจกรรมกลุ่ม กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ โดยผ่านเทคนิคทาง จิตวิทยาที่หลากหลาย อาทิ เกม ละคร บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลองและการ อภิปรายกลุ่ม ซึ่งการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาที่มีเทคนิคและรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบ เหล่านี้น่าจะเป็นตัวช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนมีความรับผิดชอบสูงขึ้นตามที่ผู้วิจัยตั้งเป้าหมายไว้ โดยแต่ละโปรแกรมผู้วิจัยอภิปรายได้ ดังนี้

3.1 โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียน ระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผู้วิจัยได้มีการเตรียมความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจของผู้เรียน มี การสร้าง บรรยากาศที่เป็นกันเอง และเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยยึดตามหลักทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ มาสโลว์ สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2554: 158 - 162) ให้แนวคิดตามหลักทฤษฎีนี้ว่า การเรียนรู้จะ เกิดขึ้นเมื่อนักเรียนได้รับการตอบสนองในความต้องการพื้นฐานก่อน เช่น สภาพร่างกายที่พร้อม (Physiological Needs) ความรู้สึกปลอดภัย ไม่หวาดกลัวการลงโทษ (Safety Needs) การมี ความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นที่รักของคนอื่น (Love and Belonging Needs) การรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง ได้รับความยกย่องจากผู้อื่น (Esteem Needs) รวมถึงการ รู้จักตนเองและการกล้าตัดสินใจ (Needs for self Actualization) และสอดคล้องกับฮัตเวิร์ด ทอร์น ไดค์ (Edward Lee Thorndike. 1874-1949) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อมีความพร้อมทาง อินทรีย์คือร่างกายและจิตใจ มีความพร้อมที่จะเรียน

3.2 โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผู้วิจัยได้กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายของการเสริมสร้างความรับผิดชอบอย่างชัดเจนในแต่ละกิจกรรมว่าต้องการเสริมสร้างความรับผิดชอบด้านใดและกิจกรรมสามารถพัฒนาความรับผิดชอบด้านใดได้บ้าง อีกทั้งผู้วิจัยยังได้กำหนดพฤติกรรมที่นักเรียนต้องแสดงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบได้อย่างดี โดยจะสังเกตและพิจารณาจากผลงานที่มอบหมายให้นักเรียนกลุ่มทดลองได้ปฏิบัติกิจกรรมโดยระหว่างการทำกิจกรรมผู้วิจัยจะมีการเสริมแรงทางบวกด้วยทุกครั้ง อาทิ คำชมเชย ของรางวัล เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบของนักเรียน สอดคล้องกับ สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2556: 204) ที่ให้แนวคิดเรื่องเทคนิคการแต่งพฤติกรรม (Shaping) ว่าเป็น การเสริมสร้างพฤติกรรมใหม่ให้กับบุคคลโดยแบ่งขั้นตอนของพฤติกรรมเริ่มจากพฤติกรรมที่บุคคลมีอยู่จนถึงพฤติกรรมเป้าหมาย จากนั้นให้การเสริมแรงเมื่อบุคคลสามารถทำได้ตามแต่ละขั้นตอนจนนำไปสู่พฤติกรรมเป้าหมายในที่สุด

3.3 โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมเรียนรู้เชิงจิตวิทยา ผ่านตัวแบบ สัญลักษณ์ต่าง ๆ อาทิ รูปภาพ บุคคลตัวอย่าง บทความ เรื่องราวเหตุการณ์ และสื่อวีดิทัศน์ เพื่อเป็นตัวแบบในการวิเคราะห์ วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น ประเมินคุณค่า อภิปราย และนำไปสู่การตัดสินใจ เปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาพฤติกรรมของตนเอง โดยให้นักเรียนสังเกตและปฏิบัติกิจกรรมร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย ๆ กลุ่มละประมาณ 4-5 คน ได้ร่วมกันศึกษา ค้นคว้า เอกสารประกอบการสอน ใบความรู้ กรณีตัวอย่าง ใบงาน นักเรียน มักจะสนุกและ ให้ความสนใจ เวลาที่มีการนำเสนอตัวแบบในรูปของสื่อวีดิโอ รูปแบบการแสดงละครและบทบาทสมมติ การนำตัวอย่างบุคคลที่ประสบความสำเร็จมาให้ นักเรียนศึกษา โดยเป็นบุคคลที่ เป็นรุ่นพี่และ อยู่ในวัยไม่ต่างจากนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจ และกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ ซึ่งนักเรียนสามารถนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติ การนำสื่อที่เป็นเรื่องเล่า มาใช้ในการสร้างบรรยากาศให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียน รู้สึกสนุกสนาน เกิดแรงเสริมในการทำกิจกรรม สร้างบรรยากาศในการเรียนเป็นกันเองระหว่างนักเรียนกับนักเรียน และนักเรียนกับครู ช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับทฤษฎีการวางเงื่อนไขให้ปฏิบัติ (Operant Conditioning) ของสกินเนอร์ (Skinner) (สุรางค์ ไคว์ตระกูล 2554 : 189-197) ที่ว่าแรงเสริมเป็นตัวแปรสำคัญในการเปลี่ยนพฤติกรรมหรือการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นการจัดสภาพการเรียนการสอนที่หลากหลายจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยความสนใจ ใส่ใจ และจดจำสิ่งต่างๆ และเลียนแบบพฤติกรรมได้มากขึ้น และสอดคล้องกับ ทิศนา แคมมณี (2556: 365) กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้แบบการใช้ตัวแบบหรือกรณีตัวอย่างว่าเป็นวิธีการที่ช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูง

3.4 โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับ

ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผู้วิจัยได้นำหลักการเสริมแรงทางบวก (Positive Reinforcement) เข้ามาจัดกิจกรรมในทุกกิจกรรมที่นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบหรือพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมายทุกกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมความรับผิดชอบจากการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาให้พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ดังที่ สกินเนอร์ (Skinner) ได้กล่าวถึง การเสริมแรงทางบวกไว้ว่า เมื่อนำการเสริมแรงทางบวก มาประยุกต์ใช้นั้น การเสริมแรงทางบวกสามารถทำให้พฤติกรรมที่เรียนรู้เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. 2556: 172; อ้างอิงจาก Skinner, 1938) โดยในโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีการใช้ตัวเสริมแรง ที่เป็นสิ่งของ (Material Reinforces) เช่น แฟ้มสะสมงาน สมุด ดินสอ ตุ๊กตา แก้วน้ำ เป็นต้น ตัวเสริมแรงทางสังคม (Social Reinforces) เช่น การชมเชย การยิ้ม การพยักหน้า ยอมรับ เป็นต้น ตัวเสริมแรงที่เป็นเบี่ยอรรถกร (Token Reinforces) เช่น เงิน ดาว สติกเกอร์ เป็นต้น และตัวเสริมแรงภายใน (Covert Reinforces) เช่น ความพึงพอใจ ความสุข ความสนุกสนาน เป็นต้น สอดคล้องกับ พาสนา จุฬรัตน์ (2548: 164) ที่ได้เสนอความรู้ว่า สิ่งเร้าที่บุคคลได้รับหลังจากการแสดงพฤติกรรมแล้ว มีผลทำให้ผู้รับเกิดความพึงพอใจ และทำให้อัตราการตอบสนองเปลี่ยนไปในลักษณะเข้มข้นขึ้น ซึ่งเด็กมีแนวโน้มที่จะกล้าคิด กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้องมากขึ้น นอกจากนี้ในแต่ละโปรแกรมมีขั้นนำเข้าสู่กิจกรรม ขั้นดำเนินกิจกรรม และขั้นสรุป ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนกลุ่มทดลองได้จัดเก็บข้อมูลและเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้ในเรื่องความ รับผิดชอบ ที่ต่อเนื่องกัน ได้เป็นอย่างดี ซึ่งหลักการเสริมแรงทางบวกเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างให้นักเรียนมีความรับผิดชอบสูงขึ้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า โปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสามารถเสริมสร้างความรับผิดชอบให้กับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไปในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการใช้โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีคะแนนความรับผิดชอบหลังการเข้าร่วมโปรแกรมสูงกว่าการเข้าร่วมโปรแกรม จึงควรส่งเสริมให้ครูนำโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนทุกแผนกวิชาและทุกชั้นปีมีความรับผิดชอบสูงขึ้น

1.2 การใช้โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยา โดยการใช้เทคนิคการสังเกตและการเลียนแบบจากตัวแบบนั้น ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญยิ่ง ที่จะทำให้การเรียนรู้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้น ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีการเตรียมตัวล่วงหน้า ควรศึกษาเนื้อหาและทฤษฎีทางจิตวิทยาการเรียนรู้ให้ละเอียด มีการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ ทฤษฎีและ

เทคนิคที่นำมาใช้ เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่นมีประสิทธิภาพและพัฒนา ความ
รับผิดชอบของนักเรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนารูปแบบการทดลองในการติดตามผลของโปรแกรมการเรียนรู้เชิง
จิตวิทยา เพื่อความคงทนของพฤติกรรมความรับผิดชอบ

2.2 ควรมีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีทางจิตวิทยาด้านอื่นที่สามารถนำไปปรับ
พฤติกรรมของนักเรียนให้มีความรับผิดชอบได้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ.(2527). **ประมวลศัพท์บัญญัติวิชาการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ศุภสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- . (2542). **การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านความรับผิดชอบและวินัยในตนเอง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา
- . (2545). **การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านความรับผิดชอบและวินัยในตนเอง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
- . (2553). **แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. (2551). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- . (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมสุขภาพจิต. (2543). **คู่มือการดูแลสุขภาพจิตเด็กวัยเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ร.ส.พ.
- . (2543). **รายงานผลการประชุมวิชาการ เรื่องทักษะชีวิตและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 25-26 มีนาคม พ.ศ.2541**. นนทบุรีสำนักพัฒนาสุขภาพจิตกระทรวงสาธารณสุข.
- กร กองสุข.(2548).**การดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างวินัยด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียนสามัคคีพิทยาคม อำเภอโนนสุวรรณ จังหวัดบุรีรัมย์**.การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม.(การบริหารการศึกษา).มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กรรณภรณ์ ดวงแจ่มกาญจน์. (2541). **การเปรียบเทียบผลของการให้คำปรึกษารายบุคคลและเป็นกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมที่มีต่อความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเซนต์ดอมินิก กรุงเทพมหานคร**.ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กาญจนา ไชยพันธ์. (2549). **กระบวนการกลุ่ม**.กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- (2548). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ**.กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- กันยา พลายมี. (2553). การพัฒนาแบบวัดความรับผิดชอบ ตามพระบรมราโชวาทของ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี . วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (วิจัยและการประเมินผล).
กาญจนบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- กัลยา สุรีย์. (2546). การใช้กิจกรรมกลุ่มเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบและความเชื่อมั่นใน
ตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. เชียงใหม่:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- กัญชรี คำชาย. (2540). จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: ดิสรท้อป.
- ขวัญเรือน สนิทวงศ์ ณ อยุธยา; และคณะ. (2559, กันยายน-ธันวาคม). ภาวะสุขภาพจิตและ
การปรับตัวของนักศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษา. วารสารวิทยาลัยพยาบาลสงขลานครินทร์.
36(ฉบับพิเศษ): 146-159.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2544). **เค้าโครงคู่มือปลูกฝังและเสริมสร้างค่านิยม.**
กรุงเทพฯ : กองวิจัยและการวางแผนกระทรวงศึกษาธิการ
- คำนึ่ง อยู่เลิศ. (2541). ผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความรับผิดชอบด้านการเรียนของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดเศวตฉัตร เขตคลองสาน กรุงเทพมหานคร
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- จันทรา พวงยอด. (2543). การพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนพุทธจักรวิทยา โดยใช้กิจกรรมและเทคนิคการประเมินผลจากสภาพจริง.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- จินตนา พราวศรี.(2555). ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนยโสธรพิทยาคม จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาการศึกษา).มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.ถ่ายเอกสาร.
- จุลพงษ์ ทัศนุฑูรเชียงพิณ. (2549). การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้าน
ความ รับผิดชอบ โรงเรียนบ้านหนองอ้อ อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุทัยธานี.
วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- จรัส แพรพันธ์. (2548). ผลการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อความรับผิดชอบต่อตนเองของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา.ถ่ายเอกสาร.

- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2550). **เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 12. นนทบุรี: ไทเนรมิตกิจ
อินเตอร์โพรแกรสซีฟ.
- ณัฐกร อินทุยศ. (2556). **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2525). **พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 2 จิตวิทยาจริยธรรม และจิตวิทยา
ทางภาษา**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- (2538). **พฤติกรรมศาสตร์ เล่ม 1 พื้นฐานความเข้าใจทางจิตวิทยา**. กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช .
- (2539). **ต้นไม้จริยธรรม การวิจัยและการพัฒนาบุคคล.2**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงพร ทองชะอู่. (2550). **คู่มือพัฒนาความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัย**. สารนิพนธ์ กศ.ม.
(จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ :บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- เต็มศักดิ์ คทวนิช. (2546). **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- เดือนใจ พรหมมี; และคณะ. (2551). **ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมนำ
ความรู้ (8 คุณธรรมขั้นพื้นฐาน) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัด
จันทร์ตะวันออก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1. การศึกษาค้นคว้า
อิสระ กศ.ม.(จิตวิทยาการแนะแนว).พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.
ถ่ายเอกสาร.**
- เดือนใจ อินทร์เที่ยง. (2546). **ผลการจัดประสบการณ์แบบโครงการที่มีต่อความรับผิดชอบ
ของเด็กปฐมวัยโรงเรียนดาราภิรมย์ กรุงเทพมหานคร. ปรินญา กศ.ม. กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.**
- ถวิล จันทร์สว่าง. (2545). **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความ
รับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.
(วัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.**
- ทิววรรณ แสงพันธ์. (2542). **การส่งเสริมระเบียบวินัยนักเรียนตามทัศนะของผู้บริหาร
โรงเรียนและครูสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
จังหวัดขอนแก่น. ปรินญานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.**
- ทิตนา แคมมณี; และคนอื่นๆ. (2542). **คู่มือการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เล่ม 1. กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**

- ทศนา แชมมณี. (2556). ศาสตร์การสอน:องค์ความรู้เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพ. 17. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2545). กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน.
กรุงเทพฯ : นิชินแอตเวอร์ไทซิ่ง กรุ๊ป.
- (2550). ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มี
ประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภดล ภาวนะวิเชียร. (2540). การศึกษาค่านิยมด้านความรับผิดชอบของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้นที่ได้รับการเสริมด้วยกระบวนการที่พัฒนาตามแนวคิดของ
ไอเซ็นและแทส. ปรินญาณิพนธ์ คม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
ถ่ายเอกสาร.
- นภาพร ปรีชามารถ. (2545). จิตวิทยาการปรับพฤติกรรมในชั้นเรียน. กรุงเทพฯ: ภาควิชา
จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นวรรตน์ วงศ์โสภา. (2544). การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมีวินัยในตนเอง
ของเด็กปฐมวัย โดยใช้แนวทางการบริหารจัดการในชั้นเรียนแบบร่วมมือกัน
สร้างวินัย. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- นิเวศน์ คำผอง.(2547). ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียน
ในระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนปรีอใหญ่วิทยบาลลังก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ศรีสะเกษ เขต 3. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม.(จิตวิทยาการให้คำปรึกษา).มหาสารคาม:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.ถ่ายเอกสาร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2541). การพัฒนาการสอน. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.
----- (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.
- ประกายมาศ รัตนโรภาส. (2551). การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมด้านความรับผิดชอบ
ของ เด็กปฐมวัยโดยการจัดประสบการณ์แบบบูรณาการ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.
(หลักสูตรและการสอน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี. ถ่ายเอกสาร.
- ประณต คำฉิม. (2549). จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ประทีป แสงเปี่ยมสุข. (2546). กระบวนการกลุ่มภาคปฏิบัติมิติหนึ่งของการสอนที่เน้นผู้เรียน
เป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: เมธีทีปส์.
- ประนอม เดชชัย. (2536). เสริมทักษะการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2540). “กระบวนการกลุ่ม”ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

- ประภาพรพรรณ เอี่ยมสุภาษิต. (2539). การเตรียมความพร้อมด้านลักษณะนิสัย. ในเอกสาร
การ สอนชุดวิชา 21499 ฝึกอบรมครูและผู้เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย.
หน้า 759-767.
- ปรีชา ชัยนิยม. (2542). การศึกษาความคิดเห็นของการสอนความรับผิดชอบ และความ
มี ระเบียบวินัยโดยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาเอกชน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปาริญา ราพา. (2554, เมษายน-มิถุนายน). การให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามแนวทฤษฎีเผชิญความ
จริงและใช้ตัวแบบสัญลักษณ์เพื่อพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. วารสาร
ศึกษาศาสตร์ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 5(ฉบับที่2): 35-43
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2536). การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: ภาควิชาแนะแนวและ
จิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พวงทอง ภัคดีไทย. (2543). ผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มตามทฤษฎีพฤติกรรมนิยมที่มี
ต่อความรับผิดชอบด้านการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียน
อนุบาลหนองคาย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย. มหาสารคาม:
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- พาสนา จุฬรัตน์. (2548). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พิภพ วังเงิน. (2545). จริยธรรมวิชาชีพ. กรุงเทพฯ: อมรภาสการพิมพ์.
- พัฒนา จันทนา. (2545). เสริมสร้างทักษะในการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา.
ภาควิชามัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรภัทร สินดี. (2557). ผลการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการที่เน้นกระบวนการกลุ่มที่มีต่อ
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ความสามารถในการสื่อสารทาง
คณิตศาสตร์และพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม เรื่องลำดับอนุกรม ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระจිරศักดิ์ บุญฤทธิ์. (2554). ผลการใช้กิจกรรมกลุ่มด้วยหลักอิทธิบาท 4 ที่มีต่อพฤติกรรม
ความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. สาร
นิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนคริน
ทรวิโรฒ.

- เพชรพะเยาว์ แยมยินดี. (2556). การศึกษาสาเหตุของการเสี่ยงออกกลางคันของนักเรียน
นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.) วิทยาลัยพณิชยการบึงพระ
 พิชญ์โลก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.วิทยานิพนธ์ ค.ม.(การบริหาร
 การศึกษา).พิชญ์โลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์.(2559).การศึกษาไทย 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา.กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาวิณี โสธายะเพชร. (2559). การศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมคุณธรรมเกี่ยวกับความมีระเบียบ
 วินัยและความรับผิดชอบให้กับนักเรียนประถมศึกษา โรงเรียนในเครือเซนต์ปอล
 เดอ ชาร์ตร์สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เขต 1.วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหาบัณฑิต(สาขาวิชาประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาเลียม พินิจรอบ. (2549). ผลการจัดกิจกรรมคณิตศาสตร์ด้วยกระบวนการกลุ่มที่มีต่อทักษะ
 การแก้ปัญหาเรื่องอัตราส่วนและร้อยละของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 . สารนิพนธ์
 กศ.ม.(การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่าย
 เอกสาร.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.
 รัชนี้ สังข์สุวรรณ.(2547).ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบในการทำงานของข้าราชการ
 สำนักงานบริหารงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ
 กรุงเทพมหานคร.สารนิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา)กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศ, อังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา.กรุงเทพฯ: สุวีริยาส์น.
 วัฒนา ชันแข็ง. (2551). การพัฒนาวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบและความเคารพ.
 มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยสารคาม.
- วัลลภ กัณฑ์พย์. (2527, พฤษภาคม). จริยธรรมกับพฤติกรรมด้านคุณลักษณะ. วารสารการวิจัย
 การศึกษา. (14)4.
- ศรีสุดา ธิติโสภี.(2545).การเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมหลังการเล่านิทานด้วยวิธีการตอบ
 คำถามและวิธีการเล่นบทบาทสมมติที่มีต่อความรับผิดชอบของเด็กปฐมวัย.
 ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาหลักสูตรการสอน.กรุงเทพฯ:
 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศุภรารวรรณทิดา เสาวเวียง. (ม.ป.ป.). การเปรียบเทียบกระบวนการในการทำงานกลุ่มและ
 ความสามารถในการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการ
 สอนโดยใช้แบบเรียนอัตลักษณ์กับการสอนแบบเดิมในกลุ่มสาระการเรียนรู้การ
 งานอาชีพและเทคโนโลยี.ปริญญาโท. กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิต
 วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2539). **ทฤษฎีและเทคนิคการปรับปรุงพฤติกรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมพร เทพสิทธิ์า. (2542). **บทบาทขององค์กรเอกชนในการแก้ไขปัญหาเยาวชน**. กรุงเทพฯ: จีระวิชาการพิมพ์
- สิทธิพงษ์ วัฒนานนท์สกุล. (2556). **ผลการใช้โปรแกรมเชิงป้องกันที่มีต่อเจตนาเชิงพฤติกรรม การสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สีบสกุล ชดช้อย. (2548). **การพัฒนาวินัยและความรับผิดชอบของนักเรียน โรงเรียนเมืองทุ่ง วิทยา อำเภอสุวรรณภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2**. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สุคนธ์ธา ธรรมพุกโท. (2552). **ผลการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเชิงวิธีการที่เน้น กระบวนการกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการเชื่อมโยงทาง คณิตศาสตร์และพฤติกรรมการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3**. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรี นครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุจิตรา ธนะสูตร. (2552). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบในการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ - โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองเลย จังหวัดเลย**. ปรินูญานิพนธ์ คม. (วิจัยและประเมินผล การศึกษา). เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- สุณี คุ่มมือ. (2550). **การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองด้วย กิจกรรมบทบาทสมมติสำหรับนักเรียนชั้นปฐมวัยปีที่ 2**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (หลักสูตรและการสอน). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุพัตรา เลิศประเสริฐรัตน์. (2544). **การศึกษาพฤติกรรมการเรียนการสอนของครู- อาจารย์ เพื่อ ส่งเสริมจริยธรรมนักเรียนตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิทยาลัยอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. ปรินูญานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2541). **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2554). **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- (2556). **จิตวิทยาทั่วไป.11**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุวารินทร์ โรจน์ขจรนภาลัย. (2547). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบด้านการเรียนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 2 โรงเรียนสารสาสน์พิทยาทาน กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.**
- สุวิมล อุดมพิริยะศักย์. (2545). **พัฒนาการทางภาษาและความผิดปกติทางการพูดที่มีความต้องการพิเศษ. เอกสารประกอบการสอนโปรแกรมวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต. ถ่ายเอกสาร.**
- สุวิทย์ มูลคำ; และอรทัย มูลคำ. (2546). **19 วิธีการจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนาความรู้และทักษะ. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.**
- เสถียรภัทร สมฤทธิ์. (2548). **การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านความรับผิดชอบโรงเรียนบ้านโคกสูง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.**
- โสมภาพร เสนีย์โสทร(2551). **แบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านความมีวินัยและความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย เขต 1. ปรินญาณิพนธ์ คบ.ม. (การวิจัยและประเมินผลการศึกษา).เลย : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.**
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). **แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2552-2559: ฉบับสรุป. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.**
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ . (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.**
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.(2548). **มาตรฐานอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ:ม.ป.พ.**
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). **ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.**
- อรรรรณ แก้วผ่อง. (2542). **การเปรียบเทียบผลของกิจกรรมกลุ่มและการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวัดน้อยใน กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.ถ่ายเอกสาร.**
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). **หลักการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โอ เอ พรินติ้ง เฮ้าส์.**
- Arthur,S.R. (1985). **The Penguin:Dictionary of psychology. England: Penguin Group.**
- Ausubel,David P. (1972). **Ego Development and the Personality. 3Rd. New York: Grune and Station. Inc; 1956.**

- Ackermam,S. (1977). **Improving student responsibility**. Retrieved November 24, 2007, from <http://203.144.248.23/eric/detail.nsp>
- Anderson, C. (1977). **"Student responsibility in school and home environments**. Retrieved March 27, 2007, from <http://203.144.248.23/eric/detail.nsp>
- Bandura. (1986). **Social Foundation of Thought and Action: A Social Cognitive Theory**, New Jersey. Prentice-Hall,Inc.
- Baruch, DorothyW. (1949). **New Mays in Discipline** (7th ed.). Boston: Allyn and Baco.
- Brisbane.,Holly E. (1994). **The development Child:Understanding children and Parenting**. 6th ed. New york: Glencoe.
- Cattel, Raymond B.(1963). **Manual for Junior – Senior High School Personality**
- Davis Keith. (1962). **Human Relation at Work**. 2 ed. New York: McGraw-Hill.
- Good, Carter V. (1973). **Dictionary of Education**. New York: McGraw-Hill.
- Joyce. K.: & Weil, M. (1996). **Models of teaching (5th ed)**. London: Allyn and Bacon.
- Owen, Larry Howard. (2001). **"Joint Problem Solving in Negotiation as a small group Process"** Dissertation Abstracts International Available: University of Toronto (Canada).
- Ozertich, R., & Bowman, S. (2001). **Middle childhood and adolescent development**. Corvallis, OR: Oregon State University Extension Service.
- Questionnaire's" Form A.**
- Illinois: The Institute for Personality and Ability Testing
- Wigginw,.J.S.; et sl. (1971). **The psychology of personality**. Massachusetts:Addison-Wesly.
- Zunick,Michael. (1963,May-June). Developmental Responsibility Perception of Lower and Middle Class Children, **The Journal of Educational Research**. 56(5): 497.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญประเมินความสอดคล้องของเครื่องมือ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินดา วราสุนันท์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน

อาจารย์ประจำ

คณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง

อาจารย์ประจำ

ภาควิชาการแนะแนวและ จิตวิทยาการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ ดร.ครรชิต แสนอุบล

อาจารย์ประจำ

ภาควิชาการแนะแนวและ จิตวิทยาการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ข

หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

และใบรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน งานบริหารและธุรการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โทร. 15664

ที่ ศธ 6918/1341

วันที่ 18 พฤษภาคม 2561

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

เนื่องด้วย นางสาวรัฐยา ชดช้อย นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนา ศักยภาพมนุษย์ (จิตวิทยาการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำ ปริญญานิพนธ์ เรื่อง “ผลการใช้โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ” โดยมี อาจารย์ ดร.นฤมล พระใหญ่ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ปริญญานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มณฑิรา จารุเพ็ง และ อาจารย์ ดร.ครรชิต แสนอุบล เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบวัด และโปรแกรม ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อ ประสานงานเบื้องต้นกับผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 ท่านเรียบร้อยแล้ว และจะประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว ต่อไป โดยสามารถสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ โทรศัพท์ 064 356 7491

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวรัฐยา ชดช้อย และ ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล)
รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ที่ ศธ 6918/1341

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

18 พฤษภาคม 2561

เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

เนื่องด้วย นางสาวรัฐยา ชตชัย นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนา
ศักยภาพมนุษย์ (จิตวิทยาการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาานิพนธ์
เรื่อง “ผลการใช้โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้น
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ” โดยมี อาจารย์ ดร.นฤมล พระใหญ่ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินดา วราสุนันท์ เป็น
ผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบวัด และโปรแกรม ทั้งนี้ นิสิตได้ติดต่อประสานงานเบื้องต้นกับ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ดร.พินดา วราสุนันท์แล้ว และจะประสานงานในรายละเอียดดังกล่าวต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงษ์ วัฒนานนท์สกุล)
รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน รักษาการแทน
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 064 356 7491

วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก
รับเลขที่ 1564 / 25 61
วันที่ 23 / พค / 61
เวลา 17.45 น

ที่ ศธ 6918/1938

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

18 พฤษภาคม 2561

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก

เนื่องด้วย นางสาวรัฐยา ชดช้อย นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนา
ศึกษภาพมนุษย์ (จิตวิทยาการศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาานิพนธ์
เรื่อง “ผลการใช้โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้น
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ” โดยมี อาจารย์ ดร.นฤมล พระใหญ่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ประเสริฐสิน
เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์

ในการนี้ นิสิตขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม เรื่อง “ความรับผิดชอบของ
นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ของวิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิบูลย์โลก จังหวัดพิษณุโลก”
กับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรปีที่ 1 เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัย และขอใช้สถานที่ของท่าน
ในเดือนพฤษภาคม 2561 ทั้งนี้ นิสิตจะเป็นผู้ประสานงานในรายละเอียดดังกล่าว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาขอความอนุเคราะห์ให้ นางสาวรัฐยา ชดช้อย เก็บข้อมูล
เพื่อการวิจัย และขอขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้

เรียน ผู้อำนวยการ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พณิชยการบึงพระพิบูลย์

ขอแสดงความนับถือ

เพื่อโปรดพิจารณา
 แจ้ง
 ตอบ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพงศ์ วัฒนานานท์สกุล)
รองคณบดีฝ่ายบริหารและวางแผน รักษาการแทน

23 พค 61

- เรียน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
- ๑. เพื่อโปรดทราบ
 - ๒. โปรดขอความเห็น
 - ๓. โปรดมอบคณบดีวิจัย

นางอ.เนือง
คุณอำนวย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร. 0 2649 5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 064 356 7491

18 พค 61

**หนังสือยืนยันการยกเว้นการรับรอง
คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**

(เอกสารนี้เพื่อแสดงว่าคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ ได้พิจารณาโครงการวิจัยนี้)

ชื่อโครงการวิจัย : ผลการใช้โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ
ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย : นางสาวรัฐยา ชดช้อย
หน่วยงานต้นสังกัด : คณะศึกษาศาสตร์
รหัสโครงการวิจัย : 150/61X

โครงการวิจัยนี้เป็นโครงการวิจัยที่เข้าข่ายยกเว้น (Research with Exemption from SWUEC)

วันที่ยืนยัน : 15 พฤษภาคม 2561

ยืนยันโดย : คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดำเนินการรับรองโครงการวิจัยตามแนวทางหลักจริยธรรมการวิจัยในคนที่เป็นสากล ได้แก่ Declaration of Helsinki, the Belmont Report, CIOMS Guidelines และ the International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH-GCP)

ออกให้ ณ วันที่ 29 มิถุนายน 2561

ลงชื่อ.....
(นายปิยชาติ บุญเพ็ญ)
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการจริยธรรม
สำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

ลงชื่อ.....
(รองศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรศรี เตชะปัญญา)
รองประธานคณะกรรมการฯ รักษาการแทน
ประธานคณะกรรมการจริยธรรม
สำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์

หมายเลขรับรอง : SWUEC/X-150/2561

ภาคผนวก ค

- ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดความรับผิดชอบ
- แบบวัดความรับผิดชอบ
- ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดความรับผิดชอบ

ข้อที่	ข้อความ/ข้อคำถาม	ผลรวม	IOC	แปลผล
1	นักเรียนส่งงานครูตรงเวลาทุกครั้ง	3	1.00	ใช้ได้
2	นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จโดยไม่ต้องให้ใครตักเตือน	3	1.00	ใช้ได้
3	เมื่อนักเรียนทำผิดแล้วยอมรับผิด	3	1.00	ใช้ได้
4	เมื่อเรียนวิชาใดไม่เข้าใจ นักเรียนจะพยายามทำความเข้าใจโดยการ อ่านทบทวน ถามครู ถามเพื่อนจนเข้าใจ	3	1.00	ใช้ได้
5	เมื่อครูตรวจงานให้แล้ว นักเรียนจะนำมาศึกษาและแก้ไขสิ่งที่ผิด	3	1.00	ใช้ได้
6	ทั้งๆที่รู้ว่าควรอ่านหนังสือแต่เนิ่นๆแต่นักเรียนมักจะละเลยเก็บไว้อ่านตอนใกล้สอบ	3	1.00	ใช้ได้
7	เมื่อครูสั่งให้อ่านหนังสือมาล่วงหน้า นักเรียนจะไม่อ่านตามที่ครูสั่ง	3	1.00	ใช้ได้
8	เมื่อได้รับมอบหมายให้เตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเรียน นักเรียนมักไม่นำมา	3	1.00	ใช้ได้
9	นักเรียนทำตารางสำหรับการทบทวนหนังสือและการทำการบ้าน และปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่อง	3	1.00	ใช้ได้
10	ขณะที่กำลังทำงานอยู่ หากมีเพื่อนชวนไปเล่นหรือชวนไปเที่ยว นักเรียนจะละทิ้งงานที่ทำอยู่แล้วไปกับเพื่อนก่อน	3	1.00	ใช้ได้
11	เมื่อนักเรียนได้กระทำของเสียหาย นักเรียนยอมรับผิดต่อการกระทำของตนเอง	3	1.00	ใช้ได้
12	เมื่อนักเรียนไม่ได้ทำการบ้านมาส่งครู นักเรียนยินดีได้รับการลงโทษ	3	1.00	ใช้ได้
13	เมื่อนักเรียนขาดเรียน นักเรียนจะติดตามเนื้อหาที่เรียนจากเพื่อนหรือครูทุกครั้ง	3	1.00	ใช้ได้
14	นักเรียนจะทำงานที่ค้างอยู่ให้เสร็จแม้ว่าจะเลิกเรียนแล้ว	2	0.67	ใช้ได้
15	การลอกข้อสอบเพื่อนเป็นเรื่องน่าละอายสำหรับนักเรียน	2	0.67	ใช้ได้
16	เมื่อนักเรียนหยิบสิ่งของผู้อื่นไปใช้ นักเรียนขออนุญาตเจ้าของก่อนทุกครั้ง	2	0.67	ใช้ได้
17	เมื่อนักเรียนยืมของของผู้อื่นมาใช้ นักเรียนจะรีบส่งคืนเมื่อใช้เสร็จ	3	1.00	ใช้ได้

ข้อที่	ข้อความ/ข้อคำถาม	ผลรวม	IOC	แปลผล
18	ก่อนจะทำสิ่งใดๆ นักเรียนจะพิจารณาก่อนว่าสิ่งที่ทำนั้น จะมีผลดีผลเสียต่อผู้อื่นอย่างไร	3	1.00	ใช้ได้
19	นักเรียนใช้เหตุผลในการโต้แย้งกับเพื่อน	0	0.00	ตัดทิ้ง
20	เมื่อรับปากจะทำอะไรให้เพื่อนแล้วต้องทำให้สำเร็จเรียบร้อย	3	1.00	ใช้ได้
21	เมื่อแบ่งงานกันทำแล้วแต่ยังมีงานส่วนหนึ่งของเพื่อนที่ยังไม่เสร็จ นักเรียนจะช่วยทำงานจนงานเสร็จ	1	0.33	ตัดทิ้ง
22	เมื่อมีเพื่อนไม่เข้าใจงานที่ครูมอบหมายให้ นักเรียนจะช่วยอธิบายให้เพื่อนเข้าใจและทำได้โดยไม่ต้องให้เพื่อนขอร้อง	-1	-0.33	ตัดทิ้ง
23	เมื่อครูให้ทำงานกลุ่มนักเรียนมักจะปล่อยให้เพื่อนคนอื่นๆทำ	3	1.00	ใช้ได้
24	เมื่อมีการนัดหมายการทำงานร่วมกัน นักเรียนมักจะมาช้ากว่าเวลานัดหมายหรือไม่มาตามนัด	3	1.00	ใช้ได้
25	เมื่อเก็บของมีค่าได้นักเรียนจะนำส่งคืนเจ้าของ	1	0.33	ตัดทิ้ง
26	เมื่อนักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน นักเรียนรู้จักหน้าที่และทำงานอย่างเต็มความสามารถ	3	1.00	ใช้ได้
27	เมื่อต้องทำงานร่วมกับบุคคลอื่น นักเรียนจะทำงานนั้นจนบรรลุเป้าหมายแม้ว่าจะไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง	3	1.00	ใช้ได้
28	ในการทำงานกลุ่มกับเพื่อน ถ้านักเรียนไม่เห็นด้วยกับข้อตกลงของกลุ่ม นักเรียนจะไม่ให้ความร่วมมือในการทำงาน	3	1.00	ใช้ได้
29	เมื่อมีโอกาส นักเรียนจะช่วยเหลือบุคคลที่อ่อนแอกว่า เช่น คนชรา, คนพิการ	0	0.00	ตัดทิ้ง
30	3.ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม นักเรียนรักษารหัสทรัพย์สินและสาธารณะสมบัติของวิทยาลัย	3	1.00	ใช้ได้
31	นักเรียนได้นำความรู้ในวิชาชีพของตนเองออกไปช่วยเหลือชุมชน เช่น ช่อมคอม, สอนทำบัญชีครัวเรือน, การออกแบบผลิตภัณฑ์ เป็นต้น	2	0.67	ใช้ได้
32	นักเรียนทิ้งขยะในถังที่วิทยาลัยจัดเตรียมไว้	3	1.00	ใช้ได้
33	เมื่อพบว่าเพื่อนๆทำให้โรงเรียนสกปรกหรือเสียหาย นักเรียนจะปรามเพื่อน	3	1.00	ใช้ได้
34	เมื่อพบว่าในห้องเรียนหรือหน้าห้องเรียนของนักเรียนสกปรก นักเรียนจะเก็บกวาดแม้ว่าจะไม่ใช่เวรทำความสะอาดของนักเรียน	3	1.00	ใช้ได้

ข้อที่	ข้อความ/ข้อคำถาม	ผลรวม	IOC	แปลผล
35	ในการเรียนที่จะต้องใช้อุปกรณ์หลังจากเรียนเสร็จแล้ว นักเรียนจะทำความสะอาดและเก็บไว้ให้เรียบร้อย	3	1.00	ใช้ได้
36	นักเรียนปฏิบัติตามกฎจราจรอย่างเคร่งครัด	3	1.00	ใช้ได้
37	นักเรียนช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชนด้วยความเต็มใจ	2	0.67	ใช้ได้
38	ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีการกำหนดกติกาไว้ นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบของวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด	2	0.67	ใช้ได้
39	นักเรียนแต่งกายถูกกฎระเบียบตามที่วิทยาลัยกำหนด	3	1.00	ใช้ได้
40	นักเรียนช่วยปิดไฟ/ปิดพัดลมทุกครั้งที่เลิกเรียน	3	1.00	ใช้ได้
41	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมในการพัฒนาวิทยาลัยทุกกิจกรรม	3	1.00	ใช้ได้
42	นักเรียนไม่เคยรักษาทรัพย์สินบัติของวิทยาลัยเพราะเป็นทรัพย์สินส่วนรวม	1	0.33	ตัดทิ้ง
43	การรักษาและเช็ดถูเกียร์ตียศชื่อเสียงของโรงเรียน เป็นหน้าที่ของนักเรียน	3	1.00	ใช้ได้
44	นักเรียนช่วยบริจาคทรัพย์สินหรือสิ่งของเครื่องใช้เพื่อช่วยเหลือบุคคลอื่นที่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยต่างๆ เช่น น้ำท่วม	-1	-0.33	ตัดทิ้ง

ค่าความเชื่อมั่น(Reliability) ของแบบวัดความรับผิดชอบ

ตาราง การวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดความรับผิดชอบ

ข้อที่	M	SD	Corrected Item- Total Correlation	Cronbach's Alpha	แปลผล
1	2.90	0.95	0.65	0.975	ตัดเลือกไว้
2	2.75	1.14	0.78	0.975	ตัดเลือกไว้
3	2.35	0.97	0.41	0.976	ตัดเลือกไว้
4	2.67	1.02	0.63	0.975	ตัดเลือกไว้
5	2.47	1.15	0.82	0.974	ตัดเลือกไว้
6	2.97	0.89	0.68	0.975	ตัดเลือกไว้
7	2.70	1.20	0.82	0.974	ตัดเลือกไว้
8	2.85	1.05	0.76	0.975	ตัดเลือกไว้
9	2.77	1.09	0.66	0.975	ตัดเลือกไว้
10	2.80	0.93	0.69	0.975	ตัดเลือกไว้
11	3.00	0.93	0.58	0.975	ตัดเลือกไว้
12	2.65	1.07	0.69	0.975	ตัดเลือกไว้
13	2.62	1.00	0.66	0.975	ตัดเลือกไว้
14	2.57	1.10	.0.76	0.975	ตัดเลือกไว้
15	2.70	1.01	0.65	0.975	ตัดเลือกไว้
16	2.77	1.12	0.79	0.975	ตัดเลือกไว้
17	2.82	0.98	0.71	0.975	ตัดเลือกไว้
18	2.75	1.17	0.65	0.975	ตัดเลือกไว้
19	2.85	1.12	0.77	0.975	ตัดเลือกไว้
20	2.65	1.16	0.73	0.975	ตัดเลือกไว้

21	2.77	1.12	0.68	0.975	คัดลอกไว้
22	2.95	0.98	0.71	0.975	คัดลอกไว้
23	2.77	1.27	0.80	0.975	คัดลอกไว้
24	2.82	1.03	0.46	0.976	คัดลอกไว้
25	2.65	1.18	0.75	0.975	คัดลอกไว้
26	2.65	1.18	0.79	0.975	คัดลอกไว้
27	2.72	1.13	0.77	0.975	คัดลอกไว้
28	2.92	1.18	0.74	0.975	คัดลอกไว้
29	2.77	0.99	0.67	0.975	คัดลอกไว้
30	2.80	1.09	0.80	0.975	คัดลอกไว้
31	2.80	1.06	0.63	0.975	คัดลอกไว้
32	2.82	0.95	0.71	0.975	คัดลอกไว้
33	2.52	1.10	0.78	0.975	คัดลอกไว้
34	2.62	1.07	0.74	0.975	คัดลอกไว้
35	2.62	1.12	0.73	0.975	คัดลอกไว้
36	2.57	1.10	0.72	0.975	คัดลอกไว้
37	2.60	1.05	0.74	0.975	คัดลอกไว้

แบบวัดความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1

ของวิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

คำชี้แจง

แบบวัดความรับผิดชอบ นี้ จัดทำขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยเกี่ยวกับการเสริมสร้าง ความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยนิติปริญญาโท สาขาการวิจัยและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ เอกจิตวิทยา การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้วิจัยขอความร่วมมือผู้ตอบแบบวัดนี้ กรุณาตอบตามความเป็นจริง ทั้งนี้ผู้วิจัยขอรับรองว่าจะเก็บข้อมูลเหล่านี้ไว้เป็นความลับ และจะไม่เกิดผลเสียต่อท่านแต่ประการใด โดยจะนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อเสนอผลการประเมินความรับผิดชอบของนักเรียนในภาพรวมเท่านั้น

ขอให้ท่านพิจารณาข้อความแต่ละข้อ แล้วใส่เครื่องหมาย ลงในช่องที่ตรงกับความรู้สึกความคิดเห็นและการกระทำที่แท้จริงของท่านมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ดังนี้

ปฏิบัติมากที่สุด	หมายถึง	ข้าพเจ้าปฏิบัติตรงกับข้อความนั้น	มากที่สุด
ปฏิบัติมาก	หมายถึง	ข้าพเจ้าปฏิบัติตรงกับข้อความนั้นมาก	
ปฏิบัติปานกลาง	หมายถึง	ข้าพเจ้าปฏิบัติตรงกับข้อความนั้นปานกลาง	
ปฏิบัติน้อย	หมายถึง	ข้าพเจ้าปฏิบัติตรงกับข้อความนั้นน้อย	
ไม่ปฏิบัติ	น้อยที่สุด	หมายถึง	ข้าพเจ้าปฏิบัติตรงกับข้อความนั้นน้อยที่สุด

แบบวัดความรับผิดชอบของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1

ของวิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก

คำแนะนำ แบบวัดคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียนฉบับนี้มี 2 ตอน

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

ชาย หญิง

ตอนที่ 2 แบบวัดคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนอ่านข้อความในแต่ละข้อต่อไปนี้แล้วทำเครื่องหมาย✓ลงในช่องระดับพฤติกรรมหรือความคิดเห็นของนักเรียน โดยหนึ่งข้อความตอบได้เพียงหนึ่งคำตอบเท่านั้น

ข้อ	ข้อความ/คำถาม	ระดับพฤติกรรม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง						
1	นักเรียนส่งงานครูตรงเวลาทุกครั้ง					
2	นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จโดยไม่ต้องให้ใครตักเตือน					
3	เมื่อนักเรียนทำผิดแล้วยอมรับผิด					
4	เมื่อเรียนวิชาใดไม่เข้าใจ นักเรียนจะพยายามทำความเข้าใจโดยการ อ่านทบทวน ถามครู ถามเพื่อนจนเข้าใจ					
5	เมื่อครูตรวจงานให้แล้ว นักเรียนจะนำมาศึกษาและแก้ไขสิ่งที่ผิด					
6	ทั้งๆที่รู้ว่าควรอ่านหนังสือแต่เนิ่นๆแต่นักเรียนมักจะละเลยเก็บไว้อ่านตอนใกล้สอบ					
7	เมื่อครูสั่งให้อ่านหนังสือมาล่วงหน้า นักเรียนจะไม่อ่านตามที่ครูสั่ง					
8	เมื่อได้รับมอบหมายให้เตรียมอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการเรียน นักเรียนมักไม่นำมา					

ข้อ	ข้อความ/คำถาม	ระดับพฤติกรรม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9	นักเรียนทำตารางสำหรับการทบทวนหนังสือและการทำการบ้านและปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง					
10	ขณะที่กำลังทำงานอยู่ หากมีเพื่อนชวนไปเล่นหรือชวนไปเที่ยว นักเรียนจะละทิ้งงานที่ทำอยู่แล้วไปกับเพื่อนก่อน					
11	เมื่อนักเรียนได้กระทำของเสียหาย นักเรียนยอมรับผิดต่อการกระทำของตนเอง					
12	เมื่อนักเรียนไม่ได้ทำการบ้านมาส่งครู นักเรียนยินดีได้รับการลงโทษ					
13	เมื่อนักเรียนขาดเรียน นักเรียนจะติดตามเนื้อหาที่เรียนจากเพื่อนหรือครูทุกครั้ง					
14	นักเรียนจะทำงานที่ค้างอยู่ให้เสร็จแม้ว่าจะเลิกเรียนแล้ว					
15	การลอกข้อสอบเพื่อนเป็นเรื่องน่าละอายสำหรับนักเรียน					
2.ด้านความรับผิดชอบต่อผู้อื่น						
16	เมื่อนักเรียนหยิบสิ่งของผู้อื่นไปใช้ นักเรียนขออนุญาตเจ้าของก่อนทุกครั้ง					
17	เมื่อนักเรียนยืมของของผู้อื่นมาใช้ นักเรียนจะรีบส่งคืนเมื่อใช้เสร็จ					
18	ก่อนจะทำสิ่งใดๆ นักเรียนจะพิจารณาก่อนว่าสิ่งที่ทำนั้น จะมีผลดีผลเสียต่อผู้อื่นอย่างไร					
19	เมื่อรับปากจะทำอะไรให้เพื่อนแล้วต้องทำให้สำเร็จเรียบร้อย					
20	เมื่อครูให้ทำงานกลุ่มนักเรียนมักจะปล่อยให้เพื่อนคนอื่น ๆ ทำ					
21	เมื่อมีการนัดหมายการทำงานร่วมกัน นักเรียนมักจะมาช้ากว่าเวลานัดหมายหรือไม่มาตามนัด					
22	เมื่อนักเรียนได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน นักเรียนรู้จักหน้าที่และทำงานอย่างเต็มความสามารถ					

ข้อ	ข้อความ/คำถาม	ระดับพฤติกรรม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
23	เมื่อต้องทำงานร่วมกับบุคคลอื่น นักเรียนจะทำงานนั้นจนบรรลุเป้าหมายแม้ว่าจะไม่ใช่หน้าที่ของตนเอง					
24	ในการทำงานกลุ่มกับเพื่อน ถ้านักเรียนไม่เห็นด้วยกับข้อตกลงของกลุ่ม นักเรียนจะไม่ให้ความร่วมมือในการทำงาน					
3.ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม						
25	นักเรียนรักษารหัสพาส์และสาธารณสมบัติของวิทยาลัย					
26	นักเรียนได้นำความรู้ในวิชาชีพของตนเองออกไปช่วยเหลือชุมชน เช่น ซ่อมคอมพิวเตอร์ ทำบัญชี คราวเรือน, การออกแบบผลิตภัณฑ์ เป็นต้น					
27	นักเรียนทิ้งขยะในถังที่วิทยาลัยจัดเตรียมไว้					
28	เมื่อพบว่าเพื่อน ๆ จะทำให้โรงเรียนสกปรกหรือเสียหาย นักเรียนจะปรามเพื่อน					
29	เมื่อพบว่าในห้องเรียนหรือหน้าห้องเรียนของนักเรียนสกปรก นักเรียนจะเก็บกวาดแม้ว่าจะไม่ใช่เวรทำความสะอาดของนักเรียน					
30	ในการเรียนที่จะต้องใช้อุปกรณ์หลังจากเรียนเสร็จแล้ว นักเรียนจะทำความสะอาดและเก็บไว้ให้เรียบร้อย					
31	นักเรียนปฏิบัติตามกฎจราจรอย่างเคร่งครัด					
32	นักเรียนช่วยเหลือกิจกรรมของชุมชนด้วยความเต็มใจ					
33	ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีการกำหนดกติกาไว้ นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบของวิทยาลัยอย่างเคร่งครัด					
34	นักเรียนแต่งกายถูกกฎระเบียบตามที่วิทยาลัยกำหนด					

ข้อ	ข้อความ/คำถาม	ระดับพฤติกรรม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
35	นักเรียนช่วยปิดไฟ/ปิดพัดลมทุกครั้งที่เลิกเรียน					
36	นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมในการพัฒนาวิทยาลัย ทุกกิจกรรม					
37	การรักษาและเช็ดชูเกียรติยศชื่อเสียงของ โรงเรียน เป็นหน้าที่ของนักเรียน					

ขอบคุณสำหรับการตอบแบบสอบถามครบทุกข้อค่ะ

ตาราง ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียน
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

ครั้งที่	ด้านการประเมิน	ผลรวม	ค่าดัชนี IOC
1	ด้านจุดมุ่งหมาย	3	1.00
	ด้านเนื้อหา	3	1.00
	ด้านการใช้ทฤษฎี	3	1.00
2	ด้านจุดมุ่งหมาย	3	1.00
	ด้านเนื้อหา	3	1.00
	ด้านการใช้ทฤษฎี	3	1.00
3	ด้านจุดมุ่งหมาย	3	1.00
	ด้านเนื้อหา	3	1.00
	ด้านการใช้ทฤษฎี	3	1.00
4	ด้านจุดมุ่งหมาย	3	1.00
	ด้านเนื้อหา	3	1.00
	ด้านการใช้ทฤษฎี	3	1.00
5	ด้านจุดมุ่งหมาย	3	1.00
	ด้านเนื้อหา	3	1.00
	ด้านการใช้ทฤษฎี	3	1.00
6	ด้านจุดมุ่งหมาย	3	1.00
	ด้านเนื้อหา	3	1.00
	ด้านการใช้ทฤษฎี	3	1.00
7	ด้านจุดมุ่งหมาย	3	1.00
	ด้านเนื้อหา	3	1.00
	ด้านการใช้ทฤษฎี	3	1.00
8	ด้านจุดมุ่งหมาย	3	1.00
	ด้านเนื้อหา	3	1.00
	ด้านการใช้ทฤษฎี	3	1.00

ครั้งที่	ด้านการประเมิน	ผลรวม	ค่าดัชนี IOC
9	ด้านจุดมุ่งหมาย	3	1.00
	ด้านเนื้อหา	3	1.00
	ด้านการใช้ทฤษฎี	3	1.00
10	ด้านจุดมุ่งหมาย	3	1.00
	ด้านเนื้อหา	3	1.00
	ด้านการใช้ทฤษฎี	3	1.00
11	ด้านจุดมุ่งหมาย	3	1.00
	ด้านเนื้อหา	3	1.00
	ด้านการใช้ทฤษฎี	3	1.00
12	ด้านจุดมุ่งหมาย	3	1.00
	ด้านเนื้อหา	3	1.00
	ด้านการใช้ทฤษฎี	3	1.00

หมายเหตุ : ผู้วิจัยแก้ไขปรับปรุงการวัดและประเมินผลเพื่อสอดคล้องตามจุดมุ่งหมายและการปรับใช้ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงจิตวิทยา การใช้คำในกิจกรรมทั้ง 12 กิจกรรมตามคำแนะนำเพิ่มเติมของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบผลการแก้ไขอีกครั้งก่อนดำเนินการทดลอง (Tryout)

ภาคผนวก ง

- รายละเอียดโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ ของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1

หลักการและเหตุผล

ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง คุณลักษณะของนักเรียนที่แสดงออกถึงความเอาใจใส่ มุ่งมั่น ตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ด้วยความขยันหมั่นเพียร รอบคอบและมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง การยอมรับผิดชอบผลของหน้าที่การงาน ที่ตนเองปฏิบัติ ทั้งดีและไม่ดี พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไขให้เกิดผลต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคมโดยรวม โดยจะแสดงพฤติกรรมออกมาในด้านต่างๆ ดังนี้ 1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง 2. ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น 3. ความรับผิดชอบต่อสังคม

จุดมุ่งหมายของโปรแกรม

เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบให้กับผู้เข้าร่วมโปรแกรมการจัดการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาโดยผ่านการทำกิจกรรมที่หลากหลาย โดยโปรแกรมนั้นประกอบไปด้วยการพัฒนาความรับผิดชอบ 3 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรู้จักหน้าที่ของตน เอาใจใส่และตั้งใจปฏิบัติภารกิจของตนที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ ตรงต่อเวลา มีการควบคุมความประพฤติของตน ปรับปรุงตนเองเสมอ และต้องยอมรับในผลของการกระทำของตนทั้งที่เป็นผลดีและผลเสียทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

1.2 ด้านความรับผิดชอบต่อผู้อื่น หมายถึง การรู้จักหน้าที่ของตนเองในการให้ความร่วมมือ การช่วยเหลือผู้อื่นในการทำกิจกรรม การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

1.3 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การรู้จักหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศชาติ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่ ความมีวินัยทางสังคม มีความเอื้อเฟื้อเกรงใจต่อคนในสังคม สอดคล้องกับมาตรฐานทางสังคม กฎเกณฑ์ทางศาสนา และกฎหมายบ้านเมือง

ลักษณะของโปรแกรม

เป็นโปรแกรมการสอนที่ใช้จัดการเรียนการสอนนอกเวลาเรียนปกติ ซึ่งประกอบไปด้วยการเสริมสร้างความรับผิดชอบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง ด้านความรับผิดชอบต่อผู้อื่น ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยใช้เวลาในการจัดกิจกรรมจำนวน 12 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง 30 นาที

คำแนะนำในการใช้โปรแกรม

โปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ ได้สร้างโดยประยุกต์ใช้ ทฤษฎีทางจิตวิทยาการเรียนรู้ทางสังคม (Social Cognitive Learning Theory) และทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำของสกินเนอร์ เพื่อประสิทธิภาพสูงสุดของการเรียนรู้จึงควรคำนึงถึงคำแนะนำในการดังต่อไปนี้

1. ก่อนเริ่มกิจกรรมทุกครั้ง ต้องมีการเตรียมความพร้อมในการทำกิจกรรม โดยการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยาให้เข้าใจ และเพื่อให้ผู้เข้าร่วมโปรแกรมเกิดความพร้อมในการเรียนรู้ ต้องมีการสร้างสัมพันธภาพร่วมกัน มีการพูดคุยทักทายนักเรียนอย่างเป็นกันเอง การสอบถามทบทวนการเรียนการพบเจอเหตุการณ์ต่างๆในแต่ละวัน การยกตัวอย่าง เกี่ยวกับพฤติกรรมความรับผิดชอบที่พบ หรือการเล่านิทาน การให้ดูหนัง ละครหรือคลิปวิดีโอเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ให้นักเรียนฟังเพื่อเป็นการเตรียมตัวนักเรียนก่อนเข้าร่วมกิจกรรม เป็นต้น
2. ในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบในแต่ละครั้ง การจัดกิจกรรมต้องคำนึงถึงผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นสำคัญ ด้วยการสังเกตถึงอารมณ์ ความพร้อม ต้องกระตุ้นให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสนใจอยู่กับกิจกรรมที่กำลังดำเนินอยู่ รวมถึงให้การเสริมแรงทางบวกด้วยการชมเชย หรือให้รางวัล เมื่อผู้ร่วมกิจกรรมสามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ดี
3. หลังจากการดำเนินกิจกรรมจัดการเรียนรู้เรียบร้อยแล้ว ต้องมีการสรุปกิจกรรมเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเข้าใจในความคิดรวบยอดของกิจกรรมอย่างตรงกัน และนำไปใช้ได้ถูกต้อง นอกจากนี้ในระหว่างการดำเนินกิจกรรม ต้องมีการสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมโปรแกรมในแต่ละครั้งเพื่อดูการมีส่วนร่วม ความสนใจ และตั้งใจในการทำกิจกรรม

โครงสร้างของโปรแกรม

โครงสร้างโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ

ครั้งที่	รายชื่อกิจกรรม
1	ปฐมนิเทศและการสร้างสัมพันธภาพ
2	ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลง
3	นาฬิกาชีวิต - นาฬิกาในฝัน
4	ตัวแบบของเรา 1
5	เหตุจากแก้วน้ำ
6	ภารกิจสามเหลี่ยม
7	ละครชีวิต
8	ตัวแบบของเรา 2
9	โลกสวยเพราะมีเรา
10	เรารักวิทยาลัย
11	ตัวแบบของเรา 3
12	หัวใจแห่งความรับผิดชอบและปัจฉิมนิเทศ

โปรแกรมการพัฒนา

การเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1

ครั้งที่ 1

กิจกรรม ปฐมนิเทศและการสร้างสัมพันธภาพในชื่อกิจกรรม “รู้จักกันนะ”

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้วิจัยและนักเรียนและระหว่างนักเรียนกับนักเรียน
2. เพื่อให้ให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมกิจกรรม
3. เพื่อให้ให้นักเรียนทราบกฎเกณฑ์กติกาการเข้าร่วมโปรแกรม
4. นักเรียนทราบความหมายและอภิปรายผลดีของผู้ที่มีความรับผิดชอบและผลเสียของผู้ที่ขาดความ

รับผิดชอบ

การเตรียมสื่อและอุปกรณ์

1. ป้ายชื่อ 15 ป้าย
2. กล่องใส่ป้ายชื่อ
3. คลิปวิดีโอของผู้ที่มีความรับผิดชอบ (www.youtube.com)
3. ใบงานเรื่อง ความรับผิดชอบ
4. สมุดบันทึกความรับผิดชอบ

วิธีดำเนินการ

ขั้นนำ

ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนและอธิบายวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วมโปรแกรมครั้งนี้ โดยกิจกรรมครั้งนี้ นักเรียนจะได้สร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเพื่อนที่มาจากแผนกวิชาต่างๆ และได้เรียนรู้เกี่ยวกับความหมายและอภิปรายผลดีของผู้ที่มีความรับผิดชอบและผลเสียของผู้ที่ขาดความรับผิดชอบ

ขั้นดำเนินการกิจกรรม

ให้นักเรียนทำกิจกรรม “รู้จักกันนะ” โดยมีวิธีการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำป้ายชื่อ จำนวน 15 ป้ายชื่อ ใส่ในกล่องแล้วให้นักเรียนปิดตาหยิบป้ายชื่อ คนละ 1 แผ่น โดยผู้วิจัยจะเดินถือกล่องไปให้นักเรียนจับป้ายชื่อจนครบ 15 คน
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนลืมนามแล้วอ่านคู่มือพร้อมตามหาเจ้าของโดยการเงิบและเสียงเบาที่สุด หากเจอเจ้าของป้ายชื่อให้นำป้ายชื่อไปคืนเจ้าของชื่อและให้สอบถามรายละเอียดข้อมูลของเพื่อนที่เป็นเจ้าของชื่อโดยละเอียดที่สุด โดยใช้เวลาน้อยที่สุดไม่เกิน 2 นาที
3. ผู้วิจัยให้นักเรียนแต่ละคนออกมาเล่ารายละเอียดจากการถามข้อมูลของเพื่อน จนครบทุกคน
4. เมื่อจบกิจกรรมแล้ว ผู้วิจัยได้ชมเชยนักเรียนทุกคนที่สามารถหาข้อมูลได้อย่างรวดเร็วใน

ระยะเวลาจำกัด จากนั้นผู้วิจัยได้เปิดคลิปวิดีโอของผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองในด้านการเรียน จนประสบความสำเร็จ เมื่อคลิปวิดีโอจบผู้วิจัยจึงแจกใบความรู้เรื่อง ความรับผิดชอบ โดยผู้วิจัยให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายผลดีของผู้ที่มีความรับผิดชอบและผลเสียของผู้ที่ขาดความรับผิดชอบ เมื่ออภิปรายเสร็จผู้วิจัยแจกใบงาน สำนวนตนเอง เพื่อให้นักเรียนรู้จักและเข้าใจตนเองในพฤติกรรมความรับผิดชอบ

5. ผู้วิจัยแจกสมุดบันทึกความรับผิดชอบ เพื่อให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในแต่ละด้านเพิ่มมากขึ้น โดยให้นักเรียนสังเกตตนเองว่ามีการปฏิบัติตนอย่างไรบ้างเกี่ยวกับความรับผิดชอบในแต่ละด้าน และให้บันทึกพฤติกรรมความรับผิดชอบนั้นทุกวันเมื่อบันทึกแล้ว ให้ผู้วิจัยเซ็นชื่อกำกับทุกวันก่อนเข้าร่วมโปรแกรม

ขั้นสรุปและการนำไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปและอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อบุคคลในฐานะเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์บุคคลใดมีความรับผิดชอบต่อตนเองจะช่วยพัฒนาตนเองให้มีความเจริญในหน้าที่การงานที่รับผิดชอบได้รับการยกย่องสรรเสริญจากบุคคลอื่นๆและยังช่วยพัฒนาองค์กรหน่วยงานหรือสังคมที่ตนอยู่อาศัยมีความมั่นคงเจริญก้าวหน้าพร้อมที่จะเผชิญต่อปัญหาและอุปสรรคต่างๆได้ ดังนั้นการที่นักเรียนได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายความสำคัญของการเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบในแต่ละด้านอย่างเหมาะสม จะทำให้นักเรียนเป็นที่ยอมรับในสังคมและความรับผิดชอบยังส่งผลถึงให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านอื่นๆอีกด้วย ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนสำหรับการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม และนัดหมายวันเวลา และสถานที่ในการเข้าร่วมโปรแกรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. นักเรียนสามารถบอกความหมายของความรับผิดชอบ และมีความตระหนักถึงผลดีของการมีความรับผิดชอบต่อตนเองและผลเสียของการขาดความรับผิดชอบ โดยการสังเกตจากการตอบคำถามและการทำใบงาน
2. การสังเกตจากการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเกี่ยวกับความรับผิดชอบ การแสดงความคิดเห็น และพฤติกรรมแสดงการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนและกับผู้วิจัย

ความรับผิดชอบ (Responsibility) คืออะไร?

กรมสุขภาพจิต (2543: 24) ให้ความหมายความรับผิดชอบ หมายถึง ลักษณะนิสัยและเจตคติของนักเรียน ซึ่งผลักดันให้นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบเคารพสิทธิของผู้อื่นทำตามหน้าที่ของตนและมีความซื่อสัตย์สุจริต

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 176 – 191) ให้ความหมาย ความรับผิดชอบ หมายถึง อาการยอมตามผลที่ดีหรือไม่ดีในกิจการที่ได้กระทำไป

ประภาพรณ เอี่ยมสุภานิต (2539: 765) กล่าวว่า ความรับผิดชอบมีความสำคัญต่อตัวเด็กเองและต่อสังคมเป็นอย่างมากเด็กที่มีความรับผิดชอบสูงจะสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเองได้ด้วยตนเองและสามารถปฏิบัติภารกิจอื่นๆที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีนอกเหนือจากเด็กที่จะทำให้แก่ตนเองได้แล้วเด็กก็จะสามารถรับผิดชอบต่อสังคมอีกด้วยคือเริ่มจากสังคมภายในครอบครัวสังคมในโรงเรียนรวมทั้งสังคมในชุมชนที่เขาอยู่ผลจากการวิจัยทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศให้ผลสรุปตรงกันว่าเด็กที่มีความรับผิดชอบสูงมักจะเป็นคนที่สามารถแก้ปัญหาต่างๆได้เป็นอย่างดีมีความเชื่อมั่นสูงมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีความซื่อสัตย์ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าคนที่มีความรับผิดชอบสูงจะมีลักษณะของความเป็นพลเมืองดีสูงด้วย

สรุปได้ว่า ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง คุณลักษณะของนักเรียนที่แสดงออกถึงความเอาใจใส่ มุ่งมั่น ตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ด้วยความขยันหมั่นเพียร รอบคอบและมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง การยอมรับผิดชอบผลของหน้าที่การงาน ที่ตนเองปฏิบัติทั้งดีและไม่ดี พร้อมทั้ง จะปรับปรุงแก้ไขให้เกิดผลต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคมโดยส่วนรวม โดยจะแสดงพฤติกรรมออกมาในด้านต่างๆ ดังนี้ 1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง 2. ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น 3. ความรับผิดชอบต่อสังคม

ว้าว! น้องมะยมอยากเป็นเด็กที่มีความ
รับผิดชอบแล้วค่ะ แล้วคนที่มีความรับผิดชอบเค้า
เป็นคนแบบไหนคะ..แล้วมีลักษณะยังไงบ้างคะพี่
มะพริ้ว

ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

อรรถนารถ บุญเกิด (2546: 18) กล่าวว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบคือ เป็นคนตรงต่อเวลาและพยายามทำงานของตนเองให้สำเร็จจะเป็นผู้ที่ติดตามผลงานของตนเองอยู่เสมอถ้ามีข้อผิดพลาดที่เกิดจากการทำงานจะยอมรับความผิดพลาด จากการพิจารณาจะเป็นผู้รักษาชื่อเสียงศักดิ์ศรีของตนเอง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความซื่อสัตย์เป็นคนรักษาคำพูด ตั้งใจทำงานมีระเบียบวินัยรู้จักวางแผนเต็มใจทำงานขยันขันแข็งและมีความเชื่อมั่นในตนเองเป็นตัวของตัวเอง ปฏิบัติตามหน้าที่เป็นอย่างดีปฏิบัติตามหน้าที่โดยเคร่งครัดมีอารมณ์หนักแน่นเมื่อเผชิญกับปัญหาปรับปรุงงานในหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้นทั้งตนเองและสังคม ยึดมั่นในกฎเกณฑ์

ศิริลักษณ์ เกิดจันทร์ตรง (2540: 39) กล่าวว่า พฤติกรรมของบุคคลที่มีความรับผิดชอบมีลักษณะดังนี้

1. รู้จักหน้าที่และการกระทำตามหน้าที่อย่างดี
2. ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ในการทำงาน
3. ปรับปรุงงานในหน้าที่ของตนให้ดีขึ้น
4. พิจารณาใคร่ครวญให้ละเอียดรอบคอบก่อนทำและขณะลงมือทำ
5. เอาใจใส่ในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความสำเร็จอันดีของงาน
6. มีความเพียรพยายามไม่หวั่นไหวเมื่อเผชิญอุปสรรค
7. มีความยุติธรรมต่อผู้ร่วมงาน
8. ทำหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ไม่คำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัว
9. รักษาและเคารพระเบียบกฎเกณฑ์
10. ตรงต่อเวลา
11. ยอมรับผลการกระทำ

ภาพประกอบ จาก "โรงเรียนสร้างสุข"(อ่านสร้างสุข เล่ม ๙) .ค้นหาจาก

<http://www.happyreading.in.th/file/download/pic70-2.jpg>

“บุคลิก ลักษณะของฉัน”

ให้นักเรียนสำรวจและเขียนบุคลิกลักษณะของตนเอง

1.
2.
3.
4.
5.

“บุคลิกลักษณะ (ใหม่) ของฉัน”

ให้นักเรียนเขียนถึงสิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือปรับปรุงพัฒนา

1.
2.
3.
4.
5.

ชื่อ-สกุล.....แผนกวิชา.....

ชื่อ.....นามสกุล.....

ชื่อเล่นแผนกวิชา.....

หมายเหตุ สมุดบันทึกที่แจกผู้วิจัยจะทำออกมาในรูปแบบสมุดเล่มเล็กค่ะ

ข้อปฏิบัติของอเจ้า...ก่อนจดบันทึก

ก่อนบันทึก...ให้นักเรียนสังเกตพฤติกรรมตนเองดูนะคะ ว่าตนเองมีพฤติกรรมที่บ่งบอกถึงความรับผิดชอบในแต่ละด้าน ว่าตนเองมีการแสดงพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบอย่างไรบ้าง แล้วทำการจดบันทึกพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกนั้นได้เลยคะ โดยทำการจดบันทึกทุกวันและให้ผู้วิจัยเซ็นชื่อกำกับทุกครั้งก่อนเข้าร่วมโปรแกรมคะ

ความรับผิดชอบ (Responsibility) หมายถึง

คุณลักษณะของนักเรียนที่แสดงออกถึงความ เอาใจใส่ มุ่งมั่น ตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ ด้วยความขยันหมั่นเพียร รอบคอบและมีประสิทธิภาพ รวมทั้ง การยอมรับผิดชอบผลของหน้าที่การงาน ที่ตนเองปฏิบัติทั้งดีและไม่ดี พร้อมทั้งจะปรับปรุงแก้ไขให้เกิดผลต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและ ต่อสังคมโดยส่วนรวม โดยจะแสดงพฤติกรรมออกมาในด้านต่างๆ ดังนี้ 1.ความรับผิดชอบต่อตนเอง 2. ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น 3. ความรับผิดชอบต่อสังคม

****ข้อควรระวัง จดดี จดครบ สมุดไม่หาย มีรางวัลนะคะเด็กๆ****

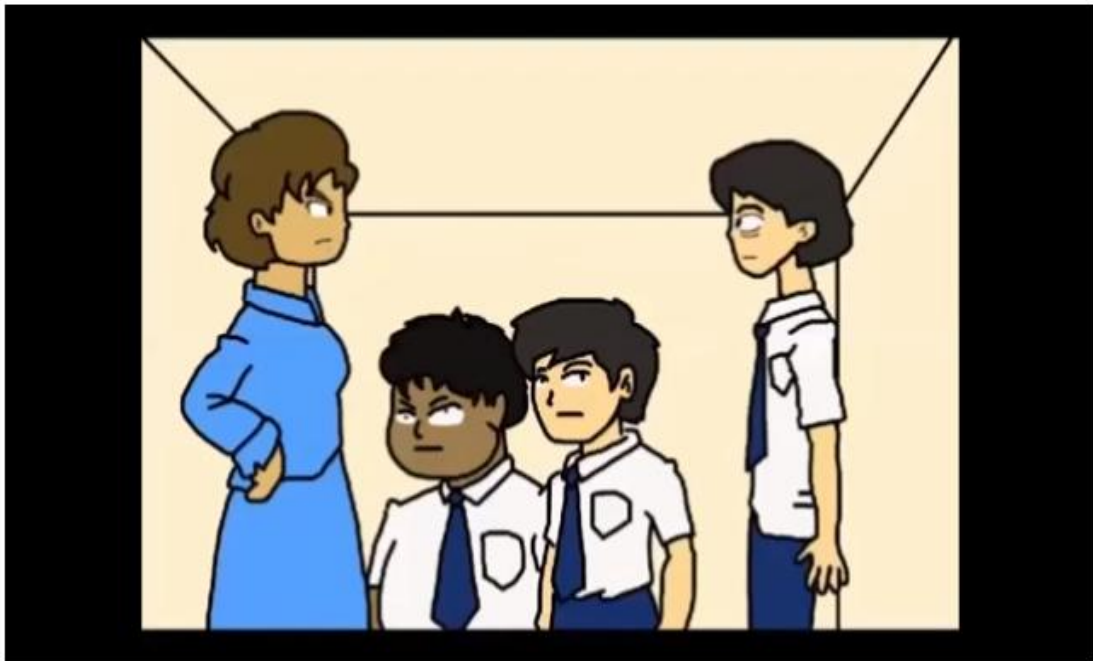
วัน/เดือน/ปี

ความรับผิดชอบ ด้านต่างๆ	พฤติกรรมที่แสดง
1.ความรับผิดชอบต่อตนเอง	
2.ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น	
3.ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม	

ความรู้สึก/สิ่งที่ยากบอก

.....

.....

การ์ตูนอนิเมชัน เรื่อง หน้าที่และความรับผิดชอบ

9,902 views

👍 21 💬 2 ➦ SHARE ≡+ ...

ที่มา: วิทยาลัยพณิชยการบางนา แผนก คอมพิวเตอร์ธุรกิจ,การ์ตูนอนิเมชัน เรื่อง หน้าที่และความรับผิดชอบ.สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2561, จาก
https://www.youtube.com/watch?v=JGQtWlZXz_A&t=179s

ครั้งที่ 2

กิจกรรม ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลง

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อตนเองในการรักษาสุขภาพอนามัย เนื่องจากนักเรียนเข้าสู่วัยรุ่นซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างเด่นชัด

การเตรียมสื่อและอุปกรณ์

1. ภาพคนแต่งตัวสะอาดและร่างกายสมบูรณ์
2. ภาพคนแต่งตัวสกปรกมอมแมมและร่างกายผอมโซ
3. คลิปวิดีโอเกี่ยวกับเรื่องสุขอนามัยของร่างกาย (มีกลิ่นตัว ปากเหม็น)
4. ใบความรู้ที่ 2 เรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของวัยรุ่นและการปรับตัว”
5. ใบงานที่ 2 เรื่อง “การดูแลสุขภาพและการดูแลรักษาเครื่องแต่งกายของฉัน”

วิธีดำเนินการ

ขั้นนำ

ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนอย่างเป็นกันเองและทบทวนความรู้สิ่งที่ได้ในการทำกิจกรรมครั้งที่ 4 สำหรับกิจกรรมต่อไปนี้นักเรียนจะได้เรียนรู้ถึงความรับผิดชอบต่อตนเองในการรักษาสุขภาพอนามัย เนื่องจากนักเรียนเข้าสู่วัยรุ่นซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย

ขั้นดำเนินกิจกรรม

ให้นักเรียนทำกิจกรรม “ความแตกต่างและการเปลี่ยนแปลง” โดยมีวิธีการ ดังนี้

1. ให้นักเรียนดูภาพคนที่แต่งกายสะอาดและร่างกายสมบูรณ์
2. ให้นักเรียนดูภาพคนที่แต่งกายสกปรกมอมแมมและร่างกายผอมโซ
3. หลังจากดูภาพแล้ว ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นและอภิปรายร่วมกันถึงการที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองในการดูแลสุขภาพและรักษาเครื่องแต่งกายให้สะอาดอยู่เสมอ
3. ผู้วิจัยแจกใบงานที่ 6 ให้กับนักเรียนทุกคนทำแล้วส่งผู้วิจัย
4. หลังจากนักเรียนได้ทำใบงานที่ 6 เสร็จแล้วผู้วิจัยแจกใบความรู้ที่ 4 “การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของวัยรุ่นและการปรับตัว” ให้นักเรียนอ่านและอภิปรายร่วมกัน แล้วสุ่มนักเรียนตอบคำถาม

ขั้นสรุปและการนำไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปและอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม สุขภาพเป็นสิ่งที่มีความสำคัญของคน ดังนั้นการรู้จักระมัดระวังสุขภาพ รู้จักเลือกใช้เครื่องใช้ การรักษาความสะอาดของร่างกาย เครื่องแต่งกายและการเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์จะทำให้ร่างกายแข็งแรง เสริมสร้าง

บุคลิกภาพที่ดีเป็นที่ชื่นชมของบุคคลอื่น รวมทั้งสร้างความภาคภูมิใจให้ตนเอง โดยเฉพาะการเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น
วัยแห่งการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนสำหรับการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม และนัด
หมายวันเวลา และสถานที่ในการเข้าร่วมโปรแกรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. นักเรียนสามารถบอกถึงการดูแลรักษาสุขภาพและการดูแลรักษาเครื่องแต่งกายให้
สะอาด ไม่มีกลิ่นเป็นที่รังเกียจของผู้อื่นได้
2. สืบเกิดจากการแสดงความรับผิดชอบต่อตนเองในการดูแลสุขภาพอนามัยและเครื่องแต่ง
กายชุดนักเรียน ในการมาเรียนและการแสดงพฤติกรรมในการทำกิจกรรมต่างๆ

ใบความรู้ที่ 2

“การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายของวัยรุ่นและการปรับตัว”

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ตลอดจนพัฒนาทางเพศอย่างรวดเร็ว ซึ่งทำให้วัยรุ่นเกิดความสับสนต่อการปฏิบัติตัวจึงมักเกิดปัญหา เช่น การเบี่ยงเบนทางเพศ การมีพฤติกรรมทางเพศที่ผิดปกติ

การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายของวัยรุ่น

1. ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย

1.1 วัยรุ่นชาย การเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เห็นได้ชัดได้แก่

1. เริ่มมีหนวดเคราที่หยาบแข็ง มีขนขึ้นบริเวณรักแร้ หน้าแข้ง และอวัยวะเพศ
2. อวัยวะเพศโตขึ้น และมีการหลั่งน้ำสุจิออกมาครั้งแรกขณะหลับเรียกว่า “ฝันเปียก”
3. หัวนมจะแข็งเป็นไตหรือก้อนเล็ก ๆ ถ้าถูกสัมผัสจะรู้สึกเจ็บ เรียกว่า “นมขึ้นพาน” หรือนมตั้งพาน
4. เสียงเปลี่ยนเป็นเสียงแหบและห้าว เรียกว่า “เสียงแตกหนุ่ม”
5. มีกลิ่นตัว และสิวขึ้นตามใบหน้า
6. ร่างกายเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว มีกล้ามเนื้อและกระดูกที่แข็งแรง สะโพกแคบไหล่กว้าง

แขนขายาว บางครั้งดูเก้งก้าง

1.2 วัยรุ่นหญิง การเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เห็นได้ชัดได้แก่

1. มีขนขึ้นบริเวณรักแร้และอวัยวะเพศ
2. มีประจำเดือนหรือระดู
3. เริ่มมีหน้าอกที่โตขึ้น
4. มีเสียงแหลม
5. มีกลิ่นตัวและสิวขึ้นบนใบหน้า
6. มีใบหน้าสดใส ผิวเปล่งปลั่ง
7. สะโพกผายออก เอวคอดเล็ก

หลักการปรับตัวของวัยรุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย

1. ยอมรับและเข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งของตนเองและเพื่อนเป็นเรื่องธรรมชาติ
2. ดูแลรักษานามัยของตนเอง ได้แก่ ผิว เล็บ ฟัน เครื่องแต่งกายให้สะอาดอยู่เสมอ
3. ดูแลใส่ใจสุขภาพให้สมบูรณ์แข็งแรง กินอาหารให้ครบ 5 หมู่ พักผ่อนให้เพียงพอ ออกกำลังกาย

อย่างสม่ำเสมอ หลีกเลี่ยงสารเสพติด

ชื่อ-สกุลแผนกวิชา.....

ใบงานที่ 2

“การดูแลสุขภาพและการดูแลรักษาเครื่องแต่งกายของฉัน”

คำชี้แจง ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในประเด็นคำถามต่อไปนี้

1. นักเรียนมีวิธีการรับผิดชอบต่อสุขภาพร่างกายอย่างไรบ้าง

.....

2. หากนักเรียนมีกลิ่นตัว นักเรียนจะมีวิธีการจัดการตนเองอย่างไร

.....

3. หากพบว่าเสื้อผ้าของนักเรียน มีกลิ่นเหม็นอับชื้น นักเรียนจะยังสวมใส่เสื้อผ้านั้นหรือไม่ และจะมีวิธีการจัดการอย่างไรบ้างกับเรื่องความสะอาดของเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายของตนเอง

.....

การดูแลสุขภาพภาพ

19,074 views

👍 32 🗨️ 1 ➦ SHARE ≡ ⋮

ที่มา : Anubanssk School, การดูแลสุขภาพภาพ.สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2561, จาก

https://www.youtube.com/watch?v=5KsBK4_Shxc

EP.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายเด็กชาย / เด็กหญิงและการดูแล

623,352 views

👍 2.3K 🗨️ 195 ➦ SHARE ≡ ⋮

ที่มา : วิทยาลัยสารพัดช่างระยอง, การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายเด็กชาย/เด็กหญิงและการดูแล.สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2561, จาก https://www.youtube.com/watch?v=LK8wKT_6R1w

ครั้งที่ 3

กิจกรรม นาฬิกาชีวิต – นาฬิกาในฝัน

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนได้สำรวจตนเองเกี่ยวกับการใช้เวลา
2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักในเรื่องการใช้เวลาได้อย่างเหมาะสม

การเตรียมสื่อและอุปกรณ์

1. กระดาษ A4 ตัดเป็นรูปวงกลมขนาดพอสมควรเพื่อเขียนกิจกรรมได้
2. คลิปวิดีโอความสำคัญของเวลา (www.youtube.com)
3. ใบความรู้ที่ 3 เรื่อง “อาคารขายเวลา”

วิธีดำเนินการ

ขั้นนำ

ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนอย่างเป็นกันเองและทบทวนความรู้สิ่งที่ได้จากการทำกิจกรรมครั้งที่ 1 สำหรับกิจกรรมในวันนี้ ผู้วิจัยมีคำถามมาถามนักเรียน นักเรียนคิดว่า อะไรในโลกนี้ไม่ว่าจะรูปร่าง ฐานะ หรือแตกต่างกันมากเพียงใด ทุกคนก็ยังมีสิ่งๆหนึ่งที่เท่ากันทุกคน คำตอบคือ “เวลา”

ขั้นดำเนินกิจกรรม

ให้นักเรียนทำกิจกรรม “นาฬิกาชีวิต – นาฬิกาในฝัน” โดยมีวิธีการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยแจ้งวัตถุประสงค์ให้นักเรียนทราบก่อนเข้าสู่กิจกรรมเปิด VDO ความสำคัญของเวลา
2. ผู้วิจัยเข้าสู่กิจกรรมโดยการตั้งคำถามเกี่ยวกับความสำคัญของเรื่องเวลา
3. ผู้วิจัยสุ่มถามนักเรียน 2-3 คน
4. ผู้วิจัยให้นักเรียนนึกถึงกิจกรรมที่ตนเองปฏิบัติเป็นประจำทุกวันแล้วเขียนกิจกรรมเหล่านั้น

เป็นข้อๆ เช่น

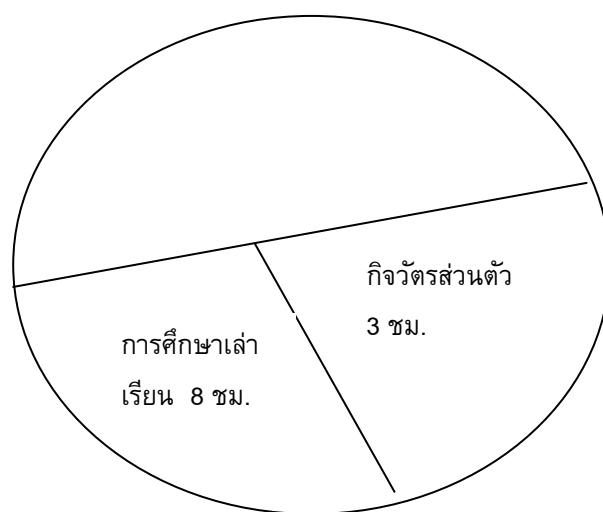
- ตื่นนอน
 - อาบน้ำ
 - เล่นโทรศัพท์มือถือ ฯลฯ
5. ผู้วิจัยให้นักเรียนจัดประเภทกิจกรรมที่เขียนไว้ ดังนี้
- กิจกรรมส่วนตัว (อาบน้ำ แปรงฟัน)
 - เดินทาง
 - รับประทานอาหาร
 - เรียน
 - ทบทวนและทำการบ้าน
 - เที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ
 - นอน

6. ผู้วิจัยให้นักเรียนเติมเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติกิจกรรมข้อ 5 และให้เวลารวมกันทั้งหมดรวมกันแล้ว เป็น 24 ชั่วโมง เช่น

- กิจกรรมส่วนตัว 3 ชั่วโมง
- เดินทาง 2 ชั่วโมง ฯลฯ

7. ให้นักเรียนเขียนวงกลม 1 วง ลงในกระดาษที่แจกให้ สมมติว่าวงกลมนี้เป็น “นาฬิกาชีวิต” ของนักเรียน

8. ให้นักเรียนนำรายการที่ปฏิบัติในข้อ 6 มาใส่ในวงกลมและใส่เวลาที่ใช้ด้วย ดังตัวอย่าง

9. ผู้วิจัยให้นักเรียนพิจารณา”นาฬิกาชีวิต” ของตนเองและลองพิจารณาดูว่าการใช้เวลาของตนเองใน 24 ชั่วโมงนี้มีข้อบกพร่องที่ควรแก้ไขปรับปรุงอย่างไรบ้าง

10. ผู้วิจัยให้นักเรียนลองเปรียบเทียบกับนาฬิกาของเพื่อนในห้อง

11. เมื่อนักเรียนได้เห็นข้อบกพร่องในการใช้เวลาและได้ปรับปรุงแล้วขอให้เขียนวงกลมอีก 1 วง ในกระดาษที่ผู้วิจัยแจกให้เป็นวงกลมเหมือนวงแรก วงกลมนี้จะเป็น “นาฬิกาในฝัน” ของตนและให้นักเรียนแบ่งวงกลมตามเวลาที่ปฏิบัติกิจกรรมตามที่ได้ปรับปรุงใหม่ เขียนกิจกรรมและเวลากำกับไว้ด้วยเช่นเดียวกับนาฬิกาชีวิต ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับในการทำกิจกรรม

12. ผู้วิจัยแจกใบความรู้ เรื่อง “อาคารขยเวลา” และให้นักเรียนศึกษา ทำความเข้าใจแล้วกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันสรุปสิ่งที่ได้และสะท้อนความรู้สึกในสำคัญของเวลา โดยการสุ่มตัวอย่างถามประมาณ 5-6 คน

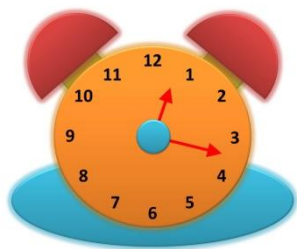
13. เมื่อจบกิจกรรมแล้ว ผู้วิจัยได้ชมเชยนักเรียนและให้เพื่อน ปรบมือชื่นชมเพื่อนที่ได้สรุปกิจกรรม และสะท้อนความรู้สึกจากการศึกษาไปงาน

ขั้นสรุปและการนำไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปและอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม “นาฬิกาชีวิต – นาฬิกาในฝัน” เพราะ การบริหารเวลาเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต ดังนั้น การเห็นคุณค่าของการใช้เวลาอย่างเหมาะสม จะทำให้นักเรียนมีแนวทางในการวางแผนบริหารเวลาได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุดต่อชีวิต ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนสำหรับการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม และนัดหมายวันเวลา และสถานที่ในการเข้าร่วมโปรแกรมครั้งต่อไป

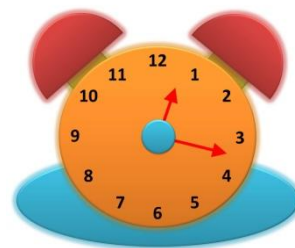
การประเมินผล

1. นักเรียนสามารถสามารถสำรวจการใช้เวลาใน 24 ชั่วโมงของตนเองได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเข้าใจและตระหนักถึงคุณค่าของการใช้เวลาอย่างคุ้มค่า โดยการสังเกตจากการตอบคำถามและการทำกิจกรรม
2. การสังเกตจากการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม การแสดงความคิดเห็น และพฤติกรรมของนักเรียน เรื่องการรักษาเวลา ในการมาก่อนเวลาหรือตรงเวลาในการทำกิจกรรมครั้งต่อไป เพื่อเป็นพื้นฐานของบุคคลที่มีความรับผิดชอบ

ใบความรู้ที่ 3

“อาคารขายเวลา”

เรื่องสั้น “อาคารขายเวลา”

แต่...ทุกคนที่มีเวลาวันละ 24 ชั่วโมงเท่ากัน

ในตอนคำ ฉนวนหนังสือสองสามเล่มลงบนโต๊ะอย่างเปื้อนหน้าย เวลาอีกไม่กี่เดือนก็จะถึงฤดู

สอบที่เขาจะคัดเลือกพวกเราหนึ่งในจำนวนผู้สมัครเป็นแสน ๆ คน ให้เข้าไปเรียนในที่โก้ ๆ ที่ชื่อว่า “มหาวิทยาลัย” ไม่รู้เหมือนกันว่า เรื่องราวอย่างนั้นมันเริ่มต้นขึ้นที่ไหน ฉนวนเพียงแต่รู้สึกเหมือนว่ามีคนเอารั้วยาว ๆ สองแถวมาทำให้เป็นทางเดินแคบ ๆ นั้น และเมื่อถึงปลายทาง เขาก็เปิดประตูรับเราไม่หมดทุกคน คนที่ได้มีโอกาสเข้าไป ก็เป็นเรื่องที่ดี ส่วนคนที่ไม่ได้ผ่านเข้าไป แน่ละ...มันก็คงจะแย่มากทีเดียว จริงอยู่แม้จะมีทางเลือกอื่นสำหรับบางคนที่จะตัดสินใจผุดหรือปีนรั้วออกไปข้างนอกเพื่อหาทางเดินที่ดีกว่า ฉนวนเองก็อยากเป็นอย่างนั้นบ้าง แต่ฉนวนยังไม่เก่งและไม่กล้าพอ

ฉนวนเฝ้าคอยขอบโต๊ะ ไล่ปลายนิ้วไปตามสันหนังสือที่ตั้งเรียงรายเป็นแถวยาวรอให้อ่าน ต้องลองสู้อุติ...สักครั้ง แต่อีกใจหนึ่งมันก็คอยบอกว่าเดี๋ยว...ยังขี้เกียจอยู่ ขอนอนก่อน ขอดู ที.วี. ก่อน ขอไปเที่ยวก่อน ฯลฯ เวลาเป็นปีที่เขามีไว้ให้เราเตรียมตัว จึงผ่านไปอย่างไม่เป็นขึ้นเป็นอัน เพราะความเฉื่อยชาของฉนวนเอง อากาศกำลังดี ฉนวนทิ้งตัวลงบนเตียงนอนที่คลุมด้วยผ้าห่ม ผ้าขนหนูลายฝูงนกนางนวลสีเขียว เห็นหนังสือกองโตที่ยังค้างคอกอยให้ฉนวนไปอ่าน พัดลมขยาดส่งเสียงครางเบา ๆ แล้วฉนวนก็กลับไป...

พบตัวเองอีกทีที่หน้าอาคารหลังใหญ่ ดูเหมือนจะสร้างด้วยหินอ่อน ลักษณะคล้ายธนาคาร มีบันไดหินสีขาวเป็นมันวับเรียงรายเป็นชั้น ๆ สุดบันไดชั้นสุดท้ายมีประตูกระจกติดฟิล์มกรองแสงสีเข้ม มีป้ายแผ่นหนึ่งแขวนไว้ตรงประตู มีข้อความว่า “มีเวลาขาย”

ฉนวนไม่แน่ใจว่าเป็นเพราะความอยากรู้อยากเห็น หรือเพราะอะไรกันแน่ที่ทำให้ขาทั้งสองข้างก้าวขึ้นไปบนอาคารหินอ่อนแห่งนั้น เมื่อเอื้อมมือผลักประตูกระจกเข้าไป ไอนเย็นของเครื่องปรับอากาศก็ปะทะร่างกาย สถานที่นั้นดูโอโง่งและสวยงาม ดูราวกับห้องรับรองชั้นดี มีโต๊ะไม้สีเข้มตัวยาว ซึ่งกองแฟ้มเอกสารเรียงรายอยู่ทั่วไปบนนั้น ชายหนุ่มคนที่นั่งประจำโต๊ะเอ่ยทักทายฉนวน ท่าทางเขาอบอุ่นและเป็นมิตร

“สวัสดีครับ”

“ค่ะ” ฉนวนตอบรับคำเขาเบา ๆ

“ผมคิดว่า คุณคงจะไม่ได้มาซื้อเวลา ทำทางคุณยังเป็นเด็กอยู่เลย อายุคงยังไม่เกินยี่สิบ”

“ฉันไม่ได้มาซื้อเวลาหรอกค่ะ ” ฉันตอบไปทั้ง ๆ ที่ยังไม่แน่ใจว่าสินค้าหรือบริการอะไรกันแน่ที่เขา กำลังขายอยู่ “เพียงแต่ว่า ฉันอยากมาดู...ผู้คน แล้วก็การซื้อขายของคุณเท่านั้น”

“ตามสบายเลยครับ ” เขายิ้มอย่างมีไมตรี “เชิญนั่ง ” เขาผายมือไปทางโซฟาชุดที่ตั้งอยู่ชิดผนังด้าน หนึ่ง ฉันจึงถอยไปทรุดตัวลงนั่ง

ลูกค้าคนแรกที่ฉันพบในอาคารขายเวลาคือชายชราร่างเล็กผอมเกร็ง ผมขาวโพลน ใบหน้าซีดเหลือง เขาพยุงตัวให้ก้าวผ่านบันไดทีละขั้น ๆ อย่างลำบากยากเย็น จนกระทั่งผลึกประตุมหาหยุดยืนตรงหน้าขายขาย เวลา

“ผมมาขอซื้อเวลาที่ผ่านไป...ห้าปี ” น้ำเสียงเขาแหบแห้ง และสิ้นพร่าอย่างคนที่กำลังป่วยหนัก “หมอบอกว่าผมมาหาหมอห้าปี ห้าปี ไม่อย่างนั้นแล้วโรคนี้อาจจะมีทางรักษาหาย และผมก็จะไม่ตาย” คนต่อมาเป็นชายหนุ่ม หน้าตาดี แต่งตัวสะอาดสะอ้าน เพียงแต่ดูว่าหม่นหมองและหมดหวัง...

“ขอซื้อเวลาสามเดือน” เขาพูดกับชายขายเวลา “คุณรู้ไหม ผู้หญิงที่ผมรัก เธอไปเมืองนอก เมื่อสามเดือนก่อน เราคบกันมาเป็นปี แต่ผมก็ยังไม่เคยบอกรักเธอ ทั้ง ๆ ที่รักเธอมาก เธอไปโดยไม่รู้อะไรเลย” ชายขายเวลามีที่ท่าว่าเห็นใจ ฉันคิดว่าเขาเป็นนักขายที่มีความอดทนมากทีเดียว ที่จะต้องพบลูกค้าที่ ล้วนแล้วแต่มีปัญหาต่าง ๆ กันไป พร้อม ๆ กับนั้นก็เสียตายนั่นเอง ที่เขาผ่านเวลาร่วมปีไปโดยเปล่า ประโยชน์ แล้วเพิ่งจะมาเห็นคุณค่าของเวลาเหล่านั้น...เมื่อมันได้ผ่านไปแล้ว

ยังไม่ทันที่ชายหนุ่มคนนั้นจะก้าวพ้นประตูออกไป หญิงสาวคนหนึ่งก็เดินสวนเข้ามา เธอสวมชุด ไม้ทุกซ์สีดำ ใบหน้ายังเปื้อนคราบน้ำตาล ดวงตายังมีรอยบอบช้ำ

“อยากได้เวลาค่ะ สักสองปี ปีเดียวหรือเพียงครึ่งปีก็ได้” เธอพูดด้วยน้ำเสียงที่โศกเศร้า

“ผมคิดว่า คุณคงมีปัญหาเกี่ยวกับเวลาในอดีตเหมือนคนอื่น ๆ ” ชายขายเวลากล่าวขึ้น

“ค่ะ” เธอรับคำเสียงแผ่ว “คุณแม่ของดิฉันเพิ่งเสียชีวิตเมื่อสองวันก่อน ท่านดีกับดิฉันมาก เลี้ยงดูอย่างเอา ออกเอาใจ แต่ดิฉันยังไม่ทันทำอะไรให้แม่ชื่นใจเลย มีแต่ตั้งแง่ตั้งงอน ท่านก็มาด่วนจากไป ” คุณเลยอยากซื้อ เวลาที่ผ่านไปเพื่อทำดีกับคุณแม่ของคุณ”

“ค่ะ” เธอปายน้ำตา

ฉันนึกเวทนาเธอมาก เวทนาที่เธอมาคิดอะไร ๆ ได้ก็เมื่อสายไป ถ้าหากเธอได้ทำอะไรไปได้ตั้งนานแล้ว ก็คงไม่ต้องมานึกเสียดายตอนนี้ วุบหนึ่งฉันจึงย้อนกลับมาที่ตัวเอง

คนต่อมาเป็นเด็กหนุ่ม ใบหน้าเขายังอ่อนเยาว์ แต่พกริ้วรอยความกังวลไว้เต็มเปี่ยม “ต้องการเวลา เท่าไรดีครับ” ชายขายเวลาถามขึ้นก่อน

“สองปี” เขายิ้มอย่างอ่อนเพลีย ผมอยากกลับไปตอนเลือกแผนการเรียนใหม่ ผมพลาดไปตอนนั้น บางทีผมอาจจะได้เริ่มต้นใหม่ด้วยดี จะได้เรียนวิชาที่ชอบแทนวิชาที่น่าเบื่อตอนนี้”

แล้วเขาก็จากไป เมื่อได้สิ่งที่ต้องการแล้ว ฉันเห็นชายขายเวลาหลับตาลงในขณะที่กำลังเว้นว่างจาก
ลูกค้า ต่อเมื่อฉันขยับตัว เขาก็ลืมตาขึ้น แล้วหันมายิ้มให้ฉัน ดวงตาเขาอบอุ่น.....

เป็นเวลานานเท่าไรก็ไม่ทราบที่ฉันนั่งมองดูผู้คนเดินผ่านไปมา ล้วนแล้วแต่มีที่ทำวิตกกังวล ผิดหวัง
เสียดาย เสียใจ แล้วก็มาซื้อเวลาไป เพราะว่าพวกเขาได้พลาดสิ่งที่น่าจะทำได้ทำในอดีต

แล้วชายขายเวลาก็ปิดแฟ้มพร้อมกับเงยหน้าขึ้นมาทางฉัน สักครู่จึงเดินมาทრุดตัวลงนั่งเก้าอี้ข้าง ๆ

“จะปิดร้านแล้วหรือคะ” ฉันถาม

“ครับ...ได้เวลาแล้ว”

ขอบคุณมากนะคะ สำหรับวันนี้ ฉันเห็นจะกลับเสียที ” ฉันว่า แม้จะไม่แน่ใจว่า ฉันจะกลับไปไหน
อย่างไร

“เชิญครับ.....ขอให้คุณโชคดี จงใช้เวลาของคุณให้มีค่า จงเห็นความสำคัญของทุกวินาทีที่ผ่านไป
ผมหวังว่า...คงจะไม่ได้เห็นคุณมาที่นี่เพื่อซื้อเวลา” เขากล่าวในที่สุด.....

“ขอบคุณมากค่ะ ฉันจะไม่ลืมคุณ.....และที่นี่” ฉันลุกขึ้นยืน ทันใดนั้นไฟก็ดับวูบ
ฉันตื่นขึ้นมาด้วยความรู้สึกที่แปลกใหม่ เอื้อมมือไปรูดผ้าม่านหน้าต่างสีครีม พบว่าท้องฟ้ายังไม่สว่างดี
และไก่อังไม่ขึ้น ฉันลุกขึ้นมาเก็บที่นอนและกระโดดเข้าห้องน้ำอย่างสดชื่น แล้วถึงกลับเข้ามานั่งที่โต๊ะเขียน
หนังสือตัวเดิม ซึ่งฉันไม่เคยจริงจังด้วยมานานแล้ว คิดอยากจะฮัมเพลงไปด้วยซ้ำ ถ้าไม่ติดอยู่ว่าจะทำลาย
สมาธิในการอ่านหนังสือ

วูบหนึ่ง.....ฉันรู้สึกดีใจที่ฉันยังมีเวลาเหลืออยู่ยังไม่สายเกินไปที่จะเริ่มลงมือทำอะไร ๆ อย่างมี
ความหวังไม่เหมือนกับผู้คนที่เหล่านั้น.....ที่ฉันพบที่.....อาคารขายเวลา

ที่มา : สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ กรมสุขภาพจิต.(2557).คู่มือการจัดกิจกรรมโฮม
รูมเพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตนักเรียนระดับมัธยมศึกษาสำหรับผู้วิจัยที่ปรึกษา ชุดชีวิตไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

นิทานสอนใจ"คนเปลืองเวลา"-SuperEnzyme

999,294 views

👍 2.7K 🗨️ 386 ➦ SHARE ☰ ...

ที่มา : SuperEnzyme, นิทานสอนใจ "คนเปลืองเวลา". สืบค้นเมื่อ 3มิถุนายน 2561, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=QR5072Gi8jE>

ครั้งที่ 4

กิจกรรม ต้นแบบของเรา 1 (ตัวแบบบุคคลจริงที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง)

จุดมุ่งหมาย

1. นักเรียนได้เห็นตัวอย่างของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง
2. นักเรียนได้เรียนรู้และสังเกตพฤติกรรมบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองได้

การเตรียมสื่อและอุปกรณ์

1. ตัวแบบบุคคลจริง คือ นายธนพล คำขจร นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงชั้นปีที่ 2 แผนกวิชาการบัญชี
2. ใบงานที่ 3 “สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้บุคคลต้นแบบ”
3. ใบงานที่ 4 “พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของฉัน”
4. ใบงานที่ 5 “ต้นแบบของฉัน” (ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง)
5. ของรางวัล เช่น สมุดโน้ต แฟ้ม เป็นต้น

วิธีดำเนินการ

ขั้นนำ

ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนอย่างเป็นกันเองและทบทวนความรู้สิ่งที่ได้ในการทำกิจกรรมครั้งที่ 2 สำหรับกิจกรรมต่อไปนี้นักเรียนจะได้เรียนรู้ ได้พูดคุย ได้สัมภาษณ์ถึงลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง

ขั้นดำเนินการกิจกรรม

ให้นักเรียนทำกิจกรรม “ต้นแบบของเรา” โดยมีวิธีการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนได้พบกับบุคคลต้นแบบบุคคลจริงที่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง คือ นายธนพล คำขจร นักเรียนระดับชั้น ปวส. 2 แผนกวิชาการบัญชี มาพบปะพูดคุยกับนักเรียน เรื่องที่นายธนพลพูดคุยกับน้องๆ คือ ประวัติตนเองด้านการศึกษา เน้นการจัดการเกี่ยวกับเรื่องการเรียนรู้และการรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง ความรับผิดชอบต่อตนดำเนินอยู่ในชีวิตประจำวัน การดูหนังสือ การทำการบ้าน จัดแบ่งเวลาในการเรียนอย่างไร และมีเทคนิคในการดูหนังสืออย่างไรเพื่อเตรียมตัวสอบ และที่สำคัญคือการตั้งใจเรียนและทำการบ้านด้วยตนเอง ไม่ขาดเรียน เข้าห้องเรียนตรงเวลา และการใช้จ่ายเงินในแต่ละวัน รวมถึงการเลือกคบเพื่อน
2. ผู้วิจัยแจกใบงานที่ 2 “สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้บุคคลต้นแบบ” ด้วยการให้นักเรียนสัมภาษณ์และสังเกตพฤติกรรมของบุคคลต้นแบบบุคคลจริง
3. ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นและได้ข้อสรุปว่า ทุกคนต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเองก่อน จึงจะศึกษาเล่าเรียนหรือทำงานประกอบอาชีพต่างๆ ประสบผลสำเร็จ ผู้วิจัยยิ้มและพยักหน้าเห็นด้วย ชมเชยด้วยการปรบมือพร้อมทั้งเชิญชวนให้ตัวแทนนักเรียนออกมากล่าวความรู้สึกที่ได้จากการเรียนรู้

ความรับผิดชอบจากบุคคลต้นแบบบุคคลจริงและร่วมประมอให้เกียรตินักเรียนตัวแบบด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง

4.ผู้วิจัยแจกใบงานที่ 3 “พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของฉัน” โดยให้นักเรียนจดบันทึกพฤติกรรมที่ผ่านมาของตนเองที่แสดงถึงพฤติกรรมของความรับผิดชอบต่อตนเองลงในใบงาน ผู้วิจัยสุ่มถามนักเรียนเพื่อให้นักเรียนมองเห็นภาพรวมของพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองอย่างเด่นชัด โดยให้ออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนแล้วเพื่อนๆช่วยกันแสดงความคิดเห็น

3.ผู้วิจัยแจกใบงานที่ 5 ต้นแบบของฉัน (ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง) โดยให้นักเรียนเลือกบุคคลต้นแบบที่นักเรียนสนใจ มา 1 คนและเขียนเกี่ยวกับบุคคลที่นักเรียนคิดว่าเป็นต้นแบบที่ดีในด้านการมีความรับผิดชอบต่อตนเองทั้งในและนอกห้องเรียน หรือบุคคลที่นักเรียนคิดว่าเป็นแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตของนักเรียนในด้านความรับผิดชอบต่อ (ใบงานนี้ให้นักเรียนนำกลับไปทำที่บ้านแล้วส่งมาก่อนเริ่มกิจกรรมครั้งต่อไป)

ขั้นสรุปและการนำไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปและอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม “ต้นแบบของเรา 1 ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง) ความรับผิดชอบต่อตนเอง หมายถึง การรู้จักหน้าที่ของตน เอาใจใส่และตั้งใจปฏิบัติภารกิจของตนที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ ตรงต่อเวลา มีการควบคุมความประพฤติของตน ปรับปรุงตนเองเสมอ และต้องยอมรับในผลของการกระทำของตนทั้งที่เป็นผลดีและผลเสียทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนสำหรับการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม และนัดหมายวันเวลา และสถานที่ในการเข้าร่วมโปรแกรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. นักเรียนสามารถบอกลักษณะของบุคคลและพฤติกรรมของตนเองในการเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองได้จากการตอบคำถามและการทำใบงาน
2. สังเกตจากการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองเพิ่มมากขึ้น จากการเห็นตัวแบบบุคคลจริง ซึ่งสามารถพูดคุย ซักถามได้ และแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองด้านการเรียน การทำงานระหว่างการทำกิจกรรม

ใบงานที่ 3

“สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้บุคคลต้นแบบ”

ไหนบอกพี่น้องว่า จากการฟังพี่แล้ว
 ได้ความรู้หรือมองเห็นอะไรจากการที่พี่มี
 พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองบ้าง

ชื่อ - สกุล.....แผนกวิชา.....

ใบงานที่ 4

“พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองของฉัน”

คำชี้แจง นักเรียนคนใดที่จดบันทึกพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองได้มากที่สุดและเร็วที่สุด 5 คน แรกจะได้รับรางวัลจากผู้วิจัย

พฤติกรรมความ
รับผิดชอบต่อตนเอง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ชื่อ - สกุล.....

แผนกวิชา

ชื่อ-สกุล.....แผนกวิชา.....

ใบงานที่ 5

“ต้นแบบของฉัน” (ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง)

บุคคลต้นแบบด้านความรับผิดชอบต่อตนเองของฉันคือ
.....

1.เพราะเหตุใดนักเรียนจึงเลือก.....เป็นบุคคลต้นแบบด้านความ
รับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียน

.....
.....
.....
.....

2.ต้นแบบที่นักเรียนเลือกมีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองอย่างไรที่ทำให้นักเรียน
ประทับใจและจะนำเอามาเป็นแบบอย่างที่ดี.....

.....
.....
.....
.....
.....

ครั้งที่ 5

กิจกรรม เหตุจากแก้วน้ำ

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักการรับผิดชอบและยอมรับการกระทำของตนเอง
2. เพื่อให้นักเรียนรู้ข้อดีของการยอมรับการกระทำของตนเองและข้อเสียของการไม่ยอมรับการกระทำของตนเองทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

การเตรียมสื่อและอุปกรณ์

1. ใบความรู้ที่ 4 เรื่อง “เหตุจากแก้วน้ำ”
2. ใบงานที่ 6 “ข้อคำถามจากการศึกษาใบความรู้ เรื่อง เหตุจากแก้วน้ำ”
3. กระดาษชาร์ตสีขนาดใหญ่และอุปกรณ์เครื่องเขียน

วิธีดำเนินการ

ขั้นนำ

ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนอย่างเป็นกันเองและทบทวนความรู้สิ่งที่ได้ในการทำกิจกรรมครั้งที่ 3 สำหรับกิจกรรมต่อไปนี้ นักเรียนจะได้เรียนรู้และตระหนักถึงข้อดีและข้อเสียของการไม่ยอมรับในผลการกระทำของตนเองเป็นเหตุทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน

ขั้นดำเนินกิจกรรม

ให้นักเรียนทำกิจกรรม “เหตุจากแก้วน้ำ” โดยมีวิธีการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน จากนั้นผู้วิจัยแจกเอกสารให้นักเรียนศึกษา พร้อมทั้งแจกใบคำถาม เพื่อให้สมาชิกกลุ่มได้ช่วยกันเตรียมนำเสนอและอภิปรายผล
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนทำงานกลุ่มและร่วมกันอภิปรายกลุ่มย่อย โดยเน้นให้ทุกคนได้แสดงความคิดเห็น และสรุปผลการอภิปรายลงในกระดาษชาร์ตสี เพื่อส่งตัวแทนออกมานำเสนอกลุ่มใหญ่ต่อไป
3. เมื่อนักเรียนร่วมกันอภิปรายกลุ่มย่อยเสร็จเรียบร้อยแล้วให้รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่จากนั้นให้ตัวแทนกลุ่มแต่ละกลุ่มออกมาเสนอผลการอภิปรายในกลุ่มของตนเองให้กลุ่มใหญ่ได้รับข้อมูลจนครบทุกกลุ่ม
4. ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงลักษณะพฤติกรรมของดี ผลเสียจากการกระทำและลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองในการศึกษาเล่าเรียนและต่อผู้อื่นคือเพื่อนร่วมห้อง

ขั้นสรุปและการนำไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปและอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม ความรับผิดชอบต่อเป็นลักษณะของความเป็นพลเมืองที่ดีที่สำคัญอย่างหนึ่ง ความรู้สึกรับผิดชอบ เป็นลักษณะนิสัยและทัศนคติของบุคคลซึ่งเป็นเครื่องผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตามระเบียบ เคารพสิทธิของผู้อื่น ทำตามหน้าที่ของตนเอง และมีความซื่อสัตย์สุจริต การที่บุคคลมีลักษณะความผิดชอบ จะช่วยให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเป็นไปด้วย

ความราบรื่น สงบสุข นอกจากนี้ความรับผิดชอบยังเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ คนที่ขาดความรับผิดชอบ ย่อมจะไม่ได้ได้รับความไว้วางใจในการทำงานสำคัญใดๆและมักจะได้รับคำตำหนิในการทำงาน จะเป็นคนเฉื่อยชาไม่สามารถแก้ไขอุปสรรคใดๆได้ ต้องพึ่งผู้อื่นอยู่เสมอ กลายเป็นคนไม่มีความสามารถ และไม่มี ความเชื่อมั่นในตนเอง คนที่ขาดความรับผิดชอบ มักจะทำงานใดๆไม่บรรลุจุดหมายและไม่ทันเวลา และการ ขาดความรับผิดชอบนี้อาจส่งผลให้ผู้อื่นเดือดร้อนได้ด้วยเช่นกัน ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนสำหรับการให้ ความร่วมมือในการทำกิจกรรม และนัดหมายวันเวลา และสถานที่ในการเข้าร่วมโปรแกรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. นักเรียนสามารถบอกข้อดีของการยอมรับการกระทำของตนเองได้และบอกข้อเสียของ การไม่ยอมรับผลการกระทำของตนเองได้
2. สังเกตจากพฤติกรรมความรับผิดชอบของตนเองและยอมรับผลของการกระทำของ ตนเองได้จากการร่วมกิจกรรม

ใบความรู้ที่ 4 “เหตุจากแก้วน้ำ”

บทความเรื่อง “ เหตุจากแก้วน้ำ ”

เตีลเป็นนักศึกษาระดับ ปวส .1 ของวิทยาลัยอาชีวศึกษาแห่งหนึ่ง ผลการเรียนของเตีลในภาคเรียนที่ผ่านมาไม่ค่อยดีนัก เพราะเตีลเป็นคนไม่ค่อยเอาใจใส่ต่อการเรียน มักจะใช้เวลาวางนั่งคุยกับเพื่อนสนิท และชอบลอกการบ้านเพื่อน วันหนึ่งการเรียนปฏิบัติที่ห้องปฏิบัติการ อาจารย์สมบูรณ์ ซึ่งเป็นอาจารย์ประจำวิชา ได้มอบหมายให้นักศึกษาทุกคนทำรายงานเรื่องเกี่ยวกับการเรียนมาส่งคนละ 1 ฉบับ เมื่อถึงเวลาเรียน อาจารย์สมบูรณ์ได้ให้หัวหน้าชั้นเก็บรวบรวมรายงานของเพื่อนทุกคน ไปส่งไว้ที่โต๊ะของอาจารย์ แต่เตีลไม่ได้ส่งรายงานพร้อมเพื่อนๆ เพราะยังไม่เสร็จ หลังจากที่อาจารย์สมบูรณ์ได้สอนและมอบหมายงานให้ทุกคนแล้ว นักเรียนได้แยกย้ายกันไปฝึกปฏิบัติ

ครูหนึ่งต่อมาได้มีเจ้าหน้าที่ธุรการมาเชิญอาจารย์สมบูรณ์ไปพบท่านผู้อำนวยการ อาจารย์จึงมอบหมายให้หัวหน้าห้องดูแลเพื่อนๆ ขณะที่อาจารย์ไม่อยู่ หลังจากที่อาจารย์สมบูรณ์ออกไปแล้ว เตีลจึงถือโอกาสนี้แอบเข้าไปในห้องพักผู้วิจัยและหยิบรายงานของเพื่อนคนหนึ่งเพื่อเอาไปลอก เตีลใช้บริเวณด้านข้างของห้องปฏิบัติการ เป็นสถานที่ลอกรายงานของเพื่อนจนเสร็จและเย็บเข้าเล่มเรียบร้อย จึงกลับเข้าห้องพักผู้วิจัยอีกครั้งหนึ่ง ขณะที่เตีลนำรายงานของเพื่อนและของตนไปส่งบนโต๊ะอาจารย์สมบูรณ์ โดยเตีลได้เอารายงานของเพื่อนวางด้านบนของกองรายงาน ส่วนของตนได้สอดเข้าไปในช่วงตรงกลางของกองรายงาน ด้วยความรีบร้อนกลัวว่าใครจะมาเห็น เตีลไม่ทันระวังจึงเอามือไปปิดโดนแก้วน้ำของอาจารย์สมบูรณ์ตกลงมาแตก เตีลตกใจมากทำอะไรไม่ถูก จึงรีบออกจากห้องพักผู้วิจัยทันที อีก 5 นาทีต่อมาอาจารย์สมบูรณ์กลับมาและเข้าไปในห้องพักเพื่อเอาเอกสารบางอย่าง อาจารย์สมบูรณ์เห็นแก้วน้ำบนโต๊ะตกลงมาแตก จึงคิดว่าต้องมีนักเรียนคนใดคนหนึ่งเข้าไปในห้องพักผู้วิจัยแน่นอน อาจารย์สมบูรณ์ได้เรียกหัวหน้าห้องมาพบในห้องพักผู้วิจัย และถามว่าในขณะที่ผู้วิจัยไม่อยู่เห็นใครเข้าไปในห้องพักหรือไม่ หัวหน้าห้องตอบว่าไม่ทันสังเกต เพราะตนกำลังทำงานตามที่อาจารย์สั่งอยู่ อาจารย์จึงเรียกนักเรียนทุกคนมารวมกัน และถามนักเรียนว่า มีใครเข้าไปในห้องพักผู้วิจัยในขณะที่ผู้วิจัยไม่อยู่ให้ยกมือขึ้น แต่ไม่มีนักเรียนคนใดยกมือรวมทั้งเตีลด้วย อาจารย์สมบูรณ์แจ้งให้นักเรียนทุกคนทราบว่าในขณะที่ผู้วิจัยไม่อยู่มีนักเรียนคนหนึ่งเข้าไปในห้องพักผู้วิจัย เพื่อส่งรายงานแล้วทำแก้วน้ำบนโต๊ะตกลงมาแตก อาจารย์สมบูรณ์ได้กล่าวต่อไปอีกว่า ที่ผู้วิจัยทราบว่ามีนักเรียนเข้าไปส่งรายงานที่หลังเพื่อนเพราะว่าหัวหน้าห้องบอกว่า ตอนที่ตนนำรายงานของเพื่อนไปส่งบนโต๊ะอาจารย์นั้นได้วางกองรายงานไว้อย่างเป็นระเบียบ แต่ปรากฏว่ากองรายงานอยู่ในสภาพไม่เหมือนเดิม จึงน่าจะไม่มีใครคนใดคนหนึ่งมาส่งรายงานที่หลังเพื่อน ขอให้คนที่กระทำเช่นนี้ยอมรับสารภาพมา หากไม่มีใครยอมรับสารภาพ นักเรียนทุกคนในห้องนี้ต้องร่วมกันรับผิดชอบ โดยผู้วิจัยจะตัดคะแนนทุกคนคนละ 10 คะแนน เพื่อนนักเรียนทุกคนต่างก็พากันบ่นว่าไม่มีความผิด แต่ต้องมาถูกตัดคะแนน คนที่เป็นคนทำน่าจะยอมรับสารภาพกับผู้วิจัยและเพื่อนๆ จะได้ไม่ต้องเดือดร้อน เตีลเกิดความละอายใจที่เป็นสาเหตุทำให้เพื่อนเดือดร้อนหลังเลิกเรียนเตีลจึงตัดสินใจเข้าไปพบอาจารย์สมบูรณ์ และสารภาพความจริง อาจารย์สมบูรณ์ทราบความจริงจึงบอกเตีลว่าจะไม่ตัดคะแนนเพื่อน แต่ขอให้เตีลไปขอโทษเพื่อน และสอนเตีลให้เอาใจใส่ต่อการเรียนให้มากขึ้นมากกว่าเดิม งานที่ได้รับมอบหมายควรทำให้เสร็จเรียบร้อยตามกำหนดเวลา เป็นการฝึกลักษณะนิสัยตรงต่อเวลาอย่างหนึ่ง ส่วนแก้วน้ำที่แตก อาจารย์สมบูรณ์บอกว่าไม่เป็นไร เพราะเตีลเองไม่ได้ตั้งใจและหากคนที่ทำผิดแล้วยอมรับผิดผู้วิจัยก็ให้อภัย แต่ต่อไปผู้วิจัยหวังว่าเตีลคงไม่ทำเช่นนี้อีก

ใบงานที่ 6

ข้อความของเตีล

มาจะมาอ่านคำถามกัน

1. นักเรียนคิดว่า เตีล เป็นคนอย่างไร มีข้อดี ข้อเสียอย่างไร
2. ถ้านักเรียนเป็นเพื่อนร่วมห้องของเตีลและถูกตัดคะแนนโดยไม่มีเหตุผลจะรู้สึกอย่างไร
3. ถ้านักเรียนเป็นเตีล จะยอมรับผิดกับอาจารย์หรือไม่ เพราะเหตุใด
4. ถ้าเตีลไม่ยอมรับผิดกับอาจารย์ นักเรียนคิดว่า จะมีวิธีการอย่างไรบ้างที่จะแก้ปัญหา

ครั้งที่ 6

กิจกรรม “ภารกิจสามเหลี่ยม”

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนสามารถอธิบายถึงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อผู้อื่นได้
2. เพื่อให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่มีความรับผิดชอบเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนได้

การเตรียมสื่อและอุปกรณ์

1. คลิปวีดิทัศน์ การ์ตูนแอนิเมชันใน เรื่อง ความรับผิดชอบ
2. ซองใส่ชิ้นส่วนรูปสามเหลี่ยม จำนวน 3 ชุด
3. ขอรางวัล เช่น ปากกาเน้นข้อความ สมุดโน้ต พวงกุญแจ เป็นต้น

วิธีดำเนินการ

ชั้นนำ

ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนอย่างเป็นกันเองและทบทวนความรู้สิ่งที่ได้ในการทำกิจกรรมครั้งที่ 7 สำหรับกิจกรรมต่อไปนี้นักเรียนจะได้เรียนรู้ถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้อื่น และการเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ต่อเพื่อน

ขั้นตอนกิจกรรม

ให้นักเรียนทำกิจกรรม “ภารกิจสามเหลี่ยม” โดยมีวิธีการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนชมคลิป วีดิทัศน์การ์ตูนแอนิเมชัน เรื่อง ความรับผิดชอบ
 2. ผู้วิจัยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มย่อย กลุ่มละ 5 คน
 3. นักเรียนปฏิบัติตามดังนี้ นักเรียนจะได้รับซองบรรจุชิ้นส่วนของรูปสามเหลี่ยมด้านเท่าคนละ 1 ซอง ซึ่งชิ้นส่วนทั้งหมดเมื่อนำมารวมกันแล้วจะสามารถนำมาประกอบเป็นรูปสามเหลี่ยมเท่าๆกันได้ 3 รูป ภารกิจที่สมาชิกในกลุ่มต้องปฏิบัติคือการนำชิ้นส่วนมาประกอบกันให้เป็นรูปสามเหลี่ยมด้านเท่าให้ได้ ซึ่งภารกิจของกลุ่มจะสำเร็จเมื่อสมาชิกในกลุ่มมีรูปสามเหลี่ยมด้านเท่าขนาดเท่ากันอยู่ด้านหน้ากลุ่มละ 1 รูปและจำนวนบนรูปสามเหลี่ยมนั้นเมื่อนำมารวมกันจะได้เท่ากับ 18 โดยตัวเลขในรูปสามเหลี่ยมนั้นจะต้องไม่ซ้ำกัน
- ข้อปฏิบัติในการทำภารกิจ
- ก. ห้ามพูด
 - ข. ห้ามขอหรือแบ่งชิ้นส่วนของคนอื่น
 - ค. ให้ชิ้นส่วนแก่ผู้อื่นได้แต่ต้องส่งให้กันตัวต่อตัว
4. นักเรียนในกลุ่มรับซองบรรจุสามเหลี่ยมซึ่งในซองนั้นจะประกอบไปด้วยรูปสามเหลี่ยมด้านเท่าของละ 4 รูปโดยชิ้นส่วนในซองนั้นไม่อาจจะต่อเป็นรูปสามเหลี่ยมที่มีจำนวนตัวเลขตามที่กำหนด การทำงานจะ

สำเร็จได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนสังเกตกันและกันว่าใครต้องการอะไรหรือใครขาดอะไรและเสียสละชิ้นส่วนของตนให้กับเพื่อนหากมีใครไม่ยอมเสียสละแล้วงานก็จะไม่สำเร็จ

5. ผู้วิจัยนำภาพเฉลยติดบนกระดาน นักเรียนลงมือต่อเมื่อผู้วิจัยให้สัญญาณ กลุ่มใดที่ปฏิบัติการกิจสำเร็จให้ร้องคำว่า ไฮโย เมื่อครบทุกกลุ่มแล้วผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันตรวจความถูกต้อง ผู้วิจัยมอบของรางวัลให้กับกลุ่มที่ทำเสร็จก่อนกลุ่มแรกและต่อได้ถูกต้อง ผู้วิจัยชมเชยและให้นักเรียนปรบมือให้ตนเองที่ปฏิบัติการกิจสำเร็จแม้จะเป็นกลุ่มสุดท้ายแต่ก็สำเร็จ

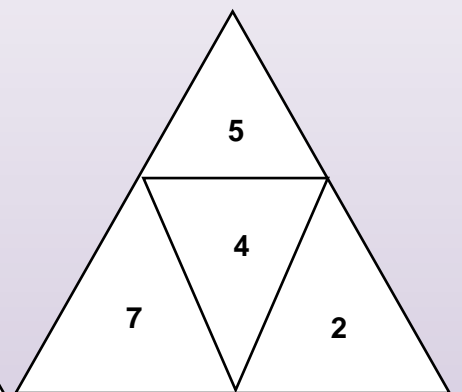
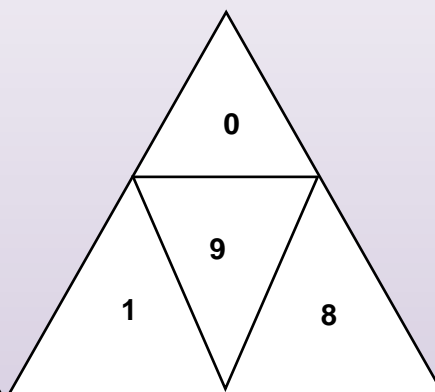
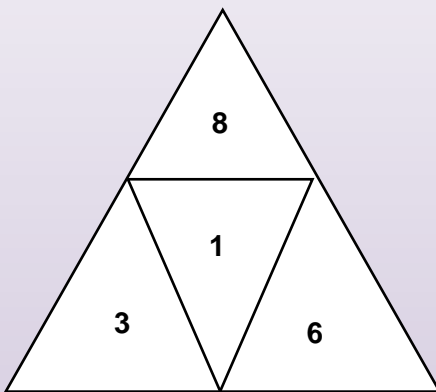
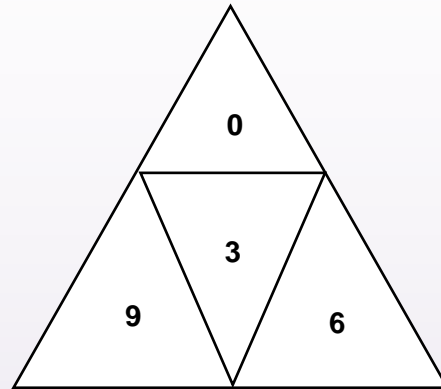
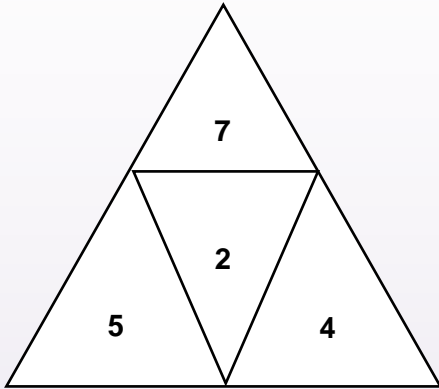
ขั้นสรุปและการนำไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปและอภิปรายผลสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการ ชมการ์ตูนแอนิเมชันและ เข้าร่วมกิจกรรม ในการทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อนนั้น สมาชิกทุกคนต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง ความรับผิดชอบ ต่อเพื่อนในการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน รวมถึงการช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนลำบาก จะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง ทำให้นักเรียนมีจิตใจที่อ่อนโยนมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ทำให้เพื่อนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อกันรู้จักช่วยเหลือกันไม่เป็นคนเห็นแก่ตัว สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งทั้งหมดล้วนมีพื้นฐานจากการที่นักเรียนมีความรับผิดชอบ ต่อผู้อื่นนั่นเอง ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนสำหรับทำให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม และนัดหมายวันเวลา และสถานที่ในการเข้าร่วมโปรแกรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

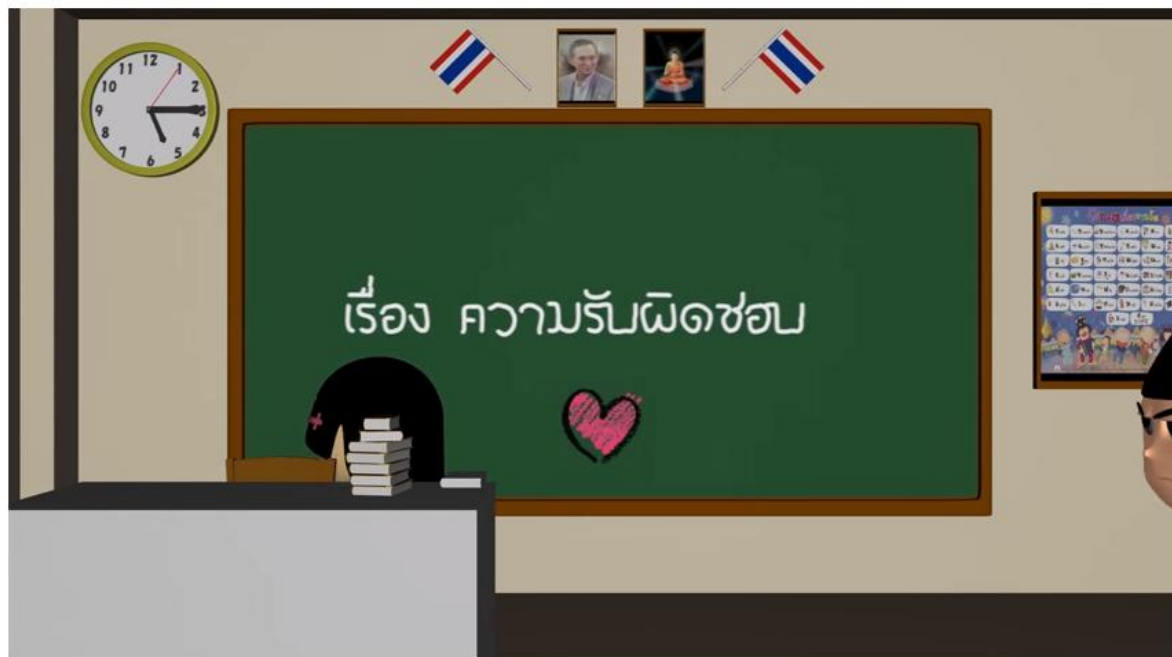
1. นักเรียนสามารถอธิบายและบอกพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อผู้อื่นได้อีก ทั้งยังสามารถแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อเพื่อน และยังแสดงความรับผิดชอบต่อเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อนได้
2. สังเกตจากการให้ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้อื่นในการทำกิจกรรม โดยไม่เห็นแก่ตนเอง

ลักษณะชิ้นส่วนสามเหลี่ยม

หมายเหตุ

สามเหลี่ยมทุกรูปมีขนาดเท่ากัน ชิ้นส่วนทั้งหมดคือ รูปสามเหลี่ยมด้านเท่า แต่ละชิ้นเขียนตัวเลขบนชิ้นส่วน ชิ้นละ 1 ตัว คือ 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 จำนวน 2 ชุด โดยใช้กระดาษที่เป็นสีเดียวกันทั้ง 2 ด้าน

Animation 3D เรื่อง ความรับผิดชอบ

5,264 views

👍 19 💬 2 ➦ SHARE ≡

ที่มา : Jadsada Trairat, Animation 3D เรื่อง ความรับผิดชอบ. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2561,
จาก <https://www.youtube.com/watch?v=7kbnUOzerjg>

ครั้งที่ 7

กิจกรรม ละครชีวิต

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของความรับผิดชอบ
2. เพื่อให้นักเรียนได้ข้อคิดในการรู้จักรับผิดชอบสิ่งที่ตนได้กระทำ
3. เพื่อให้นักเรียนเกิดความมั่นใจในสิ่งที่นักเรียนรับผิดชอบและได้กระทำดีอยู่แล้ว

การเตรียมสื่อและอุปกรณ์

1. เนื้อเรื่องสมมติ เรื่อง “ความรับผิดชอบ”
2. ของรางวัลได้แก่ เครื่องเขียน เช่น ปากกา ไม้บรรทัด ปากกาเน้นข้อความ แฟ้มงาน

วิธีดำเนินการ

ขั้นนำ

ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนอย่างเป็นกันเองและทบทวนความรู้สิ่งที่ได้ในการทำกิจกรรมครั้งที่ 6 สำหรับกิจกรรมต่อไปนี้นักเรียนจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของความรับผิดชอบและเกิดเป็นความมั่นใจในสิ่งที่นักเรียนรับผิดชอบและกระทำดีอยู่แล้ว

ขั้นดำเนินกิจกรรม

ให้นักเรียนทำกิจกรรม “ละครชีวิต” โดยมีวิธีการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยกล่าวนำเบื้องต้น ที่จะให้นักเรียนได้ร่วมกันแสดงบทบาทสมมติ โดยยังไม่บอกชื่อเรื่อง และจะให้นักเรียนช่วยกันทาย โดยคำนึงถึงเนื้อเรื่องของบทบาทสมมตินั้น

2. ผู้วิจัยขออาสาสมัครจากสมาชิก 8 คน ให้แสดงเป็น 1.พ่อ 2.แม่ 3.ลูกชาย 4.ลูกสาว
5.เพื่อนลูกชาย 2 คน 6.ตำรวจ 2 คน

3. ผู้วิจัยชี้แจงบทบาทของแต่ละคนในการแสดง ซึ่งมีลักษณะดังนี้

ลูกสาวอยู่บ้านทำงาน(กวาดบ้าน) แม่กำลังจะออกไปนอกบ้าน(ไปเล่นไฟ) พ่อแม่ออกไป ลูกชายก็ออกไปเที่ยว สักครู่พ่อมากลับมาพร้อมกับถือขวดเหล้ามานั่งดื่มต่อ แม่กลับมาด้วยอารมณ์ไม่ดีที่เสียไฟ เห็นพ่อดื่มเหล้าก็หาว่าไม่ทำงานดื่มเหล้าทั้งวัน พ่อก็ตำเฒ่าว่าเล่นไฟ ขณะนั้นลูกชายซึ่งไปเที่ยวนอกบ้านได้กลับมาพร้อมกับเพื่อนอีก 2 คน เล่นกีตาร์ เปิดวิทยุ และร้องเพลงเสียงดัง แล้วขอเงินไปเที่ยวอีก พ่อแม่อ่อนใจต่างลงโทษกันและที่ไม่ดูแลลูก พ่อแม่จึงทะเลาะกัน แม่ไปเรียกตำรวจมาจับพ่อ

4. ผู้วิจัยและนักเรียนอภิปรายกันถึงบทบาทที่ได้แสดงไปในหัวข้อ

- 4.1 ชื่อเรื่องบทบาทสมมติ
- 4.2 บทบาทตัวละครที่แต่ละคนได้รับ
- 4.3 ความรู้สึกของผู้แสดงต่อบทบาทของตนที่ได้รับ

4.4 บทบาทของสมาชิกเป็นไปตามความคิดเห็นของสมาชิก

5. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติม ดังนี้

5.1 บุคคลที่มีความรับผิดชอบย่อมจะทำให้ผลงานนั้นดีคือ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มความสามารถที่ตนได้ทำ โดยถือว่าเป็นความรับผิดชอบของตนในการที่จะทำให้ผลงานนั้นได้ผลดีเป็นที่พึงพอใจ

5.2 บุคคลที่ยอมรับในสิ่งที่ตนกระทำไป แม้ว่าสิ่งนั้นจะก่อให้เกิดผลเสียก็ตามแสดงถึงความรับผิดชอบในการกระทำของตน

5.3 บุคคลที่มีความรับผิดชอบ จะได้รับความเชื่อถือยกย่องจากบุคคลอื่นๆ ทั้งด้านการทำงานและส่วนตัว

6. ผู้วิจัยมอบของรางวัลให้แก่นักเรียนที่อาสาออกมาแสดงบทบาทสมมติ และเชิญชวนให้เพื่อนปรบมือชื่นชมในการแสดงของเพื่อน

ขั้นสรุปและการนำไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปและอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม “ละครชีวิต” ครอบครัวยุคใหม่เป็นสถาบันทางสังคมที่เล็กที่สุด แต่สำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นสถาบันแรกที่สามารถหล่อหลอมและพัฒนาบุคคลต่างๆ ในครอบครัวยุคใหม่ให้เป็นบุคคลอันพึงประสงค์ของสังคม ซึ่งมีหน้าที่คือหน้าที่สร้างสรรค์สมาชิกครอบครัวยุคใหม่ที่มีหน้าที่สร้างสมาชิกใหม่ขึ้นทดแทนสมาชิกเดิมที่จากไป เพื่อสืบวงศ์ตระกูลต่อไป แต่ก็ต้องตั้งอยู่บนความสมดุลกับสังคมถ้ามากเกินไปก็จะทำให้เกิดปัญหาสังคมตามมาหน้าที่อบรมสั่งสอนระเบียบของสังคมครอบครัวยุคใหม่เป็นสถาบันแรกที่มีหน้าที่และบทบาทในการอบรมสั่งสอนที่สำคัญที่สุดในการปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคม รับผิดชอบต่อผู้อื่น หมายถึง การรู้จักหน้าที่ของตนเองในการให้ความร่วมมือ การช่วยเหลือผู้อื่นในการทำกิจกรรม การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนการปฏิบัติตามข้อตกลงที่ตกลงกันได้ ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนสำหรับการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม และนัดหมายวันเวลา และสถานที่ในการเข้าร่วมโปรแกรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. นักเรียนตระหนักและเห็นความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคมและเกิดความมั่นใจในสิ่งที่ตนรับผิดชอบ และได้กระทำดีอยู่แล้ว

2. สังเกตจากการให้ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และพฤติกรรม รับผิดชอบต่อผู้อื่น ของนักเรียนระหว่างการร่วมทำกิจกรรมละครชีวิต

ละครชีวิต

เนื้อเรื่องบทบาทสมมติ

ลูกสาวอยู่บ้านทำงาน(กวาดบ้าน) แม่กำลังจะออกไปนอกบ้าน(ไปเล่นไฟ) พ่อแม่
ออกไป ลูกชายก็ออกไปเที่ยว สักครู่พ่อแม่กลับมาพร้อมกับถือขวดเหล้ามานั่งดื่มต่อ แม่กลับมา
ด้วยอารมณ์ไม่ดีที่เสียไฟ เห็นพ่อดื่มเหล้าก็หาว่าไม่ทำงานดื่มเหล้าทั้งวัน พ่อก็ด่าแม่ว่าเล่นไฟ
ขณะนั้นลูกชายซึ่งไปเที่ยวนอกบ้านได้กลับมาพร้อมกับเพื่อนอีก 2 คน เล่นกีตาร์ เป็ดวิทยุ และ
ร้องเพลงเสียงดัง แล้วขอเงินไปเที่ยวอีก พ่อแม่อ่อนใจต่างลงโทษกันและที่ไม่ดูแลลูก พ่อแม่จึง
ทะเลาะกัน แม่ไปเรียกตำรวจมาจับพ่อ

ภาพประกอบครอบครัว 4.0 จาก

<http://www.healthtodaythailand.net/tag/%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B8%99%E0%B8%84%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%8A%E0%B8%B4%E0%B8%87%E0%B8%99%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%95%E0%B8%81%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%A1/>

ครั้งที่ 8

กิจกรรม ต้นแบบของเรา 2 (ตัวแบบบุคคลจริงที่มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่น)

จุดมุ่งหมาย

1. นักเรียนได้เห็นตัวอย่างของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่น (ครอบครัวและเพื่อน)
2. นักเรียนได้เรียนรู้และสังเกตพฤติกรรมบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นได้

การเตรียมสื่อและอุปกรณ์

1. ตัวแบบบุคคลจริง คือ นายทงศักดิ์ ธัมโคตร นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงชั้นปีที่ 1 แผนกวิชาการคอมพิวเตอร์
2. ใบงานที่ 7 “สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้บุคคลต้นแบบ”
3. ใบงานที่ 8 “พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้อื่น”
4. ใบงานที่ 9 “ต้นแบบของฉัน” (ด้านความรับผิดชอบต่อผู้อื่น)
5. ของรางวัล เช่น สมุดโน้ต แฟ้ม เป็นต้น

วิธีดำเนินการ

ชั้นนำ

ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนอย่างเป็นกันเองและทบทวนความรู้สิ่งที่ได้ในการทำกิจกรรมครั้งที่ 5 สำหรับกิจกรรมต่อไปนี้นักเรียนจะได้เรียนรู้ ได้พูดคุย ได้สัมภาษณ์ถึงลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นทั้งเพื่อนและคนในครอบครัว

ขั้นตอนกิจกรรม

ให้นักเรียนทำกิจกรรม “ต้นแบบของเรา” โดยมีวิธีการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนได้พบกับบุคคลต้นแบบบุคคลจริงที่มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่น คือ นายทงศักดิ์ ธัมโคตร นักเรียนระดับชั้น ปวส.1 แผนกวิชาการคอมพิวเตอร์ มาพบปะพูดคุยกับนักเรียน เรื่องที่นายทงศักดิ์ พูดคุยกับน้องๆ คือ การปฏิบัติตนด้วยการเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดาและการช่วยเหลือครอบครัว การรู้จักแบ่งเบาภาระบิดามารดาหรือผู้ปกครอง โดยการทำงานบ้าน การรู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ทำความเดือดร้อนมาให้บิดามารดาเกิดความไม่สบายใจ ในขณะเดียวกันก็หารายได้ระหว่างเรียนด้วยการทำงานเป็นพนักงานเสิร์ฟร้านอาหารทำให้ครอบครัวไม่เดือดร้อนและรู้สึกภูมิใจที่มีส่วนช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายในการเรียนของตนเองได้ อีกทั้งทงศักดิ์ยังได้พูดถึงการอยู่ร่วมกันในสังคม ทุกคนต้องการเพื่อนและมีเพื่อนที่ดี ดังนั้นถ้าเราต้องการเพื่อนที่ดีเราต้องดีกับเพื่อนก่อน เช่น ต้องมีความเสียสละ ต้องมีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อนเมื่อเพื่อนเดือดร้อน ให้คำแนะนำตักเตือนเพื่อนเมื่อพบว่า เพื่อนกำลังทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องหรือไม่สมควร หมั่นเอาใจเขามาใส่ใจเรา และที่สำคัญต้องมีความปรารถนาดีต่อกันอย่างจริงใจ ไม่นินทาว่าร้ายเพื่อน ไม่เอาเปรียบเพื่อน จึงจะถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นทั้งในและนอกห้องเรียน

2. ผู้วิจัยแจกใบงานที่ 7 “สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้บุคคลต้นแบบ” ด้วยการให้นักเรียนสัมภาษณ์และ

สังเกตพฤติกรรมของบุคคลต้นแบบบุคคลจริง

3. ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นและได้ข้อสรุปว่า ทุกคนต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้อื่น เพราะเราอยู่ร่วมกันในสังคม ทุกคนต้องการครอบครัวและเพื่อน จึงจะประกอบอาชีพต่างๆ ประสบผลสำเร็จ ผู้วิจัยยิ้มและพยักหน้าเห็นด้วย ชมเชยด้วยการปรบมือพร้อมทั้งเชิญชวนให้ตัวแทนนักเรียนออกมา กล่าวความรู้สึกที่ได้จากการเรียนรู้ความรับผิดชอบต่อบุคคลต้นแบบบุคคลจริงและร่วมปรบมือให้เกียรตินักเรียนตัวแบบด้านความรับผิดชอบต่อผู้อื่น

4. ผู้วิจัยแจกใบงานที่ 8 “พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้อื่นของฉัน” โดยให้นักเรียนจดบันทึกพฤติกรรมที่ผ่านมาของตนเองที่แสดงถึงพฤติกรรมของความรับผิดชอบต่อผู้อื่นลงในใบงาน ผู้วิจัยสุ่มถามนักเรียนเพื่อให้นักเรียนมองเห็นภาพรวมของพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้อื่นอย่างเด่นชัด โดยให้ออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนแล้วเพื่อนๆช่วยกันแสดงความคิดเห็น

3. ผู้วิจัยแจกใบงานที่ 5 ต้นแบบของฉัน (ด้านความรับผิดชอบต่อผู้อื่น) โดยให้นักเรียนเลือกบุคคลต้นแบบที่นักเรียนสนใจ มา 1 คนและเขียนเกี่ยวกับบุคคลที่นักเรียนคิดว่าเป็นต้นแบบที่ดีในด้านการมีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นทั้งในและนอกห้องเรียน หรือบุคคลที่นักเรียนคิดว่าเป็นแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตของนักเรียนในด้านความรับผิดชอบ (ใบงานนี้ให้นักเรียนนำกลับไปทำที่บ้านแล้วส่งในก่อนเริ่มกิจกรรมครั้งต่อไป)

ขั้นสรุปและการนำไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปและอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม

“ต้นแบบของเรา 2 ด้านความรับผิดชอบต่อผู้อื่น) ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น หมายถึง การรู้จักหน้าที่ของตนเองในการให้ความร่วมมือ การช่วยเหลือผู้อื่นในการทำกิจกรรม การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนสำหรับการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม และนัดหมายวันเวลา และสถานที่ในการเข้าร่วมโปรแกรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. นักเรียนสามารถบอกลักษณะของบุคคลและพฤติกรรมของตนเองในการเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อผู้อื่นได้จากการตอบคำถามและการทำใบงาน
2. สังเกตจากการแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้อื่นได้เด่นชัดและแสดงพฤติกรรมเช่นนี้ให้เห็นหลังจากทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อผู้อื่น

ชื่อ-สกุล.....แผนกวิชา.....

ใบงานที่ 9

“ต้นแบบของฉัน” (ด้านความรับผิดชอบต่อผู้อื่น)

บุคคลต้นแบบด้านความรับผิดชอบต่อผู้อื่นของฉันคือ

.....

1. เพราะเหตุใดนักเรียนจึงเลือก.....เป็นบุคคลต้นแบบด้านความ
รับผิดชอบต่อผู้อื่นของนักเรียน

.....
.....
.....
.....

2. ต้นแบบที่นักเรียนเลือกมีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อผู้อื่นอย่างไรที่ทำให้นักเรียนประทับใจ
และจะนำเอามาเป็นแบบอย่างที่ดี.....

.....
.....
.....
.....
.....

ครั้งที่ 9

กิจกรรม โลกสวยเพราะมีเรา

จุดมุ่งหมาย

เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงการรับผิดชอบต่อสังคม งดเว้นการกระทำอันเป็นผลเสียหายต่อสังคม และสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ส่วนรวม

การเตรียมสื่อและอุปกรณ์

1. คลิป วิดีทัศน์เกี่ยวกับการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ เพราะมนุษย์ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม
2. ใบกิจกรรมที่ 1 และกิจกรรมที่ 2
3. กระดาษโปสเตอร์
4. ดินสอสีไม้, สีเทียน, สีเมจิก ฯลฯ
5. ใบความรู้ที่ 5 เรื่อง “โลกสวยด้วยมือเรา”
6. ปากกา, แฟ้ม, สมุดโน้ต, ปากกาไฮไลท์

วิธีดำเนินการ

ชั้นนำ

ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนอย่างเป็นกันเองและทบทวนความรู้สิ่งที่ได้ในการทำกิจกรรมครั้งที่ 9 สำหรับกิจกรรมต่อไปนี้ นักเรียนจะได้รู้จักการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม การมีส่วนร่วมในการช่วยดูแลแก้ปัญหาการศึกษาวิทยาลัยและรักษาดูแลสิ่งมีชีวิตรอบๆวิทยาลัย อาทิเช่น ป่าไม้ น้ำ เป็นต้น

ขั้นตอนกิจกรรม

ให้นักเรียนทำกิจกรรม “โลกสวยเพราะมีเรา” โดยมีวิธีการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยชักชวนให้นักเรียน พูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในวิทยาลัย จากนั้นให้นักเรียนทุกคนสำรวจสภาพแวดล้อมโดยทั่วไปของโรงเรียน แล้วกลับมาจดบันทึกบนกระดาน
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนทุกคนพูดถึงสภาพแวดล้อมในปัจจุบันของประเทศไทยว่าเป็นอย่างไรบ้าง
3. ผู้วิจัยให้นักเรียนดูวิดีโอ การทำลายโลกโดยฝีมือมนุษย์ แล้วช่วยกันแสดงความคิดเห็น
4. ผู้วิจัยให้นักเรียนแบ่งเป็น 3 กลุ่ม กลุ่มละ 5 คน ให้ตัวแทนจับฉลากเรื่องที่จะอภิปรายตามที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ แต่ละกลุ่มอภิปรายในประเด็นตามใบกิจกรรมที่ 1
5. ผู้วิจัยให้นักเรียนแบ่งกลุ่มใหม่ 3 กลุ่ม โดยให้สมาชิกในกลุ่มเดิมนับ 3 แล้วแยกเป็นกลุ่มนับ 1, 2 และ 3 ผู้วิจัยให้นักเรียนปฏิบัติตามใบกิจกรรมที่ 2 (ผู้วิจัยแจกอุปกรณ์กระดาษและสีเพื่อให้นักเรียนวาดภาพ)
6. เมื่อนักเรียนนำเสนอครบทุกกลุ่มแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันเลือกผลงานที่ดีที่สุดเพื่อรับรางวัลจากผู้วิจัย
7. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมตามข้อมูลใบความรู้ที่ 5 เรื่อง “โลกสวยด้วยมือเรา”

ขั้นสรุปและการนำไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปและอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม โลกสวย เพราะมีเรา ทรัพยากรธรรมชาติล้วนมีประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งในด้านอุปโภคบริโภค ดังนั้นเราจึงควรช่วยกันอนุรักษ์ธรรมชาติของเรา เช่น ลดการใช้น้ำ ด้วยการปิดก๊อกน้ำให้สนิท ไม่ทิ้งขยะลงแม่น้ำ ใช้วัสดุอื่นทดแทนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่นการใช้พลาสติก แทนการใช้ไม้ ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก ไม่เผาขยะและรณรงค์คนในครอบครัวไม่เผา เพื่อลดปัญหาหมอกพิษทางอากาศ เป็นต้น เพราะเราอยู่ในสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญ ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนสำหรับการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม และนัดหมายวันเวลาและสถานที่ในการเข้าร่วมโปรแกรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. นักเรียนตระหนักถึงการรับผิดชอบต่อสังคม ไม่แสดงพฤติกรรมหรือกระทำอันเป็นผลเสียหายต่อสังคมและสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าแก่ส่วนรวมและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติได้
2. สังเกตจากพฤติกรรมแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในการทำกิจกรรมและหลังจากจบกิจกรรมโลกสวยเพราะมีเรา

ใบกิจกรรมที่ 1

ให้กลุ่มปฏิบัติดังนี้

1. อภิปรายเกี่ยวกับหัวข้อที่ได้รับมอบหมาย ในประเด็นต่อไปนี้

เรื่อง ป่าไม้

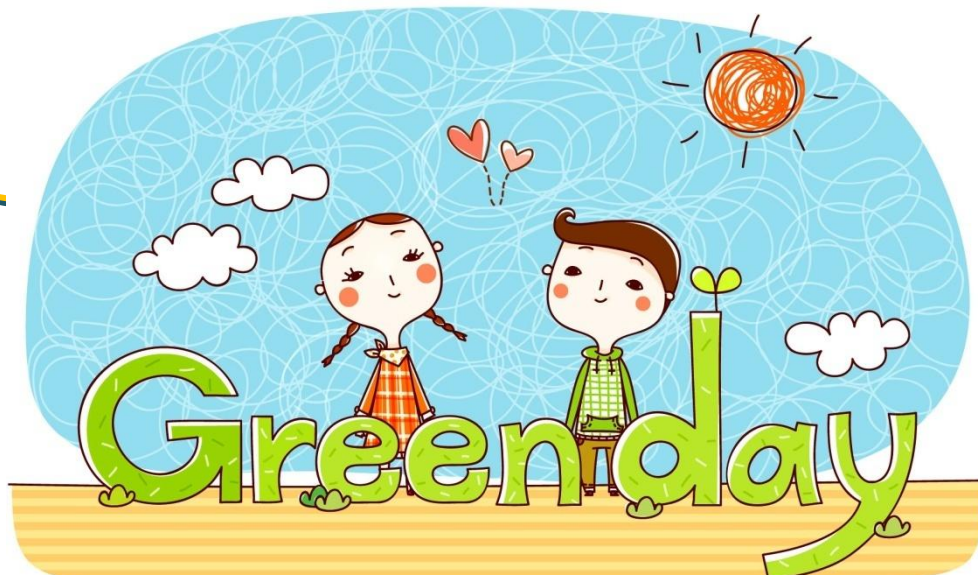
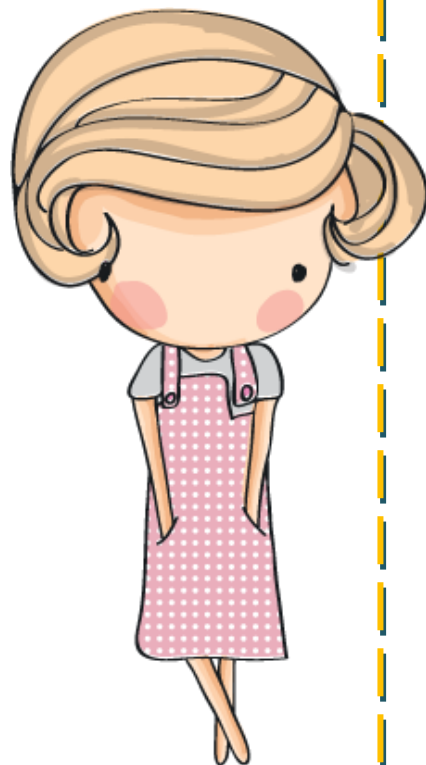
1. สภาพป่าไม้ของเมืองไทยในปัจจุบัน
2. ปัญหาเกี่ยวกับป่าไม้ที่มีผลกระทบต่อมนุษย์
3. แนวทางในการแก้ไขปัญหา

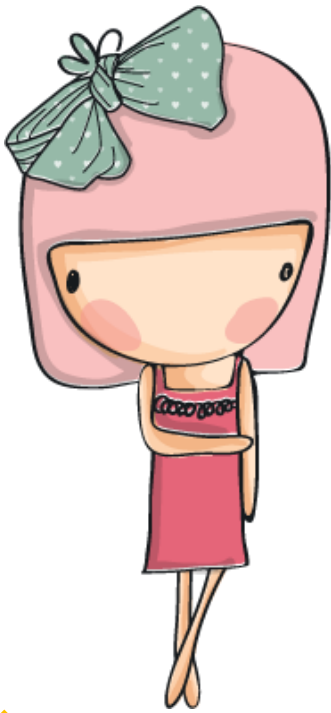
เรื่อง อากาศ

1. สภาพอากาศของเมืองไทยในปัจจุบัน
2. ปัญหาเกี่ยวกับอากาศที่มีผลกระทบต่อมนุษย์
3. แนวทางในการแก้ไขปัญหา

เรื่อง น้ำ

1. สภาพของแหล่งน้ำเมืองไทยในปัจจุบัน
 2. ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งน้ำที่มีผลกระทบต่อมนุษย์
 3. แนวทางในการแก้ไขปัญหา
2. ให้นักเรียนส่งตัวแทนกลุ่มรายงานผลการอภิปราย

ใบกิจกรรมที่ 2

ให้กลุ่มปฏิบัติ ดังนี้

1. ให้แต่ละกลุ่มวาดรูปแสดงถึงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของป่าไม้ อากาศ และน้ำ
2. ให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอรูปภาพพร้อมทั้งอธิบายประกอบ

ภาพประกอบใบกิจกรรมจาก

1. <https://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=bluebutter&month=11-2012&date=04&group=32&gblog=33>
2. <https://kanjanadaw.wordpress.com/2011/11/28/%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B9%89%E0%B8%B2%E0%B9%81%E0%B8%A3%E0%B8%81/>

ใบความรู้ที่ 5

ภาพประกอบจาก <https://travel.mthai.com/news/82525.html>

“ โลกสวยด้วยมือเรา ”

สิ่งมีชีวิตทุกชนิดในโลกมีความสัมพันธ์กัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน ถ้าสิ่งที่มีชีวิตในธรรมชาติขาดความสมดุล ก็จะทำให้ธรรมชาติของเราเปลี่ยนไป โลกของเราจะน่าอยู่หรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับว่ามนุษย์จะทำให้โลกมีสภาพอย่างไร ดังคำกล่าวที่ว่า “ โลกสวยด้วยมือเรา ” ถ้าหากมนุษย์ใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ อากาศ และน้ำ ให้เกิดประโยชน์และคุ้มค่าได้มากที่สุด สูญเสียน้อยที่สุด และช่วยกันอนุรักษ์ ดูแลให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด มีการเสริมสร้างทดแทนส่วนที่ถูกทำลาย จะทำให้สิ่งแวดล้อมน่าอยู่ แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมไปด้วย

ภาพประกอบจาก <http://blog.canpan.info/nalcebetu/archive/65>

มนุษย์ทำลายโลก.

4,654 views

👍 50 🗨️ 0 ➦ SHARE 📄 ...

ที่มา : PopEye JFC, มนุษย์ทำลายโลก. สืบค้นเมื่อ 3 มิถุนายน 2561, จาก
https://www.youtube.com/watch?v=OMaU2_0QWFY&t=29s

ครั้งที่ 10

กิจกรรม เราชักวิทยาลัย

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนรู้จักเก็บรักษาทรัพย์สินส่วนตัวและของสาธารณะให้เป็นระเบียบและใช้ได้นานตามประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้นักเรียนมองเห็นความสำคัญของทรัพย์สินสาธารณะเท่ากับทรัพย์สินของตนเองและช่วยกันดูแลรักษา

การเตรียมสื่อและอุปกรณ์

1. ใบความรู้ที่ 6 เรื่อง “บทบาทสมมติ “ฉัน...ต้องห้าม”
2. บัตรคำ จำนวน 20 คำ
3. กระดาษจดบันทึกการใบ้คำ จำนวน 15 แผ่น
4. ของรางวัล เช่น พวงกุญแจ ปากกา เป็นต้น

วิธีดำเนินการ

ขั้นนำ

ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนอย่างเป็นกันเองและทบทวนความรู้สิ่งที่ได้ในการทำกิจกรรมครั้งที่ 10 สำหรับกิจกรรมต่อไปนี้นักเรียนจะได้เรียนรู้ถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบในการร่วมกันดูแลทรัพย์สินของวิทยาลัยและความรับผิดชอบต่อความเสียหายจากการกระทำของตนเอง

ขั้นดำเนินกิจกรรม

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนร่วม “ ใบ้คำ “ โดยจะมีข้อความเกี่ยวกับการดูแลรักษาทรัพย์สินของตนเองและส่วนรวมของวิทยาลัย
2. ผู้วิจัยให้นักเรียนตอบคำใบ้ลงในกระดาษ เพื่อช่วยกันสำรวจว่ามีพฤติกรรมเช่นใดบ้างที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม แล้วแสดงความคิดเห็นร่วมกัน
3. ผู้วิจัยแจกใบความรู้ที่ 6 ให้นักเรียนได้ศึกษาทำความเข้าใจ
4. ผู้วิจัยขออาสาสมัครนักเรียนออกมาแสดงบทบาทสมมติ และให้นักเรียนจัดสถานที่ให้เหมาะสมกับเนื้อเรื่องที่ต้องแสดง โดยช่วยกันทุกคน
5. ผู้วิจัยให้นักเรียนที่เป็นผู้แสดงเริ่มบทบาทสมมติ ตามที่ตนเองได้รับเรื่อง “ฉัน...ต้องห้าม”
6. ผู้วิจัยให้สมาชิกที่ไม่ได้แสดงเป็นผู้ชมและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่สมมติขึ้นในการแสดงครั้งนี้
7. ผู้วิจัยให้นักเรียนที่เป็นผู้แสดงกล่าวถึงบทบาทของตนเองที่ได้รับว่าเป็นอย่างไร

8. ผู้วิจัยตั้งคำถามให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นในหัวข้อ
 - ชั้นเทพและวอก กระทำในสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่
 - ทิพเป็นคนอย่างไร
 - นักเรียนเคยพบเหตุการณ์ดังกล่าวมาก่อนหรือไม่ถ้าเคยแก้ปัญหาอย่างไร ถ้านักเรียนเป็นทิพนักเรียนจะห้ามชั้นเทพและวอกหรือไม่ เพราะเหตุใด
9. ผู้วิจัยให้นักเรียนช่วยกันบอกวิธีการช่วยกันดูแลรักษาทรัพย์สินของตนเองและทรัพย์สินสาธารณะ ซึ่งเป็นทรัพย์สินของวิทยาลัยว่ามีวิธีการอย่างไรบ้าง
10. ผู้วิจัยสรุปเพิ่มเติมและให้ข้อมูลเพิ่มเติมเห็นถึงผลเสียของการไม่รู้จักระมัดระวังรักษาทรัพย์สินสมบัติของตนเองและทรัพย์สินของวิทยาลัยและเชิญชวนให้นักเรียนประมอชื่นชมเพื่อนที่แสดงได้อย่างสมบทบาทและมอบของรางวัลให้กับการเสียสละในการเป็นนักแสดง

ขั้นสรุปและการนำไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปและอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม การรักษาทรัพย์สิน ส่วนตนและสาธารณะให้เป็นระเบียบนั้น มีความสำคัญกับทุกคน ทุกคนพึงกระทำเพราะช่วยให้อายุการใช้งานของทรัพย์สินเหล่านี้มากขึ้น และการช่วยเหลือสังคมในลักษณะนี้ ก็ถือว่าเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของพลเมืองดีที่ควรช่วยกันดูแลรักษา ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนสำหรับการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม และนัดหมายวันเวลา และสถานที่ในการเข้าร่วมโปรแกรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. นักเรียนรู้จักเก็บรักษาทรัพย์สินของตนเองและทรัพย์สินของวิทยาลัยได้
2. สังเกตจากการให้ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และพฤติกรรมความรับผิดชอบ ต่อสังคมของนักเรียนระหว่างการทำกิจกรรมและหลังจากจบกิจกรรมเรารักวิทยาลัย

ใบความรู้ที่ 6

บทบาทสมมติเรื่อง “ฉัน...ต้องห้าม”

ชั้นเทพ นักเรียนระดับชั้นปวช. 1/2 กำลังนั่งเขียนโต๊ะเรียนด้วยน้ำยาลบคำผิด วอกเดินเข้ามาคุยด้วยกับชั้นเทพ เลยเห็นชั้นเทพเขียนโต๊ะอยู่จึงนึกสนุกด้วย วอกเลยนำน้ำยาลบคำผิดของตนมาเขียนที่โต๊ะชั้นเทพด้วยความที่ว่า ชั้นเทพรักพอใจ ทำให้ชั้นเทพโมโหและรู้สึกโกรธที่วอกล้อตนเอง ว่าเป็นแฟนกับพอใจ เพื่อนผู้หญิงหญิงห้องเดียวกัน ชั้นเทพจึงลุกไปเขียนโต๊ะของวอก ด้วยข้อความว่า วอกรักมายด์ วอกเห็นเข้าจึงนำน้ำยาลบคำผิดมาขีดทับลงบนข้อความที่ชั้นเทพเขียน ชั้นเทพจึงกลับไปขีดทับข้อความที่โต๊ะของตนบ้าง ทำให้โต๊ะเต็มไปด้วยน้ำยาลบคำผิดไปทั้งโต๊ะ ทิพเดินมาเห็นทั้งสองคน จึงว่ากล่าวทั้งสองว่าทำลายทรัพย์สินสมบัติของวิทยาลัย ทำลายโต๊ะทำให้โต๊ะไม่น่าเรียน ถ้าผู้วิจัยต้องโดนลงโทษหรือตำหนิแน่นอน จากการว่ากล่าวของทิพทำให้ชั้นเทพโกรธมาก ชั้นเทพจึงโยนน้ำยาลบคำผิดโดนหัวทิพ บังเอิญว่าผู้วิจัยเดินเข้ามาในห้องเรียน นักเรียนทั้งหมดจึงกลับเข้าที่นั่งตามเดิม

บทบาทของชั้นเทพ

ผมชื่อชั้นเทพ เป็นนักเรียนชั้นปวช. 1/2 กำลังนั่งเขียนโต๊ะเรียนด้วยน้ำยาลบคำผิด วอกเป็นเพื่อนสนิทมาเขียนข้อความลงบนโต๊ะผมว่า “ชั้นเทพรักพอใจ” “ทำให้ผมอายและต้องลุกไปเขียนโต๊ะวอกบ้างว่า “วอกรักมายด์” “จะได้หายกันขณะกำลังขีดทับข้อความที่ชั้นเทพเขียน ทิพเพื่อนร่วมห้องเดียวกันมาต่อว่า ว่าตนและวอกทำลายทรัพย์สินของวิทยาลัย ทำให้ผมโกรธมากจึงโยนน้ำยาลบคำผิดโดนหัวทิพ บังเอิญผู้วิจัยเดินเข้ามาผมจึงกลับเข้ามานั่งที่

บทบาทของวอก

ผมชื่อวอก เป็นเพื่อนสนิทของชั้นเทพ เป็นคนรักสนุก ผมเห็นชั้นเทพเขียนโต๊ะเขาอยู่ ผลเลยช่วยเขาเขียน ล้อเขาว่า เขาเป็นแฟนกับพอใจ ชั้นเทพเลยล้อผมกลับโดยมาเขียนโต๊ะผมว่า ผมเป็นแฟนกับมายด์ ผลเลยขีดทับ ทิพเพื่อนร่วมชั้นเรียนมาต่อว่า ว่าผมและชั้นเทพกำลังทำลายทรัพย์สินของวิทยาลัย

บทบาทของทิพ

ฉันชื่อทิพ เป็นเพื่อนร่วมชั้นของชั้นเทพและวอก ฉันเห็นชั้นเทพและวอกกำลังเขียนโต๊ะเรียนจึงต่อว่าว่าพวกเขา กำลังทำลายทรัพย์สินสมบัติของวิทยาลัย ซึ่งชั้นเทพโกรธฉันมา จึงโยนน้ำยาลบคำผิดโดนหัวฉัน ก่อนที่จะมีเรื่อง ผู้วิจัยก็เดินเข้ามา

คำถาม

1. ชั้นเทพและวอก กระทำในสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่
2. ทิพเป็นคนอย่างไร
3. นักเรียนเคยพบเหตุการณ์ดังกล่าวมาก่อนหรือไม่ถ้าเคยแก้ปัญห
อย่างไร ถ้านักเรียนเป็นทิพนักเรียนจะห้ามชั้นเทพและวอกหรือไม่
เพราะเหตุใด

ภาพประกอบใบความรู้จาก https://th.pngtree.com/freepng/quarrelling-couple_3308476.html

ครั้งที่ 11

กิจกรรม ต้นแบบของเรา 3 (ตัวแบบบุคคลจริงที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม)

จุดมุ่งหมาย

1. นักเรียนได้เห็นตัวอย่างของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม
2. นักเรียนได้เรียนรู้และสังเกตพฤติกรรมบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมได้

การเตรียมสื่อและอุปกรณ์

1. ตัวแบบบุคคลจริง คือ นางสาวพุทธรักษา นาคศรี นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
ชั้นปีที่ 2 แผนกวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว
2. ใบงานที่ 10 “สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้บุคคลต้นแบบ”
3. ใบงานที่ 11 “พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม”
4. ใบงานที่ 12 “ต้นแบบของฉัน” (ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม)
5. ของรางวัล เช่น สมุดโน้ต แฟ้ม เป็นต้น

วิธีดำเนินการ

ขั้นนำ

ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนอย่างเป็นกันเองและทบทวนความรู้สิ่งที่ได้ในการทำกิจกรรมครั้งที่ 8 สำหรับกิจกรรมต่อไปนี้นักเรียนจะได้เรียนรู้ ได้พูดคุย ได้สัมภาษณ์ถึงลักษณะของบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม

ขั้นดำเนินกิจกรรม

ให้นักเรียนทำกิจกรรม “ต้นแบบของเรา” โดยมีวิธีการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยให้นักเรียนได้พบกับบุคคลต้นแบบบุคคลจริงที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม คือ นางสาวพุทธรักษา นาคศรี นักเรียนระดับชั้น ปวส.2 แผนกวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว มาพบปะพูดคุยกับนักเรียน เรื่องที่นางสาวพุทธรักษา พูดคุยกับน้องๆ คือ การปฏิบัติตนตามกฎระเบียบข้อบังคับของวิทยาลัย การตั้งใจเรียนและการรู้จักรักษาทรัพย์สินของวิทยาลัย การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของวิทยาลัย เมื่อวิทยาลัยต้องการความร่วมมือหรือความช่วยเหลือก็ให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ เต็มความสามารถอย่างเต็มที่ และช่วยรักษาความสะอาดของวิทยาลัย เช่น ไม่ขีดเขียนโต๊ะเรียน ผนังห้องเรียน ห้องน้ำและบริเวณต่างๆของทางวิทยาลัย ช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมภายในวิทยาลัยให้น่าอยู่ อีกทั้งยังเป็นจิตอาสาให้มูลนิธิกุ๊กภัยประจำจังหวัด โดยการใช้เวลาว่างหลังเลิกเรียนเป็นหน่วยกุ๊กภัย พฤติกรรมต่างๆที่แสดงออกมาจึงจะถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งในและนอกห้องเรียน
2. ผู้วิจัยแจกใบงานที่ 10 “สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้บุคคลต้นแบบ” ด้วยการให้นักเรียนสัมภาษณ์และสังเกตพฤติกรรมของบุคคลต้นแบบบุคคลจริง

3. ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นและได้ข้อสรุปว่า ทุกคนต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม เพราะเราอยู่ร่วมกันในสังคม สังคมคือบ้าน คือครอบครัวใหญ่ที่ทุกคนต้องช่วยกันดูแลรักษา จึงจะสามารถดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข เพราะทุกคนต่างมีความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกัน ผู้วิจัยยิ้มและพยักหน้าเห็นด้วย ชมเชยด้วยการปรบมือพร้อมทั้งเชิญชวนให้ตัวแทนนักเรียนออกมาเล่าความรู้สึกที่ได้จากการเรียนรู้ความรับผิดชอบต่อจากบุคคลต้นแบบบุคคลจริงและร่วมปรบมือให้เกียรตินักเรียนตัวแทนด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

4. ผู้วิจัยแจกใบงานที่ 11 “พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของฉัน” โดยให้นักเรียนจดบันทึกพฤติกรรมที่ผ่านมาของตนเองที่แสดงถึงพฤติกรรมของความรับผิดชอบต่อผู้อื่นลงในใบงาน ผู้วิจัยสุ่มถามนักเรียนเพื่อให้นักเรียนมองเห็นภาพรวมของพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างเด่นชัด โดยให้ออกมานำเสนอหน้าชั้นเรียนแล้วเพื่อนๆช่วยกันแสดงความคิดเห็น

3. ผู้วิจัยแจกใบงานที่ 12 ต้นแบบของฉัน (ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม) โดยให้นักเรียนเลือกบุคคลต้นแบบที่นักเรียนสนใจ มา 1 คนและเขียนเกี่ยวกับบุคคลที่นักเรียนคิดว่าเป็นต้นแบบที่ดีในด้านการมีความรับผิดชอบต่อสังคมทั้งในและนอกห้องเรียน หรือบุคคลที่นักเรียนคิดว่าเป็นแรงบันดาลใจในการดำเนินชีวิตของนักเรียนในด้านความรับผิดชอบต่อ (ใบงานนี้ให้นักเรียนนำกลับไปทำที่บ้านแล้วส่งในก่อนเริ่มกิจกรรมครั้งต่อไป)

ขั้นสรุปและการนำไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปและอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม “ต้นแบบของเรา 3 ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม) ความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึง การรู้จักหน้าที่ของตน ในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศชาติ โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ได้แก่ ความมีวินัยทางสังคม มีความเอื้อเฟื้อเกรงใจต่อคนในสังคม สอดคล้องกับมาตรฐานทางสังคม กฎเกณฑ์ทางศาสนา และกฎหมายบ้านเมือง ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนสำหรับการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม และนัดหมายวันเวลา และสถานที่ในการเข้าร่วมโปรแกรมครั้งต่อไป

การประเมินผล

1. นักเรียนสามารถบอกลักษณะของบุคคลและพฤติกรรมของตนเองในการเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมได้จากการตอบคำถามและการทำใบงาน

2. สังเกตจากการให้ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น การถามคำถาม และพฤติกรรม แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ของนักเรียนระหว่างการร่วมทำกิจกรรม และหลังจากจบกิจกรรม ต้นแบบของเรา 3 (ตัวแบบบุคคลจริงที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม)

ใบงานที่ 10

“สิ่งที่ได้จากการเรียนรู้บุคคลต้นแบบ”

ไหนบอกพี่หน่อยว่า จากการฟังพี่แล้ว
ได้ความรู้หรือมองเห็นอะไรจากการที่พี่มี
พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ชื่อ - สกุล.....แผนกวิชา.....

ใบงานที่ 11

“พฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของฉัน”

คำชี้แจง นักเรียนคนใดที่จดบันทึกพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมได้มากที่สุดและเร็วที่สุด 5 คน แรกจะได้รับรางวัลจากผู้วิจัย

พฤติกรรมความ
รับผิดชอบต่อสังคม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ชื่อ - สกุล.....

แผนกวิชา

ชื่อ-สกุล.....แผนกวิชา.....

ใบงานที่ 12

“ต้นแบบของฉัน” (ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม)

บุคคลต้นแบบด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของฉันคือ

.....

1.เพราะเหตุใดนักเรียนจึงเลือก.....เป็นบุคคลต้นแบบด้านความ
รับผิดชอบต่อสังคมของนักเรียน

.....
.....
.....
.....

2.ต้นแบบที่นักเรียนเลือกมีพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างไรที่ทำให้นักเรียน
ประทับใจและจะนำเอามาเป็นแบบอย่างที่ดี.....

.....
.....
.....
.....
.....

ครั้งที่ 12

กิจกรรม หัวใจแห่งความรับผิดชอบและปัจเจกนิเทศ

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อให้นักเรียนได้แสดงความรู้สึกและทบทวนกิจกรรมตลอดระยะเวลาเข้าร่วมโปรแกรม
2. เพื่อให้นักเรียนบอกถึงการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

การเตรียมสื่อและอุปกรณ์

1. ปากกา / ปากกาสีเมจิก
2. กระดาษตัดเป็นรูปหัวใจ 30 ดวง
3. บอร์ดแสดงผลงาน 2 แผ่น

วิธีดำเนินการ

ขั้นนำ

ผู้วิจัยกล่าวทักทายนักเรียนอย่างเป็นกันเองและทบทวนความรู้สิ่งที่ได้ในการทำกิจกรรมครั้งที่ 11 สำหรับกิจกรรมต่อไปนี้ นักเรียนจะได้เรียนรู้ถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อทั้ง 3 ด้าน คือ ความรับผิดชอบต่อตนเอง ความรับผิดชอบต่อผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อสังคม

ขั้นดำเนินการกิจกรรม

ให้นักเรียนทำกิจกรรม “หัวใจแห่งความรับผิดชอบ” โดยมีวิธีการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยให้หัวใจแก่นักเรียนคนละ 2 ดวง โดยกำหนดให้ดวงแรกเขียนถึงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อที่มีอยู่ในตัวของนักเรียนทั้งสิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมโปรแกรม พร้อมทั้งคำสัญญาที่จะแสดงพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเองในทุกๆด้านอย่างเหมาะสมในการดำเนินชีวิต และอีกดวงให้นักเรียนเขียนถึงความรู้สึกและข้อคิดจากการเข้าร่วมโปรแกรมครั้งนี้ ผู้วิจัยสุ่มนักเรียนออกมาเสนอผลงานของตนเอง
2. เมื่อนักเรียนเสนอผลงานเสร็จแล้ว ผู้วิจัยให้นักเรียนระดมสมองช่วยกันคิดและออกแบบให้บอร์ดแสดงผลงานของเราขึ้นออกมาสวยงาม
3. หลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม ผู้วิจัยให้นักเรียนทุกคนทำแบบวัดความรับผิดชอบต่อ

ขั้นสรุปและการนำไปใช้ประโยชน์

ผู้วิจัยและนักเรียนร่วมกันสรุปและอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรม และผู้วิจัยก็ให้ข้อคิดเกี่ยวกับการมีความรับผิดชอบต่อว่า “ความรับผิดชอบต่อ ” มีความสำคัญต่อบุคคลในฐานะเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์บุคคลใดมีความรับผิดชอบต่อตนเองจะช่วยพัฒนาตนเองให้มีความเจริญในหน้าที่การงานที่รับผิดชอบต่อได้รับการยกย่องสรรเสริญจากบุคคลอื่นๆและยังช่วยพัฒนาองค์กรหน่วยงานหรือสังคมที่ตนอยู่อาศัยมีความมั่นคงเจริญก้าวหน้าพร้อมที่จะเผชิญต่อปัญหาและอุปสรรคต่างๆได้เป็นอย่างดี เด็กที่มีความรับผิดชอบต่อสูงจะสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเองได้ด้วยตนเองและสามารถปฏิบัติภารกิจอื่นๆที่ได้รับ

มอบหมายให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี นอกเหนือจากเด็กที่จะทำให้แก่ตนเองได้แล้ว เด็กก็จะสามารถรับผิดชอบต่อผู้อื่นและรับผิดชอบต่อสังคมอีกด้วย ด้วยการเริ่มจากสังคมภายในครอบครัวสังคมในโรงเรียน รวมทั้งสังคมในชุมชนที่เขาอยู่ ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณนักเรียนสำหรับการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมและเข้าร่วมโปรแกรมครั้งนี้ และขอให้นักเรียนทุกคนเป็นบุคคลที่มีความรับผิดชอบอย่างรอบด้านและพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และพร้อมที่จะออกไปเผชิญโลกแห่งการทำงานด้วยความพร้อมของบุคคลที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างครบถ้วนและประสบความสำเร็จในชีวิตข้างหน้าต่อไป ขอขอบคุณมากค่ะ พร้อมมอบของที่ระลึกในการเข้าร่วมโปรแกรมการเรียนรู้เชิงจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพครั้งนี้ด้วยค่ะ

การประเมินผล

1. นักเรียนสามารถบอกถึงความสำคัญและการที่บุคคลจำเป็นต้องมีความรับผิดชอบต่อดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จได้
2. สังเกตจากการให้ความร่วมมือ การแสดงความคิดเห็น และพฤติกรรมความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อผู้อื่นและต่อสังคม ของนักเรียนระหว่างการร่วมทำกิจกรรม และหลังจากทำกิจกรรม หัวใจแห่งความรับผิดชอบและปัจฉิมนิเทศเรียบร้อยแล้ว

สิ่งที่นักเรียนได้รับจากการเข้าโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบ

.....

.....

.....

.....

.....

นักเรียนสัญญาว่า

.....

.....

ความรู้สึกที่อยากจะบอก

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล นางสาวรัฐยา ชตชัย
 วันเดือนปีเกิด 21 มกราคม 2531
 สถานที่เกิด จังหวัด แพร่
 สถานที่อยู่ปัจจุบัน 171 หมู่ 6 ตำบลเด่นชัย อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ 54110
 ตำแหน่งงานปัจจุบัน รับราชการครู วิทยาลัยพณิชยการบึงพระพิษณุโลก
 จังหวัดพิษณุโลก

ประวัติการศึกษา

- พ.ศ. 2549 สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
 จาก โรงเรียนเทพนารี อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
- พ.ศ.2556 สำเร็จการศึกษาหลักสูตรการศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ.)
 สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์
 จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พ.ศ.2561 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษา
 หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.)
 หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิตสาขาวิชาการวิจัยและ
 พัฒนาศักยภาพมนุษย์ แขนงวิชาจิตวิทยาการศึกษา
 จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ